

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
Institutul de Istorie

STUDII

Revistă de istorie și filozofie

I

ANUL 7

IANUARIE — MARTIE 1954

www.dacoromanica.ro
EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

„STUDII” REVISTĂ DE ISTORIE ȘI FILOZOFIE
APARE TRIMESTRIAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PROF. UNIV. V. CHEREȘTEȘIU și CONF. UNIV. A. ROMAN (Redactori responsabili),
PROF. UNIV. L. BANYAY (Cluj), ACAD. P. CONSTANTINESCU-IASI, CONF. UNIV.
BARBU CĂMPINA, PROF. UNIV. C. I. GULIAN, PROF. UNIV. ATHANASIE JOJA,
PROF. UNIV. I. IONAȘCU, CONF. UNIV. V. MACIU, CONF. UNIV. V. POPOVICI (Iași),
PROF. S. ȘTIRBU, PROF. UNIV. D. PRODAN (Cluj), ACAD. MIHAIL ROLLER.

BUCUREȘTI, B-DUL GENERALISSIMUL STALIN Nr. 1, TEL. 2-87-43

ABONAMENTE : OFICIUL SPECIAL DE EXPEDIERE A PRESEI, STR. CONST. MILLE Nr. 14,
LA TOATE OFICIILE POȘTALE ȘI www.dacoromanica.ro LALEA VICTORIEI 27,
TEL. 4-08-50.

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
INSTITUTUL DE ISTORIE

STUDII

Revistă de istorie și filozofie

I

ANUL 7

IANUARIE—MARTIE 1954

„STUDII” REVISTĂ DE ISTORIE ȘI FILOZOFIE
APARE TRIMESTRIAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PROF. UNIV. V. CHEREȘTEȘIU și CONF. UNIV. A. ROMAN (Redactori responsabili),
PROF. UNIV. L. BANYAY (Cluj), ACAD. P. CONSTANTINESCU-IASI, CONF. UNIV.
BARBU CÂMPINA, PROF. UNIV. C. I. GULIAN, PROF. UNIV. ATHANASIE JOJA,
PROF. UNIV. I. IONAȘCU, CONF. UNIV. V. MACIU, CONF. UNIV. V. POPOVICI (Iași),
PROF. S. ȘTIRBU, PROF. UNIV. D. PRODAN (Cluj), ACAD. MIHAIL ROLLER.

BUCUREȘTI, B-DUL GENERALISSIMUL STALIN Nr. 1, TEL. 2-87-43

ABONAMENTE: OFICIUL SPECIAL DE EXPEDIERE A PRESEI, STR. CONST. MILLE Nr. 14.
LA TOATE OFICILE POȘTALE ȘI LIBRĂRIA ACADEMIEI R. P. R., CALEA VICTORIEI 27,

www.dacoromanica.ro

CUPRINSUL

	Pag.
Tezele C.C. P.C.U.S. cu privire la 300 de ani dela reunirea Ucrainei cu Rusia.....	5
★	
P. CONSTANTINESCU-IAȘI, Știința sovietică, știință pusă în slujba poporului și a păcii	27
P. NICHITA, M. IONESCU și T. UDREA, Lupta masselor populare pentru reforma agrară și lichidarea moșierimii ca clasă în preajma lui 6 Martie 1945. . .	57
T. GEORGESCU și GH. MATEI, Ajutorul acordat României de către Uniunea Sovietică la Conferința de Pace dela Paris (1946)	85
T. BUGNARIU și L. BÁNYAI, Trădarea Transilvaniei de către Carol I și Carol al II-lea de Hohenzollern în ajunul primului și celui de al doilea război mondial	107
★	
I. GHEORGHIU, V. I. Lenin și problemele războaielor balcanice	123
VIATA ȘTIINȚIFICĂ	
Lucrările Sesiunii anuale a Secțiunii de Științe istorice, filosofice și economico-juridice a Academiei R.P.R. din 21—24 Decembrie 1953	137
Raportul de activitate pe anul 1953 al Secțiunii de Științe istorice, filosofice și economico-juridice a Academiei R. P. R., prezentat de Acad. P. CONSTANTINESCU-IAȘI	137
Desbateri: Gh. Ștefan, Victor Chereșteșiu, D. Berlescu (Iași), Sebastian Morintz, Șt. Ștefănescu, Mircea Matei, I. Melinescu, Radu Vulpe, Dănilă Plătică, Constantin Panciu, I. Gioglovan (Târgoviște), E. Condurachi, Traian Lungu, Iulian Matei (Pitești), Ion Nestor, Eugen Stănescu, St. Olteanu, C. Daicovicu (Cluj), August Teodoreanu, S. Țeposu (Sibiu), D. Berciu, Florența Rusu, C. Ionescu-Gulian, Nicolae Munteanu, Șt. Mihai, S. Știrbu, Gh. Toacă, Radu Manolescu, M. Petrescu-Dâmbovița (Iași), Maria Covaci, Vasile Varga, Nichita Adăniloae, Ion Baciuc (Orașul Stalin), V. Popovici (Iași), Ion Ionașcu, Vasile Maciu, Gh. Țuțui, C. Șerban, Sava Iancovici, V. Liveanu, Gh. Haupt, I. Răduțiu, N. Copoiu, Acad. Mihail Roller, Despre poporul făuritor al istoriei în unele probleme de cercetare din domeniul istoriei României	151
★	
Tabla de materii a anului 1953 (Studii, anul 6, 1953, Nr. I, II, III, IV).....	313

СОДЕРЖАНИЕ

	Стр.
Тезисы ЦК КПСС в связи с 300-летием воссоединения Украины с Россией	5
★	
П. КОНСТАНТИНЕСКУ-ЯШЬ, Советская наука — наука на службе народа и мира	27
П. НИКИТА, М. ИОНЕСКУ и Т. УДРЯ, Борьба народных масс за аграрную реформу и ликвидацию помещиков как класса накануне 6 марта 1945 г.	57
Т. ДЖОРДЖЕСКУ и Г. МАТЕЙ, Помощь, оказанная Румынии Советским Союзом на Парижской мирной конференции (1946)....	85
Т. БУГНАРИУ и Л. БАНИАЙ, Предательство Карла I и Карла II Гогенцоллернов в отношении Трансильвании накануне первой и второй мировой войны	107
★	
И. ГЕОРГИУ, В. И. Ленин и вопросы балканских войн.....	123
НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ	
Работы Ежегодной сессии Отделения исторических, философских, экономических и правовых наук Академии РНР 21—24 декабря 1953 г.	137
Отчетный доклад за 1953 г. Отделения исторических, философских, экономических и правовых наук Академии РНР, представленный академиком П. КОНСТАНТИНЕСКУ-ЯШЬ	137
Прения: Г. Штефан, В. Керестешу, Д. Берлеску (Яссы), С. Моринц, Ш. Штефанеску, М. Матей, И. Мелинеску, Р. Вульпе, Д. Платига, К. Панчу, И. Джоглован (Тырговиште), Е. Кондураки, Т. Лунгу, Ю. Матей (Питешти), И. Нестор, Е. Станеску, Ш. Олтяну, К. Дайковичу (Клуж), А. Теодоряну, [С. Цепосу (Сибю), Д. Берчу, Ф. Русу, К. Ионеску-Гулиан, Н. Мунтяну, Ш. Михай, С. Штирбу, Г. Тоака, Р. Манолеску, М. Перреску-Дымбовица (Яссы), М. Ковач, В. Варга, Н. Адэнилоаие, И. Бачу (город Сталин), В. Попович (Яссы), И. Ионашку, В. Мачу, Г. Цудуй, К. Шербан, С. Янкович, В. Ливяну, Г. Гаупт, И. Рэдуциу, Н. Копю; акад. Михаил Роллер, О народе-созидателе истории в некоторых вопросах исследования в области истории Румынии..	151
★	
Предметный указатель (Студ. год 6, 1953, I, II, III, IV).....	313

TEZELE CU PRIVIRE LA CEA DE A 300-A ANIVERSARE A REUNIRII UCRAINEI CU RUSIA (1654 — 1954)

*Aprobate de Comitetul Central al Partidului Comunist
al Uniunii Sovietice*

Acum 300 de ani, în Ianuarie 1654, în Rada (Sfatul — N. trad.) din Pereiaslav, printr'o puternică manifestare a voinței poporului ucrainian, a fost proclamată reunirea Ucrainei cu Rusia. Acest act istoric a încununat lupta îndelungată a poporului ucrainian iubitor de libertate împotriva asupritorilor străini, pentru reunirea lui cu poporul rus într'un Stat rus unic. Cea de a 300-a aniversare a reunirii Ucrainei cu Rusia — remarcabil eveniment istoric — este o mare sărbătoare nu numai a popoarelor ucrainian și rus, ci și a tuturor popoarelor Uniunii Sovietice.

Reunirea a avut o importanță uriașă pentru dezvoltarea istorică ulterioară a celor două mari popoare, „atât de apropiate și prin limbă, și prin așezare, și prin caracter și prin istorie“ (Lenin). Legându-și pe veci soarta de cea a poporului frate rus, poporul ucrainian s'a salvat de înrobirea străină și și-a asigurat posibilitatea dezvoltării naționale. Totodată, reunirea Ucrainei cu Rusia a contribuit în mare măsură la întărirea Statului rus și la creșterea prestigiului său internațional. În lupta dusă laolaltă împotriva dușmanilor comuni — țarismul, feudalii și capitaliștii, precum și împotriva cotropitorilor străini — a crescut și s'a întărit prietenia dintre oamenii muncii din Rusia și Ucraina. În epoca imperialismului, în fruntea acestei lupte s'a situat clasa muncitoare rusă, cea mai revoluționară din lume, condusă de avangarda sa de luptă — partidul comunist. Clasa muncitoare rusă a condus popoarele Rusiei la victoria istorico-mondială asupra autocrației, iar apoi și asupra moșierilor și capitaliștilor.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a pus capăt pentru totdeauna asupririi sociale și naționale a popoarelor din fosta Rusie țaristă,

a creat condițiile pentru formarea națiunilor socialiste, a pus bazele strânsei lor colaborări în construirea societății comuniste.

Prietenia și alianța frățească dintre popoarele ucrainian, rus și celelalte popoare din țara noastră s'au întărit și s'au călît în anii grei ai războiului civil și ai intervenției străine, în procesul construcției socialiste, în istoricele bătălii ale Marelui Război pentru Apărarea Patriei împotriva cotropitorilor germano-fasciști. Prietenia de nezdruccinat a popoarelor din U.R.S.S. este una din principalele baze ale statului socialist sovietic multi-național și principala condiție a tuturor succeselor republicilor sovietice frățești.

Partidul Comunist este animatorul prieteniei de nezdruccinat a popoarelor libere și egale în drepturi ale U.R.S.S. Aflându-se în fruntea luptei popoarelor Uniunii Sovietice pentru victoria comunismului, Partidul Comunist întărește alianța dintre clasa muncitoare și țărănime — baza de neclintit a societății sovietice. Partidul se preocupă neobosit de dezvoltarea tuturor popoarelor care alcătuiesc Uniunea Sovietică, duce o luptă intransigentă împotriva manifestărilor naționalismului burghez, educă pe oamenii sovietici în spiritul prieteniei între popoare, al patriotismului sovietic și al internaționalismului proletar.

Intreaga experiență istorică a popoarelor U.R.S.S. dovedește în mod evident uriașa importanță a prieteniei lor cu marele popor rus, forța de nebiruit a alianței frățești și a strânsei colaborări dintre toate popoarele țării noastre, care, sub conducerea Partidului Comunist, au construit socialismul și pășesc astăzi cu încredere înainte, spre triumful comunismului.

I

1. Reunirea Ucrainei cu Rusia în anul 1654 a fost rezultatul necesar al întregii istorii precedente a celor două mari popoare slave frățești — rus și ucrainian. Ea a fost condiționată de dezvoltarea multiseclară a legăturilor economice, politice și culturale dintre Ucraina și Rusia și a corespuns intereselor vitale și năzuințelor celor două popoare.

Popoarele rus, ucrainian și bielorus își trag obârșia din aceeași rădăcină a neamului rus din vechime care a creat statul rus străvechi — Rusia Kievliană.

Dezvoltarea social-economică a Rusiei în perioada feudalismului, în vremurile grele ale invaziei tătaro-mongole, a dus la separarea unor părți ale vechiului neam rus. Treptat, din vechiul neam rus unic, s'au format trei naționalități frățești — rusă, ucrainiană și bielorusă — cu particularități de limbă, cultură și obiceiuri proprii fiecăruia dintre ele. În ciuda tuturor vicisitudinilor istoriei și a marilor încercări, popoarele rus, ucrainian și bielorus au păstrat și au dus dealungul secolelor conștiința unității

originii lor, a apropierei de limbă și cultură, conștiința comunității destulului lor.

2. Ca urmare a slăbirii străvechilor ținuturi ruse, care a fost într-o mare măsură consecința cuceririlor hanilor tătaro-mongoli, pământurile ucrainiene, rupte de Rusia de nord-est, au fost rupte în bucăți și au căzut pradă feudalilor lituanieni, polonezi și unguri, Turciei sultanilor și vasalului acesteia, hanatul Crimeei.

În secolul al XVI-lea cea mai mare parte a Ucrainei a fost cotropită de Polonia panilor. La aceasta a contribuit politica trădătoare a feudalilor ucrainieni stăpâni de șerbi care, în alianță cu panii polonezi, încercau să înăbușe lupta antifeudală a maselor populare, să-și întărească și să-și extindă privilegiile feudalo-iobăgiste de clasă și să intensifice exploatarea oamenilor muncii.

După ce au cotropit pământurile ucrainiene, feudalii polonezi (magnații și șleahța) au instituit în Ucraina un jug iobăgesc extrem de greu și neomenesc. Întreaga povară a jugului iobăgesc și național a căzut asupra țăranimii, sărăcimii orașelor și căzăcimii de rând. Șleahța polonă nu-i considera oameni pe țăranii ucrainieni, călca cu brutalitate în picioare demnitatea lor umană. Cu ajutorul Vaticanului, panii polonezi au răspândit prin măsuri de cruntă constrângere, catolicismul în Ucraina, au introdus unirea bisericilor, au dus o politică de polonizare forțată a ucrainienilor, au batjocorit limba și cultura ucrainiană, încercând să aservească din punct de vedere spiritual poporul ucrainian și să rupă legăturile lui cu poporul rus.

Situația grea a maselor populare din Ucraina era agravată de anarhia feudală care domnea în statul polonez și care se manifesta prin samovolnicia deșănțată a magnaților și șleahței care jefuiau și ruinau sistematic pământurile ucrainiene.

Jugul statului șleahțic polonez și samavolnicia fără margini a panilor polonezi deveniseră o frână extrem de puternică pentru dezvoltarea economică și culturală a Ucrainei. Populația Ucrainei suferea deasemenea de pe urma neîncetatei incursiuni banditești ale turcilor și ale tătarilor din Crimeea. În lupta îndelungată și plină de abnegație împotriva înrobitorilor tătaro-mongoli și a altor înrobitori străini, poporul rus a pus capăt fărâmițării feudale, și a apărut independența națională și a creat un puternic stat centralizat cu capitala la Moscova. Moscova a devenit baza și inițiativa constituirii statului rus, centrul lui politic, economic și cultural.

Statul rus centralizat a jucat un rol uriaș în destinele istorice ale popoarelor rus, ucrainian, bielorus și ale altor popoare ale țării noastre. Chiar de la începutul apariției sale, el a fost centrul de atracție și sprijinul popoarelor frățești, www.dacoromanica.ro și al inrobitorilor străini.

3. Poporul ucrainian, fiind amenințat cu exterminarea, a luptat neîncetat împotriva jugului înrobitorilor străini, pentru libertatea și independență sa și totodată pentru reunirea cu Rusia.

În lupta maselor populare ucrainiene împotriva jugului feudalo-iobăgist și național, precum și împotriva incursiunilor turco-tătare, s'a creat o forță militară — căzăcimea — al cărei centru a devenit în secolul al XVI-lea Seci din Zaporojie (organizație a căzăcimii zaporojene din Ucraina în secolele XVI—XVIII — N. trad.), care a jucat un rol progresist în istoria poporului ucrainian. În timp ce o parte din vârfurile șefilor înstăriți ai căzăcimii cădea uneori la înțelegere cu șleahța poloneză, masele căzăcimii de rând, împreună cu țărănimea și cu sărăcimea orașelor, duceau o luptă neîmpăcată împotriva jugului feudalo-iobăgist și național. Una după alta răscoalele țărănești-căzăcești împotriva dominației șleahței poloneze și a exploatatorilor locali zguduiau Ucraina și Bielorusia. La sfârșitul secolului al XVI-lea și în prima jumătate a secolului al XVII-lea cele mai mari răscoale populare din Ucraina s'au desfășurat sub conducerea lui Kosinki, Nalivaiko, Taras Feodorovici (Triasil) și alții.

Un exemplu însuflețitor pentru oamenii muncii din Ucraina și Bielorușia care luptau împotriva jugului străin și a asupritorilor locali a fost răscoala țărănească din Rusia, condusă de Ivan Bolotnicov (1606—1607) la care au participat activ și țărani din Ucraina.

Lupta maselor populare împotriva jugului social al feudalilor polonezi și ucrainieni se împletea strâns cu lupta de eliberare împotriva asuprii naționale. Victoria glorioasă repurtată de poporul rus sub conducerea lui Minin și Pojarski în războiul împotriva intervenționiștilor polonezi și suedezi la începutul secolului al XVII-lea a dat acestei lupte un imbold puternic.

Luptând pentru eliberarea sa națională, poporul ucrainian aspira la reunirea sa cu poporul rus. În ciuda tuturor piedicilor, se dezvoltau și se întăreau legăturile economice și culturale dintre Ucraina și Rusia. Aceasta a contribuit la apropierea dintre cele două popoare frățești și a avut o influență binefăcătoare asupra dezvoltării culturii lor.

4. Eliberarea de sub jugul Poloniei șleahțice și înlăturarea primejdiei de a fi înghițit de Turcia sultanilor a fost pentru poporul ucrainian o necesitate istorică, o problemă fundamentală a existenței sale naționale.

Una din cele mai glorioase pagini din istoria poporului ucrainian a fost războiul popular de eliberare din 1648—1654. Forța principală și hotărâtoare în acest război a fost țărănimea care lupta împotriva jugului social al feudalilor polonezi și ucrainieni stăpâni de șerbi și împotriva asuprii străine. Alături de țărănime, la războiul de eliberare au participat mase largi ale căzăcimii și alți oameni de război precum și șefii căzăcimii.

În timp ce masele de țărani și cazaci duceau o luptă eroică împotriva jugului social și național, vârfurile feudale ucrainiene (șefii căzăcimii și micii moșieri), participând la războiul de eliberare, urmăreau să mențină și să întărească în Ucraina relațiile feudalo-iobăgiste.

În războiul de eliberare din 1648—1654 poporul ucrainian a luptat în acelaș timp și pentru eliberarea de sub jugul Poloniei panilor și pentru reunirea cu poporul frate rus într'un Stat rus unic.

5. În fruntea poporului ucrainian care se ridicase la războiul de eliberare se afla remarcabilul om de stat și comandant de oști, Bogdan Hmelnițchi. Meritul istoric al lui Bogdan Hmelnițchi constă în faptul că, exprimând aspirațiile seculare și speranțele poporului ucrainian într'o alianță strânsă cu poporul rus și conducând procesul de încheiere a formațiunii de stat ucrainiene, a înțeles just sarcinile și perspectivele ei, a văzut că salvarea poporului ucrainian este cu neputință fără unirea lui cu marele popor rus, a căutat cu perseverență să obțină reunirea Ucrainei cu Rusia.

În perioada războiului popular de eliberare au fost create în Ucraina, sub conducerea lui Bogdan Hmelnițchi, puternice forțe armate care au raportat o serie de victorii strălucite asupra trupelor șleahței poloneze și au eliberat de inamic o mare parte a Ucrainei. În afară de Bogdan Hmelnițchi, din rândurile poporului ucrainian răsculat au ieșit asemenea conducători militari și eroi populari remarcabili ca Krivonos, Neciai, Bogun și alții.

Poporul frate bielorus a luptat împreună cu poporul ucrainian împotriva jugului feudalilor polonezi și lituanieni, pentru reunirea cu Rusia.

Țăranii Moldovei au participat activ la războiul de eliberare a poporului ucrainian.

Lupta poporului ucrainian împotriva panilor polonezi a găsit un larg răspuns și simpatie în rândurile țărănimii poloneze care îndura jugul feudalilor polonezi. Sub influența luptei de eliberare, în dezvoltare, a poporului ucrainian, într'o serie de regiuni ale Poloniei au avut loc acțiuni ale țăranilor care au slăbit statul feudal polonez.

Ajutorul permanent și sprijinul maselor largi populare din Rusia și al Statului rus au contribuit la marea amploare a războiului de eliberare a poporului ucrainian și la succesele lui remarcabile. În rândurile trupelor ucrainiene au luptat mulți cazaci dela Don, țărani și orășeni ruși.

Luptând împotriva Poloniei șleahțice și respingând incursiunile tahărești ale hanilor din Crimeea, Ucraina se sprijinea în permanență pe ajutorul economic, diplomatic și militar al Rusiei. Din Rusia se trimeteau în Ucraina convoaie cu cereale, arme, muniții, sare, produse de metal. Diplomații ruși apărau interesele Ucrainei în cadrul tratativilor cu statele străine,

etc. Pe teritoriul Rusiei găseau refugiu țărani și orășenii ucrainieni care își părăseau așezările lor în momentul incursiunilor trupelor șleahței poloneze și ale hanilor din Crimeea.

În interesul întăririi statului, guvernul țarist sprijinea năzuința poporului ucrainian spre reunirea cu Rusia. Ținând seamă de repetatele cereri ale reprezentanților Ucrainei și luând deasemenea în considerație primejdia ce amenința din partea cotropitorilor polonezi, lituanieni, turco-tatari existența poporului ucrainian de același sânge, la 1 (11) Octombrie 1653, Zemski Sobor (Adunarea țării — N. trad.) din Moscova și-a dat consimțământul la primirea Ucrainei în sânul Rusiei și la declararea războiului împotriva Poloniei șleahțice pentru eliberarea Ucrainei și Bielorusiei. După cum stau mărturie documentele, în afară de boeri, nobilime, cler și demnitari țariști, la Zemski Sobor au fost de față și reprezentanți ai orașelor rusești, negustorimii, țărănimii și pușcașilor.

Hotărârea adoptată de Zemski Sobor a fost expresia voinței și dorinței întregului popor rus de a acorda ajutor poporului frate ucrainian în lupta sa de eliberare împotriva înrobitorilor străini.

6. Reunirea Ucrainei cu Rusia a fost proclamată în mod public la 8 (18) Ianuarie 1654 la rada din orașul Pereiaslav (astăzi Pereiaslav-Hmelnițki, regiunea Kiev), la care au participat reprezentanți ai diferitelor pături sociale ale populației din toate ținuturile ucrainiene eliberate de sub jugul Poloniei șleahțice. La radă au fost de față deasemenea trimiși ai guvernului rus. Bogdan Hmelnițchi a adresat participanților la radă o cuvântare în care a evocat drumul greu de luptă și încercări ale poporului ucrainian care a îndurat jugul Poloniei șleahțice, incursiunile tâlhărești ale Turciei sultanului și ale hanilor din Crimeea. Hmelnițchi a adresat radei chemarea de a adopta o hotărâre cu privire la reunirea cu Rusia. Participanții la radă s'au pronunțat în unanimitate pentru reunirea Ucrainei cu Rusia „pentru că toți să fie uniți pe veci” („reunirea Ucrainei cu Rusia”. Documente și materiale, vol. III, 1953, pag. 461).

Poporul ucrainian a primit cu însuflețire hotărârea radei din Pereiaslav cu privire la reunirea cu Rusia. Cronicarul Samovideț (Roman Rakuška-Romanovski), contemporan al acestor evenimente, vorbind despre actul reunirii, spunea că „în întreaga Ucraină, întreg poporul a primit-o cu bucurie”.

Hotărârea radei dela Pereiaslav a fost o încununare a luptei întregului popor pentru reunirea Ucrainei cu Rusia, o expresie a aspirațiilor și speranțelor seculare ale poporului ucrainian și a marcat o etapă de cotitură în viața acestuia.

Deși în fruntea Rusiei se aflau pe atunci țarul și moșierii, reunirea Ucrainei cu Rusia a avut o uriasă însemnătate progresistă pentru dez-

voltarea ulterioară politică, economică și culturală a popoarelor ucrainian și rus.

Importanța istorică a hotărîrilor radei dela Pereiaslav pentru destinele poporului ucrainian, constă, în primul rând, în faptul că unindu-se cu Rusia în cadrul statului rus unic, Ucraina a fost salvată de înrobirea de către Polonia șleahitică și de înghițirea ei de către Turcia sultanilor.

Prin actul reunirii, poporul ucrainian a consfințit legătura strânsă și indisolubilă istoricește stabilită cu poporul rus, în care a câștigat un mare aliat, un prieten credincios și un apărător în lupta pentru eliberarea sa socială și națională.

Reunirea cu puternicul Stat rus centralizat a contribuit la dezvoltarea economiei și culturii Ucrainei. În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, economia Ucrainei a devenit o parte integrantă a pieței întregii Rusii, care se formase. Reunirea a contribuit deasemenea la creșterea forțelor de producție ale Rusiei și la îmbogățirea culturală reciprocă a celor două popoare frățești.

Intrarea Ucrainei în sânul Rusiei a avut deasemenea o uriașă importanță internațională. Ea a constituit o lovitură dată tendințelor agresive ale Turciei sultanilor și ale Poloniei șleahitice.

II

7. Unirea resurselor economice ale Rusiei și Ucrainei a sporit forțele popoarelor rus și ucrainian în lupta lor comună împotriva cotropitorilor străini.

În 1709 armata rusă, din care făceau parte unități ucrainiene, a zdrobit lângă Poltava pe cotropitorii suedezi. Poporul ucrainian s'a ridicat în unanimitate împotriva hatmanului Mazepa, trădător mârșav, crescut de iezuiți, care, cu ajutorul cotropitorilor suedezi și polonezi, a încercat să despartă Ucraina de Rusia și să reinstaureze odiosul jug străin.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, Rusia a reperțat asupra Turciei sultanilor victorii importante, în care marele comandant de oști rus, V. Suvorov, a avut un rol de frunte. În urma acestor victorii, Crimeea și ținuturile ucrainiene din sud au fost eliberate de sub stăpânirea Turciei, ceea ce a jucat un uriaș rol pozitiv în dezvoltarea forțelor de producție ale întregii țări care a primit o ieșire la mare, altădată inaccesibilă pentru ea. Pe litoralul Mării Negre au apărut centre comerciale și culturale foarte mari ale Ucrainei, ca Herson, Nikolaev, Odessa și altele.

Spre sfârșitul secolului al XVII-lea s'au reunit cu Rusia ținuturile ucrainiene de pe malul drept al Niprului, care până atunci se aflau încă sub jugul Poloniei pașilor (regiunea Kiev, Volânia, Podolia).

În războiul pentru apărarea patriei din 1812, popoarele țării noastre, inclusiv poporul ucrainian, în frunte cu poporul rus, au zdrobit invazia dușmană a armatei lui Napoleon.

8. Reunirea Ucrainei cu Rusia a întărit unitatea popoarelor ucrainian și rus în lupta lor comună împotriva jugului social al feudalilor ruși și ucrainieni. Răscoalele antifeudale, care au avut loc în Rusia în secolele XVII—XVIII sub conducerea lui Stepan Razin și Emelian Pugaciov, la care au participat activ țărani de multe neamuri, au găsit un larg răsunet în rândurile maselor asuprite ale poporului ucrainian. În lupta împotriva jugului feudalo-iobăgist și național, din rândurile țărănimii ucrainiene au ieșit conducători populari ca Zalizniak, Dovbuș, Karmeliuk și alții.

În ciuda caracterului lor spontan, a lipsei de organizare și a fără-mișării lor, mișcările antifeudale, care au cuprins masele țărănești de diferite neamuri ale Rusiei, au zdruncinat regimul feudal și au unit strâns aceste mase în lupta împotriva dușmanilor comuni.

În cursul luptei eroice împotriva jugului feudalo-iobăgist și a cotropitorilor străini s'a dezvoltat și s'a întărit prietenia de luptă a oamenilor muncii din Rusia și Ucraina.

9. Absolutismul țarist a fost dușmanul de moarte al popoarelor rus, ucrainian și al celorlalte popoare ale Rusiei. Sprijinindu-se pe vârfurile reacționare ale moșierilor locali și ale burgheziei, țarismul ducea o politică de cruntă asuprire național-colonială a popoarelor neruse. În Ucraina, țarismul a lichidat autoguvernarea locală, a reprimat cu cruzime mișcarea de eliberare națională, zădărniciind năzuința spre crearea unei vieți de stat ucrainiene, a dus o politică de rusificare forțată, a împiedicat dezvoltarea limbii și culturii ucrainiene.

10. Marele popor rus a avut un rol de frunte în lupta revoluționară de eliberare împotriva țarismului și a iobăgismului, luptă care s'a desfășurat în Rusia în secolul al XIX-lea.

Prima generație de revoluționari, luptători împotriva țarismului, continuatorii tradițiilor revoluționare ale lui Radiscev, au fost decembriștii, care au organizat în 1825 o răscoală la Petersburg și în Ucraina (răscoala regimentului Cernigov). După decembriști, la lupta împotriva țarismului și a iobăgismului s'au ridicat marii revoluționari democrați ruși, Belinschi, Herțen, Cernișevschi și Dobroliubov.

În ciuda politicii reacționare țariste de cruntă asuprire național-colonială, cei mai buni fii ai poporului rus au recunoscut dreptul Ucrainei la independență națională și, alături de militanții înaintați ai poporului ucrainian, au luptat împotriva politicii rușinoase de ațătare a popoarelor Rusiei unul împotriva altuia, dusă de moșierii ruși și ucrainieni și de burghezia rusă și ucrainiană, precum și de slugile lor, — șoviniștii na-

țiunii dominante și naționaliștii burghezi ucrainieni. Militanții revoluționari din Rusia, recunoscând totdeauna dreptul poporului ucrainian la o dezvoltare națională liberă, au legat aceasta de răsturnarea țarismului și de eliberarea atât a poporului rus, cât și a poporului ucrainian și a celorlalte popoare ale țării noastre.

În strânsă unire cu democrații revoluționari ruși a luptat împotriva țarismului și a iobăgismului marele fiu al poporului ucrainian, poetul și democratul-revoluționar T. G. Sevcenco. Prin operele sale, pătrunse de ură profundă împotriva asupritorilor, el a jucat un rol uriaș în dezvoltarea conștiinței naționale și sociale a poporului ucrainian. Calea spre eliberarea poporului ucrainian el o vedea în primul rând în unirea revoluționară a tuturor popoarelor slave cu poporul rus. Sevcenco a fost un luptător intransigent împotriva naționalismului și liberalismului burghez ucrainian.

Împreună cu revoluționarii ruși și ucrainieni, împotriva țarismului au luptat și democrații-revoluționari polonezi. Cei mai buni reprezentanți ai poporului polonez au simpatizat totdeauna cu lupta de eliberare a poporului ucrainian.

11. Dezvoltarea capitalismului în Rusia a determinat apariția unei noi clase — proletariatul. Pentru prima oară în istorie, oamenii muncii de toate naționalitățile din țara noastră au dobândit în proletariatul rus un conducător de nădejde în lupta lor pentru răsturnarea jugului social și național.

Odată cu dezvoltarea industriei în Ucraina, s'a dezvoltat rapid clasa muncitoare care se forma atât din populația ucrainiană, cât și din cea rusă. Clasa muncitoare din Ucraina a fost o parte componentă a proletariatului din Rusia. Mișcarea muncitorească din Ucraina s'a dezvoltat în unitate indisolubilă cu mișcarea muncitorească din întreaga Rusie. Încă în deceniile al 8-lea și al 9-lea, din secolul trecut, în Ucraina, ca și în Rusia, au început să fie create organizații muncitorești revoluționare, care și-au pus drept sarcină lupta împotriva absolutismului și a capitalismului. Clasa muncitoare din Ucraina a fost unul din detașamentele cele mai mari și combative ale proletariatului din Rusia.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, centrul mișcării revoluționare mondiale s'a mutat în Rusia. Rusia era punctul nodal al tuturor contradicțiilor imperialismului; ea era un focar al jugului militar-feudal, colonial și capitalist. La asuprirea oamenilor muncii de către țarism, moșieri și burghezie se adăuga jefuirea imperialistă a Rusiei de către capitalul monopolist vesteuropean. În același timp, în Rusia exista o forță reală capabilă să rezolve pe cale revoluționară toate aceste contradicții: această forță era proletariatul din Rusia.

Sarcinile mișcării muncitorești în creștere din Rusia cereau imperios crearea unui partid proletar revoluționar. Grupul „Eliberarea muncii”, care reunea pe primii reprezentanți ai marxismului din Rusia în frunte cu G. V. Plehanov, a pus în deceniul al 9-lea al secolului al XIX-lea bazele teoretice ale mișcării muncitorești revoluționare din Rusia. În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, în fruntea clasei muncitoare din Rusia a venit marele Lenin. În 1895, V. I. Lenin a organizat la Petersburg „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” care a fost primul germene al partidului proletar revoluționar din Rusia. „Uniunea de luptă” a lui Lenin a exercitat o influență uriașă asupra mișcării revoluționare din întreaga țară. În Ucraina au fost create de asemenea astfel de „Uniuni” la Ecaterinoslav, Kiev și în alte orașe. Organizațiile social-democrate de orientare leninistă din Ucraina, ca și cele din Rusia, au condus greve, au realizat trecerea la agitația în masă, unind socialismul cu mișcarea muncitorească.

12. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc în 1903, a fost creat un partid marxist de tip nou, bazat pe principiile ideologice și organizatorice elaborate de V. I. Lenin. În lupta împotriva elementelor separatiste și naționaliste din mișcarea muncitorească, V. I. Lenin a apărut principiul internaționalismului în construirea partidului marxist. P.M.S.D.R. reunea în rândurile sale pe muncitorii revoluționari de toate naționalitățile din Rusia. Chiar de la început, el a fost stegarul ideologiei internaționalismului proletar și al prieteniei între popoare. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost adoptată cererea programatică a lui Lenin cu privire la problema națională — recunoașterea dreptului națiunilor la autodeterminare.

Muncitorii ruși aveau rolul de inițiatori în lupta împotriva orânduirii burghezo-moșierești, ei ridicau și uneau proletariatul și pe toți oamenii muncii din regiunile naționale periferice în lupta pentru eliberarea socială și națională.

În anii primei revoluții burghezo-democrate din 1905—1907, oamenii muncii din Ucraina, împreună cu eroicul proletariat rus, au luptat cu abnegație împotriva dușmanilor lor de clasă. În acea perioadă, în Ucraina au avut loc mari răscoale într-o serie de orașe și gubernii, precum și răscoale ale marinarilor de pe Marea Neagră. În cursul acestor răscoale, muncitorii din centrele industriale ale Ucrainei au creat, după exemplul Moscovei, Petersburgului și al altor orașe din Rusia, Soviete de deputați ai muncitorilor, care au fost prototipul puterii sovietice. Lupta revoluționară a muncitorilor și țăranilor din Ucraina a ocupat un loc important în desfășurarea generală a revoluției din 1905—1907.

În perioada reacțiunii stolipiniste, a noului avânt revoluționar, și în anii primului război mondial, muncitorii din Ucraina, ca și cei din întreaga Rusie, s'au unit și mai strâns în jurul P.M.S.D.R. (b) în lupta împotriva absolutismului și a burgheziei.

Sub influența mișcării revoluționare din Rusia se lărgea lupta oamenilor muncii din ținuturile ucrainiene apusene, care se aflau sub jugul monarhiei austro-ungare, lupta pentru eliberarea lor națională, pentru reunirea cu întreg poporul ucrainian.

Pentru prima oară în istoria marxismului, marele Lenin a elaborat programul teoretic și politica partidului în problema națională. El a arătat că problema națională este o parte componentă a luptei revoluționare generale a clasei muncitoare pentru dictatura proletariatului. Lenin a fost inspiratorul politicii de egalitate în drepturi și prietenie între popoare și a condus aplicarea în practică a acestei politici. Indicațiile programatice leniniste în problema națională au găsit, pe baza generalizării experienței construcției socialiste o dezvoltare creatoare în operele lui I. V. Stalin și în hotărârile partidului. Apărând principiul internaționalismului proletar, partidul a subliniat cu toată vigoarea necesitatea unității de acțiune a proletarilor tuturor națiunilor și a strânsii lor uniri în jurul proletariatului rus.

„Printr'o acțiune unită a proletarilor velicoruși și ucrainieni, scria V. I. Lenin, *este posibilă* o Ucraină liberă; fără această unitate nu poate fi nici măcar vorba de așa ceva“ (V. I. Lenin, Opere, vol. 20, ed. P.M.R. pag. 15).

Naționaliștii burghezi ucrainieni, fiind dușmani de moarte ai internaționalismului și ai uniunii frățești a poporului ucrainian cu cel rus, au căutat să otrăvească pe oamenii muncii cu veninul naționalismului, să le inoculeze un sentiment de dușmănie față de poporul rus, să-i abata dela lupta comună de clasă împotriva asupritorilor și să-i supună astfel din punct de vedere ideologic intereselor egoiste de clasă ale burgheziei și moșierilor ucrainieni. Pentru înșelarea maselor, naționaliștii au propagat „teoria“ reacționară antiștiințifică potrivit căreia națiunea ucrainiană nu ar avea clase și nici burghezie, și „teoria“ „curentului unic“. Totodată, naționaliștii burghezi ucrainieni se manifestau ca aliați ai țarismului rus și al burgheziei și ca agenți ai imperialismului străin.

Situându-se în fruntea mișcării revoluționare a oamenilor muncii din întreaga Rusie, Partidul Comunist a dus o luptă hotărâtă atât împotriva șovinismului rus al națiunii dominante, cât și împotriva naționalismului burghez ucrainian.

Partidul Comunist a căutat să obțină contopirea mișcării de eliberare națională a naționalităților asuprite din Rusia cu lupta muncitorilor

împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru instaurarea dictaturii proletariatului.

13. Unitatea luptei revoluționare de eliberare a determinat întărirea legăturilor culturale dintre popoarele rus și ucrainian.

Cultura rusă progresistă a exercitat o influență binefăcătoare asupra dezvoltării întregii culturi ucrainiene (literatura, teatrul, pictura, muzica). La rândul său, cultura ucrainiană înaintată a îmbogățit cultura poporului rus și a adus o contribuție remarcabilă la dezvoltarea culturii universale.

Dezvoltarea gândirii sociale înaintate în Ucraina, ca și în întreaga țară, s'a desfășurat dela sfârșitul secolului al XIX-lea sub influența ideilor marxism-leninismului.

Apariția pe arena istoriei a proletariatului din Rusia, cel mai revoluționar din lume, și a avangardei sale de luptă — Partidul Comunist — a avut o însemnătate hotărâtoare pentru dezvoltarea ulterioară a popoarelor rus, ucrainian și a tuturor celorlalte popoare din Rusia.

III

14. Clasa muncitoare din Rusia, în alianță cu țărănimea muncitoare, a înfăptuit sub conducerea Partidului Comunist Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, a răsturnat puterea burgheziei imperialiste și a moșierilor și a instaurat dictatura proletariatului.

În urma Revoluției Socialiste din Octombrie, în țara noastră a fost creat primul stat socialist din lume al muncitorilor și țăranilor care a proclamat politica de pace și prietenie între popoare, egalitatea și suveranitatea tuturor popoarelor Rusiei și a unit strâns popoarele Patriei noastre într'o singură familie frățească sub steagul internaționalismului proletar.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în centrul Rusiei a dat un puternic îmbold dezvoltării revoluției proletare în întreaga Rusie.

Poporul ucrainian, care împreună cu marele popor rus a străbătut o lungă cale de luptă revoluționară comună, a fost primul care a urmat pe frații lui ruși pe drumul Revoluției Socialiste din Octombrie, marcând începutul unei noi și glorioase epoci în istoria sa.

La 25 Decembrie 1917, primul Congres al Sovietelor din întreaga Ucraină a proclamat Ucraina Republică Sovietică Socialistă. Exprimând voința unanimă a muncitorilor și țăranilor din Ucraina, congresul a subliniat în mod solemn necesitatea unei alianțe strânse între Ucraina Sovietică și Rusia Sovietică.

Prin lupta sa plină de abnegație pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierilor, prin lupta sa împotriva contrarevoluției naționaliste.

clasa muncitoare din Ucraina a adus o contribuție remarcabilă la victoria revoluției proletare în țara noastră.

Eliberându-se de exploatarea burghezo-moșierească și de jugul național, poporul ucrainian a devenit stăpânul absolut al soartei sale. Cu ajutorul frățesc al poporului rus, el a reușit să-și realizeze visul de veacuri — crearea unui stat național, cu adevărat liber și suveran, care a ocupat un loc însemnat în familia republicilor sovietice.

Victoria Revoluției Socialiste în Ucraina și crearea Statului ucrainian sovietic au fost realizate pe baza teoriei leniniste a revoluției și a învățăturii elaborate de Lenin în problema național-colonială, constituind o puternică înfrângere a imperialismului internațional și a agenturii lui burghezo-naționaliste.

15. Sub conducerea Partidului Comunist, popoarele țării noastre, în lupta cruntă și sângeroasă împotriva dușmanilor externi și a contrarevoluției interne, au apărat mărețele cuceriri ale lui Octombrie, libertatea lor și independența patriei.

Naționaliștii burghezi ucrainieni, acești dușmani înveterați ai oamenilor muncii, camuflându-se sub lozinca mincinoasă a „neatârării” Ucrainei, au căutat să lichideze Puterea Sovietică, să restabilească jugul moșierilor și capitaliștilor, să asmută pe oamenii muncii ucrainieni împotriva muncitorilor și țăranilor ruși, să provoace între ei un război fratricid.

„Guvernele” naționaliste contrarevoluționare — Rada centrala, Directoriul și altele, având în frunte agenți plătiți ai imperialismului străin ca Grușevski, Vinnicenko și Petliura, care căutau să readucă la putere pe moșieri și capitaliști și deasemenea să întărească dominația chiaburimii, au vândut cu ridicata și cu amănuntul Ucraina cu poporul ei și cu toate bogățiile ei naturale imperialiștilor hrăpăreți din Europă occidentală. În Februarie 1918, Rada contrarevoluționară a chemat în Ucraina pe ocupanții austro-germani pentru a înăbuși Puterea Sovietică.

La chemarea Partidului Comunist, poporul ucrainian s'a ridicat la luptă împotriva intervenționiștilor austro-germani și a lacheilor lor — naționaliștii burghezi ucrainieni.

În frunte cu poporul rus, oamenii muncii din Patria noastră au zdrobit și au aruncat dincolo de granițele Țării Sovietice pe intervenționiștii anglo-francezi, care la sfârșitul anului 1918 ocupaseră regiunile sudice ale Ucrainei și Crimeea, trupele lui Denikin, pe alb-gardiștii polonezi, trupele lui Vranghel, bandele naționaliste ale lui Petliura și Mahno și pe ceilalți mercenari ai imperialiștilor din S.U.A. și ai Antantei.

Împreună cu celelalte popoare ale Rusiei, poporul ucrainian, biruind dificultăți uriașe, ruina economică și foamea, a dat dovadă în anii în-

tervenției militare straine și ai războiului civil de un uriaș eroism și de vitejie în apărarea scumpei lui Puteri Sovietice. Mii și mii de muncitori și țărani din Rusia Sovietică au luptat în Ucraina pentru libertatea și fericirea poporului ucrainian și a celorlalte popoare din U.R.S.S.

La rândul lor, numeroși fii ai poporului ucrainian au luptat pe nemărate fronturi ale războiului civil din Rusia, Bielorusia, Asia Centrală, Transcaucazia etc.

Un rol însemnat în mobilizarea forțelor poporului ucrainian pentru zdrobirea intervenționiștilor străini și a contrarevoluției interne revine Partidului Comunist din Ucraina, creat în Iulie 1918 — parte de nedesprins a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

În focul și iureșul războiului civil și al intervenției armate străine s'a întărit și s'a călit alianța frățească și prietenia dintre popoarele rus, ucrainian și celelalte popoare ale U.R.S.S. Numai mulțumită acestei prietenii, poporul ucrainian, ca și toate popoarele din U.R.S.S., și-a apărât libertatea și independența.

16. După terminarea victorioasă a războiului civil, Țara Sovietică a pășit în perioada construcției socialiste pașnice. Sarcinile construirii socialismului și ale apărării țării reclamau o colaborare mai strânsă între popoarele sovietice în domeniul economic, militar și politic. S'a ridicat problema unirii republicilor sovietice într'o singură uniune statală. Oamenii muncii din Ucraina Sovietică au fost printre primii inițiatori ai constituirii Statului unional unitar.

Partidul Comunist a condus și a îndrumat pe o cale justă mișcarea de unire a țărilor popoarelor din Țara Sovietică. În Decembrie 1922 la primul Congres Unional al Sovietelor, republicile sovietice s'au unit pe bază de liber consimțământ și egalitate în drepturi în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, fiecare republică unională menținându-și drepturile suverane de stat de sine stătător, care are organele sale proprii ale puterii supreme, teritoriu propriu, constituție proprie și legislație proprie.

Constituirea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste a însemnat o uriașă victorie a Puterii Sovietice, un triumf al politicii naționale leninist-staliniste. Era victoria asupra naționalismului burghez de toate nuanțele care s'a pronunțat împotriva colaborării frățești între popoare și care constituia o piedică serioasă în calea spre unificarea statală a republicilor sovietice.

Constituirea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste a asigurat toate condițiile necesare pentru o înflorire economică, politică și culturală nemai întâlnită în istoria omenirii, a întregii Țări Sovietice și a fiecărei republici sovietice în parte, pentru transformarea popoarelor, în trecut înapoiate și oprimate, în națiuni socialiste înaintate.

Integrarea Ucrainei Sovietice în U.R.S.S. i-a permis să-și refacă cu succes economia națională, să-și dezvolte cultura socialista și sa înainteze cu pași rezezi spre construirea socialismului.

IV

17. Călăuzindu-se după teoria marxist-leninistă, Partidul Comunist a elaborat programul de construire a socialismului în țara noastră. În făptuind acest program, poporul sovietic a construit primul în istoria omenirii o nouă orânduire socială — socialismul — a lichidat pentru totdeauna clasele exploatoare, a desființat exploatarea omului de către om.

Lichidând înapoierea economică și culturală seculară, Patria noastră a făcut un salt gigantic înainte, transformându-se într'un stat puternic cu o industrie înalt dezvoltată, cu o agricultură socialistă și cu cea mai înaintată cultură din lume, cultura sovietică.

În urma victoriei socialismului au avut loc schimbări radicale în economia U.R.S.S., în structura de clasă a societății sovietice precum și în domeniul relațiilor reciproce dintre națiuni. Desființarea claselor exploatoare — vinovate de vrajba între națiuni și organizatoare ale acestora — faptul că puterea aparține clasei muncitoare, care este dușmana oricărei înrobiri și purtătoarea credincioasă a ideilor internaționalismului, ajutorul reciproc dintre popoare în toate domeniile vieții economice și sociale, înflorirea culturii popoarelor din U.R.S.S., națională în formă și socialistă în conținut, toate acestea au făcut ca în țara noastră să fie organizată colaborarea frățească între popoare în cadrul sistemului unui stat unional unitar, să se statornicească definitiv ideologia sovietică a egalității în drepturi a raselor și națiunilor, ideologia prieteniei și frăției între popoare.

Odată cu victoria socialismului, prietenia seculară dintre popoarele rus, ucrainian și celelalte popoare din țara noastră s'a transformat într'o forță puternică și invincibilă, una din forțele motrice ale dezvoltării societății sovietice.

Partidul Comunist a zdrobit pe trădătorii și capitularzii troțchiști, buhariniști, naționaliști burghezi și pe ceilalți dușmani ai poporului sovietic care au căutat să abată Țara Sovietică de pe calea leninistă, să submineze unitatea și prietenia dintre popoarele Patriei Socialiste, să restaureze capitalismul în U.R.S.S.

În condițiile Puterii Sovietice, pe baza națiunilor vechi, burgheze s'au format și se dezvoltă cu succes sub steagul internaționalismului proletar, națiuni noi, socialiste, care reprezintă într'adevăr întregul popor și sunt strâns unite, libere de contradicțiile de neîmpăcat dintre clase care sfâșie națiunile burgheze.

Clasa muncitoare și Partidul ei Comunist constituie forța care cimentează alianța dintre aceste națiuni și o conduce. Un rol hotărâtor în repurtarea victoriei socialismului în U.R.S.S. l-a jucat marele popor rus, națiune înainte-mergătoare între toate națiunile egale în drepturi ale Statului nostru Sovietic multinațional.

Oranduirea socială sovietică a deschis în fața poporului ucrainian calea spre dezvoltarea vieții sale de stat, economiei și culturii sale.

Partidul Comunist a desfășurat steagul sub care a început înflorirea forțelor poporului ucrainian, înflorirea forțelor Ucrainei Sovietice. Partidul Comunist și Comitetul său Central, Guvernul U.R.S.S., au manifestat și manifestă o grijă permanentă și neobosită pentru dezvoltarea economiei naționale a Ucrainei Sovietice.

18. Traducând în viață politica de industrializare socialistă, poporul sovietic sub conducerea Partidului Comunist a creat într-o scurtă perioadă istorică o puternică și înaintată industrie socialistă, care a fost condiția hotărâtoare pentru reorganizarea întregii economii naționale pe baze socialiste.

Cu uriașul ajutor frățesc al poporului rus, în toate republicile naționale a fost creată o industrie puternic dezvoltată, care le-a permis să lichideze starea lor de înapoiere economică seculară.

În Ucraina au fost create și utilizate cu tehnica modernă înaintată industria metalelor neferoase, de construcții de mașini, de tractoare, industria chimică și alte ramuri foarte importante ale industriei. Au fost construiți giganți industriali ca uzina de tractoare din Harkov, uzina de construcții de mașini grele din Kramatorsk, combinatele metalurgice „Azovstal” și „Zaporozstal”, uzina de combaine din Zaporojie, uzina chimică din Gorlovka, a fost construită hidrocentrala „V. I. Lenin” de pe Nipru, cea mai mare din Europa; au fost complet reconstruite bazinul carbonifer al Donețului și bazinul metalifer dela Krivoi Rog.

În acești ani au devenit de nerecunoscut și au înflorit astfel de orașe industriale mari ca Kiev, Harkov, Stalino, Vorosilovgrad și altele.

Succesul industrializării socialiste a Ucrainei a fost asigurat datorită avântului în muncă al clasei muncitoare, întrecerii socialiste care s'a desfășurat, datorită ajutorului dat de R.S.F.S.R., și de celelalte republici sovietice.

Succesele industrializării socialiste au pregătit condițiile pentru îndeplinirea reconstrucției agriculturii. Datorită grijii partidului și guvernului, în țara noastră a fost creată cea mai mare și mai mecanizată agricultură din lume care și-a demonstrat superioritatea hotărâtoare nu numai asupra gospodăriei țărănești-mici producătoare de mărfuri, ci și asupra marii producții agricole capitaliste.

Alături de celelalte republici sovietice, Ucraina Sovietică a devenit o republică a agriculturii socialiste înaintate, unul din cele mai importante grânare ale Uniunii Sovietice.

Aplicarea consecventă de către partidul comunist a politicii naționale leninist-staliniste a asigurat victoria revoluției culturale în țara noastră și avântul impetuos al culturii socialiste a tuturor popoarelor U.R.S.S.

Partidul Comunist și Guvernul Sovietic au creat numeroase cadre naționale ale noii intelectualități sovietice ieșită din rîndurile poporului, legată de popor, care-și consacră toate forțele slujirii poporului, slujirii măreței cauze a construirii comunismului.

Mulțumită Puterii Sovietice, cultura națională ucrainiană a căpătat posibilități nemaiîntâlnite de dezvoltare, a devenit o cultură cu adevărat populară, socialistă.

19. Creșterea forței și puterii Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste a făcut cu puțință realizarea năzuințelor seculare ale poporului ucrainian cu privire la unificarea sa națională. Înțeleapta politică a Partidului Comunist și a Guvernului Sovietic a permis să se desăvârșească unirea tuturor teritoriilor ucrainiene.

În anul 1939 a avut loc unirea Ucrainei apusene cu Ucraina Sovietică, în 1940 s'au unit cu R.S.S. Ucrainiană Bucovina și regiunea Ismail, iar în 1945 Ucraina Subcarpatică. După unificarea tuturor pământurilor ucrainiene, Ucraina Sovietică a devenit unul din cele mai mari state din Europa. R.S.S. Ucrainiană are astăzi o populație de peste 40 milioane de oameni.

În ceea ce privește o serie întreagă de indici economici principali, Ucraina Sovietică a depășit cu mult asemenea mari țări capitaliste din Europa ca Franța, Italia și altele. Capitala Ucrainei -- Kiev -- unul din cele mai vechi orașe ale vechii Rusii, este unul din cele mai mari centre administrative și culturale ale Patriei noastre.

În regiunile ucrainiene reunite se dezvoltă cu succes industria socialistă, s'a terminat colectivizarea în masă, se desfășoară larg construcția culturală. În anii Puterii Sovietice înfățișarea străvechiului oraș ucrainian Lvov s'a schimbat ; în acest oraș au fost construite mari întreprinderi industriale au fost deschise 12 instituții de învățământ superior, o filială a Academiei de Științe a R.S.S. Ucrainiene, o filială a Muzeului „V. I. Lenin“ și multe alte instituții științifice și culturale. Odată cu transformările socialiste, în regiunile apusene s'a dat o lovitură zdrobitoare rămășițelor naționaliștilor burghezi ucrainieni -- dușmani de moarte ai poporului ucrainian, deveniți agenți vânduți burgheziei străine.

Desavârșirea procesului istoric al reunirii poporului ucrainian în cadrul statului sovietic ucrainian unitar a fost o victorie strălucită a politicii naționale leninist-staliniste dusă de Partidul Comunist — politică a frăției și colaborării între popoarele U.R.S.S.

20. Marele Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei a constituit o serioasă verificare a viabilității și forței orânduirii socialiste și a statului sovietic multinațional.

La chemarea partidului, toate popoarele Uniunii Sovietice s'au ridicat în unanimitate în apărarea Patriei lor, considerând Războiul pentru Apărarea Patriei împotriva cotropitorilor germano-fasciști o cauză comună a oamenilor muncii de toate naționalitățile.

Ucraina face parte din acele regiuni ale Uniunii Sovietice care în anii învaziei fascismului german au avut de suferit mai mult decât altele. Cotropitorii germano-fasciști au provocat economiei naționale a Ucrainei pagube în valoare de peste 285 miliarde ruble. Recurgând la cea mai cruntă teroare, bestiile germano-fasciste au vrut să supună poporul ucrainian, să-l transforme în sclavi ai „rasei de stăpâni germano-fasciști”. Naționaliștii burghezi ucrainieni au fost complici activi ai fasciștilor germani.

Numai datorită ajutorului frățesc al marelui popor rus și al celorlalte popoare ale U.R.S.S., Ucraina a fost eliberată de sub jugul fascist.

În perioada Războiului pentru Apărarea Patriei, poporul ucrainian a luptat cu abnegație împreună cu celelalte popoare ale U.R.S.S. împotriva cotropitorilor germano-fasciști și a mercenarilor lor atât pe front cât și pe teritoriul ocupat de inamic, unde s'a desfășurat mișcarea de masă a partizanilor, din rândurile căreia au ieșit numeroși eroi. Organizațiile de partid și comsomoliste și-au desfășurat activitatea în condițiile grele și complicate ale ilegalității.

În focul Războiului pentru Apărarea Patriei, prietenia de nezdruccinat dintre popoarele sovietice a rezistat unor încercări aspre și s'a călit și mai mult.

În urma zdrobirii fascismului german și a imperialismului japonez în cel de al doilea război mondial s'au format statele democrat-populare, s'a dezvoltat și s'a întărit lagărul păcii, democrației și socialismului în frunte cu Uniunea Sovietică. R.S.S. Ucrainiană fiind unul din întemeietorii Organizației Națiunilor Unite unde, împreună cu R.S.S. Bielorusă și cu reprezentanții întregii Uniuni Sovietice, precum și ai țărilor de democrație populară, apără consecvent cauza păcii, luptă pentru întărirea colaborării dintre popoarele tuturor țărilor. Ucraina Sovietică întărește neîncetat legăturile frățesti cu țările de democrație populară. După instaurarea regimului de democrație populară în www.dacoromanica.ro dominației burgheziei

și a șleahței care ațâțau pe oamenii muncii polonezi împotriva fraților lor slavi — ruși, ucrainieni și bieloruși — au apărut și se dezvoltă cu succes relații cu adevărat prietenești între poporul polonez și popoarele ucrainian, bielorus, rus și celelalte popoare ale marii Uniuni Sovietice.

21. După terminarea victorioasă a Marelui Război pentru Apararea Patriei, popoarele Uniunii Sovietice, însuflețite și organizate de Partidul Comunist, au refăcut într'o perioadă nemaîntâlnit de scurtă economia națională distrusă și au făcut să progreseze toate ramurile economiei, tehnicii și culturii sovietice.

Sub conducerea Comitetului Central al Partidului Comunist din Ucraina și a Guvernului R.S.S. Ucrainiene, oamenii muncii din Ucraina Sovietică, sprijinindu-se pe ajutorul frățesc al poporului rus și al celorlalte popoare din țara noastră, au refăcut complet economia națională a republicii, au depășit cu mult nivelul dinainte de război și aduc astăzi o contribuție considerabilă la opera construirii comunismului.

Marea industrie a Ucrainei a dat în 1952 o producție care întrece de 17 ori industria Ucrainei dinainte de revoluție. În această perioadă, producția de energie electrică a crescut de peste 37 ori; producția metalurgiei prelucrătoare a crescut aproape de 69 ori; extracția de carbune a crescut de peste 4 ori; producția de fontă de 4,5 ori; producția de oțel aproape de 5 ori. Ucraina Sovietică este una din cele mai importante baze carbonifero-metalurgice ale țării noastre. Donbassul cu puternica sa industrie a huilei, cu industria sa metalurgică, chimică și constructoare de mașini, precum și celelalte centre industriale ale Ucrainei, ocupă un loc important în industria întregii Uniuni Sovietice.

Traducând în viață hotărârile partidului și guvernului, oamenii muncii din Ucraina ca și din întreaga țară, pe baza succeselor realizate în dezvoltarea industriei grele, care este temelia temelii economiei socialiste, luptă pentru a obține un avânt impetuos al producției bunurilor de consum popular.

Prin munca ei fără preget, țărănimea colhoznică din Ucraina a obținut recolte nemaîntâlnite înainte de grâu de toamna, sfeclă de zahăr și alte culturi agricole din cele mai importante. Din rândurile țărănimii colhoznice ucrainiene s'au ridicat numeroși inovatori ai metodelor socialiste de muncă în toate ramurile producției agricole.

Partidul și guvernul manifestă o grijă neobosită pentru înzestrarea agriculturii socialiste cu tehnica cea mai modernă. În prezent, pe ogoarele Ucrainei lucrează 182.000 tractoare (socotite în tractoare de câte 15 c.p.), adică cu 69% mai mult decât înainte de război, 51.000 combine de cereale,

adică cu 65% mai mult decât înainte de război și zeci de mii de mașini agricole complexe

Pe baza avântului neîncetat al agriculturii crește bunăstarea materială și nivelul cultural al maselor largi ale oamenilor muncii.

Cultura socialistă ucrainiană înflorește. În Ucraina funcționează aproape 30.000 școli în care învață peste 6,5 milioane copii. În 1952–1953 au existat în republică 144 de instituții superioare de învățământ, în care învățau peste 177.000 de studenți, cecece reprezintă aproape de opt ori mai mult decât în 1914 și mai mult decât în oricare țară capitalistă din Europa occidentală; în 591 de școli medii tehnice și școli medii speciale au învățat aproape 234.000 de elevi. În Ucraina funcționează zeci de mii de instituții cultural-educative, cluburi, biblioteci și palate de cultură. Academia de științe, Academia de arhitectură și o vastă rețea de instituții de cercetări științifice create în Ucraina în anii Puterii Sovietice grupează un mare număr de oameni de știință din Ucraina care își aduc contribuția lor prețioasă la dezvoltarea științei sovietice înaintate.

Cultura socialistă a poporului ucrainian se dezvoltă pe temelia de granit a ideologiei marxist-leniniste, în indisolubilă legătură creatoare și în colaborare organică cu cultura tuturor popoarelor frățești din U.R.S.S. O influență deosebit de binefăcătoare asupra dezvoltării culturii ucrainiene sovietice o exercită cultura socialistă a marelui popor rus.

Succesele de importanță istorico-mondială repurtate de Uniunea Sovietică și de Republica Sovietică Socialistă Ucrainiană — parte integrantă a acesteia — se bucură de adâncă admirație și apreciere a întregii omeniri progresiste.

Milioane de oameni ai muncii din țările capitaliste care gem sub jugul celei mai crâncene exploatare urmăresc cu un sentiment de mare mândrie și speranță succesele luptei popoarelor din U.R.S.S. printre care și a poporului ucrainian, pentru construirea comunismului, pentru pace în lumea întreagă.

Succesele construcției comuniste în U.R.S.S. demonstrează popoarelor din lumea întreagă că numai socialismul asigură o viață liberă și fericită, dezvoltarea și înflorirea tuturor popoarelor și națiunilor, adevărata prietenie între popoare, colaborarea și într'ajutorarea lor.

Uniunea Sovietică constituie exemplul însuflețitor al unei țări în care, pentru prima dată în istoria omenirii, s'a rezolvat problema națională.

Toate popoarele Uniunii Sovietice întâmpină cu noi succese remarcabile în construirea comunismului, memorabila dată istorică a 300 de ani dela reunirea Ucrainei cu Rusia

Sub conducerea Partidului Comunist, oamenii sovietici lupta cu eroism pentru înfăptuirea programului de continuă dezvoltare a țării noastre pe drumul spre comunism, drum trasat de către cel de al XIX-lea Congres al P.C.U.S. Partidul și guvernul depun toate eforturile pentru a satisface pe deplin nevoile materiale și culturale mereu crescânde ale oamenilor muncii.

Plenara din Septembrie a C.C. al P.C.U.S. a trasat un program de luptă pentru dezvoltarea mai departe a agriculturii socialiste și pentru ridicarea bunăstării materiale a oamenilor muncii. Partidul Comunist desfășoară lupta pentru un avânt impetuos al agriculturii, pentru accelerarea dezvoltării industriei ușoare și alimentare, așa fel încât în următorii 2—3 ani să fie satisfăcute din belșug nevoile crescânde ale populației din țara noastră în ceea ce privește produsele alimentare și să fie asigurate materiile prime pentru industria ușoară și alimentară.

Intreaga activitate a partidului nostru și a Guvernului Sovietic este pătrunsă de o adâncă încredere în popor, în forțele creatoare ale muncitorilor și țăranilor care creează toate bunurile vieții și care sunt adevărații făuritori ai istoriei.

Statul socialist sovietic constituie principalul instrument al construirii comunismului. Partidul Comunist se îngrijește neîncetat de întărirea continuă a Statului Sovietic, a forței și capacității sale de apărare, de întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea colhoznică, a prieteniei și colaborării socialiste dintre popoarele U.R.S.S.

Datoria noastră sfântă este să asigurăm continua întărire a unității și prieteniei popoarelor din Țara Sovietică, întărirea Statului Sovietic multinațional. Bazându-ne pe prietenia popoarelor din țara noastră, nu ne temem de niciun fel de dușmani dinlăuntru sau dinafară.

Au eșuat și vor eșua și de aci înainte toate încercările peride ale imperialiștilor din occident de a semăna ură între popoarele U.R.S.S., de a submina forța statului nostru socialist multinațional. Dar oamenii sovietici știu că atâta timp cât există încercuirea capitalistă, statele imperialiste vor strecura și pe viitor spioni și diversioniști în țara noastră, vor încerca să utilizeze în scopuri antisovietice rămășițele grupărilor dușmănoase zdrobite, să activeze elementele burghezo-naționaliste, să reînvie prejudecățile naționaliste în conștiința anumitor oameni și să-i folosească pentru subminarea prieteniei dintre popoarele din U.R.S.S.

Întărirea vigilenței față de uneltirile fiarelor imperialiste și ale agenților lor — naționaliștii burghezi de toate nuanțele și alți trădători

este una din cele mai însemnate condiții ale succeselor și înfloririi republicilor sovietice socialiste și a întregii noastre Patrii mari.

Succesele construcției comuniste în U.R.S.S., triumful ideologiei prieteniei între popoare, însuflețesc popoarele din lumea întreagă la lupta pentru eliberarea lor de sub jugul capitalului și pentru legături prietenești și pașnice între toate popoarele.

Să trăiască și să se întărească prietenia de nezdruccinat dintre popoarele U.R.S.S. — izvor de forță și putere a mării noastre Patrii !

Sub steagul lui Marx-Engels-Lenin-Stalin, sub conducerea Partidului Comunist — înainte spre victoria comunismului !

Din „Scânteia“, No. 2868 din 13 Ianuarie 1954.

ȘTIINȚA SOVIETICĂ, ȘTIINȚĂ PUSĂ ÎN SLUJBA POPORULUI ȘI A PĂCII

DE

ACAD. P. CONSTANTINESCU-IAȘI

DIRECTOR AL INSTITUTULUI DE STUDII ROMÂNNO-SOVIETIC AL ACADEMIEI R.P.R.

Știința sovietică îndeplinește sarcini istorice grandioase. deschide căi noi în știința mondială, tot așa cum poporul sovietic deschide întregii omeniri căi noi, care duc spre culmile strălucitoare ale comunismului.

Caracteristic pentru știința sovietică este că ea slujește cauzei fericirii poporului și menținerii păcii în lumea întreagă și se îmbogățește necontenit prin puternica sa legătură cu viața, cu practica construirii societății noi, superioare, societatea comunistă.

Caracterul nou al științei sovietice, umanismul sau socialist, dezvoltarea sa împeluoasă, se datoresc superiorității orânduirii socialiste. Victoria de importanță istorică mondială a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și construirea societății socialiste, lipsite de exploatare, au descătușat forțele creatoare ale poporului sovietic și au asigurat condițiile prielnice pentru rapida și permanenta dezvoltare a științei

„...Numai socialismul — spune Lenin — poate elibera știința din lanțurile burgheze, de înrobire față de capital, de poziția de sclavă în fața groaznicului egoism capitalist“¹.

Uriășele succese dobândite de știința sovietica au fost obținute de poporul sovietic, de oamenii de știință sovietici, datorită sprijinului permanent acordat de Statul Sovietic sub conducerea înțeleaptă a Partidului Comunist, care se călăuzește în activitatea sa după învățătura lui Marx, Engels, Lenin, Stalin

¹ Opere, v. XXIII, ediția rusă, p. 61

În U.R.S.S., știința are un loc de frunte și i se acordă o foarte mare atenție. Lenin a considerat-o ca o pârghie principală în construirea socialismului și comunismului, care nu se pot construi fără a ține seamă de progresul științei și tehnicii și fără a le desvolta mai departe.

Pentru dezvoltarea științei sovietice s'a folosit bogata moștenire a marilor savanți materialști ruși, Lomonosov, Lobacevski, Butlerov, Mendeleev, Secenov, Timiriazev și a altor corifei ai științei ruse. Cu toate condițiile vitrege în care lucrau sub țarism, savanții ruși au obținut rezultate dintre cele mai însemnate, asigurând științei ruse prioritatea multor descoperiri. Astăzi știm cu toții că radioul a fost descoperit de Popov ; că Pirogov a fost primul care a utilizat narcoza și anume narcoza cu eter ; că V. V. Petrov a fost primul care a stabilit una din cele mai importante legi ale circuitului electric și pe drept cuvânt poate fi considerat între predecesorii lui Ohm, cel care, după un sfert de veac abia, a formulat cunoscuta lege care îi poartă numele. Mai puțin cunoscut este faptul că descoperirea efectului fotoelectric, efect a cărui utilizare face posibilă funcționarea cinematografului sonor și automatizarea multor procese, se datorește savantului rus Stoletov, care a arătat și natura reală a influenței luminii asupra electricității.

Una dintre cele mai ilustre personalități ale științei ruse a fost Lomonosov. Rolul său covârșitor în dezvoltarea culturală a Rusiei a fost just apreciat abia după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. El a fost primul care prin fapte a spulberat legenda creată de străini, că Rușii nu sunt capabili să asimileze știința și mai ales să ajungă la creațiuni științifice. Prin descoperirile sale, Lomonosov a eliberat știința de o serie de teorii false, reacționare, care o frâneau.

Lomonosov a fost primul care a descoperit și a formulat „legea fundamentală a chimiei” — legea conservării materiei.

În anul 1756, cu 17 ani înainte de Lavoisier, el a pus bazele teoriei arderii, stabilind creșterea în greutate a metalelor, atunci când sunt arse, creștere care se produce datorită combinării particulelor de aer cu corpurile arse. Această descoperire, după cum se exprimă Engels, a pus chimia pe picioare.

Intr'o scrisoare către Euler, datata din 5 Iulie 1748, Lomonosov formulează legea conservării mișcării. Plecând dela legea conservării mișcării, Lomonosov trage o concluzie remarcabilă prin conținutul ei materialist, și anume „mișcarea primară nu are început, ea există din totdeauna și este inadmisibil să explicăm gravitația corpurilor prin voința lui Dumnezeu sau prin vreo altă forță miraculoasă. Nu înțelegem istoria științei dovedesc

în mod incontestabil că în multe domenii ale științei naturii, Lomonosov are tot dreptul să fie considerat întemeietorul a numeroase ramuri de științe moderne ale naturii, iar prin concepțiile sale filosofice și teoretice generale, întemeietorul orientării progresiste în științele naturii din vremea aceea.

Consecvenți orientării materialiste, oamenii de știință ruși din prima jumătate a secolului al XIX-lea, în frunte cu democrații ruși Herțen, Belinski, Cernîșevski, Dobroliubov și Pisarev, s'au situat pe baze materialiste, fiind luptători pentru progres, pentru eliberarea poporului asuprit. Sub influența ideilor înaintate ale lui Cernîșevski, expuse în studiul „Despre rase“, cu privire la originea comună a raselor omenești și la egalitatea lor din punctul de vedere al posibilităților lor de dezvoltare, oameni de știință ca Mikluho-Maklai, Bogdanov și Anucin, prin cercetările lor, prin munca lor științifică și de popularizare a cunoștințelor materialiste, au adus din ce în ce mai multe dovezi în sprijinul acestor idei. Mikluho-Maklai a arătat marile posibilități de dezvoltare pe care le au popoarele, așa zise inferioare, din coloniile statelor imperialiste și a demascat totodată caracterul mârșav al exploatării colonialiste, dovedind ipocrizia tuturor așa ziselor teorii cu privire la destinul de stăpânitori al europenilor, formulate de reacționarii Gobineau și Chamberlain.

Oamenii de știință ruși au înțeles să tragă consecințe potrivit convingerilor lor materialiste și în ce privește atitudinea lor în viața politică a epocii în care au trăit.

În timpul cât Lobacevski era rectorul universității din Kazan, el a favorizat luptele duse de studențime contra absolutismului țarist, atitudine care a dus la îndepărtarea lui din învățământul superior. Sonia Kovalevski, prima femeie din lume care a dobândit titlul academic de doctor în matematici, s'a alăturat prin scrierile sale mișcărilor progresiste de pe acea vreme; fiind urmărită de poliția țaristă, ea a fost nevoită să-și desfășoare activitatea științifică în străinătate, ca profesoară de matematici la Upsala, prima universitate a Suediei.

Mendeleev, care cu ocazia mișcărilor studențești din 1890 ia atitudine alături de studenți, transmite ministerului o petiție a lor, care îi este înapoartă cu cuvintele: „un slujitor al M. S. Imperiale nu poate primi asemenea cereri“. Urmează îndepărtarea lui din învățământ.

Pornind la drum pe baza unei serioase tradiții de muncă științifică efectuată de savanții ruși cu vederi materialiste, având create de Partidul Comunist și guvernul sovietic toate condițiile materiale necesare pentru o rodnică activitate, știința a progresat în U.R.S.S. cu pași uriași. Știința sovietică a atins culmi pe care statele capitaliste nici nu le banuesc.

În general, în țările capitaliste, cu societatea împărțită în clase, aplicarea rezultatelor obținute de știință depinde, din ce în ce mai mult, de realizarea câștigului de către trusturile care își însușesc rezultatul.

Descoperirea penicilinei de către savantul englez Flemming n'a însemnat, în țările capitaliste, asigurarea vindecării oamenilor de unele boli, ci asigurarea unor câștiguri fabuloase anumitor trusturi, care se ocupă cu fabricarea de medicamente. Deci, descoperirea unui nou medicament, oricât ar fi el de eficace, nu înseamnă în țările capitaliste grija pentru sănătatea populației. Și astăzi, cu toate că există remedii puternice împotriva celor mai multe boli molipsitoare și cu răspândire în masă, în țările capitaliste și în special în țările dependente și colonii, marea masă a poporului nu se poate bucura de binefacerile acestor medicamente.

Destul de recent s'a putut citi în ziare că în Japonia, țară care a avut „norocul“ să fie „eliberată“ de armata americană, numărul bolnavilor de sifilis este în continuă creștere. Chiar în S.U.A., situația este tragică în această privință, cu toate că neosalvarsanul a fost descoperit de Ehrlich încă înainte de primul război mondial.

Faptul că la începutul apariției ei pe arena politică, burghezia a sprijinit știința, se explică prin aceea că, atât timp cât burghezia a fost clasă ascendentă progresistă — cu toate limitele de care era îngrădită de caracterul capitalist — tendința de a folosi știința exclusiv în interesul burgheziei nu apărea atât de fățiș. După ce capitalismul a intrat în faza imperialistă, burghezia a încetat să mai aibă o influență binefăcătoare asupra științei, frânând-o sau folosind-o în scopuri de distrugere pentru obținerea profitului maxim.

Încă cu mult înainte de al doilea război mondial, unul dintre cei mai mari savanți englezi, Blacket, scria în articolul său: „Știința în impas“: „Dacă societatea nu poate folosi știința, aceasta trebuie să devină antiștiințifică“.

O știință care servește la pregătirea unui nou război, la distrugerea în masă a oamenilor, o știință care nu caută să servească poporul, ci caută mijloace de exploatare a poporului, este lipsită de perspective, decade, putrezește.

Iată câteva exemple care ilustrează acest adevăr.

Înainte de război, s'a fabricat în Statele Unite așa numita sticlă organică — plexiglass — care a fost utilizată atât în scopuri industriale, cât și în tehnica dentară, pentru facerea protezelor. Pentru stabilirea controlului monopolist în acest domeniu, trustul chimic Dupont de Nemours și compania Rom & Hass din Philadelphia au încheiat un târg în vederea împărțirii sferelor de interese. În urma acestui târg, s'a fabricat și o masă plastică pentru uzul

industrial la prețul de 85 centime livra, iar Rom & Hass vindea același produs, dar sub altă etichetă, la prețul de 45 dolari livra, adică de 50 de ori mai scump.

Tehnicienii dentari au aflat curând că produsul cel ieftin, industrial, nu se deosebește absolut cu nimic de cel dentar special și au început să cumpere materialul mai ieftin. Atunci, monopolistii au ordonat laboratoarelor lor să studieze problema adăugării unor anumite amestecuri la produsul industrial, spre a-l face inutilizabil pentru scopurile tehnicii dentare. S'a indicat să se adauge o cantitate minimă de arsen sau de plumb, pentru ca inspecția sanitară să nu permită vânzarea acestei mase plastice pentru uzul tehnicii dentare.

Asemănător cu acesta este un exemplu din industria textilă. În laboratorul de cercetări al trustului Dupont de Nemours, a fost preparat un pigment nou, potrivit atât pentru fabricarea coloranților țesături, cât și a vopselelor cu altă destinație. După condițiile pieței, era mai avantajos pentru Dupont să folosească acest pigment numai la producția vopselelor ordinare și să nu-l admită în industria textilă. Laboratorul primi deci următoarea însărcinare: să schimbe natura pigmentului în așa fel, încât să-l facă inutilizabil pentru vopsirea țesăturilor; să se adauge diverse substanțe, astfel încât țesătura să se decoloreze când va fi spălată pentru prima dată; substanțele adăugate să fie dăunătoare pentru durabilitatea țesăturilor sau să irite pielea etc. Programul de lucrări în această direcție a fost elaborat în toate amănunțele, cu o activare științifică detaliată și a ocupat mult timp cadrele de înaltă calificare ale laboratorului de cercetări științifice.

Nu de mult s'a putut citi în coloanele ziarului „L'Humanité” că specialiștii institutelor care produc semințe selecționate — institute care în fond nu sunt altceva decât întreprinderi capitaliste — au sarcina de a produce soiuri de grâu, care nu-și păstrează calitățile timp de mai multe generații, pentru ca după doi-trei ani, producătorul să fie obligat să apeleze din nou la institut, pentru alte semințe.

Cu ce avânt poate lucra un om de știință, care știe că cele descoperite de el, descoperiri care de multe ori îi sunt tot atât de dragi ca și propriul său copil, rămân îngropate. Or, statisticile publicate recent arată că General Motors, unul din cele mai mari trusturi din S.U.A., utilizează numai 1% din patentele cumpărate, și anume cumpărate nu ca să fie utilizate, ci pentru a împiedeca aplicarea lor.

Desigur, se fac și azi cercetări științifice în statele capitaliste și se dobândesc rezultate importante. Datorită cercetărilor întreprinse de Jolliot-Curie, colectivul condus de acest savant a construit încă în 1948, prima pilă atomică din lume numită „Zoe”, pilă care timp de 3.000 de ani, fără

vreo intervenție din partea omului, asigura un curent ieftin. Era deci natural ca după acest prim succes, centrul de cercetări atomice din Franța să primească un sprijin însemnat pentru ca, pe baza experienței dobândite și a noilor descoperiri făcute, să se construiască pile și mai puternice. Erau însă capitaliștii interesați ca populația să aibă o sursă ieftină de curent prin utilizarea pașnică a energiei atomice? Evenimentele care au urmat după punerea în funcțiune a primei pile ne arată contrariul. Jolliot-Curie, în loc să fie sprijinit, a fost înlocuit dela conducerea centrului de cercetări, iar acesta, lipsit de fonduri și de conducere științifică, nu a putut realiza nici până azi, ceea ce se întrezărea încă din 1948.

Microbiologii și inframicrobiologii americani au obținut însemnate rezultate științifice. Nu putem însă uita — și tocmai aceasta constituie o dovadă a actualei stări de putreziciune a științei burgheze — că o parte însemnată a oamenilor de știință din aceste domenii este preocupată de studiul posibilității de a răspândi bolile cele mai periculoase, ca ciuma, holera etc. Pe când oamenii de știință sovietici obțin importante succese în crearea de noi mijloace de combatere pe cale biologică a diferitelor insecte dăunătoare, pseudo-oamenii de știință din apus ajută capitaliștilor să răspândească gândacul de Colorado în țările de democrație populară, pentru a lovi astfel în populația muncitoare a acestor țări. Pot astfel de probleme să contribuie la dezvoltarea științei? Astfel de cercetări sunt sterile, ele constituie o condamnare infamantă a celor ce se ocupă de ele, ele frânează dezvoltarea științei.

Una din înfățișările cele mai hidoase ale capitalismului intrat în descompunere este tocmai această împiedecare a dezvoltării științei. Deplina dezvoltare a științei este posibilă numai acolo unde întregul popor este interesat în dezvoltarea științei, unde nu se pun piedeci științei și nu se ascund rezultatele obținute, acolo unde se găsește sprijinul maselor, vital interesate în aplicarea cuceririlor științei. Acest lucru este posibil numai acolo unde puterea nu se află în mâinile burgheziei, ci în mâinile clasei muncitoare. Acolo unde puterea se află în mâinile clasei muncitoare, unde scopul producției este omul cu nevoile sale, acolo știința înflorește, atingând culmi nebănuite.

Faptul că în țările capitaliste cercetările științifice nu sunt sprijinite, ba sunt chiar împiedecate dacă nu asigură profituri trusturilor, este exemplificat de situația producției carbonifere din Anglia. Această țară are cele mai vechi mine de cărbuni din lume. Minele din Scoția sau Wales, sau alte regiuni, sunt exploatare de secole; ar trebui, prin urmare, ca ele să fie cele mai bine înzestrate. Or, delegațiile de mineri scoțieni, care în țara lor sunt nevoiți să lucreze cu lopata și ciocanul și care au avut ocazia să viziteze recent Donbasul au avut posibilitatea să vada

acolo cum, spre deosebire de cele ce se petrec în țara lor, datorită cercetărilor științifice întreprinse, combine de diferite tipuri ușurează munca minerului, care are tot mai mult misiunea numai de a supraveghea bunul mers al mașinii.

Pentru știință are o deosebită importanță legătura ei cu ideologia. Unii oameni de știință caută să tăgăduiască necesitatea acestei legături. Astfel, discutând rezultatele Congresului internațional de genetică din 1947, revista engleză „Nature” vorbește într'unul din caietele pe care le-a editat, și despre mișcarea biologică sovietică. Subliniind că în Uniunea Sovietică se vorbește despre o „genetică marxistă”, revista deplânge faptul că în biologia sovietică s'a introdus ideologia. Această atitudine conține cel puțin o mare doză de ipocrizie. Prin renunțarea la analiza obiectivă a relațiilor reale, existente în natură și societate, se ajunge la deducții și principii pur apriorice, subiective, dogmatice, abstracte, rupte de viața reală a naturii și a societății, se ajunge la concluzii false, reacționare, care frânează progresul științei.

V. I. Lenin spune: „Materialismul cuprinde în el ca să zicem astfel, spiritul de partid, obligându-ne la fiecare apreciere a vreunui eveniment, a ne așeza în mod deschis și direct pe punctul de vedere al unui grup social determinat. Dar pentru că acest grup este clasa muncitoare — clasa de avangardă a societății contemporane, pentru că procesul istoric obiectiv duce în mod inevitabil la triumful acestei clase, materialismul este capabil, tocmai în virtutea spiritului său de partid, de o obiectivitate mai consecventă decât „obiectivitatea burgheză”.

Conținutul de clasa iese în evidență tocmai din manifestările unor oameni de știință burghezi, care caută să nege elementul progresist din știință.

Este îndeobște cunoscut că sensul profund reacționar al teoriei weismannist-morganiste a fost folosit de ideologii burghezi ca o pretinsă fundamentare științifică a caracterului „natural” și „etern” al împărțirii societății în clase. Weismannism-morganismul formează baza teoriilor rasiste. El frânează dezvoltarea științei, tăgăduind posibilitatea intervenției conștiente a omului pentru a obține modificările voite.

Găsim și alte exemple care ilustrează importanța concepțiilor ideologice pentru dezvoltarea științei. Este cunoscut faptul că descoperirea razelor Röntgen, a radioactivității și a naturii atomului a dus la anumite constatări, în aparență contradictorii, provocând așa numita „criză a fizicii moderne”. În fond însă, această criză provenea din incapacitatea de a privi dialectic. De fapt, tot ceea ce se considera ca fiind două entități

separate spațiul și substanța, corpusculele și undele, masa și energia trebuie privit dialectic.

Engels a afirmat că: „Mișcarea fără materie e de neconceput“. Noțiunea materiei nu exprimă altceva decât realitatea obiectivă, ce ne este dată nouă prin senzații. A desprinde deci mișcarea de materie este echivalent cu a desprinde gândirea de realitatea obiectivă, înseamnă a nega raportul ce există între materie și gândire.

Așa zișii oameni de știință burghezi, situându-se pe poziții idealiste, nu puteau și nu pot explica cauzal noile descoperiri în știință.

Insușindu-și concepția materialist-dialectică, oamenii de știință pot interpreta și trage concluzii juste în urma unor noi descoperiri științifice.

După cum spunea fostul președinte al Academiei U.R.S.S., regretatul S. I. Vavilov :

„S'a petrecut un lucru de neînchipuit, un lucru pe care numai dialectica l-ar putea admite. Vidul, spațiul absolut al lui Newton, cu acele masse în mișcare ce l-ar popula s'a transformat brusc în universul unitar al lui Einstein, în care fostele antiteze de massă și spațiu s'au transformat într'un întreg indisolubil, în care proprietățile geometrice sunt definite prin masse.

Marea antiteză a fizicii celei vechi — elementele continue și cele discontinue, atomii și eterul, corpusculele și undele — au apărut deodată în fața fizicianului ca un întreg indisolubil. Contrastul existent de secole între substanță și lumină a dispărut cu desăvârșire. S'a dovedit că, în anumite împrejurări, lumina se poate transforma în substanță, desvăluind astfel esența ei dialectică contradictorie, exprimată în acele elemente-pereche ale substanței, care sunt: electronul, negativ și pozitronul, pozitiv“.

Bazându-se pe concepții idealiste, burghezia, la sfârșitul drumului ei istoric, este ostilă cunoașterii adevărului și mai ales cunoașterii legilor dezvoltării societății.

Nu cercetări microbiologice pentru eliberarea omenirii de boli, ci cercetări în vederea războiului bacteriologic; nu cercetări pentru utilizarea în scopuri pașnice a energiei atomice, ci pentru a produce bombe atomice, nu desvăluirea adevărului științific, ci aservire — iată ce cer trusturile imperialiste științei, iată care este cauza principală a decăderii ei.

Atitudinea clasei muncitoare față de cunoașterea științifică a realității este principial diferită. În persoana proletariatului apare pe scena istoriei o clasă care este vital interesată în cunoașterea cât mai profundă a realității. Interesele de clasă ale proletariatului coincid cu necesitatea

cunoașterii obiective științifice a realității, a tuturor relațiilor, legilor și tendințelor ei.

Știința se dezvoltă într'un permanent proces de interacțiune între diferite ramuri ale științei. Punctele celei mai impetuoase creșteri apar de cele mai multe ori la hotarul dintre două științe. Fizica atomului, care se află tocmai la hotarul între chimie și fizică, este o ilustrare a acestui adevăr, iar faptul că la alegerile din toamna trecută, la Academia U.R.S.S., din cele 53 de locuri de academicieni și din cele 126 de locuri de membri corespondenți, o bună parte a fost rezervată științelor fizico-matematice (15 membri activi și 26 de corespondenți) este o dovadă a nivelului atins în U.R.S.S. și de către această știință, precum și a importanței care se acorda fizicii sovietice, baza tehnicii moderne, pusă în slujba pacii.

Multe exemple se pot da pentru a demonstra nivelul tot mai înalt al științei sovietice. Recent s'a valorificat o nouă metodă fizică de cercetare, așa numita metodă a atomilor marcați. Astfel, la Institutul de Biochimie al Academiei U.R.S.S., s'a dovedit cu ajutorul metodei atomilor marcați, că plantele au capacitatea de a absorbi cu rădăcinile lor bioxidul de carbon, de a-l duce repede la organele de asimilare și de a-l asimila. În felul acesta s'a dovedit că la asimilarea obișnuită a bioxidului de carbon din atmosferă, de către părțile verzi ale plantelor, poate fi adăugată, ca sursă suplimentară de alimentare cu carbon, *absorbirea* bioxidului de carbon și a carboanaților de către rădăcinile plantei. Nu este exclus ca aici să se ascundă noi posibilități de creștere a productivității culturilor agricole.

La Institutul de Fiziologia plantelor „C. A. Timiriazev“ din Moscova, colaboratorii științifici au dovedit întâi că în procentul fotosintezei, paralel cu glucidele se formează și proteine, iar apoi, că compoziția produselor de fotosinteză depinde într'o mare măsură de condițiile de alimentare, lumină și vârstă ale plantelor.

La Institutul de Fiziologie „I. P. Pavlov“ s'au descoperit prin aceleași metode legile de schimbare a vitezei de reînnoire a compușilor fosforici, atât în funcție de vârsta animalului, cât și în funcție de diferite segmente ale sistemului nervos central. Metoda „atomilor marcați“ capătă o răspândire tot mai largă în științele tehnice, ca de pildă în domeniul studiului uzurii mașinilor. La Institutul Central de Cercetări științifice de siderurgie, s'a studiat cu ajutorul acestei metode echilibrul distribuției fosforului între fierul lichid și sgura, ceea ce este important pentru obținerea de oțeluri fără sulf.

Recent s'a înființat în U.R.S.S. Institutul de Geofizica. Aceasta este o recunoaștere a realizărilor unei științe noi. Geofizica sovietică are realizări importante. Ea a elaborat teoria originii și evoluției pământului, teorie care permite să se studieze în mod mai aprofundat structura internă

a pamântului. Sunt folosite pe scară largă metodele seismice, electrice, magnetice, de explorare și prospectare a zăcămintelor minerale.

În ultima vreme a fost elaborată metoda cercetării amănunțite a grosimii scoarței terestre, pâna la o adâncime de 50 km, ceea ce permite să se treacă la rezolvarea unei noi probleme de geofizică. În rezolvarea acestor probleme, un rol important îi revine unei științe tinere, dezvoltată în U.R.S.S., și anume geo-chimiei. Este neîndoios că după geo-chimie se va desvolta cosmo-chimia, care va cerceta geneza elementelor, circuitul lor în proporții cosmice.

În Uniunea Sovietică se dezvoltă un nou domeniu al științei: Radio-astronomia, care studiază radioactivitatea corpurilor cosmice. Oamenii de știință care lucrează în domeniul radioastronomiei au obținut importante date noi cu privire la structura corpurilor cosmice, care nu pot fi observate prin metodele optice și de aceea nu erau cunoscute mai înainte. Metodele radioastronomiei largesc considerabil posibilitățile de a studia meteoriții. Radioastronomia este un puternic mijloc de cunoaștere a universului; în același timp, metodele radioastronomiei se aplică în rezolvarea unor importante probleme practice.

În domeniul matematicii, oamenii de știință sovietici au creat metode noi, contribuind la rezolvarea unor grele probleme matematice, legate de nevoile cele mai actuale ale tehnicii.

S. N. Bernstein este creatorul unor rezolvări noi în teoria funcțiilor. A. N. Kolmogorov a pus bazele calculului probabilităților în forma lor modernă; aproape nu există domeniu al matematicii moderne, în care să nu apară rezultate ale lucrărilor lui Kolmogorov. I. M. Vinogradov este creatorul unor metode noi în teoria numerelor, metode care au permis rezolvarea unor probleme nesoluționate timp de mai multe veacuri de către cei mai mari matematicieni ai lumii.

Printre noii matematicieni aleși recent în Academia de Științe a U.R.S.S., amintim pe P. S. Alexandrov, șeful școlii de topologie — una din ramurile importante ale matematicii moderne, care-și găsește tot mai multe aplicații în diferite domenii clasice, cum ar fi teoria ecuațiilor diferențiale sau teoria funcțiilor de variabilă complexă; N. N. Bogoliubov, autorul metodelor noi de mecanică neliniară, aplicate în fizica teoretică etc.

Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al U.S. a subliniat necesitatea ca oamenii de știință să fie sprijiniți prin toate mijloacele în elaborarea problemelor teoretice în toate domeniile științei și să se întărească legătura dintre știință și practică.

În raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.S. la Congresul al XIX-lea al Partidului, prezentat de G. M. Malenkov, se cere „Să se îndrumeze eforturile științifice și științifice spre rezolvarea mai

rapidă a problemelor științifice legate de folosirea uriașelor resurse naturale ale țării noastre. Să se întărească colaborarea creatoare a științei cu producția, având în vedere că această colaborare îmbogățește știința cu experiența practicii, iar pe oamenii muncii din producție îi ajută să îndeplinească mai repede sarcinile care le stau în față¹.

Oamenii de știință sovietici fac față cu cinste acestei sarcini trasate la Congres. Ei depun eforturi uriașe pentru construirea comunismului în U.R.S.S. Prin colaborarea cu oamenii muncii, printr'o orientare justă a cercetărilor, ei obțin rezultate însemnate. Această colaborare creatoare a fost de multe ori punctul de plecare pentru noi succese ale științei. Ea capătă în U.R.S.S., din ce în ce mai mult, un caracter de masă, ea exercită o influență binefăcătoare, atât asupra activității întreprinderilor, cât și asupra activității științifice. Așa de pildă, colaborarea creatoare dintre oamenii de știință și oamenii muncii din producție a permis ca U.R.S.S. să ocupe primul loc în domeniul producției cauciucului sintetic. Oamenii de știință sovietici au elaborat o serie de metode de obținere a cauciucului sintetic dintr'o nouă materie primă. Pe baza metodei rodnice, înaintate, a analizei fizico-chimice — metodă creată de chimia sovietică — au fost obținute, în colaborare cu oamenii muncii din producție, aliaje de calitate superioară, oțeluri extrarezistente pentru așchiere, aliaje cu proprietăți speciale.

O ilustrare strălucitoare a legăturii trainice stabilite între gândirea abstractă și tehnică, între teorie și practică, o constituie opera lui Vavilov. Nu putem schița aici toată opera lui Vavilov, care este pătrunsă în întregime de acest gând, ci ne vom ocupa de o singură latură, de subiectul preferat al lui Vavilov — fotoluminescența.

Fotoluminescența, un caz particular al unui vast ansamblu de fenomene de luminiscentă, este de mult cunoscută, dar ca un capitol de sine stătător al fizicii este foarte tânără. Aceasta se datorește faptului că un șir întreg de probleme n'au putut fi lămurite până ce n'au fost descoperite proprietățile cuantice ale luminii. Vavilov și școala lui s'au ocupat în primul rând de fotoluminescența soluțiilor. Grație teoriei cuantelor, fotoluminescența soluțiilor a putut căpăta în ultimul timp o interpretare satisfăcătoare. Importanța lucrărilor asupra luminiscentei soluțiilor consta în posibilitatea de a stabili structura moleculelor studiate. Dar înafară de aceste studii asupra proprietăților moleculelor disolvate, poate fi studiată cu ajutorul fotoluminescenței o soluție ca un tot întreg: se poate cerceta vâscozitatea lichidului, structura pseudocristalină, disociația electrolică etc. Astfel, fotoluminescența soluțiilor permite mai bine decât alte metode, stu-

¹ G. M. Malenkov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C.(b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al Partidului, Ed. Polit. literatură politică, 1952, p. 89.

diul stării lichide în general. În ceea ce privește randamentul, Vavilov a dat o lege generală pe baza unei demonstrații termodinamice.

Pe baza rezultatelor obținute în fotoluminescență, a fost elaborată sub direcția conducere a lui Vavilov, tehnologia producției lampilor care dau așa numita lumina de zi sau lumina rece, lampile fluorescente, care pot fi văzute de exemplu în monumentală operă de artă pe care o reprezintă metrourul din Moscova. Acest nou izvor luminos posedă două mari avantaje față de becurile cu filament incandescent: randamentul lor, care este de 3-4 ori mai mare decât al becurilor obișnuite, apoi posibilitatea de variație a spectrului și culorii luminii emise de aceste lămpi. Această din urmă calitate este de cea mai mare importanță în sistemele de iluminat care trebuie să corespundă unor cerințe speciale în ceea ce privește reproducerea culorilor, sau unde trebuie să se deosebească mici diferențe de culori, în cazuri speciale, care nu permiteau până acum să se lucreze la lumina artificială.

Acest nou izvor de lumină sănătoasă și ieftină este în prezent răspândit în multe întreprinderi, ridicând producția și cruțând vederea oame-nilor muncii din Uniunea Sovietică.

A doua foarte importantă aplicare a luminescenței este analiza lumini-scentă, a carei metodă a fost elaborată pentru prima oară în lume, sub conducerea lui S. I. Vavilov, și introdusă în diferite sectoare ale economiei naționale. Ea a găsit, de exemplu, o mare întrebuințare în cercetarea zăcă-mintelor de bitum. În această privință, metoda luminescenței este cu mult superioară metodelor complicate din trecut.

Analiza în masă a probelor de roci, luate pe toată profunzimea a puțului de foraj, permite stabilirea anumitor reguli în distribuția bitumino-zității, ceea ce a fost imposibil de realizat cu metodele vechi.

Grație acestei analize în lungul puțului, geologii se pot orienta ușor în munca lor. În prezent, ei utilizează analiza luminescentă nu numai pentru determinarea bitumelor în roci, ci și în apele sondelor de petrol.

Sortarea sticlelor optice prin luminescență este o altă aplicare a lumi-niscentei. În uzină, în timp de 8 ore, se pot analiza în felul acesta peste 1000 de probe de sticlă, chiar neșlefuită, comparând luminescența lor cu a etaloanelor. Aparatul poate fi utilizat și în mineralogie.

„Această metodă a analizei luminescente a sticlelor — spune Vavilov este o analiză-record. Fără spectroscopie, prin simplă confruntare a culorii se pot deosebi în mod precis 40 de feluri de sticlă optică. Aici se văd clar avantajele și posibilitățile analizei în forma sa cea mai simplă”¹.

Analiza luminescentă a găsit o altă aplicare interesantă, înlocuind

¹ „Anal. Rom. Sov.”, seria Matematici, Fizică, Chimie, 1951, fasc. 6, p. 16.

analiza chimică în recunoașterea metalelor. Experiența a arătat că în felul acesta pot fi descoperite impurități extrem de mici de alte elemente, în special de urme de pământuri rare, lucru care are o deosebită importanță pentru lămurirea genezei mineralelor ce se studiază.

Luminiscența a găsit o largă aplicație și în defectoscopia pieselor metalice, mai ales a celor din metale colorate. Cu ajutorul acestei analize, în uzinele sovietice se pot descoperi ușor, atunci când este cazul, fisuri și alte defecte de fabricație. În felul acesta, analiza luminiscentă a devenit o prețioasă completare a metodelor defectoscopice magnetice și röntgenografice care nu pot fi oricând utilizate pentru control pe scara mare.

Analiza luminiscentă a găsit în Uniunea Sovietică o vastă aplicare. Această analiză a devenit foarte populară în U.R.S.S., aduce mari servicii științei, industriei și medicinei și acest lucru se datorează mai ales lui S. I. Vavilov.

Importanța colaborării oamenilor de știință cu oamenii muncii o ilustrează și realizările academicianului Ioffe, care nu s'a limitat să crească în școală să numească pe cei cu studii universitare, ci a făcut o experiență reușită de a atrage la munca științifică pe muncitorii care arată aptitudini pentru diferite invenții tehnice. Experiența a dat cele mai neașteptate și interesante rezultate.

Dar Acad. Ioffe, având și studii de inginer, a putut da un ajutor temeinic și tehnicilor teoretici, expunând un șir de idei tehnice foarte îndrăznețe și prețioase, care au jucat un rol însemnat la câștigarea victoriei în ultimul război. Pentru a ilustra aceasta vom spune câteva cuvinte cu privire la rolul semiconductorilor de electricitate în fizică și în tehnica, care au devenit foarte importanți grație lucrărilor fizicienilor sovietici.

Acum 20 de ani, nici fizica, nici tehnica nu daduseră prea mare atenție acestor semiconductori, interesându-se sau de conductori buni, metalici, sau de corpuri perfect izolatoare. Numai în ultimii ani, corpurile care, din punctul de vedere al conductibilității, stau între cele două categorii sus-amintite, au început să atragă din ce în ce mai mult atenția cercetătorilor, jucând un rol tot mai mare în electrotehnica. Fizica cuantică a permis Acad. Ioffe și colaboratorilor săi să ajungă la o înțelegere a mecanismului trecerii electricității în semiconductori, ceea ce a dus la progrese mari în aplicațiile tehnice, și anume, privitor la construcția fotoelementelor și a redresorilor.

Lucrând bunăoară cu sulfură de thaliu, ei au obținut o sensibilitate a fotoelementelor, de peste o sută de ori mai mare decât cea a celulelor fotoelectrice cu vid, construite în Germania. În plus, sensibilitatea celulelor fotoelectrice sovietice se extinde pe un interval de radiații mult mai

mare, ele fiind sensibile atât pentru radiațiile vizibile, cât și pentru cele infraroșii.

Randamentul lor (adică raportul între energia electrică obținută și energia radiată incidentă) este cu mult mai mare decât la cele mai bune celule fotoelectrice din străinătate.

Nu este deci de mirare că aceste celule fotoelectrice au găsit o largă aplicație în aparatele cinematografice sonore din U.R.S.S., fiind mai comode, mai simple și cu un randament mai mare.

Și tehnica redresărilor (semiconductorii) a progresat foarte mult în U.R.S.S.

S'a lucrat și se lucrează mult la o altă aplicație în tehnică a fenomenelor fizice și anume, la perfecționarea termoelementelor. S'au obținut curenți termoelectrice puternici, până la 50 de amperi, cu un randament mult mai mare decât în trecut.

În prezent, se lucrează în U.R.S.S. și la alte multe aplicații tehnice ale proprietăților semiconductorilor, în baza studiilor teoretice care se fac în diferite laboratoare de cercetări, sub imboldul teoriei academicianului Ioffe.

În electrificare și în energetică în general, realizările sovietice depășesc tot ce s'a făcut în alte țări. Uzinele hidroelectrice în construcție la Stalingrad și Kuibîșev, pe Volga, de câte două milioane de kW, vor fi cele mai mari din lume și vor transporta energia electrică la mare distanță, până în regiunea Moscovei, sub tensiunea record de 400 000 volți. Amintim că tensiunea maximă de transport de energie electrică realizată în S.U.A. este de numai 287.000 volți.

Automatizarea și telecomenzile au ajuns la o perfecțiune și la o extindere, necunoscute în alte țări. Ca să ne dăm seama ce înseamna această automatizare, este destul să spunem că uzina automată care fabrică betonul pentru centrala dela Kuibîșev, producând enorma cantitate de 2 000 m³ de beton în 24 de ore, este deservită de numai zece persoane, înlocuind munca a 1.500 de muncitori.

Unul din aspectele cele mai interesante ale științei și tehnicii sovietice este noua concepție sovietică în materie de energetică. Știința și tehnica sovietică privesc energetica nu numai sub aspectul ei electric, ca electroenergetică, ci într'o concepție mult mai largă, sub toate formele ei.

Energetica sovietică nu rezolvă problemele în mod izolat, ci le atacă în cadrul relațiilor lor reciproce, ținând în special seama de influența reciprocă ce există între energetică și tehnologia consumatoare de energie.

În Uniunea Sovietică, combustibilul își pierde specificul său, de a fi bun numai pentru combustione. Neîntrebuințarea petrolului și a derivațelor de petrol pentru ardere în cazane este condiționată de faptul că petro-

lul nu este atât combustibil, cât reprezintă o prețioasă materie primă chimică.

Principala cale ce se urmează în U.R.S.S. pentru mărirea randamentului energetic și a economiei de combustibil în industrie (mai ales în metalurgie), constă în realizarea combinării proceselor energetice și tehnologice, bazată pe utilizarea rațională a resurselor energetice secundare, dezvoltarea termoficării și utilizarea energetică și chimică a combustibilului.

În cadrul acestei prețioase îmbinări între procesele energetice și cele tehnologice, termoficarea, adică folosirea combinată a combustibilului, pentru a obține în același timp energie electrică și căldură, joacă un rol tot mai important, atât ca termoficare industrială, cât și ca termoficare urbană.

Energia calorică produsă în uzinele de termoficare este transportată prin rețele termice în orașe și aici este întrebuințată fie în scopuri industriale, fie pentru încălzit.

Stabilind astfel legătura reciprocă și universală între toate aceste sectoare ale economiei naționale, care se intercepțează și se condiționează reciproc, știința energetică, care este o știință creată de cercetătorii sovietici, constituie un strălucit exemplu de aplicare a metodei dialectice marxiste.

Congresul al XIX-lea și hotărârile recente ale Partidului Comunist al Uniunii Sovietice prevăd o uriașă creștere a producției industriale și agrare, atât în ce privește mijloacele de producție, cât și în privința bunurilor de larg consum. Această creștere nu poate fi realizată numai prin construirea de noi întreprinderi, ea cere producerea de mai multe materii prime, ea cere procedee noi tehnologice, care să dea posibilitatea mării randamentului existent, cere produse noi. Or, fiecare din aceste sarcini pune noi probleme în fața oamenilor de știință. Și oamenii de știință sovietici, plini de avânt patriotic, se arată demni de încrederea pe care le-o arată poporul sovietic. Prin noi metode de explorare și prospectare, elaborate în comun de fizicieni, geologi, biologi, se valorifică tot mai mult imensele bogății ale U.R.S.S. Chimistii descoperă noi metode de preparare a diferitelor materii prime, din minereurile scoase de minierii sovietici din măruntaiele pământului. Concepțiile cristalochimice ale lui Feodotiev asigură întâietatea Uniunii Sovietice în metalurgia aluminiului, în prepararea lui prin electroliză. S'au obținut succese importante în elaborarea metodelor de protecție împotriva coroziunii construcțiilor subterane și maritime. S'a realizat fabricarea unor noi abrazive de lustruit din deșeuri, a căror capa-

citare abrazivă este de două ori mai mare decât cea a miniului de fier. S'au obținut rezultate însemnate în dezvoltarea bazelor științifice ale prelucrării integrale a petrolului și a reziduurilor grele. Numai utilizarea reziduurilor grele va da țării milioane de tone de produse valoroase peste plan. Prin introducerea unui nou mineralizator în fabricarea cimentului, s'a obținut scăderea temperaturii de ardere și accelerarea acesteia, sporindu-se astfel productivitatea fabricilor de ciment.

Neputând enumera toate succesele obținute în chimia sovietică, vom aminti în cele ce urmează cele mai importante cuceriri ale chimiei sovietice, care însă sunt mai puțin cunoscute de marele public.

Vom aminti mai întâi *realizările în domeniul sintezei alcaloizilor*. Aceste sinteze prezintă nu numai un interes teoretic pentru confirmarea structurii deduse pe baza studiului analitic, dar și un interes practic, deoarece aceste substanțe se obțin din plante care cresc numai în țările tropicale. Astfel, Preobrajenski a sintetizat pilocarpina, un medicament important pentru tratarea turburărilor sistemului nervos vegetativ, încercările clinice arătând că în privința acțiunii ei terapeutice, ea nu este inferioară pilocarpinei naturale. Mai mult, prin modificarea moleculei pilocarpinei s'a putut obține o combinație mai activă din punct de vedere fiziologic, ceea ce deschide largi posibilități în aplicarea terapeutică a acestor preparate. Tot același om de știință, pe lângă multe alte sinteze din acest domeniu, a preparat emetina, care de obicei se scoate din rădăcina de ipeca-cuanha, care crește în America de Sud și care are o puternică acțiune bacteriostatică asupra agentului patogen al disenteriei.

Descoperirea regulii transinfluenței de către Cernaiev a jucat un rol excepțional în dezvoltarea chimiei combinațiilor complexe și a dat posibilitatea să se explice o serie întreagă de fapte constatate în acest domeniu al chimiei, să se prevadă și să se realizeze sintezele unor combinații complexe, necunoscute până atunci. Regula transinfluenței permite de asemenea să se elaboreze noi metode chimice de determinare a structurii geometrice a combinațiilor complexe isomere. Studiile în această direcție au nu numai o importanță teoretică, ci și o mare însemnătate practică pentru economia națională. Pentru a demonstra extraordinara eficacitate a acestei reguli, amintim că în baza ei, Ciugaev a putut efectua sinteza a 5 isomeri geometrici, optic activi, ai platinei tetravalente. Este necesar să relevăm aici că în lucrările din străinătate nu s'au sintetizat niciodată mai mult de doi isomeri geometrici.

Știința sovietică s'a situat totdeauna pe pozițiile materialismului dialectic. Analizarea paralelă a teoriei weismannist-morganiste a eredității și a celei dezvoltate de Miciurin și școala sa constituie o ilustrare a acestui fapt. Acceptând drept juste premisele teoriei weismannist-morga-

niste, suntem neputincioși în ceea ce privește producerea unor modificări în organismul viețuitoarelor, sau cel mult putem provoca niște schimbări neesențiale prin aplicarea unor substanțe chimice; urmând calea lui Miciurin și Lîsenko, putem crește plante noi, având anumite calități noi, importante din punct de vedere economic. Pe când cei ce lucrează în spiritul concepțiilor weismannist-morganiste se ocupă cu cercetări sterile, ca de exemplu cercetări privitor la comportarea cromosomilor drosophilei melanogastera sub acțiunea ultrasunetului, savanții miciuriniști fac studii asupra interacțiunii altoiului și portaltoiului sau fac experiențe cu privire la hibridarea vegetativă la plante.

Această aplicare consecventă a materialismului dialectic este caracteristică metodelor tuturor savanților sovietici. Pavlov sau Lepeșinskaia, I. O. Schmidt sau Lîsenko, toți lucrează pe baza concepției materialist-dialectice.

Pentru a ilustra importanța acestui punct de vedere, vrem să recurgem la un exemplu ales dintr'un domeniu unde, poate, judecând simplist, te-ai fi așteptat mai puțin la importanța aplicării acestor metode.

Metoda veche de calcul a betonului armat, bazată pe teoria veche sau clasică, datează din 1880. Potrivit acestei metode, betonul era considerat un material elastic, care se supune legii lui Hooke. Ea se folosea de un număr de constante specifice, ca modulul de elasticitate, coeficientul lui Poisson etc. Făcând raportul dintre eforturile la care este supusă o grindă de beton, de exemplu, și așa zisa rezistența admisibilă, se obținea coeficientul de siguranță, care trebuia să aibă o anumită mărime. Modul de calcul cu ajutorul coeficientului de siguranță ducea însă de multe ori la anomalii, adică la rezultate, care nu corespundeau experiențelor. Prin urmare, metoda era deficientă și în consecință trebuia înlocuită cu una care ducea la rezultate în concordanță cu experiența. Acest lucru spre deosebire de țările din apus, s'a făcut efectiv în U.R.S.S

Care erau cauzele acestor deficiențe? Vechea metoda de calcul considera grinda de beton ca o bară omogenă și care, prin urmare, poate fi de fapt considerată ca o bară elastică, ca și grinda de lemn sau de fier. Acest punct de vedere însă era idealist. Grinda de beton se compune din fier și beton, betonul la rândul său este constituit din pietriș de diferite mărimi și un liant. Prin urmare, nefiind omogen, el va varia în fiecare secțiune. Deci, dacă vrem să procedăm dialectic, trebuie să ținem seama de toți acești factori, de interacțiunea lor. Procedând însă astfel, nu mai putem recurge la teoria elasticității, ci va trebui să recurgem la teoria plasticității și, spre deosebire de vechea teorie, va trebui să plecăm de la comportarea materialului în momentul ruperii. Din acest punct de vedere a cercetat problema un colectiv al laboratorului Institutului central știin-

țific al Construcțiilor Industriale, sub conducerea profesorului Krosdiev, elaborând o teorie care a primit aprobarea unanimă, din partea tuturor specialiștilor sovietici. Rezultatele astfel obținute corespund experiențelor. Ele dau o economie de material de aproximativ 25%. Dar, nu numai aceasta economie are importanță, ci și faptul că, din punctul de vedere al construcției, ea face posibilă realizarea anumitor clădiri. Dacă la construirea unor hale, planșeele, care constituie din punct de vedere matematic niște suprafețe subțiri, de obicei hiperboloizi cu o pânză sau parabloizi hiperbolici, sunt supradimensionate din cauza metodei de calcul învechite, aceasta înseamnă că arcurile de susținere vor fi supraîncărcate. În consecință, și acestea vor trebui supradimensionate și atunci se poate întâmpla ca întreaga clădire să nu mai fie realizabilă. Iată marea importanță a metodei de calcul sovietice, singura metodă științifică și deci superioară oricărei alte metode din lume.

Vorbind de clădiri, vrem să amintim aici încă unele laturi ale construcției lor.

În cadrul planului de reconstrucție a Moscovei, pentru a da o nouă înfașurare arhitectonică Capitalei Țării Sovietelor, se construiesc o serie de clădiri înalte, cu caracter civil sau administrativ.

Clădiri înalte se construiesc demult. Ele au apărut în țările capitaliste încă dela sfârșitul secolului trecut, din considerente specifice pentru sistemul capitalist. Întreprinderile mari tindeau să-și găsească loc în centrul comercial al orașului. Împiedecate însă de costul ridicat al terenurilor, ele erau nevoite să desvolte clădirile în sus. Astfel, varietatea de interese a condus la o așezare desorganizată a construcțiilor, care înrăutățea condițiile sanitare și dădea ansamblului arhitectural al orașului un aspect inestetic. Aceste clădiri înalte au toate un schelet metalic, întrebunțându-se 58 kg de oțel la m² de clădire.

În condițiile unei economii socialiste, construcția și amplasamentul de clădiri înalte este determinat de considerente de natură arhitecturală, de necesitatea concentrării într-o clădire a unor mari organe administrative sau organizații centrale cu aparatură specială (de exemplu universitatea de pe colinele lui Lenin) sau de deservirea mai bună a oamenilor muncii.

Constructorii sovietici au rezolvat într'un timp scurt problemele pe care le ridicau proiectarea și executarea unor astfel de edificii, introducând o serie de inovații. De exemplu, s'a înlocuit nituirea prin sudare, înlăturându-se astfel la clădirea din piața Smolensk, 600.000 de nituri și buloane ce trebuiau montate la înălțimi mari. Ținând seama de interdependența dialectică dintre elementele componente, ținând seama că și betonul care apără metalul ia parte la primirea eforturilor, inginerii sovietici au

reușit să creeze o construcție rigidă constând dintr'un pahar central de sus până jos și cu diafragme monolite orizontale. În acest mod, deplasările ultimului etaj la palatul Academiei din Varșovia — darul făcut de Uniunea Sovietică Poloniei — nu depășesc $1/2000$ din înălțime, iar la celelalte clădiri înalte construite în Uniunea Sovietică, ele variază între $1/1500$ — $1/2000$, deși normele admit $1/500$.

Clădirile americane de acest gen au vibrații însemnate, care produc în ultimele etaje efecte fiziologice periculoase asupra locatarilor sau duc la avarii, cum se întâmplă de exemplu la sgârie-norul din Florida.

Calculând construcția din piața Smolensk, s'a ajuns, în baza noilor metode de calcul, la întrebuițarea a 16 m^3 de cladire, față de cifra de 58 kg la m^3 amintită mai sus. În felul acesta, modul de calcul sovietic a însemnat, în cazul construirii edificiului din piața Smolensk, o economie de $10\,000 \text{ T}$ de metal față de cantitatea care trebuia utilizată dacă se întrebuițea procedeul de calcul american. Iată rezultatele uimitoare la care s'a ajuns, datorită unei concepții juste, unei concepții dialectice.

Biologia sovietică, înarmată cu puternica metodă de cunoaștere a naturii — dialectica marxista — ocupă cele mai înaintate poziții în știința mondială. În timp ce curentele reacționare din biologie, servind interesele capitalului monopolist, fundamentează și justifică războaiele, propagă ideile malthusianiste ale urii față de om, biologia sovietică depune toate eforturile pentru a supune natura și pentru a folosi în mod cât mai rațional bogățiile naturale, în interesul omului. Sunt cunoscute succesele obținute în ultimii ani prin dezvoltarea teoriei miciuriste, în primul rând în privința variabilității dirijate. Studiile în această direcție au o deosebită importanță practică. Vrem să amintim aici succesele obținute în fiziologia plantelor. Au fost elaborate metode extrem de productive cu privire la aplicarea stimulatoarelor chimici de creștere, la înmulțirea vegetativă a plantelor, precum și la transplantarea arborilor. S'a stabilit ca în cazul înmulțirii vegetative a plantelor, aplicarea unor anumiți stimulatori de creștere contribuie la o mai intensă formare a rădăcinilor și la o rapidă înrădăcinare a butașilor plantelor fructifere și a culturilor industriale. Folosirea stimulatoarelor de creștere permite să se extindă în mod considerabil aplicarea metodelor de butășire, care are o mare importanță pentru fitotehnie. Lucrările Institutului de Fiziologie a plantelor au stabilit că arborii care sunt tratați cu stimulatori își refac mult mai repede sistemul radicular după transplantare. S'au obținut preparate chimice, care stimulează procesele fiziologice în frunze, care asigură sporirea recoltei, care contribuie la întârzierea germinației tuberculilor cartofilor comestibili și ai celor pentru însămânțare, în cazul păstrării lor pentru plantările de vara, precum și la întârzierea creșterii la bumbac. Biologia

ajuta și agriculturii. Acest ajutor este reciproc, pentru că multe concepții noi ale biologiei s'au dezvoltat tocmai în baza constatărilor făcute în agricultură. Agricultura rusă a ocupat totdeauna un loc de frunte în știința mondială. Pedologii ruși se bucurau totdeauna de un renume deosebit. Aceasta o dovedește și faptul că terminologia întrebuintată în literatura mondială este cea creată de pedologii ruși. Dar, pe când în condițiile Rusiei țariste rezultatele obținute de savanții ruși nu-și găseau aplicarea, sau își găseau cel mult o aplicare limitată, în condițiile regimului socialist ele constituie un fir călăuzitor pentru munca în colhozuri și sovhozuri. Datorită lor, vaste întinderi de stepă, silvostepă sau chiar deșert, devin pământuri care aduc roade bogate, care dau randamentele cele mai mari la hectar. Cu totul alta este situația agriculturii din țările capitaliste. Acolo este o agricultură distructivă. Caracteristic pentru aceasta este, de pilda, distrugerea solurilor în S.U.A. În nicio altă țară nu au fost distruse, nimicite într'un interval de timp relativ scurt, atâtea bogății naturale. Solurile au suferit o secătuire și distrugere extraordinară. Eroziunea solului, adică distrugerea solului de către apele dela suprafață și de către vânt au atins în S.U.A. proporții uriașe. Dela 762 milioane ha de pământ, mai mult de jumătate, adică 423 000 000 ha de terenuri arabile, pășuni, păduri defrișate și alte terenuri sunt erodate. Un înveliș de sol de 113 000 000 ha a fost distrus complet, sau în mare parte.

După cum a constatat încă Marx, în capitalism este imposibilă lupta cu succes împotriva eroziunilor solului prin efectuarea unui complex de măsuri pe teritorii vaste după un plan unic. Oamenii de știință sovietici bazându-se pe cercetările savanților ruși Dokucaev și Kostîcev și ale savantului sovietic Viliams, au elaborat în mod științific un ansamblu de măsuri, complexul Dokucaev-Kostîcev-Viliams, de combatere a eroziunii solului, de ridicare a productivității lui.

Respingând teoria lui Liebig, care considera solul ca un substrat mort format din roci pe cale de desagregare, savanții sovietici au pornit dela considerente biologice. Fertilitatea solului trebuie considerată ca o totalitate de proprietăți necesare în vederea creșterii plantelor. Aceasta constituie fertilitatea potențială. Aplicand pe baza acesteia măsurile agrotehnice necesare, vom obține o fertilitate efectivă. Știința sovietică a solului ne arată ca prin aplicarea acestor măsuri, solul nu se secătuește ci, dimpotrivă, fertilitatea lui efectivă crește. Demonstrând aceasta practic, agrobiologia sovietică a dat o nouă lovitură zdrobitoare agenților imperialismului hrăpăreț, întruchipați în neomalthusianiști, care pălăvrăgesc despre fertilitatea *descrescândă* a solului, încercând astfel să justifice războaiele, aducătoare de mari profituri pentru patronii lor

Grija permanentă pentru om, capitalul cel mai de preț, a făcut ca

in Uniunea Sovietică să se acorde o deosebită atenție ocrotirii sănătății. Astăzi Uniunea Sovietică este țara cu cel mai perfect sistem de deservire medicală destinat îngrijirii sănătății tuturor locuitorilor țării. Multe boli contagioase, înainte foarte răspândite pe teritoriul Rusiei țariste, sunt astăzi ca și inexistente, iar profesorul care vrea să prezinte, cu ocazia cursurilor, o serie de cazuri, întâmpină serioase dificultăți pentru a găsi suferinzi de o atare boală.

Natural că acest succes al organizațiilor sanitare a devenit posibil numai datorită măsurilor profilactice ce s'au luat și succeselor obținute de oamenii de știință sovietici, prin găsirea și apoi fabricarea pe scară industrială a noi medicamente chimico-terapeutice sau antibiotice și — lucru de importanță primordială — prin fundamentarea științifică a unei concepții materialiste despre organismul omului, a funcțiilor diferitelor sale organe și a interdependenței acestora.

Bazele biologice ale medicinei sovietice constituie o lovitură nimicitoare dată sprijinitorilor idealismului în biologie. Potrivit concepției biologice materialist-dialectice, există o legătură strânsă între organismul în dezvoltare și mediul înconjurător, legătură în cadrul căreia organismul se adaptează continuu, prin modificările metabolismului, la condițiile mereu schimbătoare ale mediului, și aceste modificări se pot transmite ereditar. În acest sens deci, trebuie înțeleasă ereditatea, ca o proprietate a organismului de a cere anumite condiții de dezvoltare și nu ca ceva imuabil, fixat odată pentru totdeauna și transmis ca atare din generație în generație, așa cum susținologii burghezi. De aici urmează respingerea fără rezerva a noțiunii de boală ereditară, de care sunt grevate o mare parte din concepțiile burgheze, învăluite în pesimismul negru al desarmării totale în fața unor anumite boli.

Aceeași idee a unității dintre organism și mediu constituie în fond esența genialei învățături a lui I. P. Pavlov. Această unitate se stabilește prin intermediul sistemului nervos, coordonat de etajul său cel mai înalt — scoarța cerebrală. Tot prin intermediul sistemului nervos se realizează și încadrarea tuturor părților organismului într'un tot armonios, în așa fel, încât aceste părți reacționează solidar atât în mod normal, cât și în caz de boală. Unitatea dintre organism și mediu și unitatea dintre diversele părți ale organismului, controlate și îndrumate de sistemul nervos central, iată trăsăturile fundamentale ale acestei largi generalizări, prima cu adevărat științifică în istoria medicinei.

În cursul modificărilor de echilibru dintre organism și lumea înconjurătoare, unii factori, înainte indiferenți, devin semnalele unor reacții de tip special, reflexe condiționate, care reprezintă mecanismul principal de adaptare a organismului, în sfera a sistemului său nervos central. În cursul

existenței sale, organismul își îmbogățește neconținut bagajul de reflexe condiționate, care se pot transmite ereditar. La om, treapta cea mai înaltă a dezvoltării biologice, se adaugă un mecanism suplimentar, al doilea sistem de semnalizare, baza gândirii abstracte. Capacitatea de adaptare a sistemului nervos, plasticitatea lui, este nebănuț de mare. Iată fundamentarea științifică a posibilităților nemărginite de educație culturală și fizică, de transformare a omului prin îmbunătățirea condițiilor geografice, biologice, dar mai ales sociale ale mediului, fundamentarea științifică a respingerii hotărâte a rasismului, a eugeniei.

I. P. Pavlov a arătat că modalitățile de reacție a organismului depind de tipul de sistem nervos, care și el este variabil, sub influența factorilor externi și interni. Această noțiune înlocuiește concepția medicinei burgheze despre tipul constituțional, ca fiind o totalitate de însușiri moștenite, încrămențate în aceeași formă pentru toată viața individului. Deslănțuirea bolilor încetează de a mai fi apanajul unor factori unici sau unilaterali, de multe ori necunoscuți, sau ascunși sub perdeaua de nepătruns a unei eredități necruțătoare; dimpotrivă, cauzele unei boli sunt de obicei multiple, ele derivă din raporturile dintre organism și lumea din jur. Acțiunea lor ia forma unor manifestări morbide, atunci când posibilitățile de reglare ale sistemului nervos sunt depășite. Aceste stări de turburare a echilibrului dintre cele două procese fundamentale din sistemul nervos (excitația și inhibiția), această denaturare a raporturilor dintre scoarța cerebrală și organism, a raporturilor cortico-viscerale, oferă explicația patogenică pentru foarte multe dintre bolile cronice, atât somatice, cât și psihice, în privința cărora medicina nu găsisse până acum soluții satisfăcătoare. Tot sistemul nervos mijlocește și influența pe care o au, de exemplu, microbii, aceste ființe mici, invizibile cu ochiul liber, dar provocatoare de numeroase suferințe. Restabilirea funcțiilor normale se poate realiza prin folosirea unui mecanism natural de protecție a celulelor nervoase — somnul. Tratatamentul prin somn s'a dovedit deosebit de eficace în câteva dintre bolile cele mai importante ale patologiei (boala ulcerosă, boala hipertonică ș. a.).

Plecând dela ideea creării de reflexe condiționate favorabile desfășurării în bune condiții a unor procese fiziologice, savanții sovietici au pus la punct o metodă de pregătire a gravidelor, numită „psihoprofilaxia durerilor de naștere“, cu ajutorul căreia a fost încununată de succes o veche năzuință a medicinei — nașterea fără dureri. Metoda psihoprolactică se practică azi pe scară mare în maternitățile din întreaga Uniune.

Un alt principiu de tratament bazat pe principiile pavloviste în procesul de vindecare este blocada prin infiltrație cu novocaină după A. V. Vișnevski. Ea a dat rezultate foarte bune în diversele turburări

circulatorii, în unele sindroame dureroase și în turburarea mișcărilor unor organe cavitate.

Concepția după care organismul formează un tot încheșat armonios, deschide largi perspective pentru explicarea și tratarea bolilor. Dar ea depășește limitele medicinei. Genialul fiziolog I. P. Pavlov a dat o lovitură zdrobitoare teoriei idealiste a dualismului psihofizic, a separării dintre sufletească și organic, elucubrațiilor neștiințifice ale filosofanților obscuranțiști, care susțineau că psihicul și gândirea sunt domenii intangibile, de esență divină. Pavlov a arătat că fenomenele psihice sunt de natură fiziologică, au un substrat organic bine precizat, creierul, și că trebuie înțelese ca o activitate nervoasă superioară, sinteza fenomenelor de coordonare între organism și mediul înconjurător. Unitatea dintre somatic și fizic, psihicul fiind și el sub influența lumii din afara noastră, constituie argumentul științific de bază pentru teoria leninistă a reflectării și totodată arma cea mai puternică împotriva idealismului în psihologie și medicină. Concepția școlii lui Pavlov, care lămură bolile prin așa numita „patogenie cortico-viscerală“, se opune teoriilor psihosomatice ale medicinei burgheze actuale, care plecând de la aberațiile lui Freud, susține că organismul este condus de instincte josnice de nestăpânit.

Ideea organismului ca un tot unitar este, pe de altă parte, o lovitură nimicitoare dată unei concepții introduse în medicină în secolul trecut de concepția reacționară a lui Virchow și care a prins rădăcini adânci în medicina apuseană. Virchow și adepții lui susțin că organismul este o aglomerare de celule independente, „un stat celular“, în care fiecare componentă, fiecare organ, reacționează și se îmbolnăvește pe seama lui. Localismul acesta, care grevează medicina de un secol, a fost piedeca principală în calea rezolvării celor mai multe probleme de patogenie și a dus la numeroase metode de tratament infructuoase sau chiar barbare, cum este de exemplu operația mutilantă, distrugătoare de personalitate, lobectomia prefrontală, practică în Occident și interzisă prin lege în U.R.S.S. operație prin care, sub pretextul unor boli psihice incurabile, se extirpă porțiuni de creier, bolnavul fiind adus într-o stare de totală dependență și supunere.

O altă afirmație a lui Virchow, că orice celulă se naște dintr-o altă celulă, a deschis calea weismannism-morganismului și teoriilor eredității imuabile. Savanta sovietică O. B. Lepeșinskaia a arătat că celulele se pot naște și din materie vie necelulară, și că, deci, unitatea morfo-fiziologică elementară și fundamentală a lumii biologice nu descinde dintr-o formațiune creată odată pentru totdeauna de către o forță nevăzută, fiind izolată de restul lumii organice prin granițe de nepătruns, ci poate apărea și sub ochii noștri în anumite condiții. De altfel, tot savanților sovietici le

revine meritul de a fi lămurit și alte stadii de trecere dela lumea organică moartă la fenomenele vieții, care după indicațiile lui Engels sunt „modul de existență a corpurilor albuminoide“. Celebrul biochimist dela Lenin-grad, Bressler, a făcut cercetări deosebit de interesante în ceea ce privește sinteza acestor corpuri albuminoide, a proteinelor, cum sunt numite astăzi, iar Oparin a elaborat teoria științifică a apariției vieții pe pământ.

Legătura dintre practica de fiecare zi și teorie generează neconținut metode și concepții noi. *Voi aminti de opera științifică măreață a oftalmologului Filatov* dela Odessa, care, plecând dela necesitatea înlocuirii corneei opacificate, a reușit, grație țesuturilor conservate, să redea vederea la mulți bolnavi și în același timp să elaboreze metoda terapiei tisulare, care s'a dovedit deosebit de eficace în multe boli ; de tehnica de reanimare prin injecții intraarteriale de sânge, a lui Negovski, prin care se poate readuce la viață un organism în stare de moarte clinică ; de metodele moderne de anestezie care, pe lângă alte perfecționări de tehnică, permit cele mai îndrăznețe operații pe plămâni și cord ; de succesele așa numitei chirurgii operatorii, cu ajutorul căreia au fost redați vieții obștești și muncii, numeroși invalizi din Marele Război pentru Apărarea Patriei ; de descoperirea, sintetizarea și utilizarea cu succes, pe scară mare, a noilor antibiotice : sintomicina, albomicina, acmolina, biomicina.

Urmând tradiția materialistă a marilor lor înaintași, Botkin, Secenov și Pavlov, savanții sovietici pe tărâmul medicinei repurtează noi succese în descoperirea cauzelor bolilor și a mijloacelor de tratament. Realizările lor minunate, dintre care cele mai multe au fost distinse cu Premiul Stalin, sunt puse la îndemâna marilor masse ale poporului printr'un sistem de ocrotire a sănătății, unic în lume, imposibil de atins în regimul capitalist.

Succese deosebite au fost obținute în domeniul astronomiei.

În știința astronomiei se duce o aprigă luptă între concepția materialistă și concepția idealistă.

În problemele formării și dezvoltării universului, „știința” burgheză propovăduiește cele mai grosolane denaturări idealiste, ca : limitarea universului în timp și spațiu, formarea lui subită din nimic, printr'un act de „creație” și apariția și dispariția spontană a materiei în diferitele părți ale universului.

Savanții sovietici au desvăluit caracterul antiștiințific reacționar al acestor teorii și au elaborat teze cu totul noi cu privire la toate fenomenele cosmogonice. Un exemplu concludent în această direcție îl constituie cercetarile renumitului savant Acad. O. C. Smidt, care explică formarea plantelor și sateliților lor din materie dispersă (praf cosmic).

Rezultatele cercetărilor lui Smidt, Ambarțunian și ale altor renumiți astronomi sovietici constituie o dovadă evidentă a superiorității astronomiei sovietice față de astronomia burgheză.

La un înalt nivel s'au ridicat în Uniunea Sovietică *cercetările în domeniul științelor sociale*. Științele sociale au un rol important în formarea și călirea ideologică a cadrelor de specialiști din toate ramurile științei, din toate domeniile de activitate.

I. V. Stalin scria: „Există însă o ramură a științei a cărei cunoaștere trebuie să fie obligatorie pentru bolșevicii din toate domeniile științei: este știința marxist-leninistă despre societate, știința legilor dezvoltării societății, a legilor dezvoltării revoluției proletare, a legilor dezvoltării construcției socialiste, a victoriei comunismului... Un leninist nu poate fi numai specialist în știința pe care și-a ales-o; el trebuie să fie totodată om politic și să participe la viața socială, un om care se interesează în mod viu de destinele țării sale, care cunoaște legile de dezvoltare ale societății, care știe să se folosească de aceste legi...”¹.

Genialele opere ale lui Marx, Engels, Lenin, Stalin, documentele Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, nesecat izvor de cunoștințe, au făcut orientarea tuturor științelor și constituie temelia tuturor cercetărilor pe tărâmul științelor sociale.

Documentele Congresului al XIX-lea formează un program de dezvoltare a științelor sociale și a tuturor ramurilor științei din U.R.S.S. în general.

Pe baza învățăturii marxist-leniniste, îndrumați de Partidul Comunist, istoricii, filosofii, lingviștii, economiștii și juriștii sovietici au obținut succese remarcabile.

Discuțiile organizate din inițiativa și sub conducerea C.C. al P.C.U.S., cu privire la problemele de filosofie, de lingvistică, economie politică, istorie, literatură, artă etc., desfășurate pe baza luptei de opinii, au avut un rol important în dezvoltarea acestor științe și au dat un impuls nou muncii de cercetare științifică în toate ramurile științelor sociale.

Istoricii, filosofii și economiștii sovietici, însușindu-și linia partidului, tratează creator tezele de bază ale istoriei filosofiei, ale economiei politice marxiste și înarmează noile cadre cu temeinice cunoștințe despre legile naturii și ale societății.

Istoricii sovietici însuflețiți de un cald patriotism au creat lucrări științifice valoroase privind istoria popoarelor sovietice.

¹ I. Stalin, Problemele leninismului. Ed. pentru literatură politică, 1952, ed. a III-a, p. 612.

Astfel sunt lucrările academicianului P. N. Pospelov, autorul a numeroase lucrări în domeniul istoriei P.C.U.S., lucrarea Acad. B. D. Grekov „Țăranii în Rusia“, distinsă cu Premiul Stalin, lucrarea Acad. B. D. Grekov și A. I. Iakubovski „Hoarda de aur și sfârșitul ei“, lucrarea Acad. M. N. Pankratova „Marele popor rus“ etc. De asemenea, trebuie menționată lucrarea lui N. M. Drujinin „Țăranii statului și reforma lui Kiselev“, importanța lucrare a lui B. A. Ribakov „Meșteșugurile în Rusia veche“, precum și lucrarea Acad. E. V. Tarlé „Războiul din Crimeea“ etc. etc. Toate aceste lucrări reprezintă numai un aspect al bogatei istoriografii sovietice bazate pe concepția materialistă a istoriei. Aceste lucrări sunt cunoscute nu numai în Uniunea Sovietică ci și peste hotare, o parte dintre ele fiind traduse și în limba română.

În domeniul științelor juridice, știința sovietică obține mereu noi succese în clarificarea multor probleme. Juriștii sovietici elaborează lucrări de valoare ca „Dreptul la muncă“ de A. E. Poșevstnik, „Teoria problemelor judiciare în dreptul sovietic“ de A. I. Vișinski etc.

O largă răspândire au lucrările filosofilor sovietici Acad. M. B. Mitin. Acad. P. F. Iudin, F. V. Konstantinov. În ultima vreme, filosofii sovietici au redactat într-o nouă ediție „Scurtul Dicționar filosofic“, sub conducerea lui M. M. Rosenthal și P. F. Iudin. Au apărut lucrări ca „Metoda dialectică marxistă“ de M. M. Rosenthal și „Materialismul istoric“ de F. V. Konstantinov, „Concepția despre lume a lui Dobroliubov“ de V. S. Krjukov, distinsă cu Premiul Stalin.

În urma apariției lucrării lui I. V. Stalin, „Marxismul și problemele lingvisticii“, lingviștii sovietici au căpătat o bază științifică pentru cercetările lor. În urma acestei lucrări, cercetările lingvistice au luat un nou avânt, apărând lucrări de valoare, ca „Impotriva vulgarizării și denaturării marxismului în lingvistică“, sub redacția Acad. V. Vinogradov, „Teoria părții de cuvânt“ de Solinetov etc.

O altă ramură a științelor sociale, care cunoaște o mare dezvoltare, este pedagogia și psihologia, domenii în care s'au obținut rezultate valoroase, atât în aplicarea practică, cât și în studiul teoretic. Astfel au apărut o serie de manuale de pedagogie, lucrări științifice colective ca „Problemele filosofice ale psihologiei în lumina învățaturii lui I. P. Pavlov“, sub conducerea Acad. Bikov, „Studiu de psihologie generală a organelor de simț“ de D. Kravcev și altele.

Marile realizări ale științelor sociale sovietice constituie un ajutor prețios pentru activiștii noștri de pe frontul ideologic, pentru tânără știință socială ce a apărut și se dezvoltă în R.P.R., prin grija Partidului și Guvernului.

Având în față noile realizări ale științei sovietice, realizări ce dovedesc înaltul nivel al cercetărilor științifice din U.R.S.S., oamenii de știință din R.P.R. se conving pe zi ce trece de necesitatea însușirii acestei bogate experiențe, pentru a putea dezvolta știința în R.P.R.

Știința înaintată sovietică oferă un exemplu strălucit de slujire nobilă a adevărului științific și exercită o influență uriașă asupra oamenilor de știință din țările de democrație populară, asupra tuturor oamenilor de știință cinstiți din diferite țări ale globului pământesc, **care își iubesc patria și poporul.**

Tocmai de aceea oamenii noștri de știință, luptând pentru progres în patria noastră, simt nevoia imperioasă de a cunoaște cuceririle științei sovietice, de a se sprijini în activitatea lor pe mărețele rezultate obținute de aceasta.

În vederea sprijinirii cercetărilor științifice ce se fac în țara noastră, Statul nostru democrat popular acordă o deosebită atenție creării posibilității ca oamenii noștri de știință să cunoască, cât mai profund, rezultatele remarcabile ale științei sovietice.

Pentru a face cunoscută în țara noastră știința sovietică, *un rol deosebit de important revine Institutului de studii româno-sovietic al Academiei R.P.R.*

Acest institut are sarcina de a face cunoscute succesele științei sovietice la nivelul cerințelor institutelor de cercetări ale Academiei R.P.R. și ale institutelor de învățământ superior, precum și de a sprijini activitatea institutelor departamentale și a întreprinderilor cu sarcini de bază în îndeplinirea planului de Stat.

Pentru realizarea acestei sarcini, Institutul de studii româno-sovietic al Academiei R.P.R. desfășoară o activitate rodnică și multilaterală. Astfel, efectuează traduceri de lucrări și materiale științifice pentru documentarea tuturor institutelor Academiei R.P.R. În cursul anului 1953, s'au tradus în jurul a 200 000 de pagini din literatura sovietică, care au deservit instituturile Academiei R.P.R. (120 000 de pagini), iar restul, instituturile departamentale și de învățământ superior.

De asemenea, s'au difuzat în mod gratuit Bibliotecii Academiei R.P.R., Bibliotecii I.S.R.S. și filialelor I.S.R.S., un număr de 500 430 de pagini dactilografiate din literatura științifică sovietică.

Institutul de studii româno-sovietic traduce integral și litografiază un număr de 25 de reviste; de pildă: revistele tehnice *Avtoghenoe delo*, *Energheticeskii jurnal*, reviste de medicină, printre care *Jurnal vâșsei nervnoi deiatelnosti im. I. P. Pavlova*, *Fiziologhiceskii jurnal*, *Biokhimiia*, *Kliniceskaia medițina*, *Voprosi filosofii*, *Voprosi ekonomiki*, *Voprosi iazikoznania*, *Sovetskoe gosudarstvennoe upravlenie*

În cursul anului 1953, Secția de Publicații a I.S.R.S. a editat 14 serii de Anale, 24 de numere din Biblioteca Analelor — seria medicină — 12 numere din Biblioteca Analelor — seria tehnică — însumând 1 017 coli editoriale. De asemenea, au fost redactate 95 de caiete pentru uzul catedrelor din învățământul superior și o serie de caiete dedicate luptei împotriva idealismului în mecanica cuantică, în chimie etc.

Pentru o cât mai operativă documentare a oamenilor de știință, Institutul redactează Buletinul de Informare științifică, întocmește dosare de documentare științifică în toate disciplinele, pentru conducătorii vieții științifice din R.P.R.

Pentru o cât mai completă documentare, institutul redactează, începând din anul 1953, în locul fișelor rezumative, revistele de referate. În cursul acestui an au apărut asemenea reviste în fizică, matematici, chimie, agricultură etc.

Tot în acest an au apărut repertorii bibliografice, periodice în 22 de teme, s'au alcătuit peste 1 000 de bibliografii la cereri și s'au făcut fișe la 183 de reviste sovietice. S'au organizat un număr de 343 de manifestări în jurul a 150 de conferințe și peste 200 de referate.

Funcționează 5 filiale ale institutului, la Iași, Cluj, Timișoara, Orașul Stalin și Tg. Mureș, care și-au extins mult activitatea, dând un sprijin deosebit în dezvoltarea științei în centrele respective.

Formele de manifestare a activității institutului, indicate mai sus, nu înfățișează toate laturile activității institutului, ele oferă însă o imagine de ansamblu asupra efortului depus pentru ca să fie utilizate cât mai larg cuceririle științei sovietice. Ele constituie o mărturie vie a interesului oamenilor noștri de știință pentru aceste cuceriri și o dovadă a sprijinului însemnat pe care Partidul și Guvernul nostru îl acordă științei.

Expunând unele din marile succese obținute de știința sovietică și felul în care rezultatele științei sovietice sunt tot mai bine cunoscute în țara noastră, trebuie să arătăm că unul din factorii de seamă care au ajutat știința noastră să se desvolte în anii puterii populare, într'un ritm necunoscut în trecut, este ajutorul științific ce ne-a fost din plin acordat de Marea Țară a Socialismului.

Știința sovietică, bazată pe fundamentul teoretic de neclintit al marxism-leninismului, singura concepție științifică și consecventă până la capăt, este puternic animată de suflul patriotismului socialist și constituie un far călăuzitor pentru oamenii noștri de știință.

În prezent, în amurgul capitalismului, știința burgheză depinde în mod direct de magnații capitalului.

Orientarea lucrărilor de cercetare științifică este determinată de interesele imperialismului. Începând să transforme știința — cea

mai mare mândrie a omenirii — într'un instrument pentru satisfacerea lăcomiei lor, într'un instrument pentru permanentizarea exploatarei, într'un instrument de distrugere.

Fizicianul american Morisson caracterizează știința americană ca „fauritoare de arme pentru un nou război și mai îngrozitor“.

În lumea capitalistă s'au intensificat în ultimele decenii încercările de a readuce științele naturii în slujba idealismului. Aceste tendințe sunt respinse de adevărații oameni de știință.

Mulți dintre oamenii noștri de știință, care au avut fericirea să viziteze Uniunea Sovietică, au putut să vadă cu propriii lor ochi minunatele condiții create de Statul Sovietic dezvoltării tuturor ramurilor științei, au putut să observe patriotismul cu care muncesc oamenii de știință sovietici pentru înflorirea continuă a patriei lor, pentru pacea între popoare.

Exemplul pe care îl oferă omul de știință sovietic ne animă pe noi, oameni ai muncii științifice din țara noastră, ne ajută în dorința noastră fierbinte de a deveni luptători tot mai activi pentru legarea științei de viață, pentru slujirea cu abnegație a cauzei ridicării nivelului de trai material și cultural al întregului popor muncitor, pentru a pune puterea noastră de creație în slujba patriei noastre și a păcii în întreaga lume.

LUPTA MASSELOR POPULARE PENTRU REFORMA AGRARĂ ȘI LICHIDAREA MOȘIERIMII CA CLASĂ ÎN PRAJMA LUI 6 MARTIE 1945

DE

P. NICHITA, M. IONESCU și T. UDREA

Cu toate urmările grele ale războiului nejust purtat alături de Germania hitleristă, cu toată propaganda fascistă dusă cu perseverență ani de-a-rândul, masele largi ale poporului nostru au considerat înfrângerea României în războiul antisovietic ca o înfrângere a regimului fascist antonescian și a claselor ce-l susțineau; imensa majoritate a poporului — inclusiv ostașii români — a salutat prăbușirea militară și politică a regimului fascist antonescian ca o victorie proprie. Conștient că această victorie deschide drumul spre o viață nouă, eliberată de exploatare, spre înflorirea României pe baze economice și sociale noi — poporul muncitor, condus de Partidul Comunist Român, a arătat că e hotărît să folosească din plin condițiile prielnice create datorită faptului că România a fost eliberată de Armata Sovietică, că pe teritoriul ei intraseră armatele eliberatoare ale Statului Socialist și nu armatele burgheze ale puterilor occidentale.

Odată cu eliberarea țării și doborîrea dictaturii fasciste-antonesciene, lupta revoluționară a maseilor descătuse a îmbrăcat forma unor demonstrații populare uriașe cum nu mai cunoscuse vreodată România. Cu toate obstacolele puse de guvernele Sănătescu și Rădescu de până la 6 Martie, Partidul Comunist din România conduce masele de milioane ale clasei muncitoare și țărănimii la acțiuni grandioase cum au fost crearea unității sindicale, curățirea conducerii fabricilor de fasciști, cucerirea pe cale revoluționară a prefecturilor și primăriilor și în deosebi desființarea moșierimii ca clasă și împărțirea moșiilor boeresti țăranilor. Uriașul potențial revoluționar acumulat de-a-lungul anilor grei de dictatură burgheză-moșierească în masele asuprite ale muncitorimii și țărănimii se revarsă după 23 August

cu o mare vigoare măbind și mai mult desorientarea claselor exploatatoare și a aparatului de stat antonescian menținut de ele. Desorientate, intimidate de intrarea și de prezența Armatei Sovietice pe pământul românesc și de marea luptă a poporului inițiată și condusă de P.C.R., clasele exploatatoare au primit o puternică lovitură prin încheierea Convenției de Armistițiu dela Moscova. Clauzele politice ale armistițiului, care prevedeau interzicerea organizațiilor fasciste, antisovietice, făceau imposibilă reîntoarcerea la regimul politic antebelic care se baza, ca și dictatura fascistă-antonesciană, pe politica antisovietică și anticomunistă.

Falimentul militar și politic al fascismului român a fost deci însoțit de o gravă, o iremediabilă înfrângere, și pe tărâm ideologic: „antibolșevismul“, politica antisovietică, pe care clasele exploatatoare din România o proclamaseră permanent drept obiectiv central de-a-lungul a aproape trei decenii, suferi un eșec complet sub presiunea creșterii prestigiului internațional al U.R.S.S. și a simpatiei maselor față de U.R.S.S. Monarhia și partidele politice ale burgheziei și moșierimii fură silite, prin Convenția de armistițiu, să desavueze în mod public politica lor externă dusă timp de decenii. Aceasta era un mare câștig pentru forțele democratice și populare. Dacă îndeplinirea clauzelor economice generoase ale armistițiului era de natură să contribuie la sporirea efortului de război împotriva Germaniei hitleriste și la compensarea parțială a pagubelor uriașe provocate de agresiunea României împotriva popoarelor sovietice, în schimb clauzele politice ale armistițiului deveniră o armă deosebit de puternică în mâna maselor largi populare, în mâna acelor forțe sociale din România interesate în democratizarea țării. Cât de puternică era această armă reiese și din constatarea că prevederile politice ale armistițiului erau mai democratice decât oricare din constituțiile României burghezo-moșierești pe care reacțiunea încearcă să le repună în vigoare imediat după 23 August. În fapt, îndeplinirea prevederilor Convenției de Armistițiu, acțiune pe care forțele reacționare încercau să o saboteze, a devenit un obiectiv imediat de luptă pentru forțele democratice, revoluționare, din România conduse de Partidul Comunist. Așa trebuie înțeleasă luarea de atitudine a milioane de oameni ai muncii care, în meetingurile și demonstrațiile din toamna anului 1944 și primele luni ale anului 1945, cereau cu tărie aplicarea strictă a Convenției de Armistițiu, respectarea ei de către guvernele din acea perioadă. Așa — și nu prin așa zisa greutate a îndeplinirii clauzelor — se explică poziția net dușmănoasă față de Convenția de Armistițiu pe care au adoptat-o partidele istorice. Burghezia și moșierimea din România înțelegeau că prevederile politice ale Convenției de Armistițiu erau îndreptate nu numai împotriva Gărzii de Fier și a aparatului de stat militar-fascist antonescian, ci împotriva www.dacoromanica.ro și politice care gene-

raseră fascismul și care aruneaseră România în războiul antisovietic. În felul acesta prevederile Convenției de Armistițiu se îmbinau armonios cu interesele vitale ale imensei majorități a poporului român.

Punând pe primul plan al luptei mobilizarea poporului pentru asigurarea victoriei în războiul drept antihitlerist, ascuțișul luptei a fost totodată îndreptat împotriva acelei clase sociale care constituia principala piedecă în calea dezvoltării economice și sociale a României, împotriva moșierimii, care — împreună cu burghezia — constituise principalul sprijin social-economic al regimului antonescian.

Democratizarea țării nu putea fi posibilă atâta timp cât în economia românească erau încă puternice rămășițe feudale, atata timp cât majoritatea populației, țărănimea (și indirect muncitorimea) era dependentă economic de clasa moșierilor. Ca una din problemele centrale la ordinea zilei se pune deci cu ascuțime sarcina zdrobirii celei mai reacționare dintre clasele exploatare — moșierimea. Sub conducerea Partidului Comunist, clasa muncitoare, *aliată cu țărănimea*, a îndeplinit cu succes, prin luptă revoluționară, această sarcină istorică.

Istoria patriei noastre este străbătută de firul roșu al luptei țărânimii pentru pământ și libertate împotriva asupritorilor ei de veacuri : boierii.

Alături de marile răscoale ca : cea de la Bobâlna, cea de sub conducerea lui Gheorghe Doja, cea condusă de Horia, Cloșca și Crișan și cea de sub conducerea lui Tudor Vladimirescu, alături de mișcările țărănești din 1888 și 1907, cronicile noastre menționează nenumărate alte lupte ale țărânimii în decursul secolelor. Lupta revoluționară a țărânimii izvorită din setea de libertate și de pământ, imensele sacrificii date de ea în cursul acestor frământări nu au putut duce totuși la înfrângerea dușmanului ei de moarte, nu au putut duce la obținerea pământului mult dorit. Clasele exploatare, interesate în menținerea relațiilor de producție feudale, au innăbușit sângeros încercările țărânimii de a-și rezolva problemele ei vitale. Nici după apariția burgheziei relațiile de producție feudale n'au fost complet lichidate, ci au fost menținute puternice resturi ale lor ; exploatarea nemiloasă a burgheziei s'a împlinit cu aceea a moșierimii, măbind și mai mult suferințele poporului muncitor.

În condițiile în care burghezia română trădase revoluția din 1848, proletariatul a preluat lupta lăsată neterminată de burghezie, și a dus-o mai departe în noile condiții. Experiența istorică dovedise că, atâta timp cât țărănimea e lipsită de un conducător interesat și el în zdrobirea moșierimii, ea nu poate izbândi în luptă ; numai proletariatul condus de partidul lui revoluționar marxist-leninist poate țărănimea la victorie.

Partidul Comunist din România, dela crearea sa în 1921 și-a pus sarcina istorică de a realiza alianța proletariatului cu țărănimea, pentru înlăturarea resturilor feudale din economia țării, pentru satisfacerea cerinței de veacuri a țărănimii.

În elaborarea liniei sale Partidul Comunist din România se călăuzea de învățătura marxist-leninistă despre caracterul antifeudal al primei etape a revoluției în țările în care revoluția burghezo-democratică nu era desăvârșită.

În cuvântarea rostită la 5 Iulie 1928 despre programul Internaționalei Comuniste, I. V. Stalin spunea: „În afară de țările dezvoltate din punct de vedere capitalist, în care victoria revoluției va duce imediat la dictatura proletară, mai există și țări slab dezvoltate din punct de vedere capitalist, cu rămășițe feudale, cu o problemă agrară specială de tip anti-feudal (Polonia, România etc.), în care mica burghezie, în special țărănimea, își va avea neapărat de spus cuvântul — care va trage greu în câmp — în cazul unei explozii revoluționare, și în care, pentru a duce la dictatura proletară, victoria revoluției poate să necesite și va necesita cu siguranță unele trepte intermediare, cum ar fi, de pildă, o dictatură a proletariatului și a țărănimii”¹.

Aplicând această teză, Congresul al V-lea al P.C.R. a prevăzut pe baza experienței Marei Revoluții Socialiste din Octombrie, posibilitatea ruperii lanțului imperialist în România înaintea altor state capitaliste mai avansate.

Congresul, analizând ansamblul de contradicții care măcina viața economică și politică a României, ca urmare a menținerii unor resturi feudale alături de existența formelor avansate de producție capitalistă (carteluri, monopoluri), ajunsese la concluzia că România constituie unul din inelele slabe ale lanțului statelor imperialiste.

Analizând cu profunzime situația social-economică a României, Congresul al V-lea a dat răspuns problemelor fundamentale ce stăteau în fața mișcării revoluționare din România.

Congresul al V-lea arăta că: „România stă în fața desăvârșirii revoluției burghezo-democratice”².

Totodată ocupându-se de poziția claselor sociale față de această problemă, Congresul constată că burghezia încetase de a mai fi o clasă progresistă, că deci în fruntea luptei pentru desăvârșirea revoluției burghezo-democratice trebuia să stea nu burghezia ci clasa muncitoare și partidul său de avangardă.

¹ I. V. Stalin, Opere. Ed. P.M.R., 1951, v. 11, p. 170.

² Documente din Istoria P.C.R. Ed. pentru literatură politică, 1953, ed. a II-a, p. 126.

„Revoluția burghezo-democratică, spune rezoluția Congresului al V-lea al P.C.R., va fi desăvârșită fără burghezie, împotriva ei, sub hegemonia proletariatului și sub conducerea Partidului Comunist“¹.

Congresul al V-lea al P.C.R. considera că desăvârșirea revoluției burghezo-democratice nu putea fi posibilă, decât ca urmare a doborârii cu forța a puterii de stat burghezo-moșierești și a instaurării dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii.

„Sarcina acestei puteri revoluționare de stat va consta în a organiza și desfășura revoluția agrară și lupta național-revoluționară sub conducerea proletariatului pentru înlăturarea hotărâtă a tuturor resturilor feudale din regimul economic și politic al țării. Toate acestea nu spre a curăți terenul pentru dezvoltarea capitalismului ci cu scopul de a asigura forțelor revoluționare, printr'o libertate nelimitată a forțelor revoluționare, dezvoltarea lor ulterioară pe drumul în spre revoluția proletară socialistă, în interesul luptei pentru desrobirea definitivă a tuturor celor ce muncesc de orice exploatare, de orice asuprire de clasă și națională, de capitalism“².

În vederea realizării acestui program Congresul a stabilit că sarcina cea mai importantă a partidului era crearea alianței de luptă a muncitorilor, țăranilor și a masselor muncitoare ale naționalităților asuprite sub hegemonia proletariatului și conducerea Partidului Comunist.

În condițiile eliberării țării noastre de către armatele sovietice, a transformării rapide a P.C.R., într'un puternic partid de masse, a spiritului revoluționar de care erau cuprinse masele populare, P.C.R. trecu la îndeplinirea sarcinilor trasate de Congresul al V-lea, ținând seama de condițiile istorice concrete.

Deoarece ducerea războiului antihitlerist, împrejurările politice și condițiile economice, reclamau nu numai menținerea dar chiar lărgirea blocului de partide care participau la guvern, P.C.R. propune o platformă-program celorlalte partide din B.N.D., pe baza căreia toată atenția să fie concentrată pentru cucerirea victoriei antihitleriste și pentru rezolvarea cu precădere a chestiunilor arzătoare care nu așteptau amânare: un guvern democratic, reforma agrară, democratizarea aparatului de stat și a vieții politice.

Pornind dela tezele clasicilor marxism-leninismului că niciodată clasele stăpânitoare nu vor ceda de bunăvoie privilegiile lor, că singura cale de a silii clasele exploatare să renunțe la ele, este lupta revoluționară, P.C.R. trece la organizarea revoluționară a masselor. Asigurând unitatea sindicală, Partidul Comunist organizează alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare pe baze revoluționare. Se formează comitete țără-

¹ Documente din Istoria P.C.R., Ed. pentru literatură politică, 1953, ed. a II-a, p. 125.

² Ibidem., p. 125.

nești la sate, se făurește — în acțiunea pentru înlăptuirea prevederilor din platforma elaborată de P.C.R. — alianța de luptă a clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare sub conducerea clasei muncitoare.

După eliberarea României de către Armatele Sovietice, partidele „istorice” având sprijinul monarhiei și al cercurilor reacționare din străinătate, erau în fond pentru menținerea stărilor de lucru dinainte de 23 August atât pe plan politic cât și pe plan economic.

În acest fel trebuie înțeleasă aducerea în mod fraudulos la cârma țării a primului guvern Sănătescu, guvern alcătuit în deosebi din militari „tehnicieni” care sub Antonescu ocupaseră posturi de răspundere în ierarhia militaro-fascista. Menținând vechiul aparat de stat antonescian, pe care se bizuiau, și obținând în guvernul Sănătescu o puternică majoritate, partidele „istorice” urmau să-și asigure și pe viitor cu exclusivitate primul loc în viața politică a țării, considerând colaborarea cu Partidul Comunist numai ca o necesitate momentană.

În declarații publice, prin organele de presă, conducerile partidelor „istorice” își fixează punctul lor de vedere, în cele mai multe cazuri comun, față de problemele principale la ordinea zilei.

Astfel, pe plan economic ele sunt pentru „refacerea” țării pe calea unor împrumuturi înrobitoare, a continuării politicii trădătoare de aservire economică și politică a țării față de imperialiștii americani și englezi. Referindu-se spre exemplu la industria petrolului, organul partidului liberal brătienist „Viitorul” din 9 Septembrie 1944 declară că „...marile societăți cu organizarea lor supranațională sunt șingurele în stare să refacă industria noastră petroliferă. Au bani, au materiale, au specialiști... Trebuie deci încurajați... iar încurajarea să fie deschiderea unei ere de libertate economică”. Atât liberalii cât și țărăniștii considerau ca unică soluție de finanțare a refacerii economice a țării ajutorul Băncii Internaționale de Reconstrucții. „Dreptatea”, organul partidului național-țărănesc, susținea ca „în țările cu caracter agrar trebuie să se țină în mod serios cont de tradiția, economia, obișnuința și gradul de pregătire a locuitorilor” iar „structura economică nu poate fi decât țărănească”¹. Astfel, calea refacerii țării preconizată de partidele „istorice” era menită să ducă la încadrarea României în rândurile țărilor marshallizate. Era vorba deci de continuarea „tradiționalei” politici a „porților deschise” care avusese urmări dezastruoase asupra dezvoltării economice a țării.

Între conducerea partidelor „istorice” și Palat era și în această pri-

¹ « Dreptatea », organ P.N.T., 27 Noembrie 1944.

vință un perfect acord. Intr'un interview dat reprezentanților presei străine la 28 Septembrie 1944 fostul rege Mihai declara că în privința refacerii economice „numai o organizație economică internațională poate contribui cu succes la realizarea acestor țeluri” și că sunt urmărite „...cu un deosebit interes discuțiile dintre Națiunile Unite cu privire la un plan monetar internațional, la schimburile de capital și la politica de investiții”¹.

Cu lipsa de scrupule proprie exploatatorilor, burghezia, moșierimea și monarhia se arătau decise să readucă România în starea de semicolonie a imperialiștilor occidentali și să se opună cu hotărâre luptei poporului muncitor din patria noastră pentru libertăți, independență națională și o viață mai bună.

Dându-și seama că aplicarea consecventă a platformei B.N.D. și respectarea condițiilor armistițiului ar fi dus la o reață democratizare a vieții publice, reacțiunea internă grupată în partidele „istorice” și în jurul Coroanei se opune aplicării măsurilor democratice și pune greutatea aplicării armistițiului. Ignorând prevederile armistițiului privitoare la lichidarea grupărilor fasciste, Maniu printr'un schimb de scrisori publice cu Comandantul Gărzii de Fier Horațiu Comaniciu, aprobă oficial pătrunderea în masă a legionarilor în partidul său. Totodată guvernul Sănătescu nu ia nicio măsură pentru arestarea conducătorilor fasciști și a celor vinovați de crime împotriva umanității.

Aparatul de stat antonescian, menținut în funcție, sabota aplicarea prevederilor economice ale armistițiului și continua să prigonească elementele democratice care căpătaseră o mare autoritate în sânul masei populare. Atunci când masele populare conduse de Partidul Comunist iau atitudine și înlocuiesc în adunări generale pe o parte din primarii și notarii antonescieni, partidele „istorice” în numele menținerii „ordinii și liniștei”, recurg cu ajutorul reprezentanților lor din guvern la acțiuni de represiune și la diversiuni menite să franeze avântul de luptă al masei populare. Partidele „istorice” s'au ridicat împotriva înfăptuirii marilor sarcini care stăteau în fața țării — mobilizarea tuturor forțelor pentru sprijinirea războiului antihitlerist, aplicarea armistițiului și strâns legată de acestea înlăturarea elementelor fasciste dela conducerea treburilor publice.

Intreaga acțiune de sabotaj pe plan politic și economic pe care reacțiunea din România a pornit-o îndată după 23 August viza de fapt obiective cu mult mai largi. Aceste obiective se încadrau în planurile generale ale cercurilor imperialiste americano-engleze care urmăreau întârzierea înaintării Armatei Sovietice spre Berlin și deci întârzierea zdrobirii Germaniei hitleriste.

¹ « Dreptatea », organ P.N.Ț., 29 Septembrie 1944.

Politica adoptată în aceste cercuri încă din Februarie 1943 — imediat după terminarea bătăliei dela Stalingrad — urmărea în această ultimă fază a războiului, să salveze dela prăbușirea totală nucleul principal al mașinii de război naziste în nădejdea folosirii ei ulterioare pentru scopurile lor.

România ocupa un loc de mare însemnătate în planurile reacțiunii internaționale datorită poziției ei strategice. România era o bază importantă de operațiuni și de aprovizionare pentru trupele sovietice și române ce luptau în Ungaria și Cehoslovacia. De aceea clasele exploatoare din Romania — aflate în slujba imperialiștilor americano-englezi — și-au pus toate eforturile pentru slăbirea spatelui frontului sovietic, pentru micșorarea la maximum a potențialului de război al României. Inflația, scăderea vertiginoasă a producției industriale, a producției petrolului, sabotarea pe plan național a însămânțărilor din toamna lui 1944 și a pregătirilor pentru însămânțările din primăvara lui 1945, toate aceste acțiuni erau menite să lovească în efortul de război, să împiedece — sau în orice caz să întârzie — terminarea victorioasă a războiului antihitlerist.

Pentru Partidul Comunist — conducătorul și organizatorul forțelor antihitleriste din țara noastră — reieșea deci ca obiectiv central sarcina de a spori la maximum efortul de război pentru obținerea victoriei asupra hitlerismului și de a împiedeca sabotajul reacțiunii. Numai masele populare, numai forțele democratice erau interesate în terminarea războiului, în zdrobirea hitlerismului. Clasele exploatoare nu erau interesate în înfrângerea hitlerismului și de aceea doreau prelungirea războiului. Nu întâmplător acestea încercau în acea perioadă să obișnuiască masele cu ideea prelungirii războiului, cu ideea imposibilității menținerii coaliției antihitleriste până la terminarea acestuia.

Pentru Partidul Comunist, pentru întregul popor muncitor, terminarea războiului și zdrobirea hitlerismului, nu însemna numai sfârșitul eforturilor și jertfelor inerente războaielor, ci și consolidarea și dezvoltarea cuceririlor obținute prin eliberarea țării de către Armatele Sovietice. Partidul Comunist a legat de sarcina lui centrală imediată — sprijinirea efortului de război — toate celelalte probleme de importanță vitală pentru poporul nostru, cum era democratizarea vieții politice, reforma agrară, redresarea economiei ruinate în urma jafului hitlerist și a burgheziei autohtone.

Locul de seamă pe care-l ocupa reforma agrară în cadrul mării efortului de război, pune cu necesitate sarcina lichidării celei mai reacționare clase, moșierimea, al cărei sabotaj amenința poporul și armata cu foametea.

Reforma agrară era deci o necesitate istorică cu atât mai acută, cu cât ea era menită să contribuie la grăbirea înfrângerii fascismului, exponentul celei mai negre reacțiuni burghezo-moșierești.

Pentru a nu se demasca complet în ochii țărănimii ca dușmani ai acesteia, partidele „istorice“ recurg la susținerea tezei ipocrite „a realizării reformei agrare după război“ în scopul vădit de a câștiga timp și de a împiedeca înfăptuirea ei.

În întreaga lor activitate politică de sabotare a reformei agrare și celorlalte măsuri de democratizare a țării, partidele „istorice“ s'au bazat, înafară de Coroană și de reacțiunea internațională, și pe activitatea scizionistă trădătoare a social-democrației de dreapta care constituia un sprijin permanent și o rezervă politică pentru ele. Ferindu-se în problemele politice să ia deschis poziție alături de partidele „istorice“ dar dându-le un sprijin tacit, social-democrații de dreapta au sabotat, pe cele mai felurite căi, lupta pe care au dus-o masele populare conduse de Partidul Comunist. Numai sub presiunea puternică, de jos, a maselor, conducerea social-democrată de dreapta se hotăra în ultimul moment să sprijine acțiunile P.C.R. Ziarul „Dreptatea“ din 10 Decembrie 1944 remarca cu satisfacție că „Dl. Titel Petrescu... a avut în crizele recente un important rol moderator“. Prin atitudinea „moderatoare“, „de centru“ pe care o afișa, social-democrația de dreapta a căutat să-și asigure adeviziunea unor pătură de mijloc care se mai aflau încă sub influența propagandei calomnioase anti-comuniste, precum și să atragă de partea sa păturile cele mai înapoiate ale maselor muncitoare pe care să le țină în acest fel departe de lupta politică. Se vede însă și mai limpede rolul de lacheu al burgheziei pe care-l joacă social-democrația de dreapta în programul pe care Titel Petrescu, șeful P.S.D. de atunci, îl aduce la cunoștința opiniei publice imediat după 23 August. Făcând declarații unor ziariști americani la 12 Septembrie 1944, Titel Petrescu ia atitudine în problema refacerii țării și față de reforma agrară. Redăm textul interviewului său :

• — Care e atitudinea dv. în chestiunea capitalului străin ?

— Suntem pentru colaborarea cu capitalul străin și ne gândim în special la marile capitaluri american, englez, francez pentru a putea reconstrui țara.

— Reflectați asupra unei expropriări agrare ?

— Partidul are în programul său exproprierea numai a marilor proprietari cu despăgubirea echitabilă și prealabilă a celor expropriați. Noile capitaluri rezultând din expropriere urmează a fi cointeresate alături de capitalul străin în reconstrucția țării. Mica și mijlocia proprietate vor fi comasate pentru ca pământul lucrat cu mijloace tehnice moderne și muncit în colectiv de plugari, să dea maximum de producție ¹.

Intr'un limbaj de lacheu, Titel Petrescu se declara de acord cu punctul de vedere al reacțiunii în problema refacerii țării: subordonarea econo-

¹ • Libertatea *, 12 Septembrie, 1944.

mică a țării intereselor capitalului străin. În ceea ce privește programul agrar, Titel Petrescu susținea punctul de vedere falimentar al internaționalei socialiste, tezele troțkiștilor și buhariniștilor care fuseseră demascate de conducătorii Internaționalei Comuniste și față de care luase atitudine hotărâtă Partidul Comunist din România încă de la Congresul al V-lea.

În Manifestul P.S.D. către țărani, dat la 1 Octombrie 1944, aceste teze erau reluate. Manifestul se declara pentru „exproprierea tuturor pământurilor care sunt lucrate în arendă, dijmă, sau îndeobște prin exploatarea muncii altora.

Prin marea expropriere se vor crea bunuri agricole comunale care vor putea fi lucrate cu mașini moderne“.

Social-democrația de dreapta opunea deci aceste teze programului agrar cuprins în platforma-program a P.C.R.

Răspunzând conducerii P.C.R. și referindu-se la punctele agrare din platformă, comitetul central al P.S.D. declară demagogic că: „Organizarea agriculturii va trebui de pe acum așezată pe baze socialiste“. În dosul frazeologiei social-democraților de dreapta care cereau, chi'purile, să se sară peste etapa desăvârșirii revoluției burghezo-democratice direct la forme de producție socialistă, se ascundea în fond opoziția lor față de reforma agrară. Scopurile politice imediate ale programului lor agrar erau să creeze Partidului Comunist greutate de nerezolvat în lupta acestuia pentru aliați în rândurile țărănimii. Ba mai mult, chiaburimea și păturile micii burghezii dela orașe și sate care-și exploataseră pământul în majoritate în dijmă, speriate de acest program, s'ar fi lăsat ușor prinse în mreaja propagandei partidelor „istorice“, și ar fi trecut în mod activ în lagărul reacțiunii. În acest fel aceste pături sociale ar fi devenit aliați ai partidelor „istorice“ într'un moment în care unul din principalele țeluri tactice ale P.C.R. era tocmai izolarea politică a acestor partide de masele populare. Curând însă a devenit clar că masele țărănești, departe de a se lăsa atrase de programul demagogic provocator al social-democrației de dreapta, își însușise programul P.C.R.

În fața creșterii năvalnice a avântului de luptă a clasei muncitoare și a țărănimii organizate de P.C.R., conducerea de dreapta a P.S.D. se vede silită să renunțe sub presiunea masselor la așa zisul ei program agrar și să accepte în cadrul platformei Frontului Unic Muncitoresc un program agrar în care figurau necesitatea rezolvării reformei agrare și celelalte puncte prevăzute inițial în platforma P.C.R.

Un prim pas în acțiunea de democratizare a țării, lucru cerut și de condițiile armistițiului, era îndepărtarea din funcții a elementelor fasciste din aparatul de stat. Reacțiunea se împotriva schimbării vechiului aparat de stat antonescian deoarece acesta era propriul ei aparat de stat. Aparatul

de stat antonescian, părtaș la crimele regimului răsturnat, era acum mai necesar ca oricând claselor exploatatoare care nu se arătau dispuse să cedeze de bună voie pozițiile economice și politice obținute în timpul dictaturii antonesciene și care erau hotărâte la momentul potrivit și cu sprijinul reacțiunii internaționale, să reprime în sânge lupta pentru o viață mai bună a masselor. Sub pretextul menținerii ordinii în vederea ducerii în bune condiții a războiului antihitlerist și al înlocuirii treptate a vechiului aparat de stat, guvernul Sănătescu, neținând seama de prevederile armistițiului, continua să mențină în posturi oameni compromiși, călăi ai poporului muncitor. De fapt și atunci când sub presiunea masselor, guvernul se vede silit să treacă la înlocuirea unor primari, notari sau prefecți, prea compromiși și urțiți de masse, nu se schimba structura aparatului de stat rămasă din timpul dictaturii fasciste, ci numai unii din oamenii acestuia. Cum la alegerea noilor titluri participa câte un delegat din cele patru partide care formau B.N.D., și cum, uneori, delegatul social-democrat de dreapta sprijinea reacțiunea, partidele „istorice” căpătau uneori majoritate și erau aleși candidații lor care de fapt nu se deosebeau prin concepții și apucături de primarii sau notarii înlocuiți. Era clar că în acest fel schimbându-se o parte din oamenii vechiului regim cu alți oameni de încredere ai lor și menținându-se vechea organizare a aparatului de stat, partidele „istorice” căutau să înlăture posibilitatea intervenției masselor care se porniseră să înlocuiască prin acțiuni de jos pe funcționarii fasciști. În multe cazuri, funcționarii aleși pe cale oficială erau fie tot fasciști, fie îmbogățiți de război sau oamenii de casă ai partidelor „istorice”. În fața acestor stări de lucruri masele populare iau atitudine. Partidul Comunist, prin membrii săi, și prin organizațiile sale de masă, sindicatele, Frontul Plugarilor, Apărarea Patriotică și Uniunea Patriotică, duce lupta pentru realizarea de jos a platformei program inițiate de el, devenite apoi platforma Frontului Unic Muncitoresc.

La orașe, clasa muncitoare organizată în sindicate, silește pe patronii saboteuri prin comitetele de fabrică, să mențină întreprinderile în producție și să accepte revendicările juste ale muncitorilor. Totodată muncitorimea se ridică împotriva politicii guvernului Sănătescu

De asemenea, în această perioadă Partidul Comunist desfășoară o viă activitate politică la sate. Adresându-se țărănimii prin organul său central de presă „Scânteia”, Partidul Comunist lămurește pe țărani, pe ce drum trebuie îndreptate revendicările și lupta lor pentru libertate și pământ, ca lupta economică pentru pământ nu poate fi despărțită de lupta politică pentru un regim democratic.

În primul său număr din 21 Septembrie 1944, „Scânteia” arată că „apărarea și lărgirea libertății” au fost cerite la 23 August 1944,

adică apărarea și lărgirea dreptului de manifestare și organizare este o condiție premergătoare pentru câștigarea celorlalte revendicări ale țărănimii“. În continuare, „Scânteia“ chema țărănimea la luptă pentru curățirea satelor de fasciști. În numerele următoare din „Scânteia“, Partidul Comunist arăta țărănimii că pentru a învinge ea trebuie să se organizeze și să se rializeze luptei clasei muncitoare. „Pentru rezolvarea tuturor problemelor țărănești — se arată — este nevoie ca ea (țărănimea — Nota Red.) să-și făurească organe de luptă speciale, organe care să-i reprezinte toate interesele. Aceste organe trebuie să mobilizeze, să îndrumeze și să conducă țărănimea la luptă pentru satisfacerea nevoilor ei“. Partidul Comunist atrăgea atenția că aceste organe trebuie să fie cât mai reprezentative, „în aceste organe trebuie să intre cei mai cinstiți, mai hotărâți și mai ridicați țărani, indiferent dacă fac sau nu parte din vreun partid sau organizație“. Și pentru a sublinia caracterul adânc democratic al acestor organe populare se prevedea responsabilitatea alesului față de alegători: „va trebui — se spunea — ca membrii acestor organe să poată fi înlocuiți oricând dacă nu mai reprezintă și nu mai apără interesele acelor cari i-au ales“¹.

P.C.R. se declară hotărât împotriva alegerii în aceste organe țărănești de luptă, a elementelor fasciste și chema țărănimea la o luptă necruțătoare împotriva acestora. Vechiului aparat de stat pus în slujba claselor exploatare, comunistii, având sprijinul masselor populare, îi opuneau cea mai democratică formă de conducere a treburilor obștești: alegerea de jos în sus a organelor locale de stat prin participarea întregii comuni. Aceste comitete țărănești de luptă din sânul cărora se alegeau comitetele comunale populare constituiau în stare embrionară germenul viitoarelor sfaturi populare care formează azi baza politică a regimului nostru de democrație populară.

Trebuie să se arate că în Moldova și Dobrogea unde, în fața ofensivei vijelioase a armatelor sovietice panica și desorientarea claselor exploatare erau mai accentuate, masele populare isbutiseră să înlăture majoritatea primarilor și notarilor antonescieni înlocuindu-i cu comitete țărănești. La Dorohoi se trece chiar la înlocuirea prefectului antonescian cu un prefect democrat. Sarcinile acestor comitete țărănești erau organizarea și mobilizarea masselor largi dela sate în scopul ducerii luptei politice pentru un guvern și un aparat de stat democratic, pentru reforma agrară și pentru sprijinirea efortului de război și a operii de refacere economică a țării.

În fața refuzului elementelor reacționare din autoritățile centrale de a înlătura vechea administrație antonesciană, țărănimea grupată în jurul Frontului Plugarilor și a Uniunii Patriotice, trece la înlăturarea revendicărilor sale împotriva activității și poziției ocupate de guvern și partidele

¹ „Scânteia“, Septembrie 1944, Nr. 2.

„istorice“ față de aceste probleme. În numeroase sate sunt isgonite elementele antonesciene și legionare dela conducerea comunelor; în locul lor trec comitetele comunale alese de adunările întregului sat. Urmând linia trasată de Partidul Comunist, comitetele țărănești și comunale trec la înfăptuirea unor serii de măsuri de interes local. Astfel mandatarii masselor populare dau ordonanțe în care se hotărăște partea din recolta din 1944 ce trebuie dată plugarului și partea ce trebuie dată proprietarului. Se anulează vechile rândueli în folosirea izlazurilor, a surselor de apă, permițându-se folosirea acestora în chip egal de către întregul sat. Se desființează centrele premilitare iar tinerii sunt organizați în gărzii de luptă patriotice. În cazul criminalilor de război și a fasciștilor notorii se trece chiar la împărțirea între țărani a moșiilor părăsite (în Moldova, Dobrogea, Bărăgan și Oltenia). În Moldova, mai ales, se preiau moșiile și bunurile moșierilor fugiți și se crează comisii de administrare a bunurilor rurale, comisii care păzesc și însămânțează terenurile părăsite. Este semnificativ faptul că țărani nu numai că nu se mulțumesc să preia conducerea comunelor, dar trag la răspundere pe predecesorii lor și anulează hotărârile vechii administrații, dacă prin aceasta a avut de păgubit avutul public. Mai mult, un exemplu tipic de măsuri luate de noile comitete comunale ni-l oferă cele întâmplute în comuna Chiajna, Ilfov. Vom reda în întregime prima ordonanță a Comitetului Țărănesc spre a urmări care sunt hotărârile, în general, pe care le luau reprezentanții masselor populare în acea perioadă. Comitetul comunal ales la 29 Septembrie 1944 hotărăște în urma desbaterilor la care ia parte întregul sat :

„1. — Controlarea neregulilor comise în manipularea fondurilor de pensii și ajutoare de către primarul Badea V. Raiciu și notarul Tudor Negulescu ;

2. — Desființarea impozitelor comunale stabilite în mod arbitrar de fasciștii din conducerea satului, precum și stabilirea unor impozite progresive ;

3. — Folosirea izlazului comunal după cum vor hotărî țărani și restituirea către comună a celor 10 pogoane înstrăinate de vechea administrație comunală în chip abuziv ;

4. — Arestarea fostului primar Badea V. Raiciu și a fostului notar Tudor Negulescu și a celorlalte elemente necinstite din fosta administrație ;

5. — Sprijinirea Armatei Roșii și Române pentru eliberarea Ardealului de Nord și stărpirea hitlerismului ;

6. — Imputernicirea noului Comitet de a lua măsuri practice și urgente în legătură cu tot ce privește școala, dispensarul, și în general bunul mers al comunei.

7. — Organizarea formațiilor de luptă patriotice, înglobarea în

„...ele a tineretului fost premilitar cărora li se încredințează paza comunei și executarea hotărîrilor luate de Comitetul comunal“¹.

Moțiunea a fost votată prin aclamații.

Hotărîri cu caracter asemănător iau țărani din comuna Cocora-Ialomița, adunați la 8 Octombrie, precum și cei din Cetate-Dolj etc. În comuna Secueni-Bacău adunarea hotărăște desființarea clăcii și a oricăror corvoade. Arenda anuală se fixează la cel mult 100 lei de prăjină care va fi plătită jumătate la arat și jumătate la ridicarea recoltei.

În condițiile unei vii agitații în sânul țărănimii și a trecerii acesteia la organizarea și la realizarea primelor măsuri cu caracter democratic apare la 26 Septembrie 1944 proiectul de platformă elaborat de Comitetul Central al P.C.R. și propus ca bază de guvernare tuturor forțelor democratice. La punctul 5 proiectul arăta în ce fel vedea Partidul Comunist rezolvarea problemei agrare. Se prevedea că... „pentru o cât mai grabnică refacere și dezvoltare a țării se impune satisfacerea celei mai arzătoare și îndreptățite cerințe a țărănimii române și anume îndeplinirea unei largi reforme agrare prin exproprierea marelui proprietar de la 50 ha în sus și împrumutarea cu acest pământ a țăranilor fără pământ sau cu pământ puțin... Procurarea de inventar agricol pentru acești țărani pe seama marelui proprietar și a Statului. Datoriile țăranilor către bănci și Stat rezultate din vechea împrumutarea și din conversiunea datoriilor să fie anulate“.

Luptând pentru reforma agrară, clasa muncitoare condusă de Partidul Comunist lupta pentru desăvârșirea revoluției burghezo-democratice și câștiga un alțat de nădejde în rândurile sărăcimii satelor. P.C.R. se arăta în fapte apărător al intereselor țărănimii. Prin numeroase moțiuni, țărănimea își manifestă adeziunea față de programul Partidului Comunist. Adunările populare de constituire a comitetelor țărănești sau de constituire a organizațiilor Frontului Plugarilor și Uniunea Patrioților în încheierea discuțiilor adoptau moțiuni de adeziune față de proiectul platformă.

...Astfel, organizarea masselor țărănești se ducea paralel cu însușirea programului Partidului Comunist de către țărănime care trece în multe locuri la realizarea sa practică. În fața acestei situații, partidele „istorice“, sunt nevoite să se declare și ele formal pentru reformă, însă îndeamnă țărănimea să amâne realizarea reformei „după război“. În realitate ele se opuneau proiectului platformă propus de P.C.R., inclusiv părții sale agrare. Organizațiile de masă ale muncitorimii și țărănimii aderă și ele la proiectul-platformă. În luna Octombrie se publică platforma-program a Frontului Unic Muncitoresc, inițiată de P.C.R. În vederea cuprinderii tuturor forțelor democratice care doreau sincer realizarea programului de reforme

cuprinse în proiectul platformă, P.C.R. inițiază constituirea unui front național democratic. Din Frontul Național Democratic făceau parte P.C.R., P.S.D., Apărarea Patriotică, Frontul Plugarilor, Uniunea Patrioților, Sindicatul și organizația de masă a minorității maghiare. În acțiunile sale F.N.D. urmărea alături de mobilizarea masselor pentru sprijinirea frontului, realizarea reformei agrare și a celorlalte măsuri care ar fi dus la lichidarea resturilor feudale în agricultură. Atât la orașe cât și la sate, clasa muncitoare și țărănimea își exprimă prin numeroase meetinguri, adeziunea față de programul F.N.D. Impotriva sabotării însămânțărilor de către moșieri, țărănimea intră pe moșiile părăsite și începe să le însămânțeze. Acest lucru ia un caracter de masă mai ales în Moldova de Nord. Cu mijloace reduse țărănimea muncește cu avânt și însămânțează mari suprafețe de teren.

Impotriva acțiunilor reacțiunii și a activității profasciste a guvernului, Partidul Comunist mobilizează mase tot mai largi la orașe și la sate, care prin meetinguri de protest și prin demonstrații cer plecarea guvernului Sănătescu dela cârma țării.

În fața avântului crescând al luptei masselor populare pentru răsturnarea guvernului Sănătescu, partidele „istorice“, bizuindu-se pe sprijinul cercurilor reacționare din străinătate și scontând pe ivirea unor neînțelegeri între marile puteri, având sprijinul tacit al monarhiei și al social-democrației de dreapta, trec la o politică de amenințări dacă F.N.D. în frunte cu P.C.R. nu va renunța la lupta sa pentru un guvern democratic. Într'un comunicat al biroului conducerii P.N.Ț. din 14 Octombrie 1944 se cere încetarea tuturor agitațiilor pentru răsturnarea primului guvern Sănătescu. Conducerea P.N.Ț. încurajată de reacțiunea internă și internațională amenință: „În cazul când unii componenți ai B.N.D. nu ar accepta această colaborare, declară comunicatul mai sus amintit, P.N.Ț. își asumă răspunderea guvernării singur sau împreună cu acele partide din Bloc care acceptă continuarea conlucrării la guvern“¹. În programul de guvernare ce-l anunță, pe lângă o serie de puncte pe care le afișează din motive tactice și care prin formularea lor vagă, nu-l obliga la nimic, P.N.Ț. cerea „menținerea ordinii“. Menținerea ordinii, ceea ce însemna după ei dezarmarea gărzilor patriotice, menținerea unui guvern fără comuniști. Dezarmarea gărzilor patriotice ar fi dat puțință bandelor huliganice să treacă la asasinat, devastări de sedii, represii etc.

Titel Petrescu, în cadrul meetingului dela A.N.E.F. din 9 Octombrie 1944, ia și el o atitudine asemănătoare. Referindu-se la lupta dusă de masele populare pentru răsturnarea guvernului Sănătescu, el spunea :

¹ « Dreptatea », 15 Octombrie 1944.

...„clasa muncitoare nu are nimic de câștigat dând revendicărilor sale o formă brutală. Civilizația socialistă nu trebuie să se anunțe în lume sub o figură de violență inutilă“. În continuare, el sfătuia pe muncitori ca, pe deasupra divergențelor de opinie, fiecare să-și aducă „aportul său de muncă suficient“. Atunci când acțiunile „moderatoare“ ale social-democraților de dreapta nu mai puteau fi de folos guvernului Sănătescu, a cărui poziție devenea tot mai șubredă, partidele „istorice“ fac o nouă încercare în scopul de a ține și pe viitor pe comuniști în afara guvernului. Ei susțin ideea formării unui guvern de tehnicieni în care comuniștii fiind declarați „netehnicieni“ nu puteau intra. În această privință, „Curierul“ din 30 Octombrie 1944 arăta că o mărire a numărului reprezentanților de stânga ar fi primejdioasă, deoarece... „nu poate fi lăsată țara în aceste momente când probleme atât de grele cer deslegare, în mâna unor oameni care n'au nicio experiență, nici pregătirea necesară de a governa. Iată chestiunea“.

În dosul „griji de țară“ se ascundea dorința nesăbuită a cercurilor reacționare ca la baza noului guvern să stea aceeași politică de îndepărtare a reprezentanților masselor muncitoare dela cârma țării.

Puternicele demonstrații din București și din restul țării silesc însă guvernul să plece și în același timp, sub presiunea masselor, este înlăturată eventualitatea formării unui guvern de tehnicieni. În noul guvern Sănătescu, P.C.R. obține unele portofolii. Reacțiunea deținea însă importante posturi în guvern, între care președinția, internele, externele, finanțele și economia națională. Folosindu-se de acest fapt, partidele „istorice“ sabotează în continuare sprijinirea frontului și prevederile armistițiului și se opun satisfacerii revendicărilor oamenilor muncii. Cum a reieșit din debaterile procesului conducătorilor P.N.Ț. reacțiunea se pregătea, în înțelegere cu cercurile reacționare din străinătate, să înlătore la momentul potrivit, pe reprezentanții clasei muncitoare și ai țărănimii din guvern și să restaureze „vechea ordine“. Mergând pe linia opoziției față de reforma agrară și căutând în același timp să câștige timp, ministrul Hudiță, ministrul agriculturii, promitea că va lua în „studiu“ problema unei reforme agrare. Totodată el nu lua nicio măsură împotriva moșierilor care sabotau mai departe campania de însămânțări. În aceste condiții un nou val de demonstrații au îndepărtat și acest al doilea guvern.

În lupta pentru răsturnarea celui de al doilea guvern Sănătescu, masele populare trec în unele județe la luarea cu asalt a prefecturilor. La Constanța, unde generalul Aldea, fostul ministru de interne, transmisese ordinul ca la nevoie să se folosească armele, sunt și victime. Totuși, prefectul e înlăturat și instalat un prefect al poporului. De asemenea sunt instalați prefecti F.N.D. la Drobeta, Bacău și Dâmbovița. Speriate de

amplarea pe care o iau acțiunile masselor, forțele reacționare prin glasul ministrului de interne, Penescu, promit ținerea de alegeri comunale. Pe lângă Ministerul Agriculturii ia ființă o comisie pentru „studierea și adunarea elementelor necesare viitoarei reforme agrare”. Guvernul Rădescu, format la 6 Decembrie 1944, încearcă să abată pentru moment avântul țărănimii pe calea petițiilor și a cererii în scris a revendicărilor lor. În acest scop se trimete la sate un chestionar în care țărani erau întrebați ce părere au asupra problemei reformei agrare. În răspunsurile date, țărănimea și-a reafirmat dorința de a se realiza cât mai curând reforma agrară, în multe cazuri, la baza răspunsurilor țăranilor stând proiectul-platformă al F.N.D. Însă, alături de aceste măsuri demagogice, în presă și la radio, Rădescu nu-și poate ascunde furia și ura ce-l stăpânește față de starea de spirit revoluționară a masselor. Referindu-se la demonstrațiile muncitorești care măturaseră deja două guverne și față de care avea o atitudine de teamă amestecată cu ură, Rădescu declară deschis că va proceda „ca în Grecia” și că „datoria lucrătorilor e să muncească, nu să se plimbe pe străzi”. Reacțiunea făcea un joc dublu. Pe de o parte, sub presiunea masselor, făcea unele promisiuni, pe de altă parte, amenința cu luarea de măsuri represive prin vocea generalului Rădescu. Prin acestea reacțiunea dădea la iveală slăbiciunea ei și imposibilitatea de a se menține la putere prin mijloacele de guvernare de mai înainte.

În cele câteva luni care trecuseră dela 23 August, reacțiunea primise lovituri serioase. Înlocuirea autorităților antonesciene începută imediat după 23 August continua și lua amploare. Țărănimea, ajutată și condusă de clasa muncitoare intrase în pământurile părăsite, le arase și semănase. În lupta pentru un guvern democratic și pentru reforma agrară, clasa muncitoare și țărănimea muncitoare se legaseră într'o strânsă alianță dejucând astfel manevrele reacțiunii de a izola Partidul Comunist de masse. Este semnificativ în această privință că, în ajunul răsturnării celor două guverne Sănătescu, activitatea masselor țărănești se întetea odata cu intensificarea valului de demonstrații muncitorești. Acest fapt se explică prin închegarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare sub conducerea clasei muncitoare în lupta pentru un guvern democratic. Ca urmare a muncii pe care o ducea Partidul Comunist la sate, în preajma lui 6 Decembrie 1944 țărani expropriază numeroase moșii în Iași, Droboi, Botoșani și Bacău. Într'o mare adunare ținută la Timișoara, în primele zile ale lunii Decembrie, țărani se declară gata de a lupta pentru reforma agrară alături de clasa muncitoare și împotriva guvernelor reacționare: „Avem nevoie de pământ — spuneau vorbitorii. Acest pământ nu ni se va da de bună voie, el va fi al nostru numai dacă noi țărani ne vom organiza. Noi nu suntem singuri, Partidul Comunist, care a dus zeci de ani lupta pentru ridicarea celor oprosi și apăsați de călcâiul asupri-

torilor, a pus în programul F.N.D. „improprietărea țăranilor“¹. O activitate vie a comitetelor țărănești și a organizațiilor Frontului Plugarișor se întâmplă în câmpia Bărăganului (Vlașca-Ialomița) și în Oltenia.

Dar reacțiunea nu se dădea bătută. Continuând să se opună revendicrilor economice și politice ale masselor populare, uneltind împotriva forțelor democratice, reacțiunea recurgea totodată pe scară largă la arma sabotajului economic în industrie și agricultură cu scopul vădit de a împiedeca lupta împotriva armatelor hitleriste și de a provoca dezorganizarea vieții economice și financiare a țării. În industrie, fabricanții întârziiau montarea uzinelor ce fuseseră dispersate, scădeau producția sub diferite pretexte, încercau să creeze nemulțumiri în rândurile muncitorilor. Pe linie financiară se lansează emisiunea „cocoșeilor“ care accentuează deprecierea rapidă a monetei. În agricultură moșierii sabotau colectările și însămânțările. Astfel, în comunele Baloșești și Brobona (Bacău) moșierii lasă porumbul cules pe câmp, care se strică. În comuna Rac, moșierul Vasile Economu lasă porumbul necules. Tot astfel, moșierul Răducanu din comuna Tămădău (Ilfov) lasă pe câmp 200 pogoane de porumb necules care rămâne acolo până în Martie 1945, când țăranii îl culeg și-l împart între ei. În comuna Ion Ghica — Ialomița — moșierul Eugen Cristea a lăsat întreaga recoltă pe câmp unde a putrezit în cea mai mare parte. În unele locuri însă, și mai ales în Moldova, țăranii intervin și culeg ei recolta. Conducându-se după aceeași politică de infometare a masselor, moșierii însămânțează cu grâu suprafețe cu mult mai mici ca de obicei. Astfel, în comuna Bolintinu din Deal, Ilfov, moșierii Dersca și Leonida, din 1200 de pogoane însămânțează doar 60. În aceeași comună, Elena Știrbei din 200 ha însămânțează 10. Fostul ministru-antonescian, N. Mareș a însămânțat numai 180 de pogoane din cele peste 2000 pe care le posedă în comuna Greceanca-Buzău. În comuna Drăgănești-Vlașca, marele moșier Anghel Capră nu seamănă niciunul din cele 3000 de pogoane, sub pretextul că „nu știe ce o să fie cu moșia“. Acest pretext, sub formă de revendicare, reprezintă de altfel punctul de vedere al moșierimii în ședințele comisiei agrare, unde moșierii spun că vor însămânța numai dacă li se „garantează securitatea investițiilor“².

Rezultatul acestui sabotaj al moșierimii este neîndeplinirea planului de însămânțări din toamna anului 1944 cu tot efortul susținut al țăranimii care realizează și depășește uneori sarcinile proprii de plan. Totuși, din cele 2,5 milioane hectare programate a fi însămânțate cu grâu nu s'au însămânțat decât circa 1,7 milioane, restul de 800 mii de hectare neputând fi

¹ « Scântea », 6 Decembrie 1944.

² « Universul », 1 Februarie 1945.

însămânțate, după cum susținea Hudiță, din cauza „împrejurărilor“ și a „ploilor“.

Toate acțiunile, întreaga atitudine a partidelor „istorice“, reprezentante ale burgheziei și moșierimii, dovedeau că acestea nu sunt dispuse să cedeze de bună voie niciuna din pozițiile lor și nu doresc un program de transformări democratice. Reacțiunea apăra cu îndârjire pozițiile sale economice și politice și pentru apărarea acestor poziții se arăta dispusă, așa cum a reieșit din procesul conducătorilor P.N.Ț., să împingă lucrurile până la deslănțuirea unui război civil în țară.

În perioada Decembrie 1944 — Ianuarie 1945 Partidul Comunist desfășoară cu putere lupta pentru consolidarea conducerii politice a organizațiilor care activau în sânul masselor populare în vederea întăririi legăturii cu acestea. În Ianuarie 1945 are loc primul Congres al Sindicatelor de după 23 August. Confederația Generală a Muncii devenise o puternică organizație de masă, devenind principala curea de transmisie a partidului cu clasa muncitoare. Și la sate comitetele țărănești cedează treptat locul organizațiilor Frontului Plugarilor care se transformă într-o organizație de luptă a țărănimii. Au loc consfătuiri regionale ale Frontului Plugarilor. În cadrul acestor adunări țărani muncitori își afirmă cu tărie hotărârea de a întări și mai mult alianța lor de luptă cu clasa muncitoare. În moțiunea adunării plugărești din Iași ținută la sfârșitul lunii Ianuarie 1945, țărani din județul Iași arătau: „numai lupta unită a muncitorimii dela orașe și sate va putea impune revendicările de care aveau nevoie“.

În condițiile creșterii avântului revoluționar al masselor și al însușirii de către acestea a programului de luptă F.N.D., Partidul Comunist hotărăște retragerea reprezentanților săi din comisia agrară care se dovedise o frână în realizarea reformei agrare.

Partidul, prin organizațiile sale și printr-o susținută campanie de presă, mobilizează țărănimea pentru înfăptuirea de jos a reformei agrare. În același timp, îndreptând avântul de luptă al clasei muncitoare pe calea demonstrațiilor pentru un guvern democratic, Partidul pornește în fruntea masselor la lupta pentru realizarea pe calea revoluționară a programului F.N.D. În programul F.N.D. de guvernare apărut în luna Ianuarie 1945 se cerea la punctul 6 „realizarea imediată a reformei agrare“. Se prevedea confiscarea pământurilor criminalilor de război, a moșierilor plecați cu Germanii, a celor care sabotau munca câmpului, confiscarea pământurilor care depășeau 50 ha, crearea de centre de mașini agricole. Prețul pământului confiscat și dat țăranilor se fixa la o sumă egală cu valoarea recoltei unui an, plata urmând a se face în decurs de zece ani (ulterior într-o hotărâre a Comitetului Central al P.M.R. din 1950 s'a anulat restul de plată pe care țărani îl mai datorau pentru loturile cu care fuseseră impropri-

țării). Organizațiile de luptă țărănești sunt îndrumate de P.C.R. să treacă la împărțirea pământului. „Țărani — se spunea într'un apel către țărănime — soarta voastră este în mâinile voastre, strângeți-vă rândurile, adunați-vă puterile, înfăptuiți imediat reforma agrară“. În discursul ținut la Aro. în care folosind din plin calomniile și amenințările se arată gata să innăbușe în sânge noul val de demonstrații muncitorești, și referindu-se la reforma agrară, călăul Rădescu declara: „Am ajuns la concluzia că acum nu numai că nu este momentul potrivit pentru reforma agrară ci, mai mult, a face reforma agrară acum, ar fi cea mai grosolană greșeală“¹.

Luând atitudine împotriva acestei afirmații, „Scânteia“ arăta că de parte de a compromite campania agricolă de primăvară — cum susținea Rădescu — reforma agrară imediată ar fi stârnit un puternic avânt în rândurile țărânimii care, firește ar fi muncit cu mai mult spor pământul lor popriu decât un pământ străin.

În moțiunea celor 500.000 de cetățeni ai Bucureștiului care protestează împotriva declarațiilor făcute de Rădescu la Aro, se spunea: „Considerăm ca o demagogie declarația Generalului Rădescu de a se face reforma agrară deabia după război. Țăranii, și în special soldații, care luptă pentru zdrobirea hoardelor hitleriste, vor pământ acum, imediat. Apărătorii moșiștilor care nu vor ca plugarii să fie stăpâni pe glia pe care o lucrează, care vor amânarea reformei agrare și a împrumietării țărănilor până la infinit vor primi un răspuns răspicat „țărăni își vor lua singuri pământul“². Înfiptuirea de jos a reformei agrare corespundea pe deplin cu starea de spirit a țărânimii, care se hotărăște în numeroase adunări să înfiptuiască reforma, urmând linia programului F.N.D., inițiat de P.C.R., și neținând cont de împotrivirea guvernului Rădescu. În moțiunea plugarilor din plasa Alexandria, ținută la 4 Februarie, se spunea între altele: „Nu mai putem aștepta ca această împrumietărire să se facă de o comisie sau alta, comisii în care reprezentanții reacționari din partidul țărănesc și liberal au sabotat toate lucrările. Exproprierea moșiștilor o vor face comitetele comunale de expropriere compuse din plugari“³.

În comuna Onești circa 2000 de țărani adunați la 18 Februarie, lăund în discuție situația țărânimii au votat o moțiune care cuprindea în primele două puncte următoarele: „1. — Noi țărăni din plasa Tg. Ocna... cerem ca să avem la cârma țării un guvern F.N.D. și ne obligăm să luptăm pentru aceasta cu toată energia noastră; 2. — Cerem să fie împrumietăriți cu pământ din moșiștile boierești toți țărăni lipsiți de pământ iar cei ce l-au ocupat să-l stăpânească de veci“.

¹ « Scânteia », 24 Februarie 1945.

² « România Liberă », 15 Februarie 1945.

³ « Scânteia », 16 Februarie 1945.

În consfătuirea județeană a Frontului Plugarilor dela Iași, după două zile de dezbateri, hotărîrea luată stabilea că „dacă guvernul țării... ia o atitudine de tărăgănare, după cum rezultă din declarațiile Dlui Prim Ministru Rădescu, plugăria din jud. Iași este hotărîită să ia în stăpînire și să însămânțeze toate moșiile de pe întinsul acestui județ“.

În cursul zilei de 13 Februarie are loc o mare manifestație în comuna Băilești, Dolj, unde se hotărîște trecerea de îndată la realizarea reformei agrare și chiar în cursul acelei zile se pornește la împărțirea moșiei G. M. Cantacuzino (fostă Știrbei), o întindere de 1000 pogoane. În aceeași zi adunarea ținută în comuna Cetate-Dolj, hotărîște confiscarea moșiilor Pleșea, Gancea și Drugă în suprafață totală de peste 3500 pogoane.

În moțiunile adunărilor muncitorești din fabrici acestea se solidarizează cu lupta țărănimii pentru pămînt. Zeci de mii de muncitori au mers la sate, pentru a ajuta țărănimea în rezolvarea revoluționară a reformei agrare.

În acest fel clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist, pornesc la luptă pentru realizarea reformei agrare.

„Scînteia“ din 16 Februarie 1945, într'un articol intitulat „Țăranii și pămîntul“ arăta, referindu-se la activitatea comisiei agrare guvernamentale „până acum s'a discutat, s'a scris, s'au ținut discursuri, acum e timpul de trecut la fapte. Comitetele sătești au de îndeplinit unul din cele mai mari și mai grele roluri, să înfăptuiască reforma agrară... pentru aceasta ele n'au nevoie de statisticile lui Cipăianu și Lazăr Iliescu ș. a. Țăranii cunosc toate moșiile, cunosc și cât de mari sunt, trecerea pămîntului în mâinile plugarilor se poate și trebuie deci făcută acum fără nicio tărăgănire“.

Încă înainte de luna Februarie 1945 țărănimea începu să treacă la împărțirea pămînturilor.

Faptele arată că în Decembrie 1944, țăranii din comuna Valea-Lungă-Gorgota, județul Dâmbovița, împărțiseră moșia Ciupaga-Copoleanca în întindere de 600 pogoane.

În cursul lunii Ianuarie acțiunea de împărțire a pămînturilor boierești a continuat. În Moldova moșia de 56.000 de hectare a prințului Sturza a fost împărțită la aproape 10.000 de țărani de pe Valea Bistriței. La începutul lunii Februarie în toate județele Moldovei de Nord și de centru, precum și în numeroase comune ale județului Constanța ca : Basarab, Cumpăna, Tekirghiol etc., reforma agrară era în toi. La o adunare ținută la Hârșova o delegație de muncitori constănțeni a ajutat pe țăranii din cuprinsul plășii să înceapă împărțirea moșiilor ; întorși în satele lor aceștia au pornit la confiscarea pămînturilor. La data de 21 Februarie în județul Roman fuseseră împărțite 37 moșii avînd circa 8000 ha, în județul Pra-

hova fuseseră deja împărțite moșiile Cantacuzino din comuna Parepa, Cireșeanu, din comuna Copăceni, apoi cele din Nedelea, Florești etc. În aceeași perioadă au fost confiscate și împărțite moșiile grofilor hortiști din comunele Agnuș, Covasna, Albiș și Dalic și din alte comune ale județului Trei Scaune.

La 24 Februarie, ziua când călăul Rădescu deschidea focul împotriva demonstrațiilor din București, reforma agrară era terminată în comunele : Leu, Osica de Sus, Grozăvești, Castranova, Grădiceni și Luteni din județul Romanați. Se începuse exproprierea în comuna Ciucu, județul Făgăraș, se împărțiseră pământurile moșierești din alte nouă comune ale județului Trei Scaune, iar în județul Constanța reforma agrară era pe sfârșite. În comunele Bărcanești, Sălciile, Chițorani, Cornurile, Dumbrava, din județul Prahova și în numeroase comune din județele Buzău, Ialomița, Covurlui, împărțirea moșiilor boierești era, de asemenea, un fapt împlinit.

Până la 6 Martie fusese de asemenea terminată reforma în 25 comune în județul Prahova, iar în Teleorman, în 15 comune, reforma era în curs de înfăptuire.

În zeci de sate din Hunedoara se confiscau moșiile și se împărțeau la țărani. În toată țara, printre moșierii expropriați se numărau reacționari inveterați, oameni de casă ai partidelor „istorice” și ai Palatului. Astfel sunt confiscate moșiile lui N. Mareș, Stelian Popescu, Aurel Pană, Brâncoveanu, Mocioni, General Orezeanu, fost director general al Căilor Ferate sub Antonescu, și ale altora.

Pentru a ilustra mai bine starea de spirit a țărănimii este interesant de amintit răspunsul pe care-l dau țărani din Liceni și Drăghiceni, județul Romanați, atunci când sunt somați de jandarmi să părăsească pământurile confiscate : „mai bine murim pe brazdă decât să părăsim pământurile“.

La data apariției legii de reformă agrară, în județul Mehedinți reforma era înfăptuită în cea mai mare parte.

Această situație era aproape generală în toată țara dovedind justetea liniei partidului care ceruse înfăptuirea reformei agrare înainte de începerea campaniei de primăvară.

Împărțirea pământurilor se intensifică spre sfârșitul lunii Februarie când guvernul Rădescu pierde controlul asupra unui număr însemnat de județe. Țărănimea îmbină lupta pentru pământ cu acțiunile de isgonire a prefectilor guvernului Rădescu dintr'un număr de județe.

La Craiova, Caracal, Sibiu, Turnu-Măgurele, la Baia, Tg. Jiu, în Vlașca, masele populare iau cu asalt prefecturile isgonec vechea conducere și instalează prefecti F.N.D.

Cu această ocazie cad victime, Rădescu trecând la represiuni. Însă în sanul armatei trimise împotriva demonstrațiilor era o stare de spirit

favorabilă luptei masselor populare. Astfel, la Baia, după ce soldații, la ordinul prefectului Spiridon, nepotul lui Hudiță, trag o salvă în aer, se înfrățesc cu mulțimea de manifestanți. Prefectul e silit să-și găsească salvarea în fugă. La Turnu-Măgurele fusese instalat un nou prefect la 11 Februarie 1945. Guvernul trimite importante forțe militare la fața locului. Neavând încredere suficientă în armată, Rădescu recurge la jandarmerie pentru a opri sosirea țăranilor în oraș. Comandantul garnizoanei a dat următorul ordin tuturor posturilor de jandarmi: „luați măsuri să opriți orice transporturi de oameni spre Turnu-Măgurele, cei ce nu se vor supune vor fi arestați“. De asemenea, la barierele orașului se instalează pichete de jandarmi care opreau intrarea sătenilor în oraș.

Și la Craiova guvernul, folosind armata, arestează noua conducere populară a județului.

Lupta masselor silește însă reacțiunea să dea înapoi. Și aici armata se opune folosirii armelor împotriva demonstrațiilor, înfrățindu-se cu aceștia.

La Sibiu, în ziua de 1 Martie are loc o mare adunare populară care hotărăște demiterea vechiului prefect. În localul prefecturii muncitorii au fost întâmpinați de ostași care declară că nu vor trage în frații lor muncitori și refuză să facă uz de arme. Prefectul nefiind sprijinit nici de conducerea garnizoanei Sibiu, își dă demisia.

La Caracal, cu ocazia primului asalt al prefecturii cad victime. Cu prilejul înmormântării acestora, are loc o mare demonstrație la care participă un număr însemnat de țărani din județ. După un al doilea asalt, conducerea prefecturii ne mai având sprijinul armatei și nici al jandarmeriei — care era răspândită în județ pentru a stăvili înfăptuirea reformei agrare de către țărani, — e isgonită.

Guvernul recurge tot mai des la folosirea elementelor reacționare din armată.

La Petroșani, Sighișoara, la Brașov și Alba-Iulia curge sânge muncitoresc. Bandele huliganice, singurele în care mai avea încredere guvernul, trag în oamenii muncii. Împotriva puternicelor demonstrații dela București, la care participau și țăranii din împrejurimi, guvernul hotărăște organizarea unui masacru. Când muncitorii manifestează în fața Palatului se trage asupra lor.

Departate de a fi intimidare, masele muncitorești — jurând răzbunarea victimelor — organizează sub conducerea P.C.R. o uriașă și puternică demonstrație care durează 24 ore și care duce la răsturnarea guvernului călăului Rădescu.

Sub presiunea masselor populare, regele e silit să renunțe la diversitatea creării unui guvern Barbu Știrbei și să accepte formarea unui gu-

vern democrat sub președinția Dr.-lui Petru Groza. Caracterizând importanța luptei pentru reforma agrară, în cadrul luptei generale, pentru răsturnarea guvernului Rădescu, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej arată că : „Mobilizând sub conducerea sa masele cele mai largi ale poporului muncitor, lupta sub lozinca „pământ țăranilor“ a fost o parte a luptei revoluționare a clasei muncitoare în frunte cu partidul nostru pentru democratizarea țării, ca și luarea cu asalt a prefecturilor și primăriilor de către masele cele mai largi ale poporului muncitor, ca și demonstrațiile uriașe a zeci și sute de mii de oameni ai muncii din toate orașele țării. Ele au dus la faptul că partidul nostru, în fruntea clasei muncitoare, a răsturnat guvernele cu majoritate reacționară burghezo-moșierească și a obținut victoria dela 6 Martie 1945, când au fost înlăturate elementele cele mai reacționare din guvern, instaurându-se un regim democratic“¹.

A doua zi după instalarea sa, guvernul democrat ia în discuție problema legiferării reformei agrare. La 21 Martie 1945 proiectul de lege e definitivat de Consiliul de Miniștri și promulgat la 23 Martie 1945.

În acest fel „noul guvern n'a avut decât să legifereze din primele zile reforma agrară a cărei aplicare începuse de fapt cu câteva săptămâni înainte prin lupta revoluționară“².

Partidul Comunist care organizase și condusesese lupta țăranimii pentru reforma agrară, o ajută în continuare în lucrările de împărțire a pământului și mai ales în pregătirea și ducerea la bun sfârșit a campaniei agricole de primăvară.

Numai din București au pornit 150 de echipe care au cutreerat satele din jur și au reparat numeroase unelte agricole țăranilor, dându-le totodată 7 tractoare, 1600 pluguri, 480 de prășitoare, 3500 sape și alte mii de unelte agricole.

Muncitorii din Arad au trimis 75 de echipe care au reparat 279 de tractoare, peste 600 de pluguri și alte unelte.

Din Brașov au fost trimise echipe în 38 de sate ; din Timișoara pleacă 95 de echipe ; Constanța, Craiova, Turnu-Severin, Ploești și alte centre industriale, trimit la sate zeci și zeci de echipe muncitorești care repară mii de unelte agricole, sute de tractoare și dăruiesc țăranilor gratuit numeroase unelte pentru munca câmpului.

Țărănimea primește cu dragoste și recunoștință acest nou ajutor al clasei muncitoare. Astfel, în moțiunea pe care delegații țăranimii din Romanai o trimit la 25 Martie 1945 Comitetului Central al P.C.R. ei „...transmit salutul frățesc al miilor de țărani și țărance, tineri, bătrâne, văduve,

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și Cuvântări. Ed. pentru literatură politică, 1952, ed. a III-a, p. 272—273.

² Ibidem, p. 273.

orfani, invalizi și mai ales a familiilor acelor care luptă contra fascismului pe front cot la cot cu eroica Armată Roșie pentru lupta hotărîtă pe care ați dus-o pentru ca țărănimea să aibă pământul pe care robea la boeri știind că și de acum încolo veți sta în fruntea luptei dusă cu toată hotărîrea pentru progresul țărânimii, pentru propășirea poporului muncitor”¹.

Țărănimea înțelegând importanța campaniei agricole de primăvară, în condițiile în care în toamna anului 1944 însămânțările fuseseră sabotate de moșierime, pornește la realizarea sarcinilor planului de însămânțări. Un ajutor de preț l-a avut țărănimea sub forma miilor de tractoare pe care guvernul sovietic le-a pus la dispoziția guvernului român în vederea însămânțării întregii suprafețe prevăzute în plan.

În urma reformei agrare au fost împrăprietăriți un număr de 918 mii de țărani săraci, cărora li sau dat peste un milion o sută mii hectare de teren arabil.

Ca urmare a înlăptuirii reformei agrare, moșierimea a fost lichidată ca clasă. Prin lichidarea moșierimii a fost dărâmat unul din stâlpii reacțiunii românești și una din pledicile principale în calea dezvoltării României. Odată cu desființarea clasei moșierilor și împărțirea pământurilor la țărani fără pământ sau cu pământ puțin, clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare, a realizat una din sarcinile fundamentale ale revoluției burghezo-democratice, pe care a trădat-o burghezia.

Burghezia din România n'a lichidat marea proprietate moșierească, nici prin revoluția dela 1848, nici prin legiuirea rurală din 1864 și nici prin reforma agrară de după primul război mondial — ci a menținut-o însoțită de relațiile de muncă semifeudale din agricultură, cum a fost munca în dijmă ș.a.

Lichidarea moșierimii ca clasă și împrăprietărirea țărănilor, făcute sub conducerea clasei muncitoare în frunte cu P.C.R., au întărit încrederea țărânimii muncitoare în forța politică a clasei muncitoare și au contribuit la încheierea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare.

Alianța de luptă a muncitorilor și țărănilor muncitori a căpătat pe lângă caracterul antifeudal și antifascist și un caracter net antiimperialist. Reacțiunea internațională, cercurile imperialiste americano-engleze erau împotriva eliberării țărânimii de sub dominația moșierilor, deoarece aceasta ar fi însemnat și în realitate a însemnat izolarea politică a partidelor burghezo-moșierești și trecerea țărânimii alături de proletariat, ceea ce era contrar intereselor imperialiștilor.

Scăpând de exploatarea cruntă a moșierilor și primind pământul pentru care a luptat secole de-a-rândul, țărănimea săracă și mijloacă a

¹ « Înainte », organ al Regiunii P. C. R. - Craiova, 1 Aprilie 1945.

căpătat posibilitatea de a-și îmbunătăți situația materială. De asemenea reforma agrară a adus schimbări și în relațiile de clasă la sate. Chiaburimea care participase la acțiunile de ocupare a moșiilor părăsite și la exproprierea pământului moșieresc speră că o parte din acest pământ îi va reveni. Chiaburimea urmărea, ca acaparând o parte din pământul expropriat, să-și întărească pozițiile economice pentru a putea mai departe exploata țărănimea săracă și mijlocășă. Însă în cadrul aplicării reformei agrare, țărănimea săracă se opune acestor încercări și isbutește în cele mai multe cazuri să taie de pe liste pe chiaburii strecurați în ele.

Încă cu ocazia aplicării reformei agrare răbufnesc contradicțiile de clasă între țărănimea muncitoare și chiaburime. Contradicțiile ce se ascuțeau în viața satelor, în urma reformei agrare, apropiau și mai mult țărănimea muncitoare de clasa muncitoare și o scoteau de sub influența chiaburimii exploataatoare.

În urma lichidării moșierimii, în condițiile haosului economic și financiar dintre anii 1945—1947 și a secetei din anii 1945—1946, chiaburimea și-a arătat tot mai mult fața de dușman și exploataator al țărănimii muncitoare.

Lichidarea moșierimii ca clasă și împărțirea pământului la țărani fără pământ sau cu pământ puțin au îmbunătățit nivelul de trai material al țărănimii muncitoare, dar n'au lichidat complet exploatarea și cauzele mizeriei dela sate. La sate a rămas încă cea mai numeroasă clasă de exploataatori: chiaburimea. Nivelul tehnic scăzut al micii gospodării țărănești nu-i asigură țărănimii muncitoare trecerea la un nivel de trai superior, n'ò poate scăpa definitiv de dependența economică față de chiaburi, de exploatarea chiaburească. Eliberarea țărănimii muncitoare de exploatare și sărăcie, ridicarea agriculturii la un nivel înalt, folosirea cuceririlor științei în economia rurală, sunt posibile numai prin unirea liber consimțită a țăranilor muncitori în mari gospodării colective care pot folosi tehnica modernă în lucrarea pământului. Numai o agricultură înaintată, bazată pe marea gospodărie colectivă, poate asigura industriei noastre socialiste în plină dezvoltare o bază sigură și crescândă de materii prime, iar orașelor cantități îndestulătoare de hrană. La rândul ei industria socialistă va putea astfel să furnizeze țărănimii suficiente mijloace tehnice, unelte agricole, precum și mărfuri de larg consum necesare ridicării nivelului de trai material și cultural al țărănimii muncitoare.

Pornind dela învățătura lui Lenin, care spunea că „...sistemul micii gospodării în regimul producției de mărfuri nu este în stare să izbăvească omenirea de mizeria masselor și de subjugarea lor”¹. Partidul Muncitoresc

¹ V. I. Lenin, Tezele din Aprilie, Ed. P.C.R., 1967, p. 44.

Român și statul nostru de democrație populară au indicat care sunt condițiile necesare pentru trecerea țărănimii muncitoare la forme colective de producție, pentru trecerea milioanei de țărani muncitori pe calea socialismului. Cele aproape 2000 de gospodării agricole colective înființate până în prezent, au arătat prin rezultatele lor restului țărănimii, marile avantaje ale agriculturii socialiste, singurul drum spre fericirea și bunăstarea oamenilor muncii dela sate.

Dar așa cum arată rezoluția Comitetului Central al P.M.R. din 3—5 Martie 1949 „...munca pregătitoare în vederea rezolvării sarcinii de bază — construirea agriculturii socialiste — se îmbină cu munca perseverentă și zilnică de ajutorare tehnică și economică a gospodăriei individuale sărace și mijlocașe”¹.

Creșterea simțitoare a nivelului de trai al țărănimii muncitoare, datorită aplicării liniei juste a P.M.R. în domeniul agriculturii, va spori considerabil în urma aplicării măsurilor economice elaborate de plenara lărgită a Comitetului Central al P.M.R. din 19—20 August 1953.

Politica de ridicare a nivelului de trai material și cultural al clasei muncitoare, al țărănimii muncitoare inițiată și urmată cu consecvență de Partidul nostru, completează și dezvoltă cuceririle revoluționare obținute prin lichidarea moșierimii ca clasă în perioada anilor 1944—1945.

Toate acestea întăresc alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, sub conducerea clasei muncitoare, — cheazășie a înaintării cu succes a poporului muncitor din țara noastră pe calea construirii socialismului și o transformă într'o forță de neînving, capabilă să lupte azi, pentru a zdrobi încercările desperade ce le face reacțiunea internă și externă de a zădărnici construirea socialismului în Republica Populară Română.

¹ Rezoluții și Hotăriri ale C. C. al P.M.R., 1948—1950, p. 97.

AJUTORUL ACORDAT ROMÂNIEI DE CĂTRE UNIUNEA SOVIETICĂ LA CONFERINȚA DE PACE DELA PARIS (1946)

DE

TITUS GEORGESCU și GHEORGHE MATEI

Urmările celui de al doilea război mondial au adus adânci schimbări în situația internațională, în favoarea socialismului. Pregătit de forțele reacțiunii imperialiste internaționale și deslănțuit în Europa de către Germania hitleristă, iar în Asia de către Japonia militaristă, războiul a incurcat socotelile inițiatorilor lui. Datorită luptei eroice a poporului sovietic, războiul s'a terminat cu rezultate neprevăzute pentru imperialiști.

„In locul nimicirii sau slăbirii Uniunii Sovietice — a arătat G. M. Malenkov în raportul prezentat la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S. — a rezultat întărirea U.R.S.S., a crescut prestigiul internațional al Uniunii Sovietice. In locul slăbirii și zdrobirii democrației a avut loc desprinderea de capitalism a unei serii de țări din Europa centrală și de Sud-Est, și statornicirea regimului de democrație populară în aceste țări. In locul înrobirii tot mai adânci a popoarelor din țările coloniale și dependente a avut loc un nou și puternic avânt al luptei de eliberare națională din aceste țări, s'a agravat criza sistemului colonial al imperialismului, O grea lovitură a dat întregului sistem imperialist mondial victoria istorică a marelui popor chinez. Astăzi a treia parte a omenirii a și fost smulsă de sub jugul imperialismului, a fost eliberată din lanțurile exploatării imperialiste”¹.

Dar imperialiștii americani și subalternii lor, care nu reușiseră să-și realizeze scopurile lor de asuprire a popoarelor prin intermediul războiu-

¹ G. M. Malenkov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P. C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al Partidului. Ed. pentru literatură politică, 1952 p. 5—6.

lui, n'au încetat niciun moment, după terminarea acestuia să utilizeze toate mijloacele posibile pentru realizarea acestor scopuri. Aproape imediat după terminarea celui de al doilea război mondial S.U.A. au renunțat fățiș la orientarea politică elaborată în comun de aliații din timpul războiului și care fusese consfințită, în hotărârile conferințelor dela Teheran, Yalta și Potsdam.

În locul unei politici de colaborare în vederea menținerii păcii și a rezolvării în spirit democratic a problemelor postbelice, imperialiștii americani și sprijinitorii lor, călcând în picioare hotărârile dela Teheran, Yalta și Potsdam, continuă vechea lor politică bazată pe forța de înrobire a popoarelor și de deslănțuire a unui nou război, împotriva Uniunii Sovietice și țărilor democrat-populare. În acest scop, forțele agresive din S.U.A. folosesc cele mai variate mijloace dela isteria războiului rece până la deslănțuirea agresiunii împotriva poporului coreean.

Unul dintre aceste mijloace, prin care imperialiștii americani scontau să subjuge popoarele și să dobândească dominația mondială a fost încheierea tratatelor de pace cu fostele țări aliante ale Germaniei hitleriste: Italia, România, Bulgaria, Ungaria și Finlanda. Folosindu-se de situația de învingători în cel de al doilea război mondial, imperialiștii americani și englezi au încercat ca prin mijlocirea tratatelor de pace să impună popoarelor fostelor țări satelite ale Germaniei hitleriste condiții grele, înrobitoare, sub masca diferitelor lozinci demagogice ca cea a „posibilităților egale“, a „clauzei națiunii cele mai favorizate“, a „drepturilor câștigate“ etc.

Încercările lor de a impune prin tratatele de pace asemenea condiții înrobitoare au fost susținute printr'un întreg arsenal de metode și mijloace ca: presiuni, șantaj, amenințări, spionaj, diversiuni, acțiuni subversive etc.

Monopoliștii americani preconizau o pace imperialistă, care să le deschidă drum spre subjugarea economică și politică a țărilor învinse, să transforme aceste țări în semicolonii ale lor. O asemenea concepție asupra atitudinii pe care voiau s'o adopte față de țările învinse decurge din caracterul relațiilor dintre state în lumea capitalismului contemporan, relații subordonate scopului de obținere a profitului maxim de către miliardarii imperialiști, prin aservirea și jefuirea sistematică a popoarelor din alte țări, mai ales a țărilor înapoiate, prin pregătirea și deslănțuirea războaielor de jaf.

Imperialiștii americani și sprijinitorii lor, urmărind cucerirea dominației mondiale, practică în mod cinic politica dictatului brutal, a agresiunii fățișe și calcă în picioare interesele naționale, independența și suveranitatea popoarelor.

Diămetral opusă apare linia urmată de Uniunea Sovietică în privința atitudinii față de țările învinse. Prezența statului sovietic socialist printre

învingători și rolul hotărâtor jucat de acesta în dobândirea victoriei asupra imperialismului fascist a creat pentru popoarele învinse o situație și posibilități cu totul noi, nemaîntâlnite în istorie.

Din timpurile cele mai vechi se considera că statelor învinse poți să le impui orice condiții economice, politice, militare, până la lichidarea lor ca state, fără ca aceste condiții să fie limitate de normele dreptului internațional. O asemenea concepție asupra atitudinii de adoptat față de țările învinse s'a manifestat în deosebi în prima etapă a crizei generale a capitalismului.

În condițiile însă în care U.R.S.S. joacă rolul decisiv în zdrobirea agresorilor fasciști — și drept urmare a celui de al doilea război mondial crește forța, influența și prestigiul ei internațional, — organizarea păcii postbelice n'a mai însemnat ca în trecut împărțirea prăzii între puterile învingătoare. De astă dată soarta țărilor învinse a fost pusă într'un fel cu totul nou.

Politica externă a Uniunii Sovietice se conduce — în problema atitudinii față de țările învinse — după teza leninistă a cauzelor materiale ce fac posibilă și determină agresiunea, de prăpastia care există între interesele guvernelor statelor capitaliste, ca expresie a dominației claselor exploatare și interesele popoarelor din aceste state.

Trebue să amintim, în legătură cu aceasta, cuvintele lui I. V. Stalin, rostite în toiu războiului, în Februarie 1942: *„Experiența istoriei arată că hitlerii vin și se duc, însă poporul german, statul german rămâne”*¹.

Pe măsură ce al doilea război mondial se apropia de sfârșit, diplomației sovietice i-a revenit sarcina măreață a luptei pentru înfăptuirea scopurilor juste, eliberatoare ale războiului. La 6 Noembrie 1943, I. V. Stalin arată: *„Victoria țărilor aliate împotriva Germaniei hitleriste va pune la ordinea zilei probleme importante de organizare și de refacere a vieții de stat, economice și culturale a popoarelor europene. Politica guvernului nostru în aceste chestiuni rămâne neschimbată. Împreună cu aliații noștri noi va trebui:*

1. Să desrobim popoarele Europei de sub jugul cotropitorilor fasciști și să le acordăm ajutor în vederea refacerii statelor lor naționale, desmembrate de subjugătorii fasciști...;

2. Să acordăm popoarelor eliberate ale Europei dreptul deplin și libertatea de a-și hotări ele singure organizarea lor de stat;

3. Să luăm măsuri ca toți criminalii fasciști vinovați de războiul actual și de suferințele popoarelor să primească o pedeapsă și o răsplată

¹ I. V. Stalin, Despre Marele Război al Uniunii Sovietice pentru apărarea Patriei, Ed. P. M. R., 1952, ed. a III-a, p. 155.

aspră pentru toate fărădelegile săvârșite, oricare ar fi ținara în care ei s'ar ascunde ;

4. Să stabilim în Europa o ordine, care să excludă complet posibilitatea unei noi agresiuni din partea Germaniei ;

5. Să creăm o îndelungată colaborare economică, politică și culturală între popoarele Europei, bazată pe încrederea reciprocă și pe ajutorul reciproc în scopul restaurării economiei și culturii distruse de Germanii“¹.

Etape importante în lupta diplomației sovietice pentru organizarea unei păci democratice, trainice au fost apoi conferințele dela Yalta (Februarie 1945) și Potsdam (August 1945) ale șefilor guvernelor U.R.S.S., S.U.A. și Angliei.

Un loc însemnat în cadrul declarației dela Yalta îl ocupă declarația asupra Europei eliberate. Aceasta vorbește despre acordul între participanții la conferință în scopul de „a ajuta popoarele eliberate de sub stăpânirea Germaniei naziste și popoarele fostelor state satelite ale Axei în Europa, atunci când acestea vor rezolva prin metode democratice problemele lor vitale, politice și economice.

La stabilirea ordinii în Europa și transformarea vieții național-economice trebuie să se ajungă pe calea care va permite popoarelor eliberate să nimicească ultimele urme ale nazismului și fascismului și să creeze instituții democratice după propria lor alegere“².

„Aliații n'au intenția să distrugă sau să înrobească poporul german. Aliații intenționează să dea poporului german posibilitatea de a se pregăti pentru ca mai târziu să-și poată reface viața pe o bază democratică și pașnică“³.

Documentele istorice mai sus amintite poartă pecetea politicii externe a statului sovietic socialist, politică de pace, de respect al independenței naționale și suveranității de stat a tuturor popoarelor.

În perioada de după cel de al doilea război mondial, marcată prin formarea celor două lagăre, lagărul agresiv, antidemocratic, în frunte cu S.U.A., și lagărul iubitor de pace în frunte cu U.R.S.S., iau naștere și se dezvoltă între statele lagărului? păcii și democrației relații de un tip principal deosebit, relații radical deosebite de cele ce domnesc în lumea capitalistă. Aceste relații de tip nou se desfășoară în deplină egalitate de drepturi și prin respectul reciproc al intereselor, independenței și suveranității naționale. Esența lor este ajutorul reciproc frățesc pe care și-l dau popoarele stăpâne pe soarta lor.

¹ I. V. Stalin, Despre Marele Război al Uniunii Sovietice pentru apărarea Patriei, Ed. P.M.R., 1952, ed. a III-a, p. 227—228.

² « Scântea », Nr. 140 din 15 Februarie 1945,

³ Ibidem, Nr. 293 din 5 August 1945.

Factorul hotărîtor al colaborării între țările lagărului democrat este ajutorul permanent, desinteresat și multilateral pe care-l acordă țărilor eliberate din robia imperialistă Uniunea Sovietică.

Un exemplu viu al ajutorului frățesc internaționalist acordat de U.R.S.S. țărilor eliberate din lanțurile imperialismului îl constituie lupta diplomației sovietice pentru zădărnicierea uneltirilor imperialiste în legătură cu încheierea tratatelor de pace cu țările foste aliante ale Germaniei hitleriste.

Clădită pe temelia ideilor înalte ale internaționalismului proletar, politica externă a U.R.S.S. se călăuzește, în atitudinea sa față de țările învinse, de dorința sinceră de a ajuta popoarele acestor țări să-și clădească o viață nouă, democratică, să-și apere și să-și consolideze independența lor.

Instaurarea unei păci democratice, a arătat V. M. Molotov, „trebuie să corespundă țărilor eliberatoare pentru care au luptat aliații și să corespundă totodată intereselor popoarelor din fostele țări dușmane, care au scuturat fascismul și au pășit pe drumul dezvoltării democratice“¹

Pornind dela cele arătate mai sus, să analizăm cum s'a manifestat în mod concret lupta dintre cele două lagăre pe arena internațională, în jurul problemelor tratatului de pace cu România, să vedem cum s'a manifestat sprijinul frățesc, socialist acordat de Uniunea Sovietică țării noastre.

Încă în perioada întocmirii proiectului tratatului de pace cu România, delegația sovietică a avut de înfruntat pretențiile exagerate la maximum ale reprezentanților Statelor Unite și Angliei.

Prima parte a proiectului de tratat — preambulul — a relevat atitudinea cu adevărat prietenească față de România a U.R.S.S. și poziția net dușmănoasă a statelor apusene imperialiste. În preambul delegația U.R.S.S. a propus ca România să fie socotită drept țară cobeligerantă, dat fiind participarea activă după 23 August 1944 alături de Națiunile Unite la înfrângerea Germaniei hitleriste și jertfele mari pe care le-a dat din rândurile celor 14 divizii românești. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej întrebat de către corespondentul agenției Agerpres ce observații principiale are asupra proiectului tratatului de pace, s'a referit în primul rând la admiterea României în calitate de cobeligerantă precizând că aceasta rezultă din participarea la lichidarea forțelor hitleriste și e o problemă care interesează nu numai România, ci în egală măsură toate popoarele lumii pentru că reprezintă fără îndoială adevărul istoric².

Intrarea României în rândul țărilor cobeligerante presupunea participarea cu drepturi suverane a țării noastre la hotărîrea păcii în urma

¹ V. Molotov, Probleme de politică externă. Ed. de Stat, 1951, p. 202.

² «Scântea» Nr. 615, 1 Septembrie 1946.

înfrângerii hitlerismului și îi asigura o independență reală în rândurile țărilor Națiunilor Unite.

Această situație nu voiau să o accepte Statele Unite, Anglia și întregul grup de țări reprezentate la conferință, care gravitau în jurul lor cum era Australia, Uniunea Sud Africană, Grecia ș. a.

Preambulul tratatului de pace cu toată intervenția delegației sovietice nu a inclus România ca țară cobeligerantă. Prevedea însă un lucru foarte important și anume faptul că se va oferi României posibilitatea de a deveni membră a Organizației Națiunilor Unite¹. Toți delegații au căzut de acord asupra acestui punct. Acest punct a rămas înscris în tratatul de pace urmând să fie tradus în fapt după ratificarea tratatului.

Se știe că după intrarea în vigoare a tratatelor, toate statele semnatare trebuie să respecte întocmai, fără nicio derogare, principiile hotărâte. În cazul de față revenea Națiunilor Unite obligația de a primi în rândurile O.N.U. și țara noastră, pe baza hotărârii consemnate în preambul și votată în unanimitate.

Știm că acest lucru nu a fost până azi respectat. În afară de Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Polonia, care au sprijinit România, Statele Unite și țările grupate în jurul ei, au încălcat în modul cel mai grosolan tratatul de pace pe care și-au pus semnăturile. Delegații acestor țări, piese ale aceleiași mașini de vot din 1946, perfecționată azi, se opun prin fel de fel de procedee reprobabile aditerii țării noastre în rândurile organizației Națiunilor Unite.

Devine cu atât mai evidentă atitudinea neloială a statelor imperia-
liste din cadrul organizației Națiunilor Unite cu cât delegații lor perorează
mai mult asupra preinsei nerespectării a drepturilor și libertăților omului
în România.

Ultimele sesiuni ale O.N.U. au cunoscut atacuri furibunde din partea
diferitelor delegații legate de Anglia și mai ales de Statele Unite, la adresa
României unde nu s'ar respecta drepturile omului și în felul acesta s'ar
încălca tratatul de pace.

Cât este de neadevărată toată poliloghia lor ne-o dovedește realitatea
trăită în țara noastră în timpul și în urma numeroaselor prefaceri demo-
cratice.

Dela 23 August 1944, în România au avut loc o seamă de schimbări
care marcau calea democratică pe care pășise poporul nostru. Pentru mas-
sele țărănimii muncitoare s'au dat 1.400.000 ha pământ. S'a trecut la epu-
rarea profasciștilor din aparatul de stat, și s'au condamnat criminalii de
război. S'a dat viață unei politici naționale democratice, bazată pe egali-

¹ • Scânteia • Nr. 588, 1 August 1946

tatea în drepturi a minorităților naționale. S'a făcut reforma electorală prin care se acordă drept de vot femeilor și militarilor etc., etc.

În timp ce poporul nostru muncitor făcea eforturi pentru refacerea țării distruse, în timp ce guvernul democratic instaura un regim cu adevărat democratic, la Conferința de pace de la Paris se ducea o vie dispută referitoare la democratizarea fostelor țări satelite, între delegația americană plus cele ce lucrau din însărcinarea ei, și delegația sovietică.

În tratatul de pace, articolul 3 prevedea : „România va lua toate măsurile necesare pentru a asigura tuturor persoanelor de sub jurisdicția sa, fără deosebire de rasă, de sex, de limbă sau religie, folosirea drepturilor omului și a libertăților fundamentale inclusiv libertatea de exprimare, a presei, a publicațiilor, libertatea cultelor și de întrunire“¹.

Ori de câte ori imperialiștii americani și englezi s'au ridicat împotriva țării noastre au pretextat încălcarea drepturilor omului consemnate în tratatul de pace.

În preajma alegerilor din Noembrie 1946, guvernele Angliei și Statelor Unite au cerut cu nerușinare modificarea legii electorale. Acestea urmăreau să introducă în România sistemul electoral șarlatanesc comun țărilor imperialiste, prin care să strecoare la putere reprezentanții intereselor lor și prin care să fie înlăturat, de fapt, poporul de la dreptul de a-și spune cuvântul în treburile statului. Bineînțeles că acest amestec în treburile interne ale țării noastre, a fost respins.

Imperialiștii americani uitau sau mai precis treceau intenționat cu vederea peste un alt articol al tratatului de pace, inclus în urma intervenției vehemente a delegației sovietice și care prevede : „România care în virtutea acordului de armistițiu a luat măsuri pentru a disolva toate organizațiile de tip fascist pe teritoriul român, fie politice, militare sau paramilitare, precum și alte organizații de propagandă ostile Uniunii Sovietice, sau oricărei Națiuni Unite, se angajează a nu tolera în viitor existența și activitatea organizațiilor de această natură care au ca scop să priveze pe oameni de drepturile lor democratice“².

Intr'adevăr, Guvernul din România prin caracterul democratic al regimului poartă o grijă deosebită drepturilor și libertăților omului și a luat energice măsuri împotriva tuturor celor ce atentau împotriva adevăratei democrații a poporului.

Regimul democrat popular din țara noastră, asigură traducerea în fapt a unor largi drepturi și libertăți omului prin crearea condițiilor materiale corespunzătoare.

¹ * Scânteaia *, Nr. 590, 3 August 1946.

² Ibidem.

Azi drepturile și libertățile omului se bucură de cel mai deplin respect și sunt traduse tot mai mult în viață. Azi muncitorii sunt stăpâni pe tipografiile lor, pe presa lor, au sălile lor unde se pot aduna și discuta liber fără să fie urmăriți și torturați de agenții de poliție ca în anii negri ai puterii burgheziei și moș'erimii.

Astăzi, oamenii muncii din patria noastră își aleg reprezentanții lor în conducerea treburilor obștești. Peste 135.000 de deputați vor reprezenta masele cele mai largi care i-au ales.

Cu totul alta e situația în țările imperialiste. Zadarnic radiominci-noșii trusturilor americane se străduie să zugrăvească viața de iad a poporului din Statele Unite ca pe un rai desăvârșit. Șomajul, foamea, linșajul, criminalitatea ridicată, înlăturarea prin cele mai diverse procedee a maselor dela participarea la o viață politică activă, arată adevărata față a așa zișilor apărători ai drepturilor omului.

Lețiile despre libertatea și drepturile omului pe care reprezentanții Statelor Unite în O.N.U. vor să le dea popoarelor, au ca teme de bază macarthysmul — expresia reacționarismului și rasismului celui mai înverșunat.

Delegații americani care în 1946 cereau modificarea legii electorale din România pentru așa zisa respectare a articolului referitor la drepturile omului din tratatul de pace, azi prin vocea imperialiștilor americani vorbesc în graiuri felurite despre drepturile cetățeanului român care nu sunt ca în Statele Unite. Zelul lor este explicabil. Dar și poporului nostru îi e tot mai clar de unde provine acest zel pentru România.

La Conferința de pace dela Paris delegațiile dependente de cea americană au perorat și despre inexistența de drepturi pentru celelalte naționalități din țara noastră.

Pe motiv că în România n'ar fi respectate drepturile minorităților naționale, Evatt, delegatul Australiei, purtătorul de cuvânt al imperialiștilor americano-engelezi, s'a ridicat împotriva propunerii delegației sovietice care cerea anularea completă, fără desbateri, a dictatului fascist dela Viena, prin care se luase României o mare parte din Transilvania. Evatt a împrumutat o mină plină de indignare față de șovinismul care ar fi fost tolerat în Transilvania și cerea modificarea articolului în sensul neanulării complete a dictatului¹. În acest timp în țară „istoricii” lui Maniu și Brătianu jubilau de fericire că reușiseră să creeze greutăți delegației guvernamentale române la conferință și sprijinitorilor ei.

Poziția fermă a delegației U.R.S.S. a răsturnat planurile acelora care prin cuvântul lui Evatt încercau zădărnicea unei adevărate înțelegeri între popoare.

¹ * Scânteaia *, Nr 618, www.dacoromanica.ro

Correspondentul special al agenției Agerpres din Paris transmitea : „Punctul de vedere sovietic a fost clar înfățișat de Bogomolov, care în ședința de ieri a fost principalul susținător al cauzei României. Nu putem sublinia îndeajuns enormul ajutor pe care delegația sovietică l-a dat României, în realizarea intereselor sale naționale prin consacrarea graniței de Vest. Bogomolov — arată mai departe correspondentul — a fost un adevărat dig de care s'au spart toate valorile diversioniștilor și revizioniştilor ; nu a lăsat fără răspuns nici una din intervențiile delegației australiene, prin replicile sale prompte și viguroase. D-sa a determinat atmosfera în întreaga desfășurare a ședinței, iar hotărîrea luată este în strânsă legătură cu politica democratică a guvernului român în problema naționalităților conlocuitoare...“¹.

Au fost demascate uneltirile diversioniștilor fasciști unguri la conferință, au fost date în vileag manevrele reacțiunii române și s'a scos în lumină efortul guvernului român pentru un statut democratic al naționalităților. Ca mărturie a politicii democratice în problema națională sta deplina egalitate în drepturi a tuturor naționalităților, întreg sistemul de legislații față de minorități și poziția Partidului Comunist Român față de curentele șovine și revizioniste. Integritatea teritorială a României democratice a fost obținută datorită sprijinului U.R.S.S. și la masa diplomatică, după ce fusese obținută pe câmpul de luptă ca urmare a victoriilor Armatei Sovietice alături de care au luptat și trupele române.

Inercarea unor delegați la Conferința de pace de a strecura în tratat amendamente care să lovească în țara noastră, s'a soldat cu eșec. Ei nu au putut isbândi nici în problema naționalităților și nici în cea a hotarelor Transilvaniei.

Cel mai înverșunat desbătut capitol în care delegația Uniunii Sovietice a sprijinit în mod hotărît țara noastră, a fost cel referitor la clauzele economice.

Aici, mai mult decât în oricare dintre problemele desbătute s'au reliefat tendințele acaparatoare ale țărilor lagărului imperialist pe de o parte și ajutorul efectiv al Uniunii Sovietice pe de altă parte.

Diplomația sovietică, în cadrul discuțiilor asupra reparațiilor, asupra petrolului etc., a avut de înfruntat lăcomia reprezentanților imperialiști pentru bunurile țării noastre, pentru stoarcerea de profituri cât mai mari de pe spinarea poporului nostru.

¹ « Scântea », Nr. 620, 8 Septembrie, 1946

În proiectul tratatului de pace vom găsi numeroase paragrafe unde sunt consemnate câte două propuneri pentru aceeași problemă: una sovietică și una anglo-americană. Simpla luare de cunoștință cu paragrafele respective isbește atenția oricărui, deoarece este extrem de evidentă deosebirea dintre propunerile pătrunse de principiile respectului libertății popoarelor din partea delegației sovietice și cele negustorești și acaparatoare ale delegațiilor țărilor imperialiste.

Articolul 22, de pildă al proiectului de tratat (capitolul V reparații și restituiri)¹, stabilea obligația României de a plăti despăgubiri Uniunii Sovietice pentru pierderile cauzate prin devastările armatelor lui Antonescu. Dar dat fiind faptul că România s'a retras din război și a declarat război forțelor hitleriste, U.R.S.S. a prevăzut încă la Moscova (încheierea armistițiului) ca plata despăgubirilor să nu se facă în întregime — ci numai a cincina parte, în valoare de 300 milioane dolari plătibilă în opt ani. U.R.S.S. a ținut seama de marile greutăți economice prin care trecea patria noastră și a făcut totul pentru a ușura refacerea țării.

La Conferința de pace, delegația Australiei (exponentă a tezei americane și engleze) se ridică împotriva articolului 22. Trebuie să arătăm pe scurt că propunerile și intervențiile delegației australiene au abundat în întreaga conferință și mai ales în ceea ce privește România. Odată a cerut ca să nu se fixeze României cuantumul despăgubirilor ci să se amâne discuțiile în care timp țara noastră să fie supusă unui control internațional.

A luat partea revizionistilor când s'a desbătut problema Transilvaniei. A mai propus un tribunal internațional pentru punerea țărilor mai mici sub controlul puterilor imperialiste. Multe au încercat delegații australieni și mult au tergiversat discuțiile dar, în cele din urmă, sub focul necruțător al cuvântului delegației sovietice, propunerile lor au cunoscut tot atât de multe eșecuri.

În privința articolului 22 furia direct nejustificată a delegației australiene s'a manifestat din plin. În primul rând a propus ca problema plătirii reparațiilor către U.R.S.S. să se amâne cu șase luni în care timp o comisie va discuta cuantumul. De fapt, ei urmăreau anularea celor mai importante clauze ale armistițiului, angajarea de discuții fără rost o jumătate de an, și întârzierea încheierii tratatului de pace.

Sub masca „bunelor intenții“ (astfel argumenta deseale ei intervenții) delegația australiană a propus ca reparațiile să se plătească în dolari sau lire sterline și nu în mărfuri cum se stabilise inițial între România și U.R.S.S.

¹ « Scântea », Nr. 590, 3 August 1946.

Aceasta însemna de fapt ca România să devină dependentă de sistemul monetar anglo-american, prin vânzarea mărfurilor românești pentru a cumpăra dolari și lire cu care să se plătească despăgubirile.

Delegația Uniunii Sovietice prin cuvântul lui V. Molotov s'a ridicat ferm împotriva acestei propuneri afaceriste și înrobitoare.

„Australia, arăta V. Molotov, se află la nu mai puțin de 17 mii kilometri de România. Pentru a ajunge din Australia în România trebuie să străbați două oceane. S'ar părea că trebuie să existe motive serioase pentru ca Australia să considere necesar a interveni atât de activ în problema reparațiilor...” și mai departe V. Molotov arată că: „România n'a atacat Australia și nici nu se putea gândi măcar la așa ceva. Deși în mod formal Australia a declarat război României, ea n'ă cheltuit nici un glonț”¹.

Dacă ne gândim la motivul care determina Australia să se avânte atât de bătaios în problemele legate de România, nu vom găsi nimic din interesele poporului australian, sau ale acelor care vor să stabilească o pace adevărată. Aici vom găsi de fapt, interesele imperialiștilor americani și englezi care voiau să subjuge România intereselor tuturor celor ce urmau să torpileze înțelegerea ce era pe cale să se înjghebe între popoare.

Delegația australiană (sprijinită în mod curios de o delegație tot atât de „interesată” — Uniunea Sud-Africană) a insistat asupra propunerii sale, oferindu-și cu încăpățănare serviciile pentru reglementarea reparațiilor dintre România și U.R.S.S., deși niciuna dintre cele două țări nu-i solicitase ajutorul.

V. Molotov în discursul său arăta: „Și toate acestea s'ar motiva, chipurile, prin aceia că delegația australiană ar fi preocupată de interesele României. Nu, lucrurile nu stau astfel. Aceasta poate fi o grijă pentru dolar sau pentru liră sterlină, sau altceva, dar ce are-aface aceasta cu interesele României?” Și în continuare preciza că „de vom apăra în felul acesta interesele României, ea se va resimți foarte greu de pe urma acestei „griji”. Aceasta va pune România într'o stare de dependență față de dolar sau liră sterlină, ceea ce nu poate fi admis. *Nu așa trebuie ajutată România. Ea trebuie ajutată în opera de refacere și desvoltare a industriei și agriculturii, în consolidarea valutei proprii*”².

Delegația Uniunii Sovietice a demascat fără cruțare caracterul acestor propuneri și a respins tentativele de înrobire a României de către imperialiști prin mașinațiuni de soiul celor folosite prin intermediul delegației australiene sau sud-africană.

În discutarea clauzelor economice — articolul 24 — s'a conturat și mai bine poziția dușmănoasă a delegațiilor țărilor imperialiste față de Ro-

¹ V. Molotov, Probleme de politică externă, Ed. de Stat, 1951, p. 132.

² Ibidem p. 140.

mânia și poziția Uniunii Sovietice. sprijinitorii activă a independenței și suveranității țării noastre.

Articolul 24 al proiectului de tratat se referă la obligația de a restabili toate drepturile și interesele legale ale Națiunilor Unite și ale supușilor acestora — așa cum era la 1 Septembrie 1939 în România — și să li se restituie supușilor acestora toate bunurile care le-au aparținut.

La paragraful 4 al acestui articol s'au consemnat două propuneri: una sovietică, ce prevedea compensarea parțială pentru bunurile care nu pot fi restituite de România și alta americano-engleză, care prevedea compensarea integrală.

Delegații țărilor lagărului imperialist pretindeau României să plătească, motivând că obligația învinsului este de a despăgubi pe învingători, iar plata integrală a reparațiilor compensărilor nu ar constitui sarcini de nesuportat pentru țara noastră deoarece interesele lor și cele românești sunt strâns legate (!).

Delegația sovietică a arătat că U.R.S.S., face parte din acele țări care luptă consecvent pentru stabilirea unei păci durabile și pentru securitatea popoarelor. V. Molotov sublinia că, în același timp, U.R.S.S. ține seama în întregime că în urma transformărilor democratice, țările care erau aliate cu Germania hitleristă, au pășit în ultima perioadă a războiului pe un drum nou și în câteva cazuri au dat statelor aliate un ajutor important în lupta pentru lichidarea completă a agresorului fascist. „Tocmai de aceia — arată V. Molotov — Uniunea Sovietică recunoaște că aceste state trebuie să compenseze paguba pricinuită de ele nu în întregime ci numai în parte redusă într'o anumită măsură. Pe de altă parte Uniunea Sovietică are o atitudine negativă față de toate încercările de a impune foștilor sateliți ai Germaniei vre-o intervenție străină în viața lor economică respingând față de aceste țări asemenea cereri și față de aceste popoare asemenea presiuni care nu ar fi compatibile cu suveranitatea lor de stat și cu demnitatea lor națională“¹.

Delegația guvernamentală a României a fost invitată să-și spună cuvântul în privința sarcinilor ce-i incumbă din tratatul de pace privitor la despăgubiri. Delegația noastră a arătat lămpede că nu va putea face față la asemenea pretenții exagerate ale unor țări și că este necesară o reducere serioasă a datoriilor impuse. Rezistența delegațiilor țărilor imperia- liste a fost înverșunată.

A. I. Vâșinski a arătat că România a intrat în război contra Germaniei și faptul acesta trebuie neapărat luat în seamă la Conferința de pace².

¹ « Probleme Externe ». Documente: Uniunea Sovietică la conferința păcii. Anexa 1 și 2.

² « Scânteia », Nr. 600, 15 August 1946.

În timp ce delegația franceză a arătat că interesele comune dintre țările imperialiste și țara noastră ar constitui, chipurile, garanția prosperității noastre, delegația sovietică preciza că e imposibil să se pretindă plata completă a reparațiilor și trebuie să se ia în considerare interesele naționale ale statelor, cum e de pildă România.

Uniunea Sovietică, deși ea singură a suferit într'adevăr de pe urma distrugerilor pricinuite de armata antonesciană a cerut României numai: 1/5 din compensațiile care se cuveneau de drept, iar Statele Unite și Anglia cereau cu încăpățănare compensații integrale. Delegația sovietică a demască caracterul acestor pretenții mai ales din partea acelor țări care pretindeau compensații pentru pagube care, în mare parte, au provenit din bombardamentele aviației proprii asupra României. Aceste compensații trebuiau plătite societăților petrolifere care au susținut mașina de război hitleristă ce a adus monopolistilor americani, asociați cu societățile hitleriste, venituri fabuloase în timpul războiului. Intreprinderile acestor societăți au fost bombardate de aviația americană și engleză abia după ce a devenit limpede că, în urma eșecului variantei Churchill a celui de al doilea front, armatele sovietice aveau să elibereze România, iar țara noastră avea să devină independentă.

În decursul desbaterilor problemei compensațiilor s'a conturat tot mai bine substratul propunerii anglo-americane pentru plata integrală din partea României. Ei au încercat să impună țara noastră cu sarcini atât de mari încât să fim nevoiți să acordăm tot mai multe poziții acaparatorilor imperialiști. În deosebi, ei tindeau să pună mână pe zăcămintele petrolifere atât de bogate ale României.

Sub formula „Interesele petrolifere ale Națiunilor Unite în România“ se ascundeau de fapt interesele trusturilor imperialiste. Cu acest capitol, privitor la societățile petrolifere, s'a intrat propriu-zis în miezul chestiunilor economice mult desbătute.

Delegația britanică a propus o anexă care prevedea obligația pentru țara noastră de a asigura cu prioritate refacerea sau înlocuirea în întregime a bunurilor petrolifere aparținând supușilor Națiunilor Unite. În cazul când aceste bunuri n'ar putea fi refăcute în termen de un an, anexa prevedea ca guvernul român să fie obligat să verse proprietarilor respectivi deize convertibile pentru bunurile nerefăcute. Se cerea deasemenea abrogarea legilor anterioare privitoare la petrol și modificarea legilor privind pe muncitori astfel încât proprietarii întreprinderilor petrolifere să poată aduce în țară ori câți specialiști, administratori și tehnicieni ar dori. În aceeași anexă se cereau României despăgubiri nu numai pentru bunurile distruse sau avariate ci și pentru cheltuelile făcute de supușii Națiunilor Unite care exploatau întreprinderile petrolifere în România,

precum și cheltueli de curtaj, de bancă și se cereau totdeodată să fie plătite acestora dobânzile împrumuturilor emise pentru a ușura livrările de produse petrolifere facute în timp de război Axei¹.

Această propunere nerușnată a fost respinsă categoric de delegația sovietică, arătând că pretenția delegației britanice nu poate avea decât un singur scop — acela de a pune grupul foștilor proprietari imperialiști din România într-o poziție privilegiată față de însăși România, ceea ce ar fi contrar spiritului Națiunilor Unite, ar constitui un amestec inadmisibil în viața economică a României și ar fi însemnat aservirea țării noastre.

În cadrul desbaterilor legate de întreprinderile petrolifere delegația română a arătat că nu este cazul ca unele din Națiunile Unite să-și socotească supușii prea lezați în interesele lor deoarece ei nu au suferit din partea României pagube în timpul războiului, ba, dimpotrivă au realizat uriașe beneficii.

Delegația sovietică a sprijinit întru totul punctul de vedere românesc. Combătând pe delegatul american Tharpe, A. I. Vișinski arăta: „Americani n'au suferit experiența ororilor unei invaziuni străine și ei înțeleg cu greu ce înseamnă aceasta pentru că dușmanul nu a călcat câmpiile lor, nu a distrus casele și bunurile lor, nu au ucis mii de oameni, femei și copii sănătoși și bolnavi, tineri și bătrâni. Țara noastră, arăta A. I. Vișinski, a fost ruinată de război pe când, pentru Statele Unite, războiul a fost o sursă de îmbogățire. De exemplu, în 1943, societatea de exploatare petrolifere din România româno-americană a avut 726 milioane lei profit, și o altă societate americană Astra a avut un profit de 846 milioane lei. Delegația americană se plânge de pierderile regilor de petrol americani din România și cere compensarea pagubelor lor. Dar ce se aude cu câștigurile? întrebă A. I. Vișinski².

În timp ce Germanii cotopeau teritoriile țărilor care erau aliate Statelor-Unite și Angliei, întreprinderile petrolifere americane și engleze din țara noastră furnizau din belșug petrol pentru tancurile și avioanele germane. Cu aceste tancuri și avioane alimentate de petrolul societăților americane, engleze și germane din România, hitleriștii aveau să invadeze Polonia, Franța și apoi Uniunea Sovietică. Nici trusturile franceze sau belgiene nu s'au lăsat mai prejos în cârdășia lor cu hitleriștii în timpul războiului. În 1945 a avut loc în Belgia, un proces calificat de *înaltă trădare* pentru întreprinzătorii belgieni din industria petroliferă din România care au conclucrat, au livrat și au sprijinit pe Germanii în război³. Același soi de întreprinzători au venit peste un an și, prin gura delega-

¹ « Scântea », Nr. 634, 25 Septembrie 1946.

² « Scântea », Nr. 638, 29 Septembrie 1946.

³ « Scântea », Nr. 625, 14 Septembrie 1946.

tului britanic sau american, au revendicat despăgubiri pentru întreprinderile petrolifere din România, care se bucuraseră de uriașe beneficii în timpul războiului și fuseseră avariate spre sfârșitul lui de către avioanele proprii. Prin intervenția energetică a delegației sovietice, articolul 24, privitor la restituiri și compensații integrale, a fost modificat. Nu s'a putut însă ca totalul reparațiilor să fie redus la o treime cum propusese delegația sovietică; a rămas ca România să plătească 75% din aceste reparații, sarcină grea pentru țara noastră care se găsea pe drumul refacerii economiei sale distruse.

În interview-ul acordat de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej corespondentului agenției Agerpres se arată: „Delegația Română a ținut să facă cunoscut că se opune acelor clauze din proiectul tratatului prin care se impun țării noastre plata unor despăgubiri exagerate și restituiri nejustificate și care ar împiedica România nu numai să-și refacă situația economică dar și să-și respecte sarcinile și obligațiile“¹.

În jurul articolului 28 au avut loc discuții aprinse care se ocupau de bunurile românești din Germania. Delegațiile țărilor imperialiste s'au ridicat împotriva despăgubirilor ce urmau să revină țării noastre din partea Germaniei. Ei au cerut completa lor anulare. Se știe că hitleriștii au furat numeroase bunuri din Franța, Belgia și alte țări din care au vândut și României, care a plătit pentru ele destul de mult. Pe baza tratatului de pace s'a hotărât ca România să înapoieze toate aceste bunuri, și încă în perfectă stare. România a înțeles să înapoieze țărilor respective bunurile furate de hitleriști și apoi vândute cerând totodată ca și Germania să se achite de obligațiile ce-i reveneau din jaful ce l-au făcut hitleriștii în țara noastră după 23 August 1944.

Prin înapoierea tuturor bunurilor, cum pretindeau unele țări din apusul Europei, și prin respingerea unor despăgubiri ce trebuiau să fie date de Germania țării noastre, unele sectoare ale economiei urmau să fie foarte multe stânjenite. Iată un exemplu care ne-ar putea oglindi această situație — în anul 1946 România folosea 178 de locomotive provenite din țările Națiunilor Unite, în cea mai mare parte aduse de hitleriști, iar în același timp pe rețeaua căilor ferate din Europa se găseau 274 locomotive românești². Ce ar fi însemnat restituirea celor 178 de locomotive dacă România nu ar fi avut dreptul să ceară în acest caz o bună parte din locomotivele românești ce se găseau încă în Ungaria sau Germania?

¹ « Scânteia », Nr. 615, 1 Septembrie 1946.

² Ibidem Nr. 622, 11 Septembrie 1946.

Delegația sovietică a venit în sprijinul țării noastre, recunoscându-se în cele din urmă dreptul de a reprimi bunurile românești care au fost duse cu forța de pe teritoriul român. Statele Unite, Anglia și Franța, ca puteri ocupante în Germania, au sabotat îndeplinirea acestei hotărâri a tratatului de pace, împiedecând identificarea bunurilor românești, prin fixarea de termene reduse în depistarea bunurilor, prin îngreunarea deplasării comisiei române sau, pur și simplu, nedând aprobarea pentru transferul bunurilor în România.

Articolul 31 cuprinde obligația României de a acorda Națiunilor Unite clauza „națiunii celei mai favorizate” — articol care presupunea știrbirea brutală a suveranității patriei noastre.

Prin dreptul națiunii celei mai favorizate se înțelege acel privilegiu care-l acorzi unor țări de a contracta transacții economice cu avantajele cele mai mari pe care le-ai acordat unei țări sau unei persoane. Se stabilește de asemenea să nu se impună mărfurile la taxe urcate sau la formalități costisitoare și să se consimtă la reducerile de tarif vamal. Aceasta presupunea o așa zisă egalitate de tratament între contractanți. Pe baza propunerii urma, spre exemplu, ca Statele Unite să beneficieze de regimul cel mai favorabil în țara noastră și România să beneficieze la fel în Statele Unite.

Dela început se vede cât de neavenită era propunerea imperialiștilor. Delegația sovietică s'a ridicat împotriva modului cum imperialiștii voiau să încalce independența României. V. M. Molotov vorbind despre clauza națiunii celei mai favorizate arăta că aceasta este comodă pentru cei care dispun de putere și bogăție, pentru acei care, prin capitalul lor, năzuiesc să supună pe cei slabi.

Aplicarea clauzei „națiunii celei mai favorizate” însemna de fapt dependența României de trusturile și de țările imperialiste. Despre ce fel de „egalitate de tratament” și despre ce fel de „posibilități egale” ar fi putut fi vorba între România năruită de război și imperialiștii S.U.A., care s'au îmbogățit și mai mult de pe urma războiului?

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în interview-ul dat arăta că această clauză „ar atinge în mod obiectiv suveranitatea Statului Român și ar împiedica România să ducă cu toată libertatea tratativele ei economice. Delegația guvernului român — sublinia tovarășul Gheorghiu-Dej — înțelege să apere dreptul României de a încheia în mod liber acorduri economice directe și de a acorda clauza națiunii celei mai favorizate acelor state care acordă în schimb cele mai multe avantaje pentru des-

voltarea economiei românești, contribuind prin aceasta la refacerea țării și deci la îndeplinirea obligațiilor asumate prin tratatul de pace“¹.

Delegația Uniunii Sovietice ne-a acordat tot sprijinul și în această direcție, deoarece n'a cedat insistențelor taberei imperialiste, ci dimpotrivă, a arătat că este imposibil să se priveze țări, cum e România, de posibilitatea unei dezvoltări independente a economiei.

Cu toată opunerea delegației sovietice și intervențiilor reprezentanților noștri la conferința de la Paris, clauza națiunii celei mai favorizate a fost inclusă în tratat, dar nu așa cum ar fi dorit imperialiștii ci pe un termen limitat și anume pentru 18 luni.

Ajutorul internaționalist acordat țării noastre de către Uniunea Sovietică la Conferința de pace s'a manifestat de asemenea puternic cu prilejul discuțiilor purtate în problema Dunării.

Reprezentanții puterilor imperialiste și subordonații lor au încercat în această problemă să adopte tonul unor stăpâni și au invocat obișnuitele argumente pe care le folosesc în fața țărilor coloniale: „drepturi câștigate“. „drepturi economice“ și fățarnica teorie a „Dunării internaționale“. Pentru a-și susține pretențiile de a controla Dunărea și de a încălca astfel independența și suveranitatea țărilor democratice dunărene, exponenții monopolurilor americane, prin glasul lui Vandenberg, făcuseră „descoperirea“ că, în urma ocupării unor zone din Germania și Austria, S.U.A. ar fi devenit, pasă-mi-te, o putere dunăreană (!)².

Pe de altă parte, sluga plecată a monopolurilor engleze — Bevin — argumenta nici mai mult nici mai puțin decât că fără instituirea urgentă a unui organ internațional al Dunării, controlat de bună seamă de imperialiștii americano-englezi, „fluviul este în primejdie să se înămoalească“³.

Reprezentanții puterilor imperialiste nu s'au dat înapoi de a cere revenirea la statutul Dunării stabilit în 1856, sub pretextul că acest regim ar fi „ideal“ (!).

Astfel, se încerca revenirea la o situație de tristă amintire pentru poporul nostru, când, pe baza regimului Dunării, stabilit în 1856 și apoi în 1921, independența și suveranitatea țării noastre erau călcate în picioare după metodele tipice colonialiste.

În timp ce imperialiștii americano-englezi căutau să obțină controlul Dunării, agenția Reuter transmitea, în perioada conferinței, știrea că

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Interview-ul acordat corespondentului special al agenției Agerpres.

² « Pravda », 11 Octombrie 1946. www.dacoromanica.ro

³ « Scânteia », Nr. 649, 1946.

cercurile anglo-americane aveau de gând să ceară excluderea României, ca țară inamică, dela rezolvarea problemei Dunării.

Iată cum imperialiștii încercau să mențină regiunea Dunării în situația vechilor raiale turcești, să impună în privința acesteia statutul colonial moștenit dela imperiul otoman.

Delegația Uniunii Sovietice la Conferința păcii, exprimând și apărând interesele suverane ale statelor riverane Dunării, s'a declarat împotriva includerii problemei regimului Dunării în tratatul de pace cu România, a demascat și combătut esența reacționară, imperialistă a scopurilor urmărite de S.U.A. și Anglia în problema Dunării. Delegația sovietică a arătat că sub poleiala frazelor meșteșugărite ale reprezentanților puterilor imperialiste despre „libertatea navigației“, „drepturi egale în domeniul navigației“ etc. se ascunde tendința puterilor imperialiste de a păstra scandaloasele privilegii asupra unui fluviu ce se află la mari depărtări de hotarele țărilor lor, în scopul subjugării economice și politice a popoarelor riverane Dunării.

Delegația Sovietică a cerut ca problema dunăreană să formeze obiectul unui acord între țările direct interesate, adică riverane.

„Delegațiile britanică și americană — remarca delegatul sovietic — vor ca regimul navigației pe Dunăre să fie stabilit cu participarea unor țări care nu au avut niciodată și nu vor avea niciodată vreun raport direct cu navigația pe Dunăre. Fluviul Sf. Laurențiu curge prin America de Nord, ei bine, oare acele țări care nu sunt situate pe țărmurile sale participă la stabilirea regimului Sf. Laurențiu? Dece ni se pune problema să se aplice două măsuri când e vorba de Dunăre și Sf. Laurențiu?“¹.

Delegația sovietică arată că puterile imperialiste, prin faptul că au făcut din problema Dunării subiect de discuție la Conferința păcii și că au vrut să includă statutul acesteia în tratatul de pace cu România, desvâluie încercarea lor de a scoate Dunărea de sub suveranitatea riveranilor și de a o repune în stăpânirea puterilor imperialiste.

Datorită prezenței reprezentanților statului sovietic socialist la Conferința păcii și luptei lor, imperialiștii americani și englezi și acoliții lor n'au reușit să-și realizeze planurile expansioniste în legătură cu problema Dunării, n'au reușit să-și deschidă drum prin revenirea la statutul colonialist al Dunării dinainte de al doilea război mondial — spre amestecul brutal în afacerile interne ale statelor dunărene democratice și spre încălcarea drepturilor suverane ale acestora.

Convenția Dunării, adoptată în 1948, a lichidat statutul colonialist din trecut al acestui fluviu, a întregit suveranitatea și independența țării noastre într'un sector de importanță vitală pentru dezvoltarea ei.

La Conferința care a adoptat convenția Dunării, din 1948, A. I. Vișinski amintea următorul fapt semnificativ pentru starea de lucruri din trecut în problema Dunării.

La 4 Mai 1938, Thierry (reprezentantul Franței) a prezentat un memorandum lui Comnen, reprezentantul României. În acest document se spunea: „Guvernul francez consideră că libertatea navigației pe Dunăre necesită păstrarea acestui organism internațional (e vorba de Comisia Europeană a Dunării — *Nota Red.*), în care să fie reprezentate puterile nedunărene“.

Și apoi urmează explicarea motivului acestei cereri, care, după cum spune memorandum-ul, este „în scopul coordonării intereselor statelor riverane, între care există adeseori divergențe“¹.

Iată mărturisit cinic rolul de arbitru, de stăpâni de fapt pe care și-l arogau în trecut statele capitaliste din apus.

După cel de al doilea război mondial țările libere dunărene, între care și R.P.R., cu sprijinul frățesc, hotărîtor al U.R.S.S., au înlăturat pentru totdeauna arbitrii și stăpânii imperialiști și și-au cucerit o reală și deplină libertate și independență națională.

În planurile lor de înrobire a poporului nostru, de readucere a țării noastre în lanțurile imperialismului, cercurile conducătoare, agresive din S.U.A. și Anglia se sprijineau în România pe agentura de spioni și complotiști pe care o reprezentau grupările maniste și brătieniste.

Tot mai izolate și urîte de masele populare, partidele „istorice“ trec sub conducerea și controlul imperialiștilor americano-englezi, la desfășurarea unei activități criminale, prin organizarea de bande teroriste clandestine. În fața eșecului încercărilor de răsturnare a guvernului democrat, în a doua jumătate a lui Septembrie 1946, s'a încheiat între reprezentanții spionajului american și cel al P.N.Ț., un contract de spionaj și de subminare a regimului democratic.

Pentru desfășurarea acțiunii complotiste pe două fronturi, planul imperialiștilor americani și subalternilor lor prevedea că, paralel cu un comitet politic secret din țară, să funcționeze și un comitet secret în străinătate.

În vederea constituirii acestui comitet, reprezentanții serviciului de spionaj american au organizat fuga din țară a lui Gr. N. Buzești și C. Vișoianu cu avioane militare americane.

Vișoianu e scos din țară ambalat în lada de bagaje a unui avion militar american¹.

Împreună cu Rădescu, Gafencu și alți trădători de țară, fugiți peste graniță, se constituie, sub patronajul miliardarilor americani, o bandă de trădători și spioni gata de cea mai abjectă trădare și cele mai mari josnicii.

Trădătorii poporului nostru, din țară și de peste hotare, se pronunțau în favoarea punctului de vedere americano-englez în problemele tratatului de pace cu țara noastră. Ei aprobă poziția puterilor imperialiste în chestiunea regimului Dunării.

Ei militează pentru acordarea clauzei „națiunii celei mai favorizate”, cu alte cuvinte pentru reeditarea „politicii porților deschise”, care, în trecut, transformase țara noastră și numeroase țări în semicolonii ale puterilor imperialiste.

Și, în sfârșit, fără a șovăi să subordoneze intereselor lor de castă, interesele independenței și suveranității țării, fără a șovăi să subordoneze economia națională trusturilor străine, clica manistă, brătienistă acceptă pretențiile economice cu totul înrobitoare ale acestora.

În vreme ce delegația guvernamentală română cu sprijinul frățesc al U.R.S.S. respingea condițiile înrobitoare americano-engleze, în culisele Conferinței de pace grupul de trădători Gafencu-Cretzeanu răspânda un memoriu, prin care declara că acceptă întru totul condițiile americano-engleze.

Unul dintre trădători, Gr. Gafencu, declara între altele la 18 August 1946 ziarului New-York Herald Tribune :

„...internaționalizarea Dunării și integrarea României într-o economie liberă sunt mai importante decât chestiunea, dacă România este sau nu, îndreptățită la un statut de cobeligerant“.

Astfel privea inveteratul trădător Gafencu o problemă de căpetenie pentru drepturile și demnitatea națională a țării noastre.

Despre țara noastră, Gafencu vorbea — în cadrul acelorași declarații făcute ziarului american susamintit — ca despre „o țară exportatoare de grâu, bogată în materii prime...“.

Și pentru a-și mulțumi până la capăt patronii de peste ocean, el răspunde în felul următor la întrebarea dacă socotește că Statele Unite ar trebui să-și modifice cererile de restituire față de România : „Cred că cea mai bună soluție ar fi crearea unei comisii de despăgubiri. O astfel de comisie ar stabili un bilanț arătând sumele datorate de România creditorilor ei...“.

¹ Politica agresivă și uneltirile imperialismului american împotriva R.P.R. București, 1952, p. 34.

Soluția preconizată de Gafencu este aceeași cu cea pe care în numele imperialiștilor o făcuse australianul Evatt.

Se poate înțelege foarte bine ce anume putea să determine pe șeful misiunii americane, Burton Bewy, să declare lui Maniu în această vreme : „...activitatea grupului Gafencu a fost cu totul satisfăcătoare. Atât Gafencu cât și Cretzeanu au făcut o muncă foarte utilă. Delegația americană a apreciat foarte mult munca grupului Gafencu“¹.

Această apreciere constituie un adevărat certificat al trădării.

După ce și-au văzut planurile dejucate la Conferința păcii, pleiada de trădători și de agenți plătiți ai spionajului american uneltește împreună cu elementele ultraagresive din S.U.A. și Anglia, pentru împiedecarea ratificării tratatului de pace cu România de către puterile imperialiste.

Dar lupta U.R.S.S. pe plan internațional pentru sprijinirea popoarelor eliberate din țările foste satelite ale Germaniei hitleriste, împotriva atentațelor imperialiștilor, precum și creșterea continuă a forțelor și prestigiului patriei noastre libere în urma ducerii politicii de apărare a intereselor naționale, au dat peste cap și aceste noi uneltiri.

Fără a intra în amănunte, din problemele enunțate se desprind următoarele :

Datorită existenței în arena internațională a puternicului stat socialist, datorită principalității înalte și luptei energice a delegației sovietice, Conferința de pace dela Paris, din 1946, nu s'a mai terminat printr'un dictat al principalelor puteri imperialiste, așa cum se întâmplase în 1919 cu Conferința de pace dela Paris. Rezultatele Conferinței de pace din 1946 exprimă raportul de forțe dintre cele două lagăre.

Diplomația sovietică a dat lovituri grele planurilor expansioniste, înrobitoare ale imperialiștilor americani și sprijinitorilor lor, a demascat cu o forță nimicitoare diplomația bombei atomice și dolarului care urmărea să răpească poporului nostru și celorlalte popoare eliberate din jugul imperialist, libertatea și independența lor.

Mare parte din uneltirile și comploturile imperialiste îndreptate împotriva țării noastre cu prilejul Conferinței de pace, s'au lovit și s'au spart de puterea ce stătea în calea lor, de politica democratică a Uniunii Sovietice.

Diplomația sovietică a demonstrat din nou lumii întregi superioritatea principiilor pe care le apără și capacitatea ei de a le apăra. Fiecare discurs al delegaților sovietici la Conferință a constituit o analiză profundă a faptelor și evenimentelor, a desvăluit esența lor internă și a dat la o

¹ Politica agresivă și uneltirile imperialismului american împotriva R.P.R. București, 1952, p. 35.

parte pojghița de fraze grele cu care apologeții imperialismului au încercat să-și camufleze scopurile și uneltirile lor, îndreptate împotriva țării noastre și a altor țări. Fiecare discurs al delegaților sovietici, înafară de critica ascuțită, zdrobitoare a planurilor imperialiștilor și slugilor lor, conține totodată propuneri proprii pentru rezolvarea justă, democratică a tuturor problemelor.

De aceea, pentru cercetătorii istoriei patriei noastre, aceste discursuri ale delegaților sovietici la Conferința de pace în problemele privitoare la țara noastră, reprezintă un neprețuit material teoretic și factic.

La Conferința de pace s'au ciocnit în chestiunile internaționale două metode radicale deosebite în rezolvarea problemelor privind țara noastră : metoda violenței, forței, promovată de imperialiștii americani și subalternii lor, și metoda colaborării democratice, bazată pe recunoașterea egalității de drepturi și a intereselor legitime ale tuturor statelor mari și mici, promovată de Uniunea Sovietică.

Conferința de pace dela Paris, din 1946, constituie un exemplu viu al ajutorului frățesc internaționalist acordat poporului nostru de către marele stat sovietic socialist.

Ajutorul Uniunii Sovietice s'a manifestat în multiple direcții. Alături de munca eroică a poporului nostru, ajutorul frățesc al U.R.S.S. stă la baza succeselor noastre în construirea socialismului.

Tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej în articolul său „Două tipuri de relații internaționale“ arată : „Poporul român știe că independența și suveranitatea lui, interesele și viitorul lui sunt chezășuite și apărate de prietenia și alianța frățescă cu Uniunea Sovietică, cu țările de democrație populară.

Pentru viața sa nouă, liberă, creatoare, pentru perspectivele luminoase ce i s'au deschis, poporul român poartă o dragoste și o recunoștință fierbinte poporului sovietic“:

TRĂDAREA TRANSILVANIEI DE CĂTRE CAROL I ȘI CAROL AL II-LEA DE HOHENZOLLERN ÎN AJUNUL PRIMULUI ȘI CELUI DE AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

DE

PROF. T. BUGNARIU și PROF. L. BÁNYAI

Hohenzollernii, care au domnit peste opt decenii în România, au fost în slujba reacțiunii interne și externe și totodată un complice al ei în exploatarea cruntă și în asuprirea poporului nostru. Consolidarea puterii coaliției burghezo-moșierești și asigurarea exploatării oamenilor muncii din țara noastră a constituit însuși sensul domniei lor. Participând la exploatarea maselor, din sudoarea și sângele cărora au strâns averi fabuloase, Hohenzollernii au reprezentat reazimul claselor dominante, din țară și străinătate, în acțiunea de înnăbușire a mișcărilor pentru cele mai elementare drepturi și libertăți ale maselor, împiedecând prin toate mijloacele democratizarea țării

Monarhia, care întruchipa îmbinarea intereselor exploatatorilor bășteniși, a slujit cu zel imperialismul, asigurându-i jefuirea bogățiilor solușului și subsolușului țării și prefacerea în profituri uriașe a muncii de robi a muncitorilor și țăranilor.

Servind interesele puterilor imperialiste, Hohenzollernii au fost o agentură a reacțiunii internaționale, vânzând nu numai bogățiile țării, dar și cele mai scumpe năzuințe ale maselor populare. Domnia Hohenzollernilor a însemnat o continuă politică de trădare națională, prin frânarea dezvoltării democratice a statului modern român, prin împiedecarea realizării independenței naționale și a unității democratice a poporului român. Documentele recent descoperite îl înfățișează pe Carol I ca agent încoronat al imperialismului german, trădător al luptei pentru unitatea națională a poporului român și al mișcării de eliberare a maselor populare românești din Transilvania.

Primul Hohenzollern, Carol I, a fost așezat pe tronul României, în urma complotului coaliției burghezo-moșierești. Scopul înscăunării lui Carol pe tronul României a fost de a consfinți monstruoasa coaliție, cu concursul Curților împărătești dela Berlin și dela Viena. Cel mai potrivit pentru această misiune era acest ofițer prusac din familia Hohenzollern. Prusia era doar patria junkerilor militariști, campionii agresiunii și subjugării popoarelor, dușmanii de moarte ai prefacerilor revoluționare. Așezând pe tronul României un principe prusac, monstruoasa coaliție burghezo-moșierească își găsea, astfel, cea mai bună unealtă pentru consolidarea situației sale, iar Curțile dela Berlin și Viena, instrumentul docil al politicii lor de cotropire și de transformare a țării într-o colonie germano-austriacă.

Carol I considera îndeplinirea acestor „obligații de onoare“ ca o misiune a oricărui Hohenzollern în străinătate, așa cum rezultă din înseși cuvintele sale: „...er wurde auch im Ausland nie vergessen haben. dass er ein Deutscher, ein Hohenzollern und preussischer Offizier sei“¹.

Domnia Hohenzollernilor a confirmat întru totul așteptările reacțiunii interne și externe.

Guvernele conservatoare și „liberale“ ale lui Carol I au consolidat latifundiile, au subjugat și mai mult țărănimea, așezând noi poveri pe spinarea oamenilor muncii dela șate. Când masele asuprite și jecmănite n'au mai putut îndura și s'au răsculat, Carol I a trimis trupele să înnece în sânge lupta țăranilor pentru pământ și libertate. Cu o deosebită sălbătăcie s'a năpustit mașina de opresiune burghezo-moșierească a lui Carol I și asupra muncitorimii.

Ore de muncă nesfârșite, salarii de mizerie, condiții neomenești de lucru, legiuiri antimuncitorești, disolvarea organizațiilor de luptă ale muncitorimii, suspendarea ziarelor, ani de temniță și schingiuri pentru fruntașii clasei muncitoare, înnăbușirea în sânge a grevelor și a demonstrațiilor — iată câteva din „roadele“ domniei primului Hohenzollern în România.

De astfel de măsuri aveau nevoie nu numai clasele exploatoare din țară, dar și stăpânii dinafară ai lui Carol I, pentru a le asigura exploatarea nestingherită. Carol I n'a precupețit niciun efort pentru a subjugă țara din punct de vedere economic și politic capitalului străin. În această acțiune domnitorul prusac era nu numai un agent și un intermediar, dar și un asociat al societăților capitaliste germane și un beneficiar al acordurilor economice.

¹ „... chiar în străinătate, el nu trebuie să uite niciodată că trebuie să fie un german, un Hohenzollern și un ofițer prusac.“ Fürst von Bülow, Denkwürdigkeiten. Berlin, 1931, v. 4, p. 168.

Convenția comercială înrobitoare cu Austria din 1875, care a paralizat întreaga viață economică a țării și a aruncat în mizerie masele muncitoare, a fost inițiată de Carol I, la ordinul stăpânilor săi dela Berlin și Viena. Cu concursul regelui, România devine pentru un timp o piață germano-austriacă.

Aservirea economică a pregătit și subjugarea politică a țării. În 1883, Carol I încheie un tratat secret cu Puterile Centrale, grupul imperialist cel mai agresiv din acel timp. Că regele Carol și-a dat seama de caracterul trădător al acestui tratat, se vede și din faptul că l-a ținut secret până în 1914, neîndrăsnind să-l supună parlamentului spre ratificare.

Aderarea la Tripla Alianță ducea la pierderea independenței naționale a țării și la sacrificarea mișcării de eliberare a Românilor din Transilvania.

Agenții lui Wilhelm al II-lea și ai lui Franz-Iosif dictau la castelul Peleş din Sinaia măsurile de înnăbușire a luptei pentru unitate națională și de descompunere a mișcării de eliberare a masselor populare românești din Transilvania.

Ilustrative pentru acțiunea trădătoare întreprinsă de Carol I în vederea demobilizării mișcării de eliberare a Românilor din Transilvania au fost vizita lui la Budapesta, în 1883, și decorarea, mai târziu, a sinistrului procuror Jeszenszky, din procesul Memorandiștilor.

Sub oblăduirea lui Carol I, capitalul german și austriac corupe oameni politici și cumpără ziare, pentru a ridica în slavă „prietenia“ cu monarhia habsburgică, încearcă să creeze o opinie publică favorabilă încorporării României, împreună cu Transilvania, alături de țările balcanice și de Ungaria, într-o „Austrie Mare“. La acest proiect, al cărui autor era Franz-Ferdinand, prințul moștenitor al Austro-Ungariei, aderară atât politicienii cumpărați din anturajul lui Carol I, cât și lacheii habsburgici de teapa lui Aurel C. Popovici, Vaida-Voevod, Iuliu Maniu și a episcopilor Mangra și Hossu, întotdeauna gata să vândă interesele populației românești din Transilvania.

Carol I trădează lupta de eliberare a Românilor din Transilvania, sprijinind și politica de desnaționalizare forțată a naționalităților din Ungaria și Austria, reprezentată de Berchtold și Tisza. Dela dezavuarea mișcării de eliberare a Românilor din Transilvania, care era îndreptată împotriva regimului de asuprire, Carol I trece astfel la canalizarea acestei mișcări spre înțelegere cu guvernul reacționar burghezo-moșieresc din Ungaria. În acest scop și-a trimis emisarii în Ardeal, a susținut pe conducătorii reacționari ai Partidului Național — Vlad, Vaida-Voevod, Maniu, Mișu — care au adoptat linia nouă, de înțelegere împotriva popoarelor.

Această politică de trădare a culminat cu tratativele duse de aceștia cu contele Tisza, tocmai în preajma primului război mondial, contribuind astfel la întărirea reacțiunii austro-ungare.

Politica de trădare a Transilvaniei, a intereselor naționale ale poporului român dusă de Carol I s'a vădit și mai pregnant cu prilejul izbucnirii primului război mondial¹.

În preajma războiului problema unirii naționale nu era încă rezolvată. În condițiile dinaintea Revoluției Socialiste din Octombrie, „un număr imens de Români“ din Transilvania locuiau în afara granițelor statului român; „construcția de stat“ burghezo-națională nu se terminase încă. Lenin, ocupându-se de situația diferită a țărilor balcanice față de alte țări, ca de pildă Elveția, în această perioadă, scrie între altele: „...Elveția se află pe o treaptă de dezvoltare a capitalismului cu mult mai înaltă decât România și Bulgaria; despre vreo mișcare populară „națională“ în Elveția nici vorbă nu poate fi: această epocă a dezvoltării istorice s'a terminat pentru Elveția încă cu multe secole în urmă, ceea ce nu se poate spune despre niciunul dintre statele balcanice menționate mai sus“². În altă parte, Lenin stabilește și cauza existenței mișcării naționale în aceste țări în faptul „...că un număr imens (față de numărul total al reprezentanților națiunii respective) de Români și de Sârbi locuiesc în afara granițelor statului „lor“, că în general „construcția de stat“ în direcția burghezo-națională nu s'a terminat în Balcani nici chiar prin războaiele, s'ar putea spune „de ieri“, din 1911—1912“³.

Lupta pentru eliberare națională, în condițiile imperialismului, are un caracter progresist, dacă slăbește, descompune și subminează imperialismul și servește cauzel generale a revoluției. Slăbind imperiul austro-ungar habsburgic, solidarizându-se cu lupta forțelor progresiste din Austro-Ungaria, mișcarea populară a Românilor pentru unirea națională a Transilvaniei cu România era, în fond, o mișcare progresistă. Dar realizarea acestei unități prin participarea la războiul imperialist, care duce la „întărirea și victoria imperialismului“, se transformă într'o luptă reacționară, căci duce la întărirea asupririi propriului popor, prin consolidarea dominației de clasă a burgheziei și la asuprirea altor popoare, la întărirea reacțiunii în general.

¹ Un document descoperit recent între actele secrete ale lui Wilhelm al II-lea în Arhiva Centrală de Stat din Merseburg (Republica Democrată Germană) și pe care-l prezentăm, conține conșpectul unui raport secret al lui Carol I, destinat Puterilor Centrale, proiectul proclamației sale de abdicare și nota Kaiserului pe marginea acestor acte. Acest document desvăluie odată mai mult rolul nefast, de trădare a intereselor poporului român, pe care l-au jucat în țara noastră Hohenzollernii timp de peste opt decenii.

² V. I. Lenin, Opere, v. XXIII, p. 258.

³ Ibidem, p. 275.

Realizarea unirii naționale, democratice a Transilvaniei cu România, nu putea să se obțină intrând alături de orice coaliție a puterilor imperialiste, care urmăreau acapararea de teritorii, subjugarea de națiuni străine, înnăsprirea exploatării și a asupririi interne, ci numai pe linie revoluționară, în solidaritate cu toate popoarele asuprite.

Participând alături de Tripla Alianță sau de Antantă, statul român nu numai că lua parte la „împărțirea prăzii” imperialiste¹, supunând asupririi naționale alte naționalități, dar contribuia în același timp la subjugarea întregii țări uneia din cele două tabere imperialiste. De aceea, participarea la război, fie alături de Puterile Centrale, fie alături de Antantă, era o trădare a luptei pentru unitatea democratică a poporului român, o trădare a intereselor sale vitale.

În urma izbucnirii primului război mondial, puterile imperialiste transformaseră România într'un câmp de litație, de tocmești febrile pentru a o atrage în război de partea lor. Tripla Alianță, care avea un tratat secret cu Carol I, a cerut intrarea în război de partea ei, făgăduind anexarea Basarabiei. Intensificarea pătrunderii capitalului monopolist englez, francez și american, la începutul secolului, a făcut ca să precumpănească influența Antantei, care, bizuindu-se pe cea mai mare parte a burgheziei și moșierimii, cerea ruperea de Germania și alăturarea de partea ei, promițând anexarea unor teritorii din Austro-Ungaria.

Toate mijloacele sunt folosite pentru a atrage România de partea Antantei sau a Puterilor Centrale. Politicienii burghezo-moșierimii trec dintr'o tabără în alta, cumpărați de capitalul străin. Se vând conștiințe, ziare. Unde nu ajung banii, se completează prin presiuni și șantaj. Clasele exploatare așteaptă să vadă de unde pot câștiga mai mult, gata să jertfească sângele poporului pentru interesele lor de clasă.

Regalitatea nu este deloc străină de această ciocnire între interesele puterilor imperialiste. În sânul ei se întâlnesc ambele orientări. Carol I este omul de încredere, agentul Nr. 1 al imperialismului german și vrea să târască cu orice preț România în război alături de Tripla Alianță. Principesa Maria, soția moștenitorului tronului este persoana de încredere a Antantei, respectiv a imperialismului englez. Ea caută să antreneze România alături de puterile imperialiste apusene, influențându-l și pe Ferdinand, legat de interesele Casei de Hohenzollern.

Imediat după izbucnirea războiului, Franz-Iosif și Wilhelm al II-lea, trimit telegrame prin care cer ca România să intre în război alături de Puterile Centrale. Telegrama Kaiserului din 18/31 Iulie scria: „Gândurile mele se îndreaptă către Tine, care ai întemeiat la gurile Dunărei un

¹ V. I. Lenin, Opere, v. 21, p. 299.

stat civilizată și ai ridicat astfel un zăgaz în fața valului slav. Eu am încredere că tu vei fi credincios, ca Rege și ca Hohenzollern, prietenilor tăi și că vei împlini fără condiții datorile tale de aliat”¹.

În aceste împrejurări are loc Consiliul de Coroană din 3 August 1914, la care numai politicianul conservator Petre Carp e de partea lui Carol I, iar restul se declară pentru neutralitate armată, adică pentru o politică de expectativă, spre a vedea care din cele două grupe imperialiste are mai multe șanse de a câștiga războiul în vederea participării la „împărțirea prăzii”. În acest timp, marii moșieri și industriași făceau afaceri grase, realizau beneficii uriașe, plasându-și produsele pe ambele piețe ale beligeranților.

Armata burghezo-moșierească română era slab organizată, prost înarmată și nu constituia în acel timp un aliat de nădejde. Mai ales pentru Rusia intrarea României în război ar fi însemnat o lărgire a frontului cu mai bine de 500 de verste. Guvernul Rusiei încheie chiar o înțelegere cu guvernul român la 18 Septembrie 1914, prin care primul se angajează ca, în schimbul „neutralității binevoitoare”, să ajute România pentru a ocupa Transilvania cu propriile ei forțe.

Presiunea celor două grupuri imperialiste s'a intensificat mereu pentru a-și asigura partenerul. Insuccesul dela Consiliul de Coroană a lovit în plin pe Rege. El n'a încetat însă acțiunea sa de a târî România în război alături de stăpânii săi dela Berlin și Viena. Carol I șantaja cu amenințarea de a abdică². Abdicarea însemna o criză a monarhiei, mai ales că regele voia să abdice și în numele prințului moștenitor Ferdinand. Criza regalității ar fi dus la turburări interne, la o situație critică pentru domnia nestingerită a claselor exploataoare.

Masele populare urau pe odiosul rege care trimisese trupele să tragă asupra țărănimii și a muncitorimii. Amintirea represaliilor din 1907 era încă proaspătă. Situația țărănimii și muncitorimii nu se îmbunătățise cu nimic. Dimpotrivă, cursa pregătirilor de război o înrăutățise și mai mult. Grevele și demonstrațiile muncitorești cu caracter economic și politic-antimonarhic se țin lanț. Politicienii reacționari antantofil își exprimă temerile lor față de intenția lui Carol I de a abdică. Nicolae Filipescu declara: „Retragerea Regelui ar fi un incident regretabil, dar plecarea dinastiei, o catastrofă”³, iar Ionel Brătianu afirma: „...republica ar fi o calamitate pentru țară. Regele nu este membrul, dar fondatorul unei dinastii!”⁴. Pe de o parte, ei presau asupra lui Carol I să se apropie

¹ C. Xenii, Take Ionescu. Ed. Universul, f. an, p. 297—298.

² Cf. A. Marghiloman, Note politice, 1927, v. I, p. 235—238.

³ Cf. A. Marghiloman, Note politice, 1927, v. I, p. 280.

⁴ Ibidem, p. 284—285.

de Antantă, pe de altă parte influențau, prin intermediul Mariei, asupra lui Ferdinand, spre a-și asigura o dinastie antantofilă.

Ambasadorii Germaniei și Austro-Ungariei vizitau aproape zilnic pe Carol I, pentru a-l hotărî să târască România în război, în ciuda împotrivirii populare.

În fața acestei situații, Carol I s'a dovedit un adevărat „Hohenzollern“, un adevărat „ofițer prusac“ subordonat ordinelor Kaiserului. Documentul menționat, găsit în arhiva secretă a familiei imperiale germane, confirmă întru totul aceasta,

Carol I s'a hotărît să abdice. În acest sens, el a întocmit un proiect de proclamație către țară, în care, după ce arată că mișcarea pentru unitatea națională este foarte puternică și împiedecă intrarea României în război alături de Puterile Centrale, scrie: „Neputând a me împotrivi acestui curent în care ved o mare primejdie..., nu Mi rămâne decât a încredința destinele... Patrii unei Locotenența regale“.

Pentru abdicare însă, avea nevoie de aprobarea stăpânilor. În acest scop, el a întocmit un concept de raport în limba germană către Puterile Centrale, în care expune hotărîrea pe care a luat-o: „Mă grăbesc, cu sinceră părere de rău, să fac comunicarea aceasta, că în urma unor greutăți de nebiruit, am luat grava hotărîre de-a renunța la domnie“. Patruzeci și opt de ani de stoarcere nemiloasă a avuțiilor țării puteau într-adevăr să-i provoace această „sinceră părere de rău“.

Căutând să se desvinovățească în fața stăpânilor pentru hotărîrea luată, Carol I continuă: „Situația în România a luat în vremea din urmă o întorsătură atât de amenințătoare încât nu-mi mai era cu putință să iau asupra mea răspunderea ei, cu atât mai mult cu cât eu eram profund pătruns de obligațiile ce mi le asumam“.

Explicând cauza temerilor sale, Carol I arată că politica sa externă este înfierată și că zadarnic face eforturi de a se pune de-a-curmezișul ei: „Foști miniștri, profesorii universităților și ai școlilor superioare, precum și toate clasele societății au astăzi numai un singur țel înaintea ochilor lor: acela de-a pune mâna pe Transilvania. Numărul mic de oameni... și puținele ziare, care se împotrivesc acestui curent... sunt înfierăți ca trădători“.

Izolată și dușmănit de popor pentru fărădelegile sale, încurcat în socotelile sale de manevrele politicienilor antantofili, Carol I conchide: „Ca o ultimă încercare am convocat un consiliu de coroană, în care am expus deschis situația și am atras atenția asupra marelui primejdii ce amenință țara, dacă nu se pune stavilă acestor uneltiri periculoase pen-

¹ Redăm în anexă fotocopia documentului și traducerea din limba germana.

tru stat; în sfârșit am adresat un apel stăruitor către domnii adunați în jurul meu, ceeace, din păcate, a rămas fără rezultat, motivându-se că acest curent puternic nu mai poate fi stăvilit. După aceasta n'a mai rămas pentru mine altă cale decât să declar că nu pot rămâne mai departe în fruntea unei țări care îmi retrage încrederea ei".

Agentul încoronat nu se mărginește însă de a raporta asupra situației, ci merge până acolo, încât sugerează măsuri ca, în urma abdicării „...armata (trupa) lipsită de conducere să nu poată prejudicia în niciun chip victoriile bravilor aliați". Cu alte cuvinte, Carol I propune intervenția Puterilor Centrale pentru a paraliza orice încercare de a atinge interesele Triplei Alianțe.

Faptul că raportul și proclamația n'au fost transcrise și trimise stăpânilor se explică prin politica de târguială a guvernului și prin moartea subită a lui Carol I, la 27 Septembrie/10 Octombrie 1914.

Carol I a fost secundat la Curte, de alți „oameni de încredere“ ai lui Wilhelm al II-lea. Aflându-se în timpul invaziei la Sinaia, la 23 Septembrie 1917, Kaiserul confirmă aceasta, ca și grija de-a păstra secretul documentului compromițător pentru Hohenzollernii pripășiți în țara noastră.

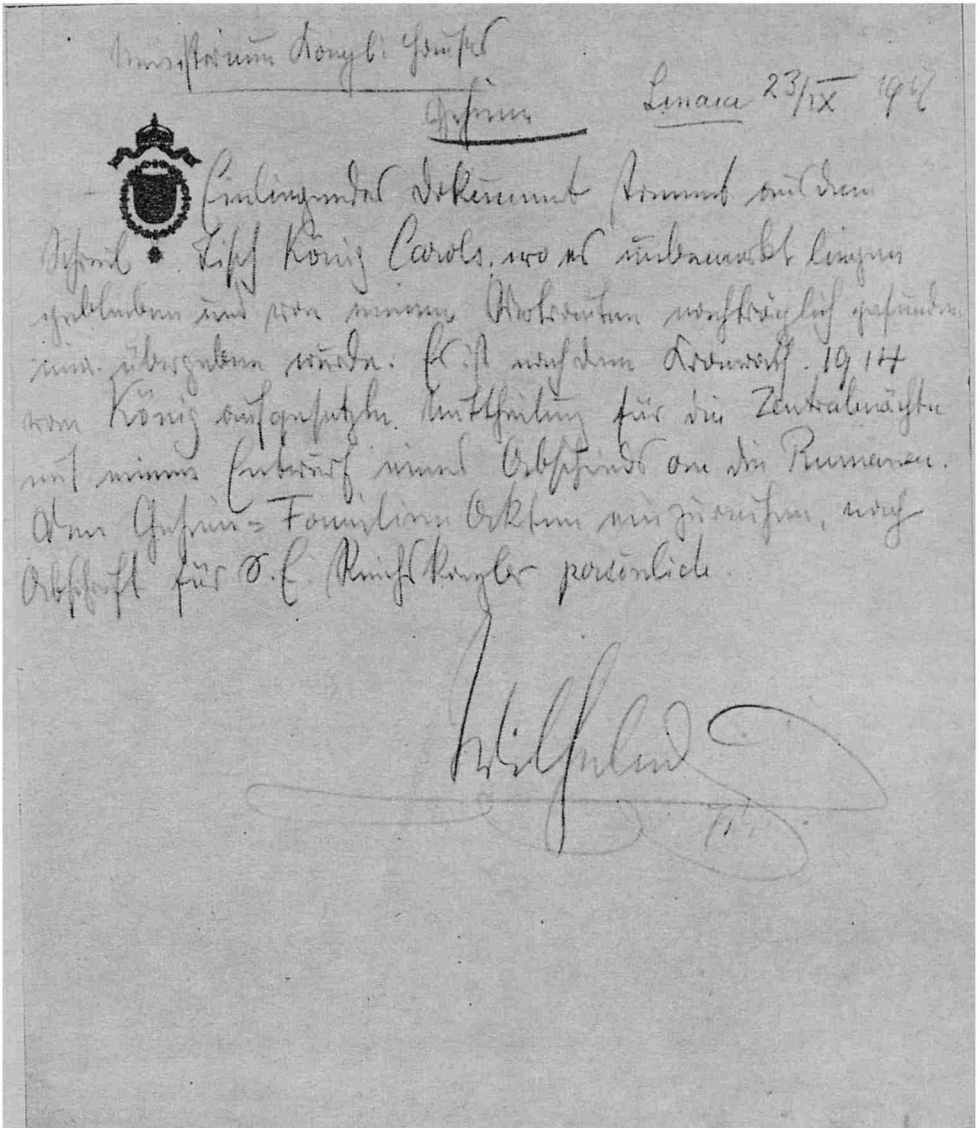
„Documentul alăturat — scrie Wilhelm în rezoluția secretă — provine din masa de scris a regelui Carol, unde a rămas neobservat și fiind găsit mai târziu de omul meu de încredere mi-a fost predat mie. E o comunicare întocmită de rege, după Consiliul de coroană din 1914, pe seama Puterilor Centrale, cu proiectul unei abdicări către Români. De așezat printre actele familiare secrete, după ce se va face o copie pentru E[xcelența] S[a] Cancelarul Imperiului, personal.

Wilhelm I [mpărat] R[ege]

Documentul, arată fără putință de tăgadă, adevărata față a „integrului“ rege, cum îl denumea istoriografia burghezo-moșierească dela noi. Un spion al imperialismului Wilhelmian și habsburgic, o unealtă în mâna cercurilor imperialiste germane, care a susținut până la capăt interesele acestor cercuri împotriva unirii Transilvaniei cu România.

După moartea lui Carol I, dinastia Hohenzollernilor s'a transformat într'o unealtă a imperialismului franco-anglo-american, pregătind intrarea României în război alături de Antantă.

Massele muncitorești luptau pentru pace. Intre 1914—1916 au loc nenumărate greve și demonstrații muncitorești, pentru revendicări economice și politice și împotriva intrării în război. Multe din aceste demonstrații au fost scâldate în sânge de guvernul reacționar al lui Ferdinand, așa cum s'a întâmplat, de pildă, la Galați. În legătură cu această luptă, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej scrie: „Sângeroasa reprimare a demon-

Planșele I — IV. — Facsimil după textul original și adresa originală
 a documentului din anexă.

Mit aufrichtiger Bedauer beeile ich mich die Mittheilung zu machen dass ich in Folge unüberwindlicher Schwierigkeiten den schweren Entschluss gefasst die Regierung niederzulegen. - Die Lage in Ruänien hat in der letzten ^{Zeit} eine so drohende Wendung genommen dass es mir nicht mehr möglich war die Verantwortung derselben auf mich zu nehmen, umso mehr als ich von meinen eingegangenen Verpflichtungen auf das Tiefste durchdrungen ~~war~~ war. - Unausgesetzte Manifestationen eine hoch bezahlte Presse und die Verbreitung der verlogensten Nachrichten über die Kriegslage, haben in ganzen Lande derartig erregt dass selbst die leitenden Kreise von dieser Feyerung fortgerissen wurden. Liberalisire Minister, die Professoren der Universitäten und höheren Schulen so wie alle Klassen der Gesellschaft haben jetzt nur ein Ziel vor Augen, die Hand auf Siebenbürgen zu legen. Die kleine Zahl der vernünftig denkenden Männer und die wenigen Zeitungen die sich dieser verrückten Strömung entgegenstellen, werden als Verräther gebrandmarkt. Als letzten Versuch berief ich einen Kronrath in welchem ich die Lage offen darlegte und auf die grossen Gefahren aufmerksam machte die das Land bedrohen wenn nicht energisch diesen staatsgefährlichen Untrieben Inhalt geboten werde, schliesslich richtete ich einen eindringlichen Apell an die um mich versammelten Herrn

der aber leider ohne Erfolg geblieben, mit der Begründung
 dass diese mächtige Strömung nicht mehr einzudämmen sei.
 Daraufhin blieb mir keine anderer Ausweg über als zu er-
 klären dass ich nicht mehr länger an der Spitze des
 Landes bleiben könne das mir sein Vertrauen entzieht.
 Schwer, unendlich schwer ist es mir geworden in diesen
 Augenblicke eine solche Entscheidung zu treffen da mir
 die Folgen einer unüberlegten Handlung Rühmten klar
 vor Augen stehen. - Dass die von mir geschaffene Heer
 die mir im vorigen Jahre jubelnd folgte, vielleicht
 in die Richtung marschieren zu sehen, wo ich Leistung zu
 leisten hoffte, zerreiht mir das Herz und ist diese
 tiefe Kränkung unüberwindbar. - Mein Wort ist mir aber
 heiliger als Alles und ich breche mit einer ganzen
 Verantwortlichkeit damit mein Name makellos dastehet. -
 Alles was ich in einem halben Jahrhundert geschaffen
 gegründet und besessen habe ich an Altare der Götter nieder-
 legen. - Die Erfüllung eines einzigen Wunsches würde mir
 mein tragisches Geschick (Schicksal) dass das kühnere
 Heer (Truppe) in keiner Weise die Siege der tapferen
 Verbündeten beeinträchtigen würde. -
 Ich bitte mir auch fernerhin Milt, Wohlwollen und
 Vertrauen zu bewahren. -

CASA M. S. REGELUI

Impresaria Generala a Statului
Carols.

Români! Un puternic avânt național cere România să intră în război cu Austro-Ungaria spre îndeplinirea idealului visat de întregul neam românesc. - Ne putând alege împotriva acestui curent în care vedem o mare primejdie pentru țară, nu ni rămâne decât a încredința destinele mult iubitei noastre Patrii unei încredințate regale. - O viață întreagă, închinată ridicării și mării scumpului nostru popor, va fi pentru el cea mai sigură garanție că inima mea n'a încetat și nu va înceta nici o dată de a bate pentru binele său. Din sufletul rog pe bunul Dumnezeu să-l păzească și să-l ocrotască.

strației dela Galați... departe de a intimida pe muncitorii revoluționari. a fost semnalul unor puternice demonstrații de protest..., care au constituit afirmarea voinței proletariatului de a se manifesta ca o forță politică independentă și a se opune războiului imperialist, după exemplul eroicului proletariat rus¹.

Conducătorii social-democrați de dreapta, slujind interesele burgheziei, moșierimii române și ale imperialiștilor străini, încercau să frâneze avântul de luptă al masselor muncitorești împotriva războiului imperialist. Ei au folosit toate manevrele din arsenalul social-șovinismului și al social-pacifismului, trecând sub tăcere cardășia Curții și a guvernelor cu puterile imperialiste aflate în război.

Războiul imperialist a însemnat pentru România o catastrofă națională. Trupele române prost înarmate au fost nevoite să se retragă în „triunghiul morții” din Moldova. Imperialiștii apuseni au uitat de promisiunile lor. Numai armatele rusești au venit în ajutorul trupelor române.

Cotropitorii germani au supus teritoriile evacuate unui jaf fara precedent. In fruntea guvernului de ocupație dela București, a fost pus unul din oamenii de încredere ai fostului rege Carol I, politicianul reacționar, Marghiloman. Același Marghiloman va fi recomandat de Puterile Centrale regelui Ferdinand, pentru a încheia pacea desastroasă dela București-Bufta, o nouă trădare din partea Hohenzollernilor.

Revoluția burghezo-democratică din Februarie 1917, din Rusia, a influențat puternic mișcarea antirăzboinică din țara noastră, făcând-o mai activă și mai largă.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a avut un și mai puternic răsunet în rândurile oamenilor muncii. Ea arătase singura cale justă de ieșire din războiul imperialist, de obținere a păcii și a libertății, prin transformarea războiului imperialist, în război civil. Muncitorimea din țara noastră a trecut la manifestații comune cu ostașii roșii revoluționari, din rândurile armatei ruse, împotriva războiului imperialist și de solidaritate cu revoluția proletară din Rusia.

Puterile imperialiste aflate în luptă, în ciuda contradicțiilor adânci dintre ele, s'au năpustit împreună asupra Țării Sovietelor. Ferdinand de Hohenzollern a devenit instrumentul politicii antisovietice a ambelor tabere imperialiste. Cu concursul lor, Ferdinand a condus campania de cotropire a Basarabiei sovietice.

El a continuat linia acestei trădări. In 1919, deși guvernul Sovietelor maghiare recunoaște dreptul României asupra Transilvaniei, Ferdinand, la ordinul imperialiștilor și în cârdășie cu burghezia și moșierimea

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și Cuvântări. Ed. pentru literatură politică, 1952, ed. a III-a, p. 520.

română și maghiară, cotopește Ungaria, contribuind la înăbușirea revoluției proletare maghiare. Atacul mișelesc a fost sprijinit de conducătorii Partidului Național și de conducătorii social-democrați de dreapta din România și Transilvania. Acest atac era îndreptat și împotriva muncitorimii din țara noastră, spre a sugruma lupta pentru unitatea dintre proletariatul român, maghiar și rus. Numai prin lupta lor comună poporul român ar fi putut, încă în acel timp, să-și dobândească adevărata sa independență și libertate națională, pe calea eliberării sociale de sub jugul monarhiei și a dictaturii burghezo-moșierești.

Anii de după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie au constituit o perioadă de avânt revoluționar al mișcării muncitorești, au fost anii apariției, creșterii și călirii în luptă a partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din țara noastră — Partidul Comunist.

Ferdinand de Hohenzollern, agent al reacțiunii internaționale, instrument și beneficiar al monopolurilor capitaliste străine și autohtone, transformând țara în bază de agresiune împotriva Uniunii Sovietice, a început o teroare sălbatică împotriva clasei muncitoare și a avangărzii sale. Guvernele patronate de el au călcat în picioare aspirațiile de libertate ale masselor populare și au trădat interesele cele mai fundamentale ale popoului.

Masele populare, amăgite cu promisiuni demagogice în timpul războiului imperialist, pentru a le folosi drept carne de tun, n'au primit decât noi îngrădiri ale drepturilor și libertăților democratice, scufundându-se într'o mizerie și mai neagră. Regele Ferdinand a susținut o politică de asuprire a minorităților naționale în cârdășie deplină cu vârfurile reacționare ale acestor minorități.

În 1927, se încheie domnia de asuprire și de trădare a celui de al doilea Hohenzollern, Ferdinand „cel leal“.

După trei ani de regență, a fost adus pe tronul României, cu concursul monopolurilor capitaliste occidentale, Carol al II-lea. Urât de popor, compromis încă înainte de a ajunge rege, faimos prin scandaluri și trădare, Carol al II-lea era instrumentul cel mai potrivit pentru îngenunchierea completă a țării de către imperialiștii mondiali și pentru planurile lor criminale de jaf și de cotopire.

Copărtaș al monopolurilor capitaliste străine în jefuirea țării, strâns legat de industria engleză de armament, amic personal cu Deterding, regele petrolului anglo-olandez și cu alți rechini imperialiști, Carol al II-lea și camarila sa au acționat dela început ca un pion activ al burgheziei imperialiste internaționale în pregătirea și organizarea războiului antisovietic.

Trădând interesele țării, Carol al II-lea a trecut la concesionarea masivă a bogățiilor ei, punând România sub controlul fățiș al monopolurilor străine.

Ascuțirea tot mai adâncă a contradicțiilor imperialismului exacerba reacțiunea internațională, accelerând pregătirile pentru deslănțuirea unui război antisovietic, pentru introducerea dictaturii deschise și sângeroase a vârfurilor celor mai agresive ale capitalului monopolist.

Urmând directivele acelor monopoluri, americano-engleze care au susținut imperialismul german-hitlerist, Carol al II-lea s'a orientat spre o politică agresivă, politică de trădare care a dus la ciuntirea țării prin Dictatul dela Viena, ocuparea României de către trupele hitleriste germane, instaurarea regimului fascist deschis și transformarea poporului în carne de tun în războiul antisovietic

Tot ce era putred și reacționar a găsit adăpost sub aripa ocrotitoare a lui Carol al II-lea. Vechii politicieni „istorici“ români, reacționari cu state de plată în trădarea intereselor poporului, uneltele criminale ale Gestapo-ului — legionarii și gogo-cuziștii, baronii și grofii unguri iredentști din Transilvania, — toată această adunătură de epave și trădători formau sprijinul politic al domniei lui Carol al II-lea, care urmărea exploatarea crâncenă și lipsirea de drepturi a poporului muncitor, asuprirea minorităților naționale și înfeudarea țării monopolurilor internaționale.

În timp ce cei mai buni și mai curajoși fii ai poporului, comuniștii — adevărații patrioți, apărători consecvenți ai intereselor vitale ale poporului și ai independenței țării — erau aruncați în temnițe, organizațiile fasciste, coloana a V-a a hitlerismului german, erau încurajate în activitatea lor de subminare de către rege și camarilă.

Lupta eroică a muncitorimii condusă de Partidul Comunist, care a culminat prin luptele C.F.R.-iștilor din 1933, a constituit pentru un timp un puternic zăgaz în calea fascizării țării și a pregătirilor de război.

Ceea ce n'au reușit să desăvârșească guvernele diferitelor partide și grupări burgheze fascizante din cauza împotrivirii masselor populare conduse de P.C.R., și-a luat asupra sa dictatura regală în 1938. Dictatura regală a dus o politică de desarmare economică și politică a țării, de izolare internă a poporului român de minoritățile naționale, slăbind rezistența noastră națională în fața amenințărilor tot mai grave ale imperialismului fascist german. Dictatura regală a pregătit condițiile ocupării țării noastre de către cotropitorii hitleriști.

Dacă în preajma primului război mondial Carol I a netezit drumul lui Wilhelm al II-lea pentru subjugarea țării noastre, în jurul celui de al doilea război mondial, un urmaș al acestuia, Carol al II-lea, a îngenu-

chiat țara și poporul unui alt stăpân și mai fioros, Hitler. Regii, s'au schimbat, dar politica de trădare națională a rămas aceeași

Mărturiile omului de casă al lui Carol al II-lea, Gigurtu, șeful guvernului fascist al trădării dela Viena, sunt revelatoare în această privință: „Putem afirma că în realitate, de câțiva ani noi facem o politică din ce în ce mai apropiată de Axă, fără a fi putut încă găsi forma pentru a o manifesta în mod precis... A trebuit voința și hotărîrea M. S. Regelui, ca... această apropiere să se poată înfăptui fără nicio ezitare“¹.

Forma concretă a acestei manifestări a fost vânzarea Nordului Transilvaniei, dictatul rușinos dela Viena.

Piedestalul acestei politici l-au constituit partidele „istorice“ ale lui Maniu și Brătianu, care au netezit drumul grupărilor fasciste, au întreținut ura șovină, au aprobat politica trădătoare a lui Carol al II-lea și au frânat protestul masei populare împotriva sfâșierii în două a Transilvaniei prin Dictatul dela Viena.

Singurul partid care a apărut interesele poporului și a condamnat și demascât conținutul antinațional al odiosului Dictat dela Viena, a fost Partidul Comunist.

„Prin sentința imperialismului germano-italian, dela Viena, imperialismul român n'a cedat Ungariei numai un teritoriu de circa 45.000 km², ci a supus jugului străin peste un milion muncitori și țărani români“, — spune documentul Partidului Comunist Român intitulat „Punctul nostru de vedere“ din 10 Septembrie 1940.

Răpirea Nordului, Transilvaniei a stârnit un val puternic de indignare și protest în rândurile poporului muncitor, care a culminat cu marile demonstrații din Cluj, Brașov, Timișoara etc. În fruntea protestului popular au stat cei mai buni fii ai clasei muncitoare.

Alături de rege și de legionari, Maniu a încercat totul pentru a împiedeca adunările de protest împotriva Dictatului, dovedindu-se încă odată dușman neîmpăcat al intereselor vitale ale poporului român, slugă de o viață întreagă a imperialismului cotropitor german.

Partidul Comunist din România, care a înfierat dictatul rușinos dela Viena, a indicat totodată și calea eliberării Nordului Transilvaniei și a dobândirii independenței naționale a țării: „Trimitem un cuvânt de îmbărbătare — scrie documentul de Partid din 10 Septembrie 1940 — muncitorilor și țăranilor români predați de imperialismul român grofilor maghiari și îndemnăm la luptă unită cu muncitorii și țăranii maghiari sub conducerea Partidului Comunist din Ungaria contra regimului de exploatare capitalisto-moșierească, reacționară și imperialistă de acolo. Numai

¹ „Universul“, Anul al III-lea, nr. 1, 1940, p. 3.

prin lupta revoluționară unită cu proletariatul maghiar, muncitorii și țărani români din Ungaria vor dobândi eliberarea lor națională. Iar lupta revoluționar-eliberatoare a proletariatului și a țărănimii din România, sub conducerea Partidului Comunist din România, revoluția populară victorioasă va face posibil reunirea celor 1.000.000 de muncitori și țărani români, predați imperialismului maghiar, cu poporul muncitor din România, în România liberă...“.

Înainte de a părăsi tronul, cel de al treilea Hohenzollern a dat o lovitură mișelească intereselor naționale ale poporului român, sancționând cu dispreț față de aceste interese, Dictatul dela Viena, dând țara pe mâna imperialismului hitlerist și predând puterea dictaturii sângeroase fasciste legionaro-antonesciene, care a desăvârșit transformarea României într-o bază de atac împotriva Țării Socialismului.

Dictatura legionaro-antonesciană a constituit o nouă fază, cea mai rușinoasă, pe drumul trădării independenței naționale, sub oblăduirea celui din urmă dintre Hohenzollernii din România, Mihai I și a partidelor „istorice“ ale lui Maniu și Brătianu. Partidul Comunist arăta masselor populare că: „Teama de avântul mișcării revoluționare populare, teama de revoluția populară eliberatoare a poporului muncitor a făcut burghezia așazis democratică, liberală și național-țărănistă să susțină și să participe la lovitură dela palat, de teamă că dictatura regală imperialistă urită de popor, nu va fi în stare să stăvilească avântul mișcării revoluționare a poporului muncitor, ce se vestește apropiat. În acest scop, mai ales în acest scop, s'a instaurat cea mai cruntă dictatură militaro-gardistă a generărilor reacționar Antonescu, agent al imperialismului germano-italian“¹.

Mergând pe drumul infam al predecesorilor săi, jalnicul urmaș al Hohenzollernilor, Mihai I, a încasat, cu lăcomia proprie familiei sale, din partea finanței germane, comisioanele trădării poporului, pentru participarea României în războiul antisovietic.

Țara Socialismului victorios a zdrobit fascismul german și a eliberat patria noastră de sub jugul fascist și imperialist. Eliberarea a dat posibilitatea poporului nostru muncitor să-și ia soarta în propriile mâini.

Clasele exploatare, dușmani de moarțe ai libertății poporului, grupându-se în jurul lui Mihai I, au încercat din nou să atenteze la libertățile poporului și la independența țării. Palatul a devenit centrul de subminare a cuceririlor democratice, centru de spionaj al puterilor imperialiste apusene. Veșnicii vânzători ai independenței naționale, spoliatorii nemiloși ai poporului, burghezia și moșierimea română, patronate de ultimul Hohenzollern, au încercat iarăși să negocieze cu interesele țării, cu

¹ «Punctul nostru de vedere» www.dacoromanica.ro

avuțiile, cu neatârarea ei. Complotul urzit de reacțiune împotriva libertății poporului a fost zdrobit de masele populare conduse de Partid.

Autorii vechilor manevre de învrăjbire șovină, conducătorii partidelor „istorice“, organizatorii sângeroaselor bande ale „Gărzii lui Maniu“, în cârdășie cu vârfurile reacționare ale minorităților naționale și cu șefii social-democrați de dreapta, au încercat să reaprindă lupta fratricidă între poporul român și minoritățile naționale, cu scopul de a împiedeca consolidarea unității democratice și a independenței naționale a României democratice, sperând că astfel vor putea să treacă mai ușor la restaurarea dictaturii burghezo-moșierești.

Politica națională justă, leninist-stalinistă a Partidului Comunist, a ridicat masele celor ce muncesc împotriva ațățătorilor la șovism, a făcut ca încercarea acestora să sufere un lamentabil eșec. Rând pe rând, dușmanii principali ai poporului au fost zdrobiți de forțele unite ale clasei muncitoare și țărâniei muncitoare conduse de Partid, isgonind și pe ultimul Hohenzollern, pilonul reacțiunii interne și agent al imperialismului americano-englez.

Inlăturarea dinastiei Hohenzollernilor a pus capăt unei trădări de mai bine de opt decenii a intereselor vitale ale poporului nostru. Amintirea odioșilor Hohenzollerni sporește ura poporului împotriva exploataților și asupritorilor de tot soiul, îl face să lupte cu și mai multă fermitate pentru construirea societății noi, socialiste, în care nu mai este loc pentru regi, bancheri, moșieri, trădătorii înrâiți ai țării.

Sub conducerea Partidului Muncitoresc Român și cu sprijinul hotărât al Uniunii Sovietice, oamenii muncii din țara noastră luptă pentru construirea socialismului, pentru cimentarea unității moral-politice a poporului, pentru frăția dintre poporul român și minoritățile naționale, pentru apărarea independenței naționale a R.P.R., promovând adevăratele interese naționale în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar.

ANEXĂ

Traducerea integrală a textului german

[Stema familiei Hohenzollern.]

Sinaia, 23/IX 1917

MINISTERUL CASEI REG[ALE]

SECRET

Documentul alăturat provine din masa de scris a regelui Carol, unde a rămas neobservat și fiind găsit mai târziu de omul meu de încredere, mi-a fost predat mie. E o comunicare întocmită de rege, după consiliul de coroană din 1914, pe seama Puterilor centrale, cu proiectul unei abdicări către Români. De așezat printre actele familiare secrete, după ce se va face o copie pentru E[xcellent] S[a] Cancelarul Imperiului, personal.

Wilhelm I[mpărat] R[ege]

Mă grăbesc, cu sinceră părere de rău, să fac comunicarea aceasta, că în urma unor greutăți de nebiruit am luat grava hotărâre de a renunța la domnie. — Situația în România a luat în vremea din urmă o întorsătură atât de amenințătoare, încât nu-mi mai era cu putință să iau asupra mea răspunderea ei, cu atât mai mult că eu eram profund pătruns de obligațiile ce mi le asumasem. — Manifestațiile nefcetate, o presă scump plătită și răspândirea știrilor celor mai mincinoase asupra mersului războiului, au provocat o agitație atât de mare în țara întreagă, încât chiar și cercurile conducătoare au fost smulse de acest curent. Foști miniștri, profesorii universităților și ai școlilor superioare, precum și toate clasele societății au astăzi numai un singur țel înaintea ochilor lor: acela de a pune mâna pe Transilvania. Numărul mic de oameni cu judecată chibzuită și puținele ziare, care se împotrivesc acestui curent amintit sunt înfierăți ca trădători. Ca o ultimă încercare am convocat un consiliu de coroană, în care am expus deschis situația și am atras atenția asupra marelui primejdii ce amenință țara, dacă nu se pune stavilă acestor uneltiri periculoase pentru stat; în sfârșit, am adresat un apel stăruitor către domnii adunați în jurul meu, ceace din păcate a rămas fără rezultat, motivându-se că acest curent puternic nu mai poate fi stăvilit. După acestea n'a mai rămas pentru mine altă cale, decât să declar că nu pot rămâne mai departe în fruntea unei țări, care îmi retrage încrederea ei. Imi este greu, nesfârșit de greu să iau în această clipă o astfel de hotărâre, căci îmi dau limpede seama de urmările unei acțiuni necugetate a României. — Mi se sfâșie inima la gândul că armata [oastea] făurită de mine, care în anul trecut m'a urmat cu entuziasm, ar putea să mășăluiască sub ochii mei [tocmai] în direcția în care eu nădăjduiam să dau ajutor și această mâhnire adâncă nu poate fi biruită. — Dar cuvântul meu este mai sfânt ca orice și eu o rup cu un trecut întreg, pentru ca numele meu să rămână nepătat. — Tot ceace am creat, întemeiat și posedat într'o jumătate de veac, îl depun pe altarul onoarei. Aș vrea să mi se implinească [doar] o singură dorință: ca tragica mea soartă [destin], armata [trupa] lipsită de conducere să nu poată prejudicia în niciun chip victoriile bravilor aliați, Rog să ni se acorde și mai departe respect, bunăvoință și încredere. —

V. I. LENIN ȘI PROBLEMELE RĂZBOAIELOR BALCANICE *

DE

I. GHEORGHIU

...Țările balcanice se găseau la începutul secolului al XX-lea la un stadiu de dezvoltare foarte înapoiat din punct de vedere economic. Industria era puțin dezvoltată, proletariatul puțin numeros. În Bulgaria, de exemplu, erau în 1911, în total, 345 fabrici cu 15.886 de muncitori. După o statistică din 1910 numărul proletariatului atingea cifra de 350.000, însă majoritatea lor erau proletari agricoli. În Serbia, numărul proletarilor era în 1911 de circa 230.000 de oameni. În agricultură, relațiile de producție feudale au fost lichidate doar în parte. Lenin arăta că în Balcani s'au menținut „...puternice rămășițe ale Evului Mediu, care frâneau nespuse de puternic dezvoltarea socială și creșterea proletariatului. Aceste rămășițe erau: absolutismul (puterea suverană nemărginită), feudalismul (stăpânirea pământului și privilegiile feudalilor-moșierilor) și reprimarea naționalităților“¹. Contradicțiile de clasă erau complicate și adâncite prin contradicții religioase și naționale. În Macedonia moșierii erau Turci, de religie mahomedană, iar țărani erau Slavi, de religie creștină.

Stăpânirea feudalilor turci în Europa a avut urmări cu totul nefaste pentru popoarele din Peninsula Balcanică. Încă în anul 1853 Marx și Engels scriau, printre altele, în lucrarea lor „Problema orientală“: „Dar, văzând ce faliment jalnic au suferit toate încercările guvernului turc de a îmbrățișa drumul civilizației... trebuie să recunoaștem că prezența Turcilor în Europa constituie o serioasă piedică în calea dezvoltării bogățiilor naturale ale peninsulei traco-ilirice“².

* Extras din comunicarea făcută la Institutul de Istorie al Academiei R.P.R., cu prilejul comemorării a 30 de ani de la moartea lui V. I. Lenin.

¹ V. I. Lenin, Opere, v. 18, ed. rusă, p. 340.

² Karl Marx - Fr. Engels, Opere, v. IX, p. 273-274.

Nici stăpânirea junilor turci, în urma revoluției burgheze turce din 1908 nu a schimbat situația. Junii turci, întocmai ca și vechii sultani, au căutat prin toate mijloacele ce le stăteau la dispoziție să înnăbușe trezirea conștiinței naționale a popoarelor balcanice, care începuse să se manifeste în diferite părți ale imperiului otoman printre Greci, Armeni, Arabi și Slavi. Junii turci au reprimat fără milă mișcările naționale și au avut o atitudine tot atât de dușmănoasă și față de mișcarea proletariatului, care începea să se trezească.

Nu s'a rezolvat nici problema agrară, după cum nu au fost înfăptuite nici reforme economice, sociale și politice. În anii 1908—1911, junii turci au eliminat din programul lor ultimele puncte, care mai făgăduiau o îmbunătățire a situației țăranilor. Ei nu s'au hotărât să se atingă nici de privilegiile capitalului străin în Turcia. Politica junilor turci a stârnit nemulțumirea maselor populare din Peninsula Balcanică, care, la începutul celui de al doilea deceniu al secolului al XX-lea, s'au ridicat cu o și mai mare vigoare la lupta pentru eliberarea națională, luptă care se accentua în Balcani încă din secolul al XIX-lea.

Sarcina istorică, ce stătea în fața popoarelor balcanice, a fost crearea unor state naționale unificate în Balcani, sfărâmarea jugului feudalilor locali (indiferent de faptul că erau Turci, Sârbi, Bulgari sau Greci), eliberarea definitivă a țăranilor din țările balcanice de sub jugul moșieresc.

Dar aceste probleme importante ale Balcanilor s'au rezolvat nu pe calea revoluției, ci pe calea „războiului, condus de interese burgheze și dinastice”¹. Din cauza slăbiciunii mișcării muncitorești, precum și a fărâmițării, lipsei de dezvoltare, stării de întunecime în care erau ținute masele de țărani din toate țările balcanice, lupta de eliberare a fost folosită de dinastiile țărilor balcanice și de tânăra burghezie națională în scopuri expansioniste. Tânăra burghezie națională se simțea strămtorată în cadrul propriilor state balcanice și căuta să-și extindă statele, în primul rând pe seama Turciei europene. Între burghezia sârbă și cea bulgară se ducea de mult o luptă surdă pentru împărțirea Macedoniei. Burghezia sârbă dorea ieșirea la Marea Adriatică, iar cea bulgară la Marea Egee.

În scopul înfăptuirii planurilor ei de cucerire, burghezia țărilor balcanice aștepta momentul prielnic pentru a începe războiul împotriva Turcilor. Momentul a' fost găsit în Octombrie 1912. Mișcarea de eliberare din anii 1911—1912 în Albania și Macedonia, precum și refuzul Turciei de a acorda autonomie Macedoniei și Traciei au servit ca motiv pentru începutul primului război balcanic.

Primul război balcanic, deși desfășurat sub lozinca eliberării naționale și a alianței popoarelor bulgar, sârb și grec, a fost în realitate un

¹ V. I. Lenin, Opere, v. 10, www.dacoromanica.ro

război prin care burghezia țărilor balcanice căuta să-și înfăptuiască planurile ei de cucerire pe socoteala Turciei.

Socialiștii „strâmți” — fracțiunea de stânga a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din Bulgaria — care cunoșteau bine scopurile clicii burghezo-monarhice bulgărești ca și a celorlalte state balcanice, s’au ridicat cu hotărâre împotriva războiului care începuse. Ei știau bine că regele Ferdinand al Bulgariei și clica lui nu vor elibera Macedonia și Tracia, ci vor duce doar o politică de asuprire și sărăcire a popoarelor balcanice. Socialiștii „strâmți” au arătat că alianța balcanică a fost alianța clicilor monarho-burgheze balcanice, care aveau tendința de a acapara și nu de a elibera Macedonia și că statele balcanice vor fi transformate în instrumente ale marilor state imperialiste. Socialiștii strâmți au arătat că politica naționalistă, cuceritoare a burgheziei și monarhismului, a imperialismului străin desface și slăbește reciproc statele balcanice. Ei au arătat că această politică de jaf obligă burghezia balcanică să cadă în dependență față de marile fiare imperialiste

Peninsula Balcanică a fost de mult focarul contradicțiilor imperia liste între marile puteri, care voiau să-și extindă stăpânirea lor colonială. Imperialismul austro-german, căutând să transforme Turcia într’o colonie a sa, susținea pe Turci și împiedica succesele statelor balcanice, mai ales ale Serbiei și Muntenegrului. Politica expansionistă a blocului austro-german față de popoarele Peninsulei Balcanice se manifestase deja încă din 1908 prin anexarea de către Austria a Bosniei și Herzegovinei. Anglia și Franța, în speranța folosirii alianței statelor balcanice în viitorul război împotriva Austro-Ungariei și Germaniei ațâțau prin toate mijloacele statele balcanice împotriva Austro-Ungariei. Politica Angliei, exprimată prin formula „Europa nu va permite o conducere ne la locul ei” în Balcani, arăta tendința fățișe a cercurilor guvernamentale engleze de a se amesteca în treburile balcanice. În ce privește Rusia țaristă, aceasta, pentru a-și realiza planul său de însușire a strâmtorilor, sprijinea statele balcanice și dorea slăbirea Turciei. Rusia țaristă ducea o politică de ațâțare împotriva Austriei și sprijinire a țărilor balcanice cu scopul de a slăbi Turcia și de a-și croi drum spre Dardanele. Anglia și Franța însă, nu aveau interesul ca dominația otomană asupra popoarelor balcanice să fie înlăturată. Aceasta din două motive ; pe de o parte Anglia se temea că-și va pierde influența asupra lumii musulmane, iar Franța se temea să nu piardă uriașele capitaluri investite în Turcia. Pe de altă parte, atât Anglia cât și Franța se temeau de întărirea Rusiei la strâmtori. Rusia — fiind amenințată de a rămâne singură cu aliații balcanici împotriva unei eventuale acțiuni armate a Austriei și Germaniei — a avut tot timpul o atitudine prudentă față de

alianța balcanică și a căutat a determina statele balcanice să amâne declanșarea războiului împotriva Turciei.

Victoriile rapide ale alianței balcanice împotriva Turciei au sporit și mai mult amestecul marilor puteri în treburile balcanice și au complicat în același timp și situația internațională. Austro-Ungaria, împinsă de Germania, făcea serioase pregătiri militare în vederea unui război cu Serbia și chiar cu Rusia. Franța, fiind nemulțumită de atitudinea conciliantă a Rusiei, îndemna în fel și chip guvernul rus să ia o atitudine mai hotărâtă. Anglia, temându-se de o intervenție militară din partea blocului austro-german în treburile balcanice, a luat și ea o serie de noi măsuri militare. În toamna anului 1912, statele majore ale Angliei și Franței au pregătit chiar planurile unei eventuale acțiuni militare anglo-franceze împotriva Germaniei.

Situația internațională creată pe atunci era atât de încordată, încât la sfârșitul anului 1912 exista pericolul ca războiul balcanic să se transforme într'un război european. Dacă războiul n'a izbucnit atunci, aceasta se datorește faptului că cele două grupări imperialiste nu se considerau încă destul de pregătite pentru un război de mari proporții.

Așa dar, primul război balcanic purtat între statele Alianței balcanice și Turcia, în scopul „eliberării naționale a popoarelor balcanice“ a dus la ciocnirea celor două mari grupuri imperialiste: blocul austro-german pe de o parte, iar de cealaltă parte — Tripla Înțelegere.

Amestecul marilor puteri imperialiste în treburile statelor balcanice a fost profund dăunător pentru popoarele balcanice. Istoria luptelor popoarelor balcanice a dovedit cu prisosință că intervenția puterilor apusene a fost principala piedecă în calea eliberării lor naționale, cât și în calea înlăturării rămășițelor feudale.

„Și intervenția dușmănoasă și — chipurile, prietenească a „puterilor“ Europei — scria Lenin — înseamnă pentru țăranii și muncitorii balcanici, doar adăugirea a tot felul de lanțuri și piedici în calea dezvoltării libere, în condițiile generale ale exploatării capitaliste“¹.

Lenin a demascat fără cruțare politica burgheziei europene — fie ea cât de liberală — față de popoarele balcanice: „Nimic — scria Lenin — înafară de susținerea putreziciunii și a stagnării, înafară de piedeci birocratice libertății nu aduce Balcanilor chiar cea mai „liberală“ burghezie a Europei“².

Cu și mai mare hotărâre s'a ridicat Lenin împotriva politicii reacționare a naționaliștilor burghezi ruși de toate nuanțele, care, sub masca

¹ V. I. Lenin, Opere, v. 18, ed. rusă, p. 320.

² Ibidem.

încurajării „luptei sfinte pentru independență“ a popoarelor balcanice, împingeau aceste popoare la război în scopul realizării unor venituri fabuloase pentru ei.

„«Lupta sfântă pentru independență» — scria Lenin — este numai o frază pentru înșelarea celor naivi, căci nimeni nu a călcat în picioare la noi în Rusia principiile cu adevărat democratice ale adevăratei independențe a tuturor popoarelor, ca naționaliștii și octombriștii“. — „Socoteala naționaliștilor — scria mai departe Lenin — este sinceră și nerușinată până în ultimul grad. Ei spun cuvinte pompoase despre „lupta sfântă pentru independență“ a popoarelor, iar ei, în modul cel mai degajat posibil, se joacă cu viața milioanei de oameni împingând popoarele la măcel pentru veniturile unui mănunchi de negustori și industriași“¹. Aceste cuvinte ale lui Lenin se potrivesc de minune și burgheziei marilor puteri europene. Lenin caracteriza politica dusă de statele imperialiste ca un „joc de noroc“, „un joc cu sângele milioanei de oameni, trimise când ici, când colo în măcel pentru cucerirea de pământuri străine și jaful vecinilor slabi“².

În altă parte, referindu-se la politica imperialistă a țarismului față de popoarele balcanice, lucru valabil pentru toate țările imperialiste, Lenin scria: „Politica de ațâțare împotriva Austriei, provocarea unui război împotriva ei, trâmbițarea referitoare la „sarcinile slave“ ale Rusiei — toate acestea reprezintă tendința, cusută vădit cu ață albă, de a distrage atenția dela treburile interne ale Rusiei și „de a smulge o bucată“ Turciei. Sprijinul reacțiunii în țară și jaful colonial, imperialist, în afară, iată esența acestei politici grosolane «patriotice»“³.

Temându-se de libertate deplină în propriile ei țări și în Balcani, burghezia europeană ațâța fără nerușinare dușmănia națională pentru a-și ușura politica sa de jaf. În articolul „Războiul balcanic și șovinismul burghez“, Lenin scria că burghezia europeană „se teme de adevărata libertate și la ea acasă și în Balcani, ea tinde numai să se îmbogățească pe socoteala străină, ea aprinde șovinismul, dușmănia națională, pentru a ușura pentru sine politica de jaf, pentru a îngreuna dezvoltarea liberă a claselor subjugate balcanice“⁴.

Lenin n'a scăpat nicio ocazie pentru a demasca și biciui fără cruțare orice manifestare a șovinismului burghez, a cărui politică transforma popoarele în carne de tun.

¹ V. I. Lenin, Opere, v. 18, ed. rusă, p. 311.

² Ibidem, p. 312.

³ Ibidem, p. 322.

⁴ Ibidem v. 19, ed. rusă, p. 491-20.

La 10 Octombrie 1912, Duma orășenească din Petersburg a adoptat o rezoluție adresată popoarelor din țările balcanice în care se spunea, printre altele: „Petersburgul, împreună cu voi trăiește cu speranța în viitorul luminos al libertății popoarelor subjgate, în numele căreia vă vărsați voi sângele“. Demascând conținutul acestei „rezoluții rușinoase“, Lenin arăta că ea este „un model de șovinism burghez, un model de plecăciune josnică a burgheziei față de „puterea celor avuți“, un model de susținere de către burghezie a acelei politici, care transformă popoarele în carne de tun“¹.

„Niciodată și nicăeri — scria Lenin mai departe — „libertatea“ n'a fost obținută de popoarele subjgate prin războiul unui popor împotriva altuia. Războaiele popoarelor întăresc numai înrobirea popoarelor“².

Proletariatul european nu a aprobat acest război și atunci când contradicțiile marilor puteri imperialiste amenințau să se transforme într'un război de proporții europene, el a exercitat o puternică presiune asupra guvernelor și asupra claselor dominante ale marilor puteri, cerând pace și neimixtiune în treburile balcanice. Numai în luna Noembrie 1912 au avut loc în 60 de mari orașe ale Europei meetinguri de protest împotriva războiului.

Sub presiunea puternică a proletariatului internațional și la insistența cerere a aripei de stanga din Internaționala a II-a, Congresul socialist internațional dela Basel, din anul 1912 a adoptat o moțiune prin care chema proletariatul din toate țările să lupte pentru pace, împotriva războiului mondial care se apropia.

Bolșevicii ruși au adoptat poziția cea mai clară și cu adevărat revoluționară în problema războiului balcanic. În instrucțiunile sale date deputaților muncitorilor în vederea acțiunii lor în Duma de stat, Lenin scria printre altele, în Noembrie 1912, că muncitorii trebuie să fie „împotriva intervenției altor puteri în războiul balcanic. În mod obligator se va adera la demonstrația pentru pace, care a avut loc la Basel, la Congresul socialist internațional. Război războiului! Împotriva oricărei imixtiuni! Pentru pace! Acestea sunt lozincile muncitorilor“³.

Demascând politica șoviniștilor ruși de toate nuanțele dela octombriști la cadeți care, sub masca „protectoratului“ marilor puteri europene asupra popoarelor balcanice, urmăreau asuprirea lor, Lenin scria: „Democrația în general, iar muncitorii în particular sunt împotriva oricărui „protectorat“ al Slavilor de către vulpi și lupi și pentru deplina autodeterminare a popoarelor, pentru deplina democrație, pentru eliberarea Slavilor de orice protectorat «al marilor puteri»“.

¹ V. I. Lenin, *Opere*, v. 18, ed. rusă, p. 324.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, p. 387.

„Liberalii și naționaliștii — continua Lenin — se ceartă în privința diferitelor mijloace de a jefui și a robi popoarele balcanice de către burghezia Europei. Numai muncitorii duc politica adevăratei democrații pentru libertate și democrație peste tot și până la capăt împotriva oricărui „protektorat“, al jafului și al intervenției!“¹.

Muncitorii de frunte din țările balcanice și întreaga democrație balcanică vedeau rezolvarea pe deplin democratică a problemei naționale în Balcani nu în intrigile diplomaților burghezi, fie ei cât de liberali, ci în republici libere ale țărilor din Balcani.

Lenin arăta că „libertatea adevărată a țăranului slav în Balcani ca și a țăranului turc, poate fi asigurată numai prin deplina libertate în interiorul fiecărei țări... pe deplin și până la capăt democratice“².

Trebue subliniat în mod deosebit faptul că Lenin avea în vedere așezarea de state *pe deplin și până la capăt democratice* în care puterea s'o aibă clasa muncitoare. Crearea unor astfel de state, în condițiile istorice de atunci, ca o încununare a luptei de eliberare a popoarelor balcanice — atât slave, cât și turce — împotriva jugului feudal, însemna o puternică lovitură dată feudalismului în Balcani și, în același timp, slăbirea lanțului imperialist.

Aceeași lozincă a lansat-o Lenin și în instrucțiunile sale date deputaților muncitorilor în vederea acțiunii lor în Duma de stat, în Noembrie 1912. „...Impotriva dușmăniei slavo-turce — scria Lenin. — Pentru libertatea și egalitatea în drepturi a *tuturor* popoarelor din Balcani“³.

Cu toate că problemele importante ale popoarelor balcanice s'au rezolvat pe calea războiului și nu a revoluției, cu toate acestea, victoriile sârbo-bulgare împotriva Turcilor au avut o importanță deosebit de mare pentru dezvoltarea ulterioară a statelor balcanice.

Vorbind despre însemnătatea socială a victoriilor sârbo-bulgare împotriva Turcilor, Lenin arăta că ele „...înseamnă o subminare a dominației feudalismului în Macedonia, înseamnă constituirea unei clase mai mult sau mai puțin libere de țărani — proprietari de pământ — înseamnă asigurarea întregii dezvoltări sociale a țărilor balcanice, reținute de absolutism și de relațiile iobăgiste“⁴.

Printr'un democratism deplin și consecvent, sarcina istorică a creării statelor naționale unite în Balcani și a eliberării definitive a țăranilor din Balcani, indiferent de naționalitate, de sub jugul moșieresc, ar fi putut fi rezolvată de popoarele balcanice de zece ori mai ușor. „Printr'un democratism deplin și consecvent — scria Lenin — nu ar fi fost posibile nici

¹ V. I. Lenin, Opere, v. 18, ed. rusă, p. 323.

² Ibidem, p. 324.

³ Ibidem, p. 387.

⁴ Ibidem, p. 369.

asuprirea națională, nici fricțiunea națională, nici ațâțarea diferențelor religioase. Popoarelor balcanice li s'ar fi asigurat o dezvoltare cu adevărat rapidă, largă și liberă“¹.

Lenin sublinia în mod deosebit că eliberarea națională și dreptul de autodeterminare al popoarelor balcanice s'ar fi putut obține numai prin eliberarea deplină de sub jugul moșierilor și al absolutismului.

„În cazul unei eliberări complete de sub moșieri și absolutism — scria — Lenin — rezultatul inevitabil ar fi fost eliberarea națională și deplina libertate a autodeterminării popoarelor. Dimpotrivă, dacă va rămâne jugul moșierilor și al monarhiilor balcanice asupra popoarelor, va rămâne inevitabil, într'o măsură sau alta și asuprirea națională“².

Lenin atrăgea atenția că asuprirea națională este cauzată tocmai de faptul că atât țăranul slav cât și cel turc se găseau sub jugul moșierilor lor și al guvernelor lor. „Și țăranul slav și cel turc în Balcani — scria Lenin — sunt frați, deopotrivă „de asupriți“ de moșierii lor și de guvernele lor. Iată adevărata asuprire, iată adevărata piedică a „independenței“ și a «libertății»“³.

„Numai eliberarea economică și politică dusă până la capăt — scria Lenin — a țăranilor tuturor popoarelor balcanice poate să distrugă orice posibilitate de subjugare națională de orice fel ar fi ea“⁴. Arătând că eliberarea națională este posibilă numai în urma eliberării complete economice și politice, Lenin demasca burghezia rusă, și în același timp burghezia europeană, care, prin strigăte despre eliberarea „națională“ a „Slavilor“ îngreuna eliberarea deplină a popoarelor balcanice. „Prin aceasta — scria Lenin — se falsifică în mod direct ideea și însemnătatea istorică a acelor evenimente, care au loc acum în Balcani, prin aceasta se îngreunează cauza unei adevărate eliberări a popoarelor Balcanice. Prin aceasta se susține menținerea într'o măsură sau alta a privilegiilor moșierești, a nedreptății politice, a asupririi naționale“⁵.

Care au fost cauzele istorice care au avut ca urmare faptul că eliberarea națională a popoarelor balcanice nu s'a făcut prin revoluție, ci prin război ?

Răspunsul la această întrebare ni-l dă Lenin. În articolul „Insemnătatea socială a victoriilor sârbo-bulgare“, Lenin arată că „...principala cauză istorică a acestui fapt a fost slăbiciunea, fărâmițarea, lipsa de dezvoltare, întunecimea masselor de țărani, din toate țările balcanice, precum și numărul mic de muncitori, care înțelegeau bine situația lucrurilor“⁶.

¹ V. I. Lenin, Opere, v. 19, ed. rusă, p. 19.

² Ibidem, v. 18, ed. rusă, p. 369.

³ Ibidem, p. 325.

⁴ Ibidem, p. 370.

⁵ Ibidem, v. 18, ed. rusă, p. 369—370.

⁶ Ibidem, p. 369.

Același lucru l-a scris Lenin și în articolul „Un nou capitol în istoria universală“ : „Slăbiciunea claselor democratice în statele balcanice de azi — scria Lenin — (proletariat puțin numeros, țărani înapoiți, fărâmițați, analfabeți), a dus la faptul că alianța necesară economică și politică a devenit alianța monarhiilor balcanice“¹.

Cu toate că primul război balcanic a fost purtat în numele intereselor dinastice ale monarhilor din Balcani și în numele tendințelor naționaliste ale burgheziei țărilor balcanice, el a avut o mare importanță istorică, deoarece dădea o puternică lovitură rămășițelor feudale din Europa răsăriteană și pregătea terenul pentru dezvoltarea capitalismului în țările balcanice. Referindu-se la acest lucru Lenin scria : „Cu toate că în Balcani s'a format o alianță a monarhiilor și nu o alianță a republicilor — cu toate că alianța s'a realizat datorită războiului și nu datorită revoluției — cu toate acestea s'a făcut un uriaș pas înainte pe drumul distrugerii rămășițelor Evului Mediu în întreaga Europă răsăriteană“².

Lenin a caracterizat primul război balcanic ca „...una din verigile lanțului evenimentelor mondiale, care au însemnat crahul Evului Mediu în Asia și în Europa răsăriteană“³.

În ceea ce privește al doilea război balcanic, acesta a avut un caracter net imperialist, el a fost un război prădalnic, de împărțire între aliații balcanici a teritoriilor cucerite de la Turci. Obiectul principal al certurilor a fost Macedonia. În spatele statelor balcanice erau aceleași puteri imperialiste ca și în timpul primului război balcanic între care se desfășura o luptă ascuțită pentru cucerirea sferei de influență în Peninsula Balcanică. Situația s'a complicat și prin faptul că în această ceartă s'a amestecat România, care vroia să cotopească Dobrogea bulgară.

Cercurile conducătoare din România, în frunte cu prusacul de Hohenzollern, urmăreau cu un mare interes criza balcanică ce se cocea și așteptau doar momentul prielnic pentru satisfacerea scopurilor lor cuceritoare. Încă din vara anului 1911, guvernul român dădea de înțeles că „...dacă în Balcani ar avea loc transformări mari, atunci România ar lua atitudinea pe care o vor reclama interesele ei“⁴.

Burghezia și moșierimea română visa, în cazul unor complicații între Turcia și Bulgaria, să silească pe cea din urmă să restabilească echilibrul în Balcani prin concesiuni corespunzătoare în favoarea României⁵.

¹ V. I. Lenin, Opere, v. 18, ed. rusă, p. 340.

² Ibidem, p. 341.

³ Ibidem, v. 19, ed. rusă, p. 19.

⁴ Mejdunarodnie otnoșenia v epohu imperializma, seria II-a, v. XVIII, p. I, Nr. 250.

⁵ A se vedea « Sbornik diplomaticheskikh dokumentov, kasaiușcilhsea sobitii na Balkanskom poluostrove » (August 1912—Iulie 1913), Nr. 306.

Când a izbucnit primul război balcanic, guvernul conservator al lui Titu Maiorescu a declarat că România va menține neutralitatea însă cu o clauză care făcea să se înțeleagă că el tinde la anumite anexiuni externe. Guvernul român a declarat că „...România va menține o neutralitate severă atâta vreme cât nu va fi vorba de schimbări teritoriale“. Totuși amestecul marilor puteri sau „...lărgirea teritorială a Bulgariei la terminarea războiului — continua guvernul român — pot să schimbe atitudinea României față de evenimentele care au loc în Balcani și s'o silească să ceară pentru sine compensații corespunzătoare“¹.

Nu încăpea nicio îndoială că guvernul român nu dorea să păstreze o neutralitate corectă, ci aștepta doar momentul prielnic unei intervenții pentru satisfacerea țelurilor lui de cucerire. Guvernul român n'a așteptat sfârșitul războiului și a început să ceară compensații pe socoteala Bulgariei chiar în schimbul neutralității. Peste o lună numai după începutul războiului, Maiorescu, primul ministru al guvernului român, s'a adresat lui Șebeco, ambasadorul rus la București, cu rugămintea ca Rusia să ia asupra sa mijlocirea între România și Bulgaria pentru lămurirea atitudinii Bulgariei în problema unei eventuale rectificări a frontierei româno-bulgare dela Turtucaia la Marea Neagră².

La mijlocul lunii Decembrie, anul 1912, prin mijlocirea Rusiei au început la Londra tratative între ambasadorii României și Bulgariei în legătură cu rectificarea frontierelor României. Guvernul român cerea autonomie bisericească și școlară pentru Cușo-Vlahii din Macedonia și o rectificare strategică a frontierei cu Bulgaria (cedarea către România a unei părți a teritoriului bulgăresc pe linia Turtucaia-Balcic inclusiv Silistra). Dar Bulgaria nu a consimțit să satisfacă toate aceste cereri. Propunerile guvernului bulgar se reduceau la următoarele: 1. — autonomie bisericească și școlară pentru Cușo-Vlahii din Macedonia; 2. — desfacerea întăriturilor și forturilor Silistrei și, în cazul cel mai rău, cedarea poziției strategice Megidia-Tabia; 3. — rectificarea frontierei de-a-lungul unei linii drepte cu cedarea către România a 20 sate aproximativ; 4. — garantarea inviolabilității Dobrogei românești³.

Tratativele între România și Bulgaria, începute la Londra, nu au dus la un rezultat pozitiv. Bulgaria nu putea să satisfacă în întregime cererile guvernului român.

Situația devenea din ce în ce mai amenințătoare. După relatările lui Șebeco din 8 Ianuarie 1913 „...guvernul român a hotărât, fără a declara

¹ * Sbornik diplomatskih dokumentov, kasaiušihsea sobitii na Balkanskom poluostrove », Nr. 309.

² Ibidem, Nr. 311.

³ Ibidem, Nr. 326.

război și a mobiliza armata, să ocupe cu trupele sale teritoriul bulgar... pentru ca prin aceasta să determine Bulgaria să privească cu seriozitate cererile românești”¹.

Conducătorii partidului conservator, sprijiniți direct de liberali, au început o campanie de propagandă deșănțată împotriva Bulgarilor. Lea derii partidului conservator considerau războiul ca unicul mijloc de apărare al „intereselor naționale” ale României.

Între timp guvernul bulgar a căzut de acord să facă unele concesiuni și să cedeze porțiunea maritimă dela Sud de Mangalia, în lungime de șase verste. Guvernul român însă insista să se cedeze României orașul Silistra și motiva această cerere prin aceea că opinia publică era puternic atârțată în privința acestui oraș².

În legătură cu reînceperea acțiunilor militare între Bulgaria și Turcia, la 3 Februarie 1913, conflictul între România și Bulgaria s'a ascuțit și mai mult.

Asigurându-și sprijinul Rusiei, care depunea eforturi pentru a preîntâmpina un război între România și Bulgaria și pentru a rupe România de Tripla Alianță (atrăgând-o de partea sa), guvernul român a recurs la amenințări directe față de Bulgaria și a declarat mobilizarea parțială.

Luând în considerație situația creată, Rusia a propus marilor puteri să facă o intervenție comună pe lângă guvernele din Sofia și București cu propunerea ca cearta româno-bulgară să fie rezolvată de marile puteri³. Conferința celor șase mari puteri europene, convocată pentru discutarea conflictului bulgaro-român la Londra, a hotărât să transmită discutarea acestei probleme unei conferințe a ambasadorilor la Petersburg. La 9 Mai 1913 ca rezultat al tratativelor dela Petersburg, a fost alcătuit un protocol, conform căruia România primea orașul Silistra cu împrejurimile pe o rază de 3 km. În același timp Bulgaria trebuia să acorde autonomie școlară și bisericească Cuțo-Vlahilor. Celelalte pretenții teritoriale ale guvernului român nu au fost satisfăcute⁴.

Hotărîrea conferinței dela Petersburg a ambasadorilor nu a satisfăcut nici Bulgaria, nici România. Cu toate că la 31 Mai 1913 parlamentul român a ratificat cu o mare majoritate de voturi hotărîrea conferinței dela Petersburg, cercurile conducătoare din România nu-și ascundeau nemulțumirea față de această hotărîre. Ambasadorul rus la București declara că „...în cazul unei ciocniri armate între Bulgaria și Serbia, România de

¹ « Sbornik diplomaticheskikh dokumentov, kasaiuşchihsea sobitii na Balkanskom poluostrove », Nr. 332.

² Ibidem, Nr. 349.

³ Ibidem, Nr. 366.

⁴ Ibidem, Nr. 382.

data această se va folosi neapărat de ea pentru satisfacerea cât mai completă a pretențiilor sale“¹.

În Mai și Iunie 1913, în ajunul celui de al doilea război balcanic, România se orienta din ce în ce mai mult spre Serbia și Grecia, împotriva Bulgariei. La 1 Iunie 1913 a fost semnat un tratat de alianță între Grecia și Serbia. La el a aderat și România. Unii bărbați de stat români (Brătianu, Take Ionescu și alții) temându-se ca nu cumva Bulgaria, după ce va termina cu Grecia și Serbia, să-și întoarcă armele împotriva României, condamnau poziția greșită „a mâinilor încrucișate“, ocupată de România în primul război balcanic și învinuiau guvernul burghezo-moșieresc și pe Carol I că nu a intervenit activ atunci când trupele bulgare erau încurcate la Adrianopol și n'ă cerut Bulgariei Silistra drept compensație pentru „neutralitatea“ României².

La 25 Mai 1913 Take Ionescu a comunicat lui Șebeco, că în cazul unei ciocniri armate între aliați, România nu va rămâne neutră³.

La începutul lui Iunie 1913 poziția guvernului român era clăr definită. Incercarea Austriei de a reține trecerea ei în lagărul antibulgar a suferit un eșec. La 16 Iunie, Maiorescu a declarat că, în caz de război, România va mobiliza armata sa și va ocupa teritoriul bulgăresc dela Turtucaia la Balcic pe care ea îl consideră frontiera sa naturală cu Bulgaria⁴. În același timp, regele Carol I, în discuția pe care a avut-o cu ambasadorul francez Blondel, a declarat că „...România nu va permite în niciun caz dezastrul Serbiei“⁵.

La sfârșitul lui Iunie 1913, guvernul român a declarat guvernului bulgar că „...în cazul unui război între Bulgaria și Serbia, România va mobiliza armata sa și va începe operațiunile militare“⁶.

Socoteala pe care și-o făcea guvernul bulgar, că Germania și Austro-Ungaria vor reuși să rețină România de a intra în război, s'a dovedit a fi greșită. La 3 Iulie 1913 România a declarat mobilizarea, iar la 10 Iulie a început războiul împotriva Bulgariei.

Participarea României la cel de al doilea război balcanic a avut un caracter imperialist. Cercurile conducătoare românești au prins momentul favorabil pentru satisfacerea planurilor lor expansioniste. Atitudinea guvernului român din tot timpul crizei balcanice nu lăsa nicio posibilitate de

¹ Citez după lucrarea lui Moghilevici și Airapetean, *Na puteah k mirovoi voine*, p. 155—156.

² *Ibidem*, p. 180.

³ « Sbornik diplomaticheskikh dokumentov, kasaiuşchihsea sobtii na Balkanskom pokuostrove », Nr. 374.

⁴ Moghilevici și Airapetean, *op. cit.*, p. 180—181.

⁵ *Ibidem*, p. 182.

⁶ *Ibidem*.

îndoială asupra tendințelor imperialiste ale burgheziei românești în ascensiune.

Clasa muncitoare din România a fost împotriva acestui război de jefuire a teritoriilor bulgare, pe care-l deslănțuiseră cercurile conducătoare românești. Conducerea partidului social-democrat din România, influențată de ideile menșevice ale lui Gherea ocupase o poziție oportunistă, dușmănoasă intereselor clasei muncitoare. Dar muncitorii înaintați din România, în frunte cu Ștefan Gheorghiu, s'au ridicat împotriva războiului nedrept dus contra Bulgariei. Un grup de muncitori, având în frunte pe revoluționarul Ștefan Gheorghiu, a lansat un manifest, intitulat „război războiului“.

În acest manifest se spune printre altele :

„...Destul cu atâtea crime.. Când ni se va tot cânta că „Patria cere... Patria vrea“ să închidem odată pentru totdeauna gura șarlatanilor cu : *Patria suntem noi muncitorii, producătorii întregii bogății sociale și numai noi știm mai bine ca oricine ceea ce trebuie de făcut*“¹.

Manifestul intitulat „Război Războiului“ poartă data de 29 Septembrie 1912.

Conducerea oportunistă a P.S.D. s'a dezis de acest manifest printr'un comunicat special în care printre altele se spune : „...Noi invităm toate organizațiile din țară și pe toți tovarășii noștri de a împiedica răspândirea acestor manifeste..“².

Atunci când guvernul burghezo-moșieresc a dus România în războiul imperialist contra Bulgariei, conducerea P.S.D., deși recunoaște că această politică e o politică agresivă, „de cotropire“, nu cheamă masele la luptă ci se mulțumește să dea o declarație în care afirmă că „ridică steagul frăției, păcii și civilizației“³.

Muncitorii, cetățenii din București, adunați la întrunirea din 27 Iulie 1913, protestează împotriva păcii dela București pe care o consideră „...act de violență și trimite salutul său întristat și frățesc cetățenilor din localitățile anexate, asigurându-i de deplina simpatie a mișcării socialiste din România, care urmărește idealul măreț de liberare a clasei muncitoare și a popoarelor de orice jug economic, politic, național și social..“⁴.

Intru cât rezolvarea importantelor sarcini istorice referitoare la soarta popoarelor balcanice a fost soluționată prin război și nu prin revoluție, eliberarea acestor popoare de sub jugul feudalismului turcesc a costat

¹ Documente din mișcarea muncitorească 1872—1916, 1947, ed. a II-a, p. 549.

² « România Muncitoare », Nr. 77 din 4 Octombrie 1912.

³ Ibidem, Nr. 49 din 30 Iunie 1913.

⁴ Documente din mișcarea muncitorească, 1872—1916, 1947, ed. a II-a, p. 579.

foarte multe vieți omenești iar asuprirea moșierilor și a monarhiilor nu a fost nimicită până la capăt.

Cu totul altul ar fi fost rezultatul, dacă eliberarea țăranilor de robia moșierilor de toate naționalitățile s'ar fi făcut prin revoluție. „Dacă — scria Lenin — eliberarea Macedoniei ar fi avut loc prin revoluție, adică prin lupta țăranilor și sârbi, și bulgari, și turci împotriva moșierilor de toate naționalitățile (și împotriva guvernelor moșierești balcanice), atunci desigur eliberarea ar fi costat popoarele balcanice de o sută de ori mai puține vieți omenești decât războiul actual. Eliberarea ar fi fost obținută pe un preț cu mult mai mic și ar fi fost cu mult mai deplină”¹.

Rezultatele războaielor balcanice au demonstrat în mod foarte clar, că ele au fost purtate nu pentru eliberarea și unirea popoarelor balcanice, ci pentru împărțirea Turciei pentru noi piețe de desfacere și noi căi de comerț pentru tânăra burghezie balcanică. În același timp ele au fost purtate în interesul marilor puteri imperialiste, care considerau aceste războaie ca un preludiu al grandiosului măcel european.

Războaiele balcanice au dus la ascuțirea continuă a contradicțiilor internaționale și au grăbit pregătirea și declanșarea primului război mondial.

¹ V. I. Lenin, Opere, v. 18, ed. rusă, p. 268.

**LUCRĂRILE SESIUNII ANUALE
A SECȚIUNII DE ȘTIINȚE ISTORICE, FILOSOFICE
ȘI ECONOMICO-JURIDICE A ACADEMIEI R. P. R.
DIN 21 – 24 DECEMBRIE 1953**

**RAPORTUL DE ACTIVITATE PE ANUL 1953
AL SECȚIUNII DE ȘTIINȚE ISTORICE, FILOSOFICE
ȘI ECONOMICO-JURIDICE A ACADEMIEI R. P. R.**

PREZENTAT DE

ACAD. P. CONSTANTINESCU-IAȘI

Prezentăm astăzi în fața Dvs. rezultatele activității științifice desfășurate în anul 1953, de către Secțiunea de Științe istorice, filosofice și economico-juridice și institutele de cercetări ale Academiei R.P.R. din aceste domenii de activitate.

Analiza critică și autocritică a muncii noastre va constitui fără îndoială, ca și în anii precedenți, un ajutor substanțial în activitatea noastră.

Bilanțul muncii noastre va înlesni schimbul de experiență între institute, ne va ajuta să aplicăm în practică propunerile cele mai bune, va contribui la înlăturarea lipsurilor noastre și va da un nou imbold întregii noastre activități științifice.

În acest an, institutele noastre de cercetări științifice, ca și întreaga omenire muncitoare, au sorbit cu nesaț marile învățături izvorâte din lucrările Congresului al XIX-lea al P.C.U.S. Sarcinile mărețe puse în fața științei sovietice, ne-au arătat că noi, lucrătorii științifici din domeniul istoriei, filosofiei, economiei, trebuie să lucrăm mai bine, cu mai multă energie, pentru a contribui în acest fel la opera de construire a socialismului în țara noastră.

Tezele publicate cu prilejul împlinirii a 50 de ani de existență a glorioșului partid al comuniștilor din Uniunea Sovietică, ne arată că încrederea nemărginită a poporului în conducerea partidului său revoluționar, constituie izvorul nesecat al forței sale.

Pășind pe drumul însoțit al construirii socialismului, noi trebuie să înțelegem mai adânc marile învățături ale clasicilor marxism-leninismului

care ne arată că toate bunurile vieții sunt create de oamenii muncii, că marele făuritor al istoriei este poporul.

Lupta de veacuri a poporului nostru împotriva tuturor exploataților, luptele mărețe timp de decenii ale clasei noastre muncitoare condusă de Partidul Comunist, au creat condițiile liberei noastre activități științifice puse în slujba marelui ideal al eliberării poporului nostru de orice exploatare.

Hotărârile plenarei lărgite a C.C. al P.M.R. din 19—20 August 1953 privind dezvoltarea economiei naționale și ridicarea într'un timp apropiat a nivelului de trai material și cultural al poporului muncitor, ne-au călăuzit și ne călăuzesc zi de zi, constituind un nesecat izvor de învățăminte pentru îmbunătățirea lucrărilor științifice.

Oamenii de știință din țara noastră și noi, lucrătorii științifici din institutele Academiei R.P.R., am putut vedea că partidul nostru se preocupă de îmbunătățirea vieții noastre materiale, asigurându-ne tot mai bune condiții pentru desfășurarea muncii creatoare.

De un mare sprijin în rezolvarea în mod științific a problemelor legate de construcția socialismului ne este Hotărârea C.C. al P.M.R. cu privire la îmbunătățirea activității catedrelor de științe sociale din învățământul superior, precum și articolul redacțional apărut în „Scânteia“, organul Comitetului Central al P.M.R.: „Despre activitatea Institutului de Istorie dela Cluj al Academiei R.P.R.“. Apariția acestui articol a prilejuit analiza muncii științifice a tuturor institutelor de cercetări istorice din țară, în spiritul criticii și autocriticii, al întăririi răspunderii în munca de cercetare, în scopul asigurării orientării marxist-leniniste și a creșterii exigențelor față de nivelul lucrărilor elaborate.

Recunoașterea greșelilor semnalate în urma criticii juste a ziarului „Scânteia“ și luarea măsurilor practice pentru îmbunătățirea activității institutelor noastre, au crescut premisele unei activizări și înviorări generale în institutele noastre.

Documentele de partid, accentuând învățăturile despre rolul masei ca făuritoare ale istoriei, combaterea cultului personalității, înrădăcinarea principiului conducerii și muncii colective și legătura indisolubilă dintre partid, guvern și popor, ne-au înlesnit în mod considerabil abordarea justă a multor probleme în domeniul cercetărilor științifice.

Pe baza acestor îndrumări, și ca rezultat al muncii cercetătorilor, au fost obținute o serie de succese dela începutul anului și până azi, în diferite sectoare ale muncii noastre.

În istoria veche a R.P.R., pe bază bogatului material arheologic scos la iveală de pe cele nouă șantiere arheologice și din numeroasele localități unde s'au făcut sondaje, s'au adus prețioase contribuții la cunoașterea

desvoltării societății omenești de pe teritoriul patriei noastre din cele mai îndepărtate timpuri.

S'au îmbogățit concluziile științifice privind așezările neolitice (Cucuteni — șantierul Trușești), șantierul București (Giulești, Radu-Vodă, Curtea Arhivelor) etc., ca și așezările populației băștinase de pe teritoriul R.P.R. în întreaga epocă a comunei primitive. Date importante privitoare la orânduirea sclavagistă ni le-au furnizat șantierele Histria și Grădiștea Muncelului, prin descoperirea numeroaselor obiecte care ne dovedesc tehnica de construcție, conținutul culturii materiale etc.

Pentru perioada de trecere spre feudalism, rezultatele obținute pe șantierul București, Morești, Garvăn, ne explică felul de viață pe teritoriul țării noastre în secolele cunoscute puțin până de curând. Importante sunt aici descoperirile care confirmă legăturile populației cu Slavii din răsărit. Precizări ale influențelor multiple ale culturii slave asupra comunității din diferitele regiuni ne-au adus rezultatele obținute de la șantierul Morești, Garvăn etc. pentru secolele IX—XII. Sunt de remarcate aici legăturile populației autohtone cu așezările omenești de pe teritoriul de astăzi din U.R.S.S. La șantierele Suceava și Hlincea, prin studierea urmelor arheologice (cuptoare pentru arderea varului, conducte de apă, monete, complexe de construcții) s'a adus un aport serios la lămurirea orânduiri feudale.

Pentru prima oară a fost organizat, în anul 1953, un mare șantier arheologic la București.

O importantă contribuție la istoria trecutului Capitalei R.P.R. și istoria țării în genere, au adus rezultatele obținute până în prezent de sectoarele șantierului București. În general, au ieșit în evidență materiale cu totul noi, care dovedesc viața materială din diferite etape ale orânduiri feudale în această parte a țării, împletite cu însemnate urme de așezări din orânduiri precedente. Desfășurate în condiții grele, în legătură cu construcțiile Capitalei și cu canalizarea orașului, lucrările arheologice de pe șantierul București au furnizat un material documentar interesant pentru cunoașterea științifică a istoriei vechi și medii a țării noastre.

Perieghezele și cercetările făcute pe teren ne-au desvăluit noi așezări începând de la orânduirea comunei primitive până la orânduirea feudală, luându-se, în același timp, măsuri pentru consolidarea și conservarea diverselor monumente ale culturii materiale.

Rezultate pozitive s'au înregistrat și în prelucrarea muzeistică și științifică a materialelor arheologice de la șantier, în executarea lucrărilor de la cabinetul numismatic și în organizarea Expoziției arheologice care a fost vizitată de mii și mii de cetățeni.

Au fost predate la tipar „Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R.“ din care a apărut volumul I, care prezintă interes prin conținutul lor documentar asupra unor săpături nepublicate în vremea regimului burghezo-moșieresc sau al unor săpături făcute în anii 1948 și 1949.

Au fost predate la tipar și monografiile Histria, Hăbășești și sunt în curs de definitivare editorială monografiile Sărata Monteoru, volumul I etc.

În sectorul istoriei medii a R.P.R., cercetările științifice au fost îmbogățite prin săpăturile ce se fac și în procesul cărora se formează pentru prima oară în țara noastră o arheologie feudală. Ne-au ajutat de asemenea să desvăluim o serie de probleme, în deosebi apariția celor nouă volume din colecția „Documente privind istoria României“, referitoare la istoria medie (Moldova, Țara Românească și Transilvania). Elaborate în cadrul planului științific, volumele de documente au devenit un bun al poporului, slujind tuturor oamenilor muncii, ca o armă de educare a tinerei generații și de cultivare a adevărului științific în lupta pentru construirea socialismului.

În privința cercetărilor în sectorul istoriei moderne și a istoriei contemporane a R.P.R., deși au apărut prea puține lucrări față de nevoile crescânde ale poporului nostru, totuși s'au obținut unele realizări. În primul rând, în anul 1953 a apărut în cadrul colecției „Documente privind istoria României“, patru volume de documente privind „Războiul pentru independență din 1877—1878“. Aceste documente sunt extrem de prețioase în restabilirea adevărului referitor la eroismul poporului, în lupta pentru cucerirea independenței, la relațiile de prietenie ruso-române, la lupta poporului rus, care și-a dat sângele pentru a ne reda drepturile noastre uzurpate, libertatea și independența națională. Demascând politica dușmănoasă a guvernului burghezo-moșieresc și scoțând în evidență eroismul poporului în cucerirea independenței, materialul documentar ne arată încăodată că fără sprijinul militar și diplomatic al poporului rus, primit de-a-lungul istoriei noastre naționale și, în deosebi fără ajutorul multilateral, calitativ superior al poporului sovietic, nu s'ar fi putut concepe dezvoltarea de azi a poporului nostru, la nivelul popoarelor din lagărul păcii și al socialismului, în fruntea cărora stă Uniunea Sovietică.

Prin strădania cercetătorilor noștri a apărut o bogată literatură istorică cu privire la Nicolae Bălcescu, care ne arată în lumină justă opera marelui patriot, revoluționar democrat N. Bălcescu, peste care burghezia și moșierimea a încercat în zadar să arunce vălul uitării. În cele două volume apărute până în prezent din „Operele“ lui N. Bălcescu, precum și din „Studii și referate despre N. Bălcescu“ începe să reiasă rolul lui N. Bălcescu în viața politică a țării și în istoriografie, urmând să se con-

tinue adâncirea operei lui Bălcescu, în lumina materialismului istoric, pentru a-l înfățișa în toată valoarea lui.

Lucrările Secțiunii de științe istorice, din lunile Iunie—Iulie, în urma apariției articolului din „Scânteia“ și concluziile trase au ajutat pe istoricii din București și Cluj, și în anumită măsură și pe cei din Iași, să înceapă a-și îmbunătăți munca.

Trebue amintite cele 14 cursuri de limbi slave și orientale, care au funcționat pe lângă Institutul de Istorie din București, unde au studiat peste 150 de cursanți și colaboratori științifici care și-au însușit astfel noi cunoștințe de paleografie slavă, osmană și greacă.

În domeniul cercetărilor economice, anul 1953 a fost marcat prin organizarea activității Institutului de Cercetări Economice al Academiei R.P.R. care și-a organizat activitatea pe secții de specialitate.

Prezenta sesiune dă prilej cercetătorilor acestui institut să pună în discuția participanților la sesiune, primele rezultate ale activității lor, sub forma a nouă comunicări, dintre care majoritatea aparțin unor cercetători tineri. De asemenea, sunt în curs de elaborare, la Institutul de Cercetări Economice, două lucrări mai ample care urmează să fie predate spre tipărire în prima parte a anului 1954.

Experiența dobândită în anul 1953 permite Institutului de Cercetări Economice să treacă în anul 1954 la studierea unor probleme mai importante de economie socialistă, de istorie a economiei naționale și de economie a capitalismului contemporan.

Totuși, deși se află abia la începutul activității sale, deși are încă de luptat cu o serie de greutăți în ceea ce privește condițiile de lucru, trebue spus că Institutul de Cercetări Economice ar fi trebuit să încheie acest prim an al activității sale cu rezultate mai bogate. Planul pe anul 1953 nu a fost însă realizat de acest institut. Răspunderea revine în primul rând conducerii Institutului dar și Secțiunii noastre care nu a dat Institutului de Cercetări Economice un sprijin efectiv și permanent, nu a asigurat un control sistematic al activității sale. Deficiențele și greutățile care se manifestă în munca Institutului de Cercetări Economice vor trebui să formeze obiectul unei serioase analize în cadrul Secțiunii a V-a a Academiei R.P.R., în așa fel încât să putem crea toate condițiile pentru ca planul pe anul 1954, în domeniul cercetărilor economice, să poată fi realizat.

Institutul de Filosofie al Academiei R.P.R. nu și-a îndeplinit programul în mod satisfăcător. Secția de materialism dialectic nu a realizat monografiile programate, consacrate activității științifice și filosofice progresiste a oamenilor de știință români, nici un număr de lecții de materialism dialectic, cerute de Ministerul Învățământului.

La secția de materialism istoric, direcția a antrenat în muncă aproape

toate cadrele institutului, dar nu sunt suficient de simțite rezultatele cercetărilor problemelor direct legate de activitatea de construire a socialismului.

La institut s'a continuat traducerea și comentarea unor clasici ai gândirii românești, ca și ai celei mondiale (D. Cantemir, L. Feuerbach, materialistii greci) și s'a inițiat periodizarea și caracterizarea — în linii generale — a filosofiei în țara noastră etc.

O serie de lipsuri persistă în munca institutului, atât în organizarea muncii sale interioare, cât și în organizarea colaborării sale cu alte institute ale Academiei R.P.R. Institutul nu a reușit să organizeze legături sistematice nici cu institutele de științe sociale, nici cu cele de științe ale naturii. Institutul nu a organizat decât sporadic conferințe științifice cu participarea și colaborarea unor specialiști în științele naturii.

Cu privire la rezultatele muncii de cercetare științifică în sectorul juridic, se poate spune că preocuparea principală s'a îndreptat în direcția străngerii materialului privind dreptul românesc nescris (obiceiurile juridice) și mai puțin a lucrărilor juridice de actualitate.

Din ce în ce mai larg se folosesc lucrările sovietice de specialitate, care constituie un îndrumar permanent al activității noastre în clarificarea problemelor științifice și în organizarea muncii. Model de aplicare în istorie, filosofie, economie a învățaturii marxist-leniniste, literatura istorică, filozofică din revistele sovietice, în original și traduceri, a ajutat considerabil la îmbunătățirea orientării științifice a lucrărilor și a contribuit la creșterea nivelului științific și ideologic al cercetărilor.

O bună parte a cercetărilor științifice din institutele noastre au urmat Universitatea marxist-leninistă a Academiei R.P.R. și a Comitetului orașenesc București, realizând succese în însușirea măreței învățaturi revoluționare, ceea ce a constituit de bună seamă un ajutor prețios în munca lor creatoare.

Apariția „Analelor Româno-Sovietice“, seria Istorie, Filosofie, Economie, este un sprijin real pentru însușirea și aplicarea creatoare a cuceririlor științei sovietice.

Institutele de Istorie, Filosofie și Cercetări Economice au colaborat cu Institutul de Lingvistică la precizările unor cuvinte și noțiuni de specialitate, în cadrul lucrărilor „Dicționarului limbii literare române contemporane“, și la „Lexiconul tehnic român“ și cu Ministerul Învățământului în privința programei universitare pe anul în curs.

În cursul activității științifice pe anul 1953, un loc extrem de important îl are activizarea și îndrumarea tinerelor cadre.

Colectivele institutelor Secției noastre cuprind peste 260 de cercetători științifici, dintre care 70 de tineri animați de entuziasm, dornici de

a-și depune toate cunoștințele și elanul lor tineresc, în slujba muncii pentru îndeplinirea planului.

Educați de Partid și U.T.M. în spiritul dragostei față de Republica noastră populară și față de marea Uniune Sovietică, tinerii cercetători au realizat succese importante. Ei au depus o activitate tot mai susținută în colectivele institutelor și mulți dintre ei au fost ridicați în munci de răspundere.

În cursul anului 1953, Secțiunea de Științe istorice, filosofice și economico-juridice a dus o muncă științifică prin comunicările ținute de membrii Secțiunii în cadru largit (de pildă cu prilejul comemorării a 100 de ani dela moartea lui N. Bălcescu).

De asemenea, în zilele de 16 și 17 Ianuarie, Secțiunea a organizat o consfătuire largă cu istoricii pe marginea activității științifice pe 1952 și a planului de cercetări pe 1953, ale cărei debateri au fost rodnice pentru asigurarea unei juste orientări științifice și organizarea mai temeinică a muncii.

La Sesiunea Științifică a Academiei R.P.R. din Martie 1953, cercetătorii din sectoarele de cercetări economice, filosofice etc., au participat activ la buna desfășurare a lucrărilor.

Ar fi cea mai mare greșeală dacă am supraaprecia, dacă ne-am declara mulțumiți de aceste realizări.

Starea de lucruri pe frontul cercetărilor noastre istorice, și în special cercetările filosofice și economice, nu pot fi considerate satisfăcătoare, având în vedere posibilitățile și condițiile create dezvoltării științei, ca și cerințele mereu crescânde ale clasei muncitoare, ale poporului muncitor.

Munca institutelor nu a fost o muncă de temeinică sintetizare și interpretare științifică, de creare a unor lucrări valoroase, în deosebi istorice, filosofice, economice, juridice, cerute cu drept cuvânt de oamenii muncii.

Fuga de interpretare științifică a materialului faptic s'a manifestat încă prin factologie, prin simpla înșirare a faptelor, a evenimentelor expuse descriptiv, în mod izolat, metafizic.

Aceasta din urmă este o răbufnire a concepțiilor individualiste, anti-științifice, care contestă existența și acțiunea legilor obiective ale dezvoltării sociale, reducând istoria la un haos și simplă îngrămădeală de erori absurde. Unii cercetători au stăruit de multe ori — exclusiv — asupra lucrărilor de culegere a materialului documentar, asupra depistării copierii și publicării de documente, asupra extragerii de fișe și întocmirii de bibliografii. Apreciind valoarea documentară a acestor lucrări, noi nu ne putem limita la ele în etapa actuală a dezvoltării științei în R.P.R.

De aceea, lipsa, în general, a lucrărilor de sinteză și de generalizare atârnă nefavorabil în bilanțul muncii noastre. În această privință, conducerea Institutului de Istorie din Cluj nu a înțeles, la timp, că existența istoriei ca știință este explicată și justificată numai în măsura în care istoricii interpretează materialul factual în lumina materialismului istoric.

Colaboratorii Muzeului Național de Antichități — București, continuă să rămână în urmă privind întocmirea unor studii de generalizare istorică.

Pe de altă parte, este inadmisibilă târăgănarea în elaborarea și publicarea unor lucrări de sinteză, cum este cazul tov. V. Maciu, a cărui lucrare „Cu privire la răscoala din 1907“ și-a programat-o încă din anul trecut, sau al colectivului „Instituții feudale“ (resp. V. Costăchel), care terminând adunarea materialului pentru o temă științifică, în loc să-l valorifice în vederea dezvoltării științei istorice, a trecut la strângerea de material pentru altă temă. Nu a publicat lucrări de sinteză nici tov. L. Lăzărescu și se așteaptă încă lucrările tov. I. Ionașcu.

Unele realizări ale Institutului de Istorie din București, privind încredințarea unor lucrări personale de interpretare membrilor colectivelor care se ocupă cu strângerea materialului documentar (colectivul „Lupta poporului român împotriva aservirii țării de către imperiaștii anglo-americani“ etc.) trebuie dezvoltate mai viu.

Tov. V. Cheresteșiu, directorul Institutului de Istorie din București, a manifestat o îngăduință inadmisibilă față de tov. B. Câmpina, care n'a fost tras la răspundere pentru neîndeplinirea la timp a unor obligații luate. O poziție nejustă, demobilizatoare au avut unii cercetători dela Iași (tov. V. Popovici) care au argumentat — printre altele — lipsa lucrărilor de sinteză prin teama de a nu comite greșeli în interpretarea evenimentelor istorice. Cercetătorii militanți, cărora le revine sarcina de a pune toate cunoștințele și capacitatea lor în slujba poporului nu-și vor cruța eforturile de a-și însuși profund teoria marxist-leninistă, bogatul material sovietic, îndrumările Academiei R.P.R., pentru ca în procesul muncii să-și stimuleze avântul creator.

Nu cântărește deloc pozitiv în balanța activității noastre nici absența studiilor de istorie modernă și în deosebi de istorie contemporană a R.P.R.

În planul pe 1953 al Institutului de Istorie din Iași nu s'au prevăzut lucrări istorice contemporane. Tratarea luptei revoluționare a maselor populare din Moldova a fost neglijată. Situația nu a fost deloc îmbucurătoare în prima jumătate a anului nici la celelalte institute, în deosebi la institutul din Cluj. Unele comunicări și referate întocmite de lucrătorii științifici ai institutelor din București și Cluj, în urma criticii din ziarul „Scânteia“ asupra problemelor de arzătoare actualitate și din care multe din ele vor fi prezentate în comunicările acestei sesiuni, reprezintă un prim

pas care trebuie stimulat în scopul participării active a științei istorice la rezolvarea problemelor construcției socialiste.

Direcția Institutului de Istorie din București, deși a ridicat în munca de conducere un număr de tineri meritoși pe care i-a îndrumat și pe drumul întocmirii de lucrări individuale, nu a continuat în mod sistematic acest lucru. Grupele profesionale conduse de către profesori, care aveau menirea să discute tezele și lucrările tinerilor, cu mici excepții, nu au dus o activitate continuă

În Institutul de Istorie din Iași, cadre tinere, meritoase, nu sunt ajutate nici azi să elaboreze lucrări individuale.

Sprijinul dat lucrărilor individuale a fost insuficient. În Institutul de Filosofie din București, tinerii sunt repartizați deseori la întocmirea unor lucrări care le depășesc puterile, fără a fi ajutați și controlați în timpul muncii lor.

Pe de altă parte, trebuie să arătăm că sunt și unii tineri cercetători care așteaptă toate de-a-gata. Ei consideră că profesorii trebuie nu numai să le dea îndrumările necesare în muncă, ci chiar să le refacă lucrările, mergând până acolo, încât nici nu se preocupă în suficiență măsură de forma lucrării și sistematizarea materialului.

Succesele obținute în munca cu tinerii noștri colaboratori, lucrările ce ni se prezintă la Sesiunea noastră științifică, dorința tot mai vie a tinerilor de a continua cercetările pe tărîmul istoriei, filosofiei, economiei, sunt dovezi convingătoare că printr-o muncă mai bine organizată a conducerii institutelor și prin continua îndrumare a acestor noi cadre, vom putea realiza în anul următor, noi succese în această direcție.

Revista „Studii”, care avea posibilități mult mai mari, nu a pus accentul, în primul rând, pe problemele de istorie modernă și contemporană. Deși ultimele numere sunt îmbunătățite, revista nu a reușit încă să fie un centru de atracție a numeroșilor colaboratori din rândurile profesorilor, cercetătorilor, studenților, pentru a le solicita colaborarea și a-i antrena în discutarea temelor etc.

De altfel, înșiși membrii colectivului de redacție au fost insuficient prezenți în coloanele revistei, au făcut tematica în grabă, neasigurând apariția regulată a revistei. Activizarea deja începută cu subcolectivele dela cele patru secții ale revistei și a subcomitetelor de redacție dela Cluj și Iași trebuie continuată cu și mai multă fermitate.

Analizând munca pe anul 1953, noi suntem datori să arătăm și cauzele lipsurilor noastre care ne-au împiedecat să realizăm succese mai importante

În activitatea institutelor noastre, încă se desfășoară slab lupta de opinie, nu se stimulează critica de jos și nu s'a înrădăcinat, ca un sistem de lucru permanent, munca colectivă, care să ducă la discutarea problemelor și la concluzii folositoare tuturor colaboratorilor și colectivelor care lucrează zi de zi la tema dată.

Din această cauză, sarcini importante din plan nu sunt realizate sau sunt îndeplinite doar formal și în parte. Nediscutarea unor probleme importante în mod colectiv, neantrenarea în muncă a consiliului științific a dus la neîndeplinirea planului la institutele de Istorie, de Filosofie și de Cercetări Economice.

Tot din această cauză, cu toate succesele realizate la Institutul de Istorie din București, lucrări gata făcute trebuie deseori refăcute.

Neîndeplinirea controlului, zi de zi, asupra muncii din institutele Secțiunii noastre, însoțită deseori de teoria mersului „dela sine“ este încă o mare lipsă a conducerii institutelor noastre. În această privință, atitudinea liberalistă, adoptată față de neîndeplinirea obligațiilor de plan, mai caracterizează pe unii membri ai direcțiilor institutelor noastre.

Controlul insuficient al muncii și liberalismul sunt clar vizibile și în munca Muzeului Național de Antichități. Tov. Gh. Ștefan nu controlează și nu asigură funcționarea în bune condiții a celor patru sectoare de activitate, înlocuind munca vie operativă prin ieremiade cu totul nejustificate. (În paranteza ne permitem a remarca faptul, că și în lucrările dela Garvăn, tov. Gheorghe Ștefan dă uneori dovadă de un ritm de muncă departe de a fi satisfăcător).

Munca operativă în colective și secții este deseori înlocuită cu o activitate birocratică, darea de dispoziții care nu ajută, ci împotriva, stănjenește.

Ridicarea nivelului profesional și ideologic, deși preocupă în anumită măsură conducerile institutelor noastre, nu înregistrează peste tot succese mereu crescânde. De aceea, existența încă a unei atmosfere de elogiare reciprocă, de ascundere a greșelilor comise, de înabușire a criticii de jos, ca și neaxarea în mod armonios a materialelor factice pe baza învățăturilor marxist-leniniste mai caracterizează, în parte, activitatea Institutului de Filosofie, a Muzeului Național de Antichități și a Institutului de Istorie.

Ridicarea nivelului teoretic și ideologic trebuie să constituie o preocupare de frunte a direcțiilor institutelor noastre și a tuturor cercetătorilor de pe tărâmul istoriei, filosofiei, economiei etc., fără de care nu poate fi concepută o muncă științifică, capabilă să dea noi roade în anul 1954.

Lupta permanentă împotriva acestor lipsuri trebuie să constituie preo-

cupări de seamă ale direcțiilor institutelor, ale consiliilor științifice și ale colectivelor din Secțiunea noastră.

O bună parte din slăbiciunile și deficiențele constatate în activitatea cercetărilor științifice revine Secțiunii a V-a.

Noi considerăm că am greșit folosind metoda de a ne limita la rapoarte deseori formale ale institutelor și la preocuparea exclusivă de problemele organizatorico-administrative. Am neglijat tocmai obligația primordială, statutara, de a asigura orientarea științifică, un înalt nivel științific și organizarea unui control sistematic.

Cu toate că Secțiunea a avut un plan de muncă pe 1953, a ținut regulat ședințe și a împărțit răspunderea pentru a înfăptui controlul îndeplinirii planului de cercetări al institutelor la fiecare din membrii Secțiunii. totuși noi nu am reușit să ne achităm cum trebuie de aceste îndatoriri.

Secțiunea a îmbrățișat unilateral activitatea institutelor, dând întâietate Secțiunii de istorie veche și medie, în dauna problemelor de istorie modernă și contemporană.

În timp ce, cu unele institute din București am avut oarecare legături pe care nu am știut să le folosim întotdeauna în vederea consolidării activității lor științifice, pe altele, ca Institutul de Filosofie și Institutul de Cercetări Economice, nu le-am ajutat suficient.

Noi am intervenit în munca institutelor numai atunci când se dădea alarma asupra gravității unei situații și nu în mod permanent.

Dacă am fi dat un ajutor sistematic prin analiza critică a muncii științifice a institutelor, am fi putut preîntâmpina întârzierile în rezolvarea problemelor, în orientarea greșită a unor cercetări și am fi putut asigura sporirea exigenței și principialității față de lucrările științifice.

Secțiunea va organiza în anul viitor munca de îndrumare și control, pentru lichidarea formalismului din activitatea sa de până acum și va depune tot efortul în scopul asigurării depline a orientării marxist-leniniste în lucrările sale.

Întreaga noastră muncă este și va fi subordonată sarcinii principale de a servi cu devotament cauza partidului, a cărui lege supremă este asigurarea satisfacerii nevoilor materiale și culturale mereu crescânde ale oamenilor muncii din R.P.R., grija pentru binele poporului.

Activitatea institutelor din Secțiunea noastră este o dovadă grăitoare a progreselor crescânde obținute de către colaboratorii științifici de pe tărâmul istoriei.

Avem toate motivele să spunem că planul pe anul 1954 va constitui o nouă verigă, ce se va adăuga la creațiile științifice pe care poporul nostru le așteaptă dela noi.

Nu ne îndoim că dorința fierbinte a lucrătorilor științifici, entuziasmul lor în munca de cercetare, ajutorul și îndrumarea tinerelor cadre va constitui garanția prețioasă a unei munci fructuoase, va constitui cheazășia îndeplinirii planului nostru pe anul viitor.

Noi suntem siguri că munca rodnică a institutelor noastre și a colaboratorilor științifici în anul viitor, va constitui o dovadă în plus a patriotismului nostru, a dorinței noastre de a asigura noi succese în domeniul istoriei, economiei, filosofiei, dreptului, demne de mărețele victorii ale oamenilor muncii din țara noastră în construirea socialismului

A fost expus programul pe anul 1954, publicat în „Studii“, IV, 1953.

A urmat prezentarea comunicărilor precum urmează :

- «Contribuții arheologice la cunoașterea Dacilor din Dobrogea de Nord», de Gh. Ștefan.
- «Asupra începuturilor metalurgiei aramei și bronzului în R.P.R.», de I. Nestor.
- «Contribuția săpăturilor arheologice organizate de Academia R.P.R. la Histria, la cunoașterea perioadei elenistice din Dobrogea», de E. Condurachi.
- «Amfore elenistice descoperite în adâncul teritoriului R.P.R.», de D. Tudor.
- «Noi considerații asupra prelucrării argintului în Dacia», de D. Popescu.
- «Problema populației geto-dace în secolul al IV-lea e.n.», de B. Mitrea.
- «Procesul separării orașului de sat la Daci», de M. Macrea.
- «Expansiunea economică a Romei în Dacia liberă — preludiul cotropirii ei», de I. Winkler.
- «Poziția antiștiințifică a istoriografiei burgheze române cu privire la Daci», de C. Daicoviciu.
- «Ateliere monetare în antichitate și rolul lor în dezvoltarea vieții economice din spațiul carpato-dunărean», de V. Canarache.
- «Elemente de cultură materială veche rusească și orientală în așezarea feudală (sec. X—XIII) dela Dinogetia», de I. Barnea.
- «Despre problema cercetărilor etnografice din țara noastră», de I. Vlăduțiu.

Șantierul București

Introducere.

- a) «Un tezaur cu monete dacice descoperite la București de muncitorii întreprinderii Sfatului Popular», de B. Mitrea.

- b) «Sectorul Giulești», de E. Comșa, V. Zirra și M. Tudor,
- c) «Sectorul Mihai Vodă», de S. Morintz (respons.), Gh. Cantacuzino și studenți.
- d) «Sectorul Radu Vodă», de I. Ionașcu (respons.), V. Zirra, D. Berciu, M. Tudor, A. Popescu și studenți.
- e) «Sectorul Curtea Veche (Domnească)», de L. Lăzărescu (respons.), D. Rosetti, Gh. Astancăi și studenți.
- «Cum se lucrează pe șantierul arheologic dela Novgorod — U.R.S.S.», de M. Kivasi.
- «Despre rolul curților boierești în organizarea militară a Moldovei în veacurile XIV—XV», de Gh. Diaconu.
- «Despre unele aspecte ale răscoalei dela Bobâlna (1437—1438)», de L. Demei.
- «Complotul boierilor și „răscoala“ din Țara Românească din Iulie-Noembrie 1462», de B. T. Cămpina.
- «Judecata „Probei fierului roșu“ în Transilvania feudală», de I. Săbău.
- «Originea și funcțiile birului în Țara Românească până la sfârșitul veacului al XV-lea», de M. Damaschin.
- «Despre dezvoltarea economică a orașelor din Țara Românească între anii 1501—1650», de L. Lehr.
- «Participarea orașenilor din Transilvania la răscoala populară din 1594», de B. Sabin.
- «Rolul boierilor Craiovești în subjugarea Țării Românești de către Turci», de St. Ștefănescu.
- «Orașul Cluj, important centru meșteșugăresc în secolul al XVI-lea», de S. G. Ardeleanu.
- «Desagregarea obștiei sătești în Țările Române în Evul Mediu», de V. Costăchel.
- «Cu privire la problema descompunerii feudalismului în Țările Române», de S. Vianu.
- «Despre condițiile în care se făcea robota», de D. Prodan.
- «Din istoricul manufacturilor din Transilvania în secolul al XVII-lea. Moara de hârtie dela Făgăraș», de B. Surdu.
- «Recrutarea iobagilor la oaste — un aspect al asupririi feudale în perioada descompunerii feudalismului în Transilvania», de Al. Neamțu.
- «Lupta țăranilor împotriva exploatărilor în timpul războaielor ruso-turce din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea», de M. Mircea.
- «Cu privire la legăturile între răscoala din 1821 și mișcările de eliberare în țările vecine», de S. Știrbu.
- «Oastea pandurilor condusă de Tudor Vladimirescu în răscoala din 1821», de I. Neacșu.
- «Scurtă prezentare a unor documente inedite dela Muzeul Româno-Rus privind legăturile româno-ruse», de S. Callimachi.
- «Constrângerea extraeconomică a clăcașilor la începutul secolului al XIX-lea», de A. Oțetea. www.dacoromanica.ro

- «Despărțirea producătorilor de mijloacele de producție. Creșterea numărului de muncitori în Transilvania în prima jumătate a secolului al XIX-lea», de I. Ștefan.
- «Cu privire la situația industriei din orașele Transilvaniei în anul 1840», de L. Șimandan.
- «Muncitorii din Regiunea Baia-Mare în anii revoluției 1848—1849», de E. Csetri.
- «Contribuții la istoria mișcărilor țărănești în Transilvania în anul revoluționar 1848», de V. Cheresteșiu.
- I. Bolyai și gândirea lui social-politică», de L. Bányai.
- «Despre influența mișcării revoluționare ruse asupra începuturilor nașterii mișcării muncitorești în România (1878—1881)», de Gh. Haupt.
- «75 de ani dela moartea lui Nicolae Petrovici Zubcu Codreanu», de Fl. Rusu.
- «Lupte muncitorești din România în anii 1880—1890», de V. Rață.
- «Greva dela Anina din anul 1897», de H. Mureșan.
- «Unele date cu privire la acapararea industriei petrolifere din România de către capitalul american și englez la începutul secolului al XX-lea», de Tr. Lungu.
- «In legătura cu dezvoltarea mișcării muncitorești din Transilvania în anii 1905—1906», de I. Cicală și A. Egyed.
- «Greva din Valea Jiului din anul 1906», de M. Gaspar.
- «Falsificarea cauzelor rascoalei țăranilor din Moldova în literatura burghezo-moșierească a vremii», de I. Grămadă.
- «Trădarea Transilvaniei de către Carol I și Carol al II-lea de Hohenzollern, în ajunul primului și celui de al doilea război mondial», de T. Bugnariu și L. Bányai.
- «Relațiile romano-ruse în perioada neutralității României (1914—August 1916)», de I. Gheorghiu.
- «Evenimentele imediat premergătoare armistițiului dela Focșani — 1917», de V. Liveanu.
- «Jefuirea petrolului românesc de către trusturile imperialiste în anii 1917—1923», de E. Munteanu și T. Necșa.
- «Despre răscoala antifascistă în Bulgaria (1923)», de A. Pațica și A. Egyed.
- «Uneltirile trusturilor imperialiste cu prilejul întocmirii legii minelor din 1924», de A. Roman.
- «Greva muncitorilor din Valea Mureșului din anul 1925», de S. Fuchs.
- «Aspecte din problema împrumuturilor de stat din anii 1928—1931», de P. Nicolau.
- «Legea antinațională a minelor din 1929», de S. Safta.
- «Acapararea politico-economică a României de către Germania hitleristă în anii 1937—1938», de El. Campus.
- «Din politica antipopulară și antinațională a burgheziei și moșierimii române între anii 1937—1939», de J. Benditer.
- «Lupta maselor populare pentru reforma agrară și lichidarea moșierimii ca clasă în preajma lui 6 Martie 1945», de P. Nichita, M. Ionescu și Tr. Udrea.
- «Ajutorul acordat României de către Uniunea Sovietică la Conferința de Pace dela Paris (1946)», de T. Gheorghiu și Gh. Matei.

DESBATERI

privitoare la lucrările de istorie prezentate la sesiune

GH. ȘTEFAN :

Critica adusă în raportul de activitate al Secțiunii a V-a, directorului Muzeului Național de Antichități, o socotim justă. Directorul acestei instituții, Prof. Gheorghe Ștefan, nu a reușit să asigure o disciplină strictă în munca, cu toate că la Muzeul Național de Antichități se muncește.

În ceea ce privește planul de cercetări pe 1954, rămân mai departe la părerea pe care am mai exprimat-o, că planul de cercetări arheologice este prea încărcat, din care cauză executarea lui va prezenta aceleași dificultăți ce am întâmpinat și în 1953. În legătura cu aceasta mă refer și la critica ce s'a adus ritmului de muncă „departe de a fi satisfăcător“ dela Garvăn.

Colectivul redus dela Garvan a executat și sondajele dela Isaccea și altele destul de importante la Niculițel.

S'a citit aici un referat foarte interesant al tov. Maria Kısvası, asupra felului cum decurg lucrările dela Novgorod. Din acel referat rezulta că în Uniunea Sovietică, la patru lucrători revine un supraveghetor, student, șef de sector etc. La noi, nu este încă așa. În aceste condiții obiective, ritmul nu poate fi intensificat decât în dauna calității.

Comunicările prezentate în sesiunea actuală au însemnat un pas promițător, o speranță în dezvoltarea științelor istorice din R.P.R. S'au prezentat aici numeroase probleme de istorie modernă și contemporană, lucru deosebit de îmbucurător. În ceea ce privește istoria veche, centrul preocupărilor celor ce au prezentat comunicări l-a format problema cunoașterii Dacilor și problema statului dac.

Comunicarea tov. M. Macrea a pus direct această problemă a statului dac. El susține că a ajuns la concluzia că Dacii nu au format un stat sclavagist. Dimpotrivă, din comunicarea tov. I. Winkler rezulta că statul dac ar exista încă din vremea lui Burebista. Din această cauză, unii dintre cei care au participat la aceste ședințe și-au exprimat nedumerirea — oameni care nu sunt specialiști în istorie veche — întrucât s'au prezentat două teze opuse.

Problema statului dac este una din cele mai dificile probleme. Totuși, cred că tov. M. Macrea nu a folosit suficient datele arheologice. De asemenea, cred că nu a adăncit problema transformării nobilimii tribale în aristocrație. Cred că acest proces era desăvârșit în vremea lui Decebal, că în acea vreme adică, aristocrația era deplin alcătuită. De asemenea, din cercetarea izvoarelor, rezultă, cred, că poziția regelui dac în vremea lui Decebal este mult mai fermă decât înainte, că el și-a consolidat aceasta

situație. Ma refer la Criton, care ne spune că regele dispunea ca anumiți aristocrați să aibă grijă de agricultura, pe când alții să aibă grijă de apărarea cetății. Această aristocrație este mult mai strânsă în jurul regelui. Noi cunoaștem ca în sânul acestei aristocrații existau anumite vârfuri; s'a produs — credem noi — un fel de erarhie chiar în sânul acestei aristocrații (mă refer la Diegis, Vezina, Bichilis și alții).

Tov. M. Macrea nu a folosit suficient, cred eu, nici știrea pe care o găsim la lexicograful Suidas, când vorbește despre agricultură. Acolo se întrebuițează cuvântul „Bootia“ în sensul de a ara cu boii. Bootia, după Hesychius, înseamnă „arotria“, adică arătura care se face cu plugul. Aceasta înseamnă deci că agricultura atinsese un nivel relativ înalt.

Cred ca nu este cazul să discutăm aici în amănunt. În concluzie, eu sunt de părere că în vremea lui Decebal se poate vorbi despre un stat dac, chiar dacă sclavagismul dac nu atinsese în vremea aceea nivelul cunoscut de alte popoare clasice.

V. CHEREȘTEȘIU :

Este neîndoios că anul 1953 înseamnă un pas înainte pe tărâmul istoriografiei noastre; producția în lucrări istorice a anului acesta e mai bogată, mai variată, decât cea a anilor trecuți.

Dacă în privința activizării cercetătorilor științifici dela institutele noastre de istorie din București și Cluj se poate remarca un pas înainte, nu putem însă să spunem că s'au făcut toate progresele necesare și posibile în ceea ce privește lărgirea cadrelor în munca științifică.

Consiliul științific al Institutului de Istorie din București a fost lărgit — dar direcția institutului n'a știut să se folosească de acest for științific. Nici colectivul redacției revistei „Studii“ nu a știut să lărgască suficient randurile colaboratorilor revistei, astfel ca „Studii“ să devină o tribună pentru toți cei interesați în cercetările de istoria patriei.

O vina mare pentru lipsa de activizare și lărgire a cadrelor de istorici o poartă Secțiunea a V-a a Academiei R.P.R., o poartă conducătorii și colaboratorii principali ai institutelor de Istorie, pentru că n'au dat sprijin Societății de Științe Istorice și Filologice. Societatea aceasta, înglobând o mare parte din profesorii de istorie din învățământul superior și mediu, trebuie și poate să devină, prin cele 25 filiale ale sale, un instrument de seamă pentru popularizarea rezultatelor științei istorice, poate să facă să crească și să se desvorte interesul pentru cercetările și studiile istorice în cercuri largi. În același timp, mulți din profesorii de istorie din învățământul mediu pot fi de real folos în întocmirea de monografii, îmbogățind astfel știința noastră istorică și valorificând arhivele locale. Pentru întâia dată, conducerea Academiei R.P.R. a înviat la această sesiune a

Secțiunii a V-a pe conducătorii Societății de Științe Istorice și noi, cercetătorii Institutului de Istorie din București, salutăm cu drag pe colegii noștri istorici din învățământul mediu, exprimându-ne nădejdea, mai mult, convingerea, că această colaborare dintre noi începută acum, va da roade bune.

În ce privește planul nostru pe anul viitor, relevăm numai două momente importante: prezența în plan a unor probleme ce privesc dezvoltarea patriei noastre după 23 August 1944 și înscrierea în plan a mai multor lucrări cu privire la relațiile româno-ruse.

Cu toate realizările acestea, ne asociem constatările raportului Secțiunii a V-a, că starea cercetărilor noastre istorice, având în vedere posibilitățile create de către regimul nostru de democrație populară, nu poate fi considerată satisfăcătoare. Îmi însușesc și critica ce mi s'a adus în calitate mea de director al institutului.

În ce privește lucrările prezentate la această sesiune lărgită a Secțiunii de Istorie a Academiei R.P.R., mă opresc asupra comunicării profesorului universitar Andrei Oțetea: „Constrângerea extraeconomică a clăcașilor, la începutul secolului al XIX-lea“, întrucât ea prilejuește discuția unor probleme de principiu. Subliniez din capul locului că studiul problemelor ridicate de Prof. A. Oțetea prezintă un interes general, comunicarea însăși având meritul de a se pune pe un teren important sub raport teoretic.

Comunicarea Prof. A. Oțetea se bazează pe un material documentar bogat și trebuie să remarcăm efortul depus de autor de a interpreta în mod științific acest material. În același timp însă, trebuie să constatăm că d-sa n'a reușit încă nici în această comunicare să se desbure cu totul de concepțiile idealiste, neștiințifice în istorie.

Un exemplu de concepție idealistă îl constituie pasajul următor: „Conform doctrinei și practicii mercantilismului, care au prezidat și în Franța, în Prusia, în Austria și în Rusia la întemeierea unei industrii naționale, statul acordă și la noi inițiatorilor privilegii...“ După Prof. A. Oțetea, statul acordă privilegii „inițiatorilor“, conform „doctrinei și practicii mercantilismului“, deci conform ideilor enunțate de unii economiști. Autorul trece cu vederea că mercantilismul nu este decât suprastructura ideologică a intereselor clasei burgheze într-o anumită perioadă; ceea ce este esențial sunt interesele, lupta de clasă, ce se ascund în dosul teoriilor. Desigur, nu-i cerem Prof. A. Oțetea să desvolte în această comunicare originea mercantilismului, însă credem că era mai just, mai simplu și mai științific, dacă arăta că în dezvoltarea capitalismului, burghezia își impune interesele ei, cere imperios protejarea industriei naționale de către stat etc.

Autorul merge pe linia neglijării forțelor interne atunci când, în pagina 4, vorbind despre subvențiile acordate de stat industriei, de politica tarifelor vamale, spune ca acestea sunt „principalele cauze de succes ale politicii de industrializare“. Săntern de acord cu constatarea că industrializarea a putut fi mult ajutată sau stânjenită de către măsuri luate de organele de stat, dar ceea ce e hotărâtor, ceea ce constituie principala cauză a industrializării, este creșterea, dezvoltarea forțelor de producție. A vorbi numai de ajutorul sau lipsa de ajutor dat de stat și nu de forțele interne care determină dezvoltarea, este un procedeu neștiințific.

Dezvoltarea producției de mărfuri și a comerțului — spune Prof. A. Oțetea — au favorizat și dezvoltarea agriculturii. „Cum moșierii nu aveau nici capital suficient, nici inventar propriu, nici cunoștințe tehnice pentru a-și exploata moșia pe baze capitaliste, prin munca salariată, ei au recurs la clacă“. Argumentația aceasta denota că Prof. A. Oțetea, nu s'a despartit încă deplin de vechea concepție a istoriografiei burghezo-moșierești prin însăși afirmația că moșierii nu aveau capital suficient să introducă munca salariată în locul clăcii. D-sa ar fi putut să gasească date destule, pentru a se documenta cum aceiași boieri, care nu aveau capital suficient pentru plata zilelor de lucru ale clăcașilor oropsiți, aveau în schimb bani destui pentru luxul și desfraul în care se lafaiau. Era de datoria lui să arate cum, într'o perioadă când dezvoltarea forțelor de producție reclamă în mod imperios înlocuirea relațiilor iobăgiste cu cele capitaliste, poziția aceasta a boierilor este profund reacționară, cum boierimea încearcă să împiedice dezvoltarea societății, cum lupta țărânimii și orășenimii pentru înlăturarea relațiilor iobăgiste este o luptă progresistă, în interesul dezvoltării țării noastre. Nu transpunerea în mentalitatea exploataților, nu trăirea problemelor lor este datoria istoricului, ci studierea forțelor și relațiilor de producție, studierea vieții și luptei producătorilor de bunuri, stabilirea forțelor care duc înainte societatea, desvăluind forțele care încearcă să frâneze progresul.

Prof. A. Oțetea scrie despre stapânul de moșie : „Avea (el) cel puțin dreptul de a confisca delnița clăcașului îndaratnic sau deficient ? Numai în caz de părăsire a delniței. După Prof. A. Oțetea, drepturile moșierului față de clacaș erau mult îngrădite. Nici cel puțin dreptul de a confisca delnița clăcașului, proprietarul nu-l avea. Acest „cel puțin“ desvăluie iar, ca Prof. Oțetea privește uneori relațiile dintre boier și clacaș dintr'o poziție falsă.

D-sa arata pe larg drepturile clacașilor (că clacașul nu putea fi întrebuițat în servicii domestice, că se putea plange contra proprietarului etc.) Este just că trebuie să cercetăm legiuirile din toate punctele de vedere. Nu este just însă când prezentăm aceste legiuiiri, ca și când ele ar arăta

realitatea însăși, ca și când ar oglindi fidel chipul în care trăiau de fapt pe acele vremuri clăcașii. Accentuăm ca nu suntem împotriva studierii legiurilor drept izvoare asupra felului de viață dintr'o epocă oarecare, dar aceste studii trebuie să ne servească la descoperirea adevărului, nu la învăluirea lui.

Subiectul comunicării i-a dat Prof. Oțetea prilejul să arate exploatarea sălbatică a clăcașilor de către boieri. Prof. A. Oțetea da unele date despre mijloacele și felul acestei asupriri, totuși el tratează obiectivist pe boieri, precum am văzut. Așa, autorul scrie: „La începutul secolului al XIX-lea, trei sunt obiectivele principale pe care le urmăresc stăpânii de moșii: supunerea tuturor cultivatorilor clacași sau lăturași, la mormna de 10 zile de clacă, mărirea numărului clăcașilor și înlocuirea rentei în bani prin renta în munca. Ei întâmpină o darza rezistență...”

Autorul constată și enumeră deci obiectivele principale pe care le urmăresc „stăpânii de moșii”, constată mai departe că ei întâmpină o dârză rezistență din partea țăranilor. Nu analizează pentru ce urmăresc moșierii aceste obiective, pentru ce se împotrivesc țăranii. Nu cercetează dacă obiectivele boierilor sunt pe linia dezvoltării economice a țării sau frânează această dezvoltare. Prin tratarea aceasta obiectivista, comuni carea d-sale, care ar trebui și ar putea să dea noi dovezi ca lupta maselor duce societatea înainte, că boierii au fost o frână, o piedică în dezvoltarea țării noastre — pierde mult din valoare. Autorul comunicării omite în primul rând problema (esențială totuși pentru un istoric) cu privire la sensul politicii boierilor *în condițiile concrete ale veacului al XIX-lea*; este vădit cu toate acestea ca nu se poate neglija deosebirea dintre caracterul întăririi clăcii în adânc Ev-Mediu (când acest fenomen a corespuns un timp cu nevoile obiective de dezvoltare a societății) și înțelesul istoric diametral opus pe care îl are același proces în condițiile schimbate ale epocii descompunerii feudalismului. Nu este îngaduit unui cercetător a pierde din vedere obligația de a aprecia conținutul unei politici. În cazul studiat aici, politica boierilor ducea la răpirea forțelor de muncă necesare întreprinderilor ce foloseau munca salariaată, împiedicând pe țărani să-și caule de lucru în aceste întreprinderi; ea este în mod obiectiv o politică retrogradă, și ea trebuia calificată ca atare.

Politica boierimii de a lega de glie pe țăran, de a l face șerb, și care politica îl revolta până în adâncul sufletului sau pe patriotul N. Balcescu este prezentată de către autorul comunicării ca ceva aproape favorabil clăcașilor: „moșierii sunt împinși să atragă, nu să izgonească pe clăcași”. Li atrăgeau bine de tot — constatam noi — legându-i de mâini și de picioare când clacași voiau să fugă de atare biră”.

Prof. A. Oțetea vorbește mai departe „despre nevoia imperioasă (pentru stăpanul de moșie) de a exercita un drept de constrângere cât mai complet asupra persoanei cultivatorului“. Da, desigur, există o nevoie imperioasă de a-l constrânge pe clăcaș, dar din punctul de vedere îngust, reacționar al boierului, nu însă din punctul de vedere al progresului, al dezvoltării forțelor și relațiilor de producție.

În comunicare nu s'a subliniat caracterul reacționar al tendințelor boierești și caracterul progresist al luptei țărănimii împotriva asuprii și a constrângerii boierimii. Aceasta constituie, după părerea noastră, o lipsă esențială în comunicarea prezentată. În loc ca studiul să fie pătruns de suflul viu și răscolitor al luptei de clasă, el plutește în sfere abstracte, de unde autorul privește cu înțelegere, deopotrivă pe „stăpânii de moșie“ și pe „cultivatori“. Nici atât nu ne desvăluie măcar autorul: care dintre cele două tabere e pe linia progresului și care tabără încearcă cu toate mijloacele extraeconomice să zădărnicească mersul înainte al istoriei. Trebuie să accentuăm că știința nu în acest chip ne învață să facem istorie; știința ne arată că trebuie să vedem chiar și în problemele de amănunt acea luptă de clasă care duce înainte mersul istoriei, ne învață mai departe să facem deosebire între clasa purtătoare a progresului și clasa care vrea să oprească roata istoriei. Istorioul trebuie să arate clar, care sunt forțele progresului în fiecare etapă a istoriei. Cultivând cele mai bune tradiții de luptă ale masselor muncitoare, istoricii contribuie la dezvoltarea iubirii de țară și de popor, la dezvoltarea adevăratului patriotism. Comunicarea Prof. A. Oțetea dă multe date interesante și importante și putem constata străduința lui de a interpreta faptele din punct de vedere științific. Totuși, lucrarea este departe de a împlini exigențele ce cu drept cuvânt putem să le ridicăm față de istoricii noștri.

O altă chestiune principală doresc să ridic în legătură cu unele aspecte ale comunicării Prof. C. Daicoviciu: „Poziția antiștiințifică a istoriografiei burgheze române cu privire la Daci“. În această comunicare, Prof. C. Daicoviciu critică poziția neștiințifică a vechilor istorici față de problema Dacilor și nu-și cruță nici propriile lucrări anterioare. Este bine că d-sa a pornit pe drumul reconsiderării. Credem însă că el ar fi trebuit să dea în prezenta lucrare mai mult decât ceea ce dă. Așa de exemplu, pe trei pagini arată pozițiile vechilor istoriografi români față de statul dac, dar nu ne desvăluie clar care a fost și care este părerea lui actuala asupra acestei probleme.

Nu suntem de acord cu tonul pe care-l folosește Prof. C. Daicoviciu față de Gr. Tocilescu și V. Pârvan. Este un lucru foarte util când se arată concepțiile greșite, idealiste ale istoricilor ale căror lucrări sunt cunoscute. Dar nu avem dreptul să ascundem ceea ce au realizat pozitiv. Nu

credem că ar fi bine să ne asociem la felul cum Prof. C. Daicoviciu tratează de pildă pe V. Pârvan, deoarece, fără a pierde din vedere greșelile lui Pârvan — gravele alunecări idealiste — munca arheologică, săpăturile inițiate de V. Pârvan, reprezintă o valoare care se cere prețuită. Clasicii marxism-leninismului ne învață să știm să prețuim valorile trecutului, sa știm să valorificăm *în mod critic* tot ce e bun din trecut. Nu putem îngădui să se piardă nici un gram din valorile culturale cucerite; noi trebuie să valorificăm tot ce s'a creat bun pe tărâmul științei în patria noastră.

Folosirea valorilor create reprezintă unul din factorii culturii noastre, națională în formă și socialistă în conținut, pe care o făurim.

D. BERLESCU (Iăși) :

S'au prezentat câteva comunicări privind chestiunea țărănească la sfârșitul veacului al XVIII-lea și în prima jumătate a veacului al XIX-lea.

S'au adus, cu acest prilej, contribuțiuni deosebit de prețioase privind lupta de clasă a țărănimii și s'au făcut o serie de precizări privind mișcările țărănești în Țările Române.

În aceste comunicări chestiunea țărănească a fost tratată direct.

Indirect, însă mai pe larg, a fost tratată, într'o altă comunicare privind descompunerea feudalismului la sfârșitul veacului al XVIII-lea și în prima jumătate a veacului al XIX-lea, comunicare prezentată de tov. S. Vianu.

În U.R.S.S. chestiunea destrămării feudalismului a făcut obiectul a numeroase studii, publicate fie în revista Voprosi Istoriei, fie în lucrări de proporții mari ca acelea a lui Leascenco și Hroman.

La noi, subiectul este acum tratat mai pe larg. Conduc de indicațiile clasicele marxism-leninismului, tov. S. Vianu a reușit să pună problema just, dar din expunere se vede clar că autorul a avut să întâmpine numeroase dificultăți. Una din cele mai grave este lipsa de material documentar.

Suntem nevoiți încă să folosim materiale publicate în urmă cu 50 ani, neîngrijit publicate și necomplete. De aici dificultatea de a trata unele chestiuni esențiale, ca de exemplu economia gospodăriei moșierești și economia gospodăriei țărănești.

În ce privește gospodăria țărănească, autorul a reușit de pildă să stabilească faptul important că țăraniile se ocupau nu numai de agricultură, ci și de alte meserii, dar aceasta nu este suficient ca să se poată ajunge la concluzii definitive.

La fel se pune chestiunea cu structura social-economică a orașului, cu formarea populației orășenești.

Nu voi intra în detalii asupra acestei chestiuni, nu este locul aici. Țin să fac însă câteva precizări.

În ceea ce privește gospodăria moșierească, una este ea la sfârșitul veacului al XVIII-lea, alta în primele două-trei decenii ale veacului al XIX-lea, și cu totul alta spre mijlocul veacului.

Nu poate fi vorba de discutarea gospodăriei moșierești fără să se țina seama în cea mai largă măsură de relațiile dintre boieri și țărani.

Trebue să fie remarcat faptul că valoarea unei gospodării moșierești nu este apreciată în acea vreme după întinderea pământului, nici după calitatea lui, ci după numărul țăranilor care locuiesc pe moșie.

Chiar și din documentele oficiale ale vremii se vede clar că moșiile se împart în trei categorii, după numărul țăranilor ce le locuiesc.

Dar lucrurile nu se opresc aici. Documentele fac deosebire între numărul țăranilor fruntași, mijlocași, și codași. Lucrul are o deosebită importanță, fiindcă moșia nu putea fi lucrată decât cu țăranii care posedă un număr mare de vite. Lărgimea gospodăriei moșierești depinde tocmai de vitele țăranilor.

Chestiunea cultivării pământului boieresc pune proprietarului probleme de nerezolvat. De dificultățile pe care le întâmpină, de contradicțiile în mijlocul cărora se află proprietarul feudal, se leagă și chestiunea arendașiei.

Chestiunea aceasta a arendării moșiilor a fost tratată de tov. S. Vianu în comunicarea sa, însă explicația pe care o dă nu poate fi justă. D-sa este de părere că boierii preferau să aibă slujbe importante și că trăgeau venituri mai mari din aceste slujbe și de aceea își abandonau moșiile.

Realitatea este cu totul alta.

Moșia boierească nu se putea adapta la noile cerințe ale vieții, sau se adapta cu extrem de mari greutăți.

Boierul se mulțumea cu un câștig ceva mai redus, în schimb mai sigur, cu o sumă de bani pe care o primea de la arendaș.

Această situație are urmări importante pentru țărani. Trebuie să spunem aici că astfel s'a creat și o legendă, legenda „bunului proprietar”, în sensul că nu proprietarul este vinovat de exploatarea moșiei, ci arendașul care depășește limitele.

Această legendă s'a creat și prin faptul că proprietarii au intervenit câte odata pentru țărani. Aceasta intervenție însă nu s'a produs decât atunci când satul era amenințat să dispară complet de pe moșie.

O altă chestiune legată de descompunerea feudalismului este aceea a deplasării țăranilor.

În legătură cu deplasarea țăranilor se pune problema formării populației orășenești.

În privința aceasta, studiile noastre de până acum nu pot să dea răspuns nici la întrebarea cum s'a format populația orășenească, nici la întrebarea din cine era compusă această populație orășenească.

Documente inedite arată că în afară de negustori trisovuliți, în afară de sudiți, o foarte mare parte din populația orășenească o formează țăranii *birnică* și țăranii *scutelnici*.

Nu trebuie să credem însă că aceștia aveau o situație favorizată însă nu e mai puțin adevărat că birnicii și scutelnicii vor rămâne mai târziu definitiv la oraș. Scutelnicii au profitat de faptul că la un moment dat depindeau numai de boieri, iar birnicii s'au stabilit la periferia orașelor, adesea având aceleași ocupații ca și țăranii obișnuiți de la sat.

Țăranul meșteșugar dorește să plece la oraș, însă în această privință nu este vorba atât de piedicile pe care i le pun Turcii, așa cum se vorbește în comunicare, ci de piedicile pe care i le pune boierul. Documentele sunt clare în această privință: dacă țăranii vor pleca — spun documentele — cine va lucra moșia?

Această situație o întâlnim până la Regulamentul Organic și după aceea.

Regulamentul Organic a creat unele facilități în această privință, dar boierii au dat o astfel de interpretare dispozițiilor, încât au obligat pe țăranii să plătească anticipat taxe atât de mari încât deplasarea devenea imposibilă.

Nu poate fi vorba de o tratare a descompunerii feudalismului, fără să vorbim de lupta de clasă, care se desfășoară nu numai la țara, dar și la oraș. Țin numai să menționez că lupta care se duce în oraș are mai multe aspecte. Este vorba de o luptă pe care o duc calfele împreună cu meșterii împotriva rânduinelor feudale dela orașe, mănăstirilor și boierilor. Mănăstirile mai ales au reușit să acapareze străzi întregi.

Este vorba de asemenea de o luptă care se dă între calfe, meșteri, negustori, împotriva stăpânirii, împotriva nesiguranței pe care o întâmpină comerțul. Trebuie de asemenea să observăm un alt fapt: este vorba de o luptă pe care o dau târgurile vechi împotriva iarmaroacelor și târgușoarelor. Toate acestea se încadrează în lupta împotriva feudalismului. Boierii căutau să profite de circulația de mărfuri în folosul lor personal. De aceea făceau târgușoare și căutau să grupeze și să atragă în jurul lor negustorii.

Eu mă opresc aici.

Unul din colectivul din Iași s'a ocupat de unele din aceste chestiuni și trebuie să regret că nu ne-am gândit la vreme ca cel puțin o parte din

aceste chestiuni să le aducem, mai complet sau mai puțin complet, în discuție sub forma unor comunicări.

S. MORINTZ :

Cercetările arheologice facute în ultimii ani în țara noastră cu privire la Daci și, în deosebi, la Piatra Roșie și Grădiștea Muncelului au dat la iveală monumente importante din viața Dacilor dinaintea de cucerirea romană. Ele au dat un puternic impuls pentru o studiere mai temeinică a istoriei Dacilor. Problema ridicată în regimul de democrație populară și cea mai mult dezbătută a fost aceea a organizării social-politice a Dacilor. Au ajuns Dacii până la orânduirea sclavagistă și organizarea politică statală, sau nu, până în momentul cuceririi Daciei de către Romani ?

În lucrarea „Procesul separării orașului de sat la Daci“, Prof. M. Macrea atinge această problemă, căutând să dovedească neexistența orașelor de tip sclavagist în Dacia liberă. În argumentare apar însă o serie de contradicții. Cercetarea izvoarelor arheologice și a celor scrise duc la concluzii deosebite. Lipsește o analiză serioasă care să ducă în mod logic la concluzia pe care o urmărește autorul. Pe lângă aceasta, pentru susținerea părerii că Dacii n'au cunoscut orânduirea sclavagistă, sunt aduse argumente puțin întemeiate.

Autorul arată pe bună dreptate că cele mai mari aglomerări, polisuri, amintite de Ptolemeu, nu sunt orașe propriu zise, ci doar niște centre tribale. Autorul își întemeiază afirmația „pe legătura de netăgăduit care există între numele multor așezări și numele triburilor“. Cred că numirile celor mai importante centre din Dacia liberă, dintre care unele amintesc numele unor triburi, arată numai că aceste aglomerări au fost la origine centre tribale, care în momentul când puteau deveni orașe, păstrau mai departe vechiul nume fără a mai reprezenta centre tribale. Ca dovadă avem aceleași centre, care, devenind orașe sub stăpânirea romană, își mențin vechile numiri.

Mai departe, autorul scrie : „Cu atât mai puțin se poate atribui așezărilor tribale ale Dacilor calitatea de centre comerciale, cât de cât amenajate, deși în toate orașele antice piața la Greci agora, la Romani forum, este nelipsită, constituind tocmai indiciul cel mai sigur de producție de mărfuri“. Într'adevăr, în Dacia nu s'au găsit locuri special amenajate pentru piețe. Cred însă că acest argument nu poate înlătura total existența unei producții de mărfuri și a unui comerț, care, de o intensitate mai redusă decât a celui greco-roman, a existat și la Daci. Nu poate fi

neglijat faptul că au existat relații comerciale cu mult înainte de Burebista și Decebal, între Daci și Greci.

Era necesar ca autorul să încerce a da o caracterizare a situației generale din Dacia, lucru pe care-l face în măsură insuficientă și nu cu toată atenția, fiind preocupat în special să demonstreze în ultima instanță absența dezvoltării așezărilor dacice.

Autorul susține: „Nici una din așezările daco-gete cercetate până acum nu ne permit să constatăm că ar fi suferit o asemenea transformare, care să oglindească schimbarea calitativa a modului de producție și a orânduirii social-politice, ce s'ar fi efectuat la Daci, cu toate că dela Burebista până la Decebal s'au scurs mai bine de un secol și jumătate“, pentru ca mai departe, în cuprinsul aceleiași lucrări, vorbind de monumentalele construcții ale Dacilor să arate că „prin varietatea, prin tehnica lor superioară ca și prin dispunerea lor într'un întreg sistem de fortificații extrem de puternice, aceasta se datorește fără îndoială dezvoltării mai viguroase a forțelor de producție interne, dar și importanței politice și militare excepționale pe care și-a câștigat-o în cele două secole premergătoare cuceririi romane“. Nu știu cu care din cele două păreri este de acord autorul, care își dă seama că ridicarea impunătoarelor construcții se datorește creșterii forțelor de producție, cât și „importanței politice și militare excepționale“ pe care o capătă aceste așezări și presupune probabil că aceste schimbări nu erau străine de transformări sociale în viața Dacilor.

„Procesul separării orașului de sat nu a evoluat la Daci până la stadiul său final, el nu s'a realizat pe deplin spre a da naștere orașelor“. Această afirmație a autorului cred că este în concordanță cu structura social-economică a populației din Dacia liberă. Trebuie ținut seama totuși că acest proces, chiar dacă n'a fost desăvârșit s'a desfășurat paralel cu evoluția modului de producție și cu diferențierile sociale care se oglindesc în grandioasele construcții.

Urmărind o singură idee preconcepută, autorul trece cu vederea aceste elemente, care l'ar duce la o mai justă înțelegere a evoluției sociale și economice a ultimului stadiu al orânduirii comunei primitive și trecerea sa către orânduirea sclavagistă. Așa se explică pentru ce autorul ajunge să nege în mod cu totul greșit existența unor diferențieri sociale. Informația păstrată dela Criton, după care, în timpul lui Decebal ar fi existat nobili ce stăpâneau pamanturi întinse, Prof. M. Macrea o consideră valabilă numai pentru vremea lui Decebal. Autorul socotește ca acești nobili apăruseră în fruntea Dacilor numai datorită războiului și din necesitatea unei mai bune organizări care să asigure victoria în război. Dacă situația stă în felul acesta, nu știm cum poate explica Prof. M. Macrea ridicarea mărețelor construcții de care a vorbit mai înainte. Dacă

diferențierea socială este evidentă în vremea lui Decebal și se datorește războiului, marile construcții erau anterioare războiului și presupune mâna de lucru furnizată de populația liberă dar aservită și de robi.

Socotesc — contrar autorului — că în ultimele două secole de viață liberă a Dacilor existau diferențieri sociale datorate unui proces început cu mult înainte. De asemenea, existau robi proveniți și din războaiele șefilor de triburi sau șefilor uniunilor de triburi.

Premisele pentru apariția statului sclavagist existau, iar politica lui Burebista, Decebal, a constituit încercări încununate de succes, dar care n'au putut dăinui, deoarece în primul caz noile forțe economico-sociale nu erau îndeajuns de puternice, iar în al doilea caz (Decebal), din cauza cotropirii romane, care a lovit în evoluția proprie a Dacilor.

ȘT. ȘTEFANESCU :

Acum cateva zile a avut loc în București Adunarea Generală a Societății de Științe Istorice și Filologice. În discuțiile care au avut loc, profesorii din învățământul mediu au arătat, printre altele, și faptul că sunt lipsiți în cea mai mare măsură de materiale bibliografice ajutătoare în predarea lecțiilor, în pregătirea lor profesională. În legătură cu acest lucru, profesorii din învățământul mediu au subliniat totodată că de mult timp Institutul de Istorie din București n'a mai organizat măcar ședințe publice de comunicări, menite să suplinească uneori, lipsa de care este vorba. Exponenți ai opiniei publice, ei au pus pe bună dreptate întrebarea : „Se reduce oare activitatea institutului numai la publicarea unor materiale documentare, care din nefericire nu ajung totdeauna și la îndemâna profesorilor din provincie ? „Unde este munca de interpretare, analiza teoretică a izvoarelor ?“

Trebuie să recunoaștem deschis ca dacă Institutul de Istorie ar fi obligat — și este obligat — să răspundă acestor întrebări, care fac dovada creșterii cerințelor spirituale ale oamenilor muncii, răspunsul său nu ar fi dintre cele mai satisfăcătoare. Ne vom opri asupra unui singur aspect din munca Institutului de Istorie, care vine să confirme cele afirmate. Este vorba de problema comunicărilor în institut. În cursul anului 1953, Institutul de Istorie a fost lipsit de un plan de comunicări în plenary. Faptul este concludent prin el însuși și face să se creeze impresia falsă că în institut nu exista în suficientă măsură frământarea, dorința vie de cercetare serioasă, științifică, a diverselor probleme de bază din istoria patriei.

Trebuie spus ca oamenii cu muncă de răspundere, chemați să imprime o orientare științifică justă în Institutul de Istorie nu au făcut destul pentru

ca această impresie să nu persiste. Antrenați în diverse munci, sub pretextul lipsei de timp, ei însșiși n'au ținut comunicări, n'au antrenat nici pe alții la acest lucru. Este adevărat că unii dintre ei au dat în cursul anului studii valoroase. Aceasta nu-i scutește însă de obligația de a face cunoscute o parte din rezultatele cercetărilor lor și pe calea comunicărilor. Alții, și din păcate aceștia sunt cei mai mulți, au tot amânat și amână atât publicarea lucrărilor cu care sunt angajați, cât și comunicările pe care urmau să le țină în secțiune sau în plenarele de institut.

Pe o poziție greșită se situează și acei cercetători care motivează absența înscrierii lor cu comunicări, prin aceea că trebuie să-și restructureze cunoștințele sau că așteaptă mai întâi să prezinte comunicări. elementele cele mai indicate : direcția, responsabilii de colective.

Se impune, cred, o schimbare radicală față de acest fel nejust de a vedea problema comunicărilor în plenare. În institut există destule forțe capabile să susțină comunicări de bună calitate, fapt care ne îndreptățește să sperăm că în scurt timp institutul va reuși să lichideze această lipsă ce umbrește pentru moment realizările sale pozitive.

În secțiile institutului este vizibil efortul de a se pune capăt lipsei de comunicări, de a se îmbunătăți calitatea comunicărilor care se prezintă. Ținute cu oarecare regularitate, comunicările din secții oglindesc străduințele celor care le fac, ca ele să fie la un nivel științific cât mai ridicat. Cu toate acestea, comunicările din secții suferă încă de unele lipsuri care nu fac posibilă ținerea lor și în plenarele de institut, împiedecă publicarea lor. La Secția de Istorie Medie, destule comunicări n'au făcut altceva decât să redea mai mult un material factic, n'au căutat în suficientă măsură să analizeze minuțios materialul documentar, să treacă la generalizarea lui, să desvâlue pe baza acestor generalizări legile dezvoltării sociale. Uneori se strecoară în aceste comunicări greșeli științifice. În comunicarea „Izgonirea țăranilor de pe pământurile lor în perioada precapitalistă în Țara Românească și Moldova“, autorul, Gh. Georgescu, folosind un bogat material documentar, încearcă să identifice procesul din Țara Românească și Moldova cu cel analizat de Marx în legătură cu realitățile istorice ce aveau loc în Anglia în secolul al XVI-lea. Materialul prezentat nu confirmă însă analogia dintre împrejurările din Anglia și cele din Țările Române, cel puțin pentru o bună perioadă de care se ocupa comunicarea. Discuțiile au arătat că în comunicare au fost amestecate două fenomene de natură deosebită : aservirea țăranilor liberi (cu pământ cu tot) și alungarea vecinilor de pe moșie (exproprierea). Autorul nu a analizat atent tocmai ceea ce ar fi trebuit : procesul de trecere de la stăpânire la proprietate. El nu a ținut seama îndeajuns de variațiile regionale ale fenomenului analizat

de Marx, n'a aratat că Elba a despartit Europa sub raportul dezvoltării relațiilor agrare.

Comunicarea „Un articol de istorie socială al lui M. Kogălniceanu, necunoscut“, deși cuprinde elemente pozitive, suferă și ea prin formulări nepotrivite. Autorul, D. Simionescu, exagerează rolul pozitiv al lui M. Kogălniceanu în politica și în gândirea Moldovei din secolul al XIX-lea, îl prezintă pe acesta ca pe un revoluționar care duce mai departe linia lui Nicolae Bălcescu. Mihail Kogălniceanu n'a fost însă un revoluționar. El s'a abătut dela linia lui N. Bălcescu, fiind partizan al reformelor sociale, și aceasta, numai în măsura în care reformele erau acceptabile pentru toți posedanții, din care el însuși făcea parte.

Alteori, în comunicări nu se insistă îndeajuns asupra cauzelor care au dat naștere anumitor fapte istorice. În comunicarea „Eliberarea din Țara Românească și Moldova în a II-a jumătate a secolului al XVIII-lea“ autorul, C. Grecescu, s'a mulțumit mai mult să precizeze data când a avut loc eliberarea din Țerbie, dar nu a analizat destul de adânc, deși a încercat, împrejurările istorice care impuneau această eliberare.

Lipsa de analiză a procesului istoric din toate punctele de vedere vădește, se pare, teama cercetătorilor de a se angaja în discuții teoretice, ușurează uneori pătrunderea ideilor obiectiviste în lucrările lor.

Discuțiile care au loc pe marginea comunicărilor suferă și ele prin aceea că sunt uneori formale, se reduc adesea la elogieri, la formulări stereotipe; ca de exemplu, „lucrarea aduce o contribuție însemnată în lămurirea problemei...“ sau: „lucrarea are sau prezintă o importanță deosebită prin aceea că a reușit să scoată în relief“ (cutare aspect)... Aceste formulări care iau locul unei critici curajoase, principiale, creatoare, tovarășești, nu ajută celui care prezintă comunicarea, dăunează calității comunicării. Tovarășul G. M. Malencov a arătat că „nicio ramură a științei nu se poate dezvolta cu succes într'o atmosferă stătută, de elogieri reciproce și de trecere sub tăcere a greșelilor“. O critică serioasă de conținut. Un schimb viu de păreri, departe de a descuraja, va ajuta desigur pe cercetători să lichideze greșelile și lipsurile existente, să îmbunătățească calitatea lucrărilor.

Deficiențele care mai există în Secția de istorie medie, manifestate în comunicări, precum și în discuțiile care au loc pe marginea acestora, face să se desprindă ca o sarcină importantă de viitor, pentru orice membru al acestei secții, o mai serioasă aprofundare a lucrărilor clasice ale marxism-leninismului, care constituie modele de analiză teoretică, exemple de aplicare și de dezvoltare a dialecticii materialiste.

Dorința de a îmbunătăți calitatea lucrărilor, care să ia tot mai mult un caracter general în Secția de istorie medie, constituie chezașia că în

curind această Secție va da institutului și publicului, comunicari și lucrări valoroase, care să îmbine bogăția materialului factual cu analiza teoretică, multilaterală a evenimentelor și fenomenelor istorice.

M. MATEI :

În raportul prezentat la deschiderea Sesiunii Secțiunii a V-a, s'a arătat în câteva cuvinte și activitatea colectivului „Lupta poporului împotriva jugului otoman“, dela Institutul de Istorie din București. În cele ce urmează, vreau să ridic câteva probleme sau, mai exact vorbind, să arăt câteva aspecte ale activității amintitului colectiv.

Problema de care vreau să mă ocup în mod deosebit, este aceea a atitudinii față de materialul documentar. Iată concret despre ce este vorba :

Membrilor colectivului nostru li se dau în studiu capitole ale viitoarei lucrări, urmând ca fiecare în parte să strângă materialul, să alcătuiască tezele și să prezinte redactate capitolele de care se ocupă. S'a constatat însă că, deși titlurile capitolelor sunt clar și precis formulate în momentul când se dau în lucru, nu tot atât de clar este prezentat și materialul când se supune discuțiilor colectivului, sub raportul selecționării știrilor celor mai importante.

În adevăr, uneori tezele prezentate pentru a fi discutate nu fac altceva decât să cuprindă aproape în întregime materiale care au, și de foarte multe ori — din nefericire — care n'au legătură cu subiectul. În acest sens, este ilustrativ exemplul tezelor capitolului privind domnia lui Dimitrie Cantemir. Fără să se facă o selecționare atentă a materialului documentar, tezele cuprindeau o mulțime de informații care nu aveau în niciun caz o legătură directă cu subiectul, ele nefăcând altceva decât să îngreuneze urmărirea firului călăuzitor în problemă

Printre aceste materiale, vreau să dau un singur exemplu în legătura cu meritele pe care Dimitrie Cantemir le-a avut în istoria muzicii otomane. Abundența coplesitoare a materialului informativ nefolositor a făcut însă ca materialul care constituia osatura capitolului să nu fie interpretat în chip satisfăcător, iar cel care putea și trebuia să aducă lumină în probleme mai puțin cercetate până acum, să fie aproape absent. Mă refer în special la informațiile privind formele luptei neorganizate a poporului împotriva jugului turcesc, în perioada imediat anterioară de care se ocupă capitolul pus în discuție.

Un exemplu în acest sens îl constituie propunerea care s'a făcut de a se introduce în capitolul respectiv și tratarea problemei privind lupta pentru succesiunea la tron.

Din nefericire însă, nu toți au luat atitudine. Sunt încă tovarăși care preferă să tacă, deși problemele care sunt puse în discuție sunt deosebit de importante, iar hotărârile care se iau, au o deosebită importanță pentru activitatea ulterioară a colectivului.

Atitudinea aceasta a fost combatută, dar ședințele următoare au arătat că nu cu suficientă tărie. Pentru că în tezele unui alt capitol, cel privind perioada 1806 — 1821, greșala s'a repetat, într'o formă mai gravă încă.

Autorul tezelor, fără să înțeleagă necesitatea stringentă în primul rând a problemelor privind nemijlocit lupta masselor populare împotriva jugului otoman, a neglijat tratarea pe larg a acestei probleme, mai ales în perioada 1812—1821 și s'a angajat, deși nimeni și nimic nu o ceruse, să trateze probleme privind istoria imperiului otoman.

Lăsând la o parte alte exemple de aceeași natură, socotim că este util să scoatem în evidență câteva din urmările, firești de altfel, ale acestei atitudini față de informațiile documentare, urmări de care poate, în primul rând, ar trebui să țină seama conducerea Institutului de Istorie, pentru ca să le evite, prin participarea sa ceva mai regulată la ședințele colectivelor institutului nostru.

Prima și cea mai gravă dintre aceste urmări, consider că este continuarea cu totul nejustificată a atitudinii neștiințifice față de problemele de importanță vitală ale poporului român și tratarea lor în mod superficial, care nu corespunde cerințelor de azi ale oamenilor muncii eliberați de orice exploatare.

Lipsa unei interpretări adânci și științifice a materialului documentar, atât de sever criticată în coloanele ziarului „Scânteia“, trebuie să constituie obiectul unei analize critice a activității susziselui colectiv, și aceasta într'un viitor foarte apropiat.

În al doilea rând, continuând să privească în același fel problemele, membrii cu mai multă experiență ai colectivului nu fac decât să ofere un exemplu criticabil cercetătorilor cu mai puțină experiență, care acum fac primii pași pe drumul cercetărilor istorice.

În sfârșit, prin menținerea, în ciuda criticilor făcute în acest sens, a materialelor de care am vorbit mai sus, înseamnă a îngreuna, și nu într'o măsură neglijabilă, sarcina celor ce vor da forma definitivă volumului în pregătire. Aceștia vor trebui să îndeplinească o muncă de care ar putea fi scutiți, dacă cei ce dau prima formă capitolelor din lucrare ar lupta cu mai multă hotărâre pentru lichidarea lipsurilor manifestate până acum, dominând și nu lasându-se copleșiți de cules.

I. MELINESCU :

Pe marginea raportului prezentat de Acad. P. Constantinescu-Iași, aş vrea să relev un aspect care mi se pare esențial pentru precizarea unor critici științifice în aprecierea conținutului activității desfășurate în cadrul Secțiunii a V-a.

Pe lângă materialele pe care le are — și asupra cărora nu insist — raportul păcătuște în unele aprecieri privind conținutul muncii de cercetare în domeniul științelor istorice, filosofice și economico-juridice.

Materialismul istoric ne învață că dezvoltarea vieții materiale a societății nu e posibilă fără uriașul aport mobilizator, organizator și transformator al *ideilor noi*, al teoriilor înaintate care izvorăsc din înseși nevoile arzătoare ale acestei dezvoltări și sunt destinate s'o servească. A rupe studiul faptelor și evenimentelor istorice de studiul aprofundat și multilateral al ideilor și concepțiilor înaintate, sau a minimaliza rolul acestora din urmă, înseamnă a pierde cheia înțelegerii desfășurării istoriei, a aluneca pe panta vulgarizării marxismului, a ajunge în mod inevitabil la o interpretare nu totdeauna exactă a evenimentelor istorice.

Or, din analiza activității Secțiunii de științe istorice, filosofice și economico-juridice, se desprinde uneori tendința de neglijare a problemelor legate de dezvoltarea gândirii filosofice, sociale și economice.

Această tendință a făcut să nu se acorde o *suficientă atenție* problemelor legate de influența gândirii înaintate ruse asupra celei române.

Pentru a preciza, consider că sarcina cercetării problemelor de istorie a patriei noastre din cele mai vechi timpuri, pe baza studiului modului de producție, precum și a problemelor legate de dezvoltarea gândirii filosofice, sociale și economice în trecut și prezent, nu poate fi despărțită de problema influenței pozitive și multilaterale exercitate de a-lungul veacurilor de marea cultură rusă și sovietică.

Studierea, de pildă, pe bază de documente științifice, a datelor și aspectelor concrete privitoare la conținutul acestei influențe, la rolul gândirii sociale progresiste și revoluționare din Rusia veacului al XVIII-lea și al XIX-lea în dezvoltarea istorică a poporului nostru, se impune cu necesitate.

Filosofia materialistă rusă din secolele XVIII și XIX este un fenomen istoric cu totul remarcabil. Reprezentanții ideilor materialiste avansate și militanți pe tărâmul social ca Lomonosov, sau iluminiștii ruși din cea de a doua jumătate a veacului al XVIII-lea ca Radișcev, părintele gândirii revoluționare din Rusia, sau decembriștii și mai cu seamă revoluționarii democrați Herțen și Ogoriov, Belinschi, Cernășevschi și Dobroliubov, Saltăcev-Scedrin. Pisarev și alții, au jucat un rol important în dezvoltarea gândirii filosofice, sociologice, este www.idacoromanica.ro legate de mișcarea de eli-

berare a poporului rus de sub jugul iobăgiei și al autocrației, au pătruns și la noi în țară, determinând grăbirea procesului de dezvoltare a curentelor ideologice avansate, ajutând la mobilizarea masselor în lupta activă pentru progresul social.

Ecoul ideilor revoluționarului Radîșcev, ale decembriștilor și ale revoluționarilor democrați ruși, odată cu valorile clasice ale culturii și literaturii ruse, reprezentate printre alții de Antioh Cantemir, Kralov, Pușkin, Lermontov, Gogol, Nekrasov, Tolstoi și primul scriitor al proletariatului revoluționar, Maxim Gorki, au contribuit la crearea condițiilor favorabile pentru răspândirea și înrădăcinarea în România a teoriei marxiste, care a înarmat clasa muncitoare și partidul ei în lupta pentru răsturnarea vechii orânduiri.

De bună seamă că în veacul al XIX-lea activitatea multilaterală a revoluționarilor democrați ruși a avut o influență însemnată asupra dezvoltării mișcării revoluționare la noi în perioada premarxistă.

Cernășevschi a fost acela care, supunând unei critici necruțătoare economia burgheză, a pus bazele economiei politice ruse democratice — fapt apreciat de Marx.

În domeniul esteticii, demonstrând funcția socială a artei și literaturii, de slujire a intereselor poporului, Belinschi, Cernășevschi și Dobroliubov au pus bazele criticii literare științifice și ale esteticii materialiste premarxiste, militând împotriva teoriei burgheze reacționare a „artei pentru artă” și demascând cosmopolitismul în diversele lui aspecte.

Problema eliberării Țărilor Române de sub jugul otoman a fost o preocupare a presei democratice ruse și a fruntașilor revoluționari democrați ruși. De altfel, problema mișcării de eliberare a popoarelor subjugate a găsit întotdeauna răsunset în paginile revistei „Sovremennic” — tribună a ideilor generației de roznocinți revoluționari, și a preocupat în mod constant pe Hertzen, Belinschi, Cernășevschi și Dobroliubov.

Apreciind însemnătatea istorică a luptei de eliberare națională a popoarelor balcanice, Cernășevschi și Dobroliubov s’au situat de partea luptei lor. Vorbind despre poporul nostru, Dobroliubov spunea :

„Câte secole au suferit bieții Români, prin câte suferințe au trecut. A venit timpul să fie renăscută această țară bogată, generos înzestrată de natură, dar care n’a auzit decât tunetul armelor, în loc să aibe parte de brazda fericită a plugului pașnic“.

Văzând în actul unirii un factor favorabil pentru progresul Țărilor Române, Cernășevschi scria în „Sovremennic” în anul 1859 : „Rusii simpatizează cu dorința poporului roman de a se uni într’un singur stat. Simpatia se preface în speranțe. În www.dacoromanica.ro Paris, publicul nostru

a căpătat siguranța că dorința Românilor de a forma un stat unic se va realiza“:

Ideile marilor revoluționari democrați ruși au luminat mișcarea revoluționară din țara noastră în anii 1860—1880, au contribuit la pregătirea terenului pentru răspândirea la noi a marxismului, care marchează o etapă nouă, calitativ superioară în lupta poporului român.

„Răsturnarea țarismului în Rusia — scria Lenin în Ianuarie 1905 — începută eroic de clasa muncitoare, va fi un punct de cotitură în istoria tuturor țărilor, o ușurare pentru cauza tuturor muncitorilor, tuturor națiunilor din toate statele și din toate colțurile globului pământesc“.

Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, mișcarea noastră muncitorească înregistrează o victorie hotărâtoare: victoria leninismului asupra oportunismului, prin crearea P.C.R. în 1921.

Urmărind procesul istoric până în zilele noastre, apare în mod evident influența gândirii ruse înaintate asupra dezvoltării mișcării sociale și culturale la noi. Aceasta nu reprezintă numai o temă pentru lucrări științifice izolate, ci o problemă care să constituie preocuparea permanentă a cercetărilor colectivității Secțiunii a V-a.

De aceea consider necesar ca Secția relațiilor româno-ruse a Institutului de Istorie să-și întărească activitatea, Muzeul româno-rus să-și îmbogățească colecția cu noi și variate materiale, care să illustreze influența pe care au avut-o mințile luminate ale Rusiei asupra vieții sociale și culturale a poporului român.

Dat fiind că tematica Secțiunii a V-a pe anul 1953 s'a ocupat insuficient de problema ridicată, consider necesar ca tematica pe 1954 s'o oglindească în plin. Aceasta trebuie să se oglindească concret în planul Secției relațiilor româno-ruse, cât și al Muzeului româno-rus, care trebuie să-și îmbunătățească activitatea de strângere și interpretare a documentelor referitoare la chestiunea ridicată. De asemenea, cred că Secțiunea a V-a trebuie să inițieze și să îndrume traducerea și tipărirea unor lucrări ale revoluționarilor democrați ruși, neapărute încă în limba română.

RADU VULPE :

Din comunicarea tov. D. Tudor despre „Amforele elenistice descoperite în adâncul teritoriului R.P.R.“, relev semnalarea așezărilor dela Lunca Ciurei și dela Scânteia, cu mănuși de amfore rhodiene apărând în asociație cu o olărie neagră, caracterizată prin buze fațetate și toarte în formă de X, analoagă urnelor funerare din secolul al II-lea î.e.n, dela Poieniști. Aceste așezări, situate în podișul central al Moldovei, ca și necropola dela Poie-

nești, și datate, prin amforele rhodiene menționate, tot în secolul al II-lea î.e.n., sunt menite a confirma și a completa concluziile publicate în volumul întâi din „Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R.“, după care urnele din acea necropolă aparțin Bastarnilor. La Poienești nu avem de atribuit acestei populații decât morminte, problema așezărilor corespunzătoare rămânând încă într'o fază de postulat. Acum, când asemenea așezări au fost găsite, propunem ca să fie explorate cât mai curând, în mod sistematic, pentru ca, în felul acesta, să se contribuie la clarificarea unei epoci dintre cele mai interesante din istoria veche a Moldovei. În trecut, îmi exprim surprinderea că tov. D. Tudor, apropiind ceramica dela Lunca Ciurei și dela Scânteia de urnele dela Poienești, nu face nicio mențiune despre caracterizarea acelor urne ca bastarne. Iar în legătură cu un alt pasaj din comunicarea d-sale, nu putem fi de acord cu încercarea de a localiza în preajma orașului Iași localitățile *Carsidava* și *Zargidava* dela Ptolemeu. Datele geografului antic se opun unor asemenea identificări: *Carsidava* era situată la Vest de cursul superior al Siretului, cam pe la Suceava, iar *Zargidava*, deși pomenită în dreapta Siretului, pe la nivelul Iașilor, era totuși departe de locul acestui oraș, aflându-se chiar pe malul Siretului (parà tòn Hiérason potamon), undeva pe lângă Roman.

Comunicarea tov. V. Canarache a adus o serie de considerații interesante cu privire la cele mai vechi elemente monetare puse în circulație de orașele grecești de pe litoralul Sciției Minore. Sunt de acord cu d-sa, în special în interpretarea dată așa ziselor „vârfuri de săgeți“ arhaice de bronz, eliptice, plate, cu o puternică nervură longitudinală, pe care și noi le-am găsit în așezarea geto-elenă dela Tariverdi, în teritoriul Histriei, în gropi din secolul al VI-lea î.e.n. Sigur, nu poate fi vorba de săgeți și nici de vreun alt fel de obiecte de ordin practic, ci numai de mici lingouri premonetare, de specia cunoscuților peștișori olbieni. Aaug că în această categorie este de inclus și figura de bronz de tip elenic arhaic din secolul al VII-lea î.e.n., găsită la Poiana în 1950, turnată în tipar monovalv și lipsită de orice element de utilitate. În ce privește ipoteza tov. V. Canarache despre o situație a cetății Histria, la începuturile ei, într'un alt punct decât acela știut de pe malul lacului Sinoe, mi se pare cu totul hazardată atâta vreme cât un atare punct nu ne este sugerat prin niciuna din descoperirile făcute în preajma Gurilor Dunării și câtă vreme pe malul lacului Sinoe și în teritoriul înconjurător găsim din abundență resturi arhaice datând încă dela începutul secolului al VI-lea î.e.n. și chiar din secolul al VII-lea î.e.n. În altă ordine de idei, precizez, în urma săpăturilor din vara aceasta, că la Tariverdi, amforele grecești din secolul al VI-lea î.e.n. nu sunt deloc rare. Dimpotrivă, în numeroasele gropi datand din acest secol,

colectivul a găsit o mare cantitate de fragmente provenind dela asemenea recipiente, unele acoperite cu firnis, dar cele mai multe lipsite de orice podoabă.

În comunicările despre istoria veche a R.P.R. din această sesiune, s'a acordat o deosebită atenție Geto-Dacilor. Nu mai puțin de patru comunicări ale tovarășilor Gh. Ștefan, C. Daicoviciu, M. Macrea, I. Winkler, au debătut problema de o primordială importanță a stadiului economico-social în care au ajuns strămoșii noștri înainte de cotropirea lor de către Romani. Toți autorii menționați sunt de acord în a considera epoca dintre Burebista și Decebal ca o fază de evoluție dela stadiul gentilic la statul sclavagist, fază în care formele vechi, pe cale de transformare, subsistă alături de elementele unor forme noi, superioare, destinate a le înlocui. Controversa apare numai când este vorba de apreciat importanța acestor forme din urmă. Pe când tov. M. Macrea, în expunerea d-sale despre „Procesul separării orașului de sat la Daci“, susține că triburile geto-dace au rămas până la urmă în formele vieții gentilice, fără a fi depășit stadiul democrației militare, și al unei culturi sătești, manifestările lor de viață superioară având numai un caracter incipient, ceilalți referenți văd pe Dacii lui Decebal deja în posesiunea deplină a formelor esențiale ce caracterizează un stat sclavagist: dezvoltarea forțelor de producție, dezvoltarea producției de mărfuri, accentuarea diviziunii muncii, începutul proprietății private, munca prin sclavi, apariția contradicțiilor de clasă, formarea statului. Fără a subestima valoarea argumentelor care pledează în favoarea punctului de vedere al tov. M. Macrea, avem dreptul să acordăm o mult mai mare însemnătate factorilor de progres din ultima fază a Geto-Dacilor, a căror uniune de triburi ajunsese încă dinainte de Burebista să se închege într'o coeziune durabilă. La motivările exprimate în această privință, cu deosebire de tov. Gh. Ștefan, țin să adaug și un argument, care nu mi se pare lipsit de semnificație. Uriașa formație politică alcătuită de Burebista nu se desface, după moartea lui, decât în patru părți, ceea ce dovedește că pe mari porțiuni teritoriale existau societăți solid închegate, capabile de a rezista cu succes momentelor de criză. Rolul important pe care-l au ulterior în istorie unele din cele patru părți, de exemplu aceea a lui Cotiso ori aceea a lui Dicoes în epoca lui August, confirmă această concluzie. Iar în vremea lui Decebal avem suficiente indicii pentru a afirma că, cel puțin în interiorul arcului carpatic, populația dacă reprezintă o strânsă unitate. În ce privește dezvoltarea economică a Geto-Dacilor în secolul I î.e.n. și secolul I e.n., rezultatele săpăturilor dela Poiana dovedesc că o bună parte din elementele unei vieți economice superioare fuseseră dobândite. Așezarea de acolo reprezintă un mare centru comercial, cu

o populație numeroasă — așezarea trebuie să fi ocupat în antichitate o suprafață de aproape 2 km² — posedă ateliere diferite de fierărie, de turnare a bronzului, de giuvaergerie, de baterea monetelor, de ceramică superioară fabricată în serie. Sunt faptele dovedesc o creștere a forțelor de producție, o dezvoltare a producției de mărfuri, o diviziune a muncii. Impresionantele cantități de obiecte de import din lumea sclavagistă atestă o mare dezvoltare a comerțului. Contrariu unei afirmații a tov. M. Macrea, la Poiana s'au descoperit tezaure monetare în interiorul așezării, ceea ce ar putea reprezenta indicii de proprietate privată. Cine a cunoscut de aproape aceste descoperiri dela *Piroboridava*, nu poate să rămână fără impresia unor covârșitoare progrese în viața poporului dac. Lipsesc doar construcțiile de zid și monumentele scrise pentru a compara așezarea de acolo cu un oraș greco-roman.

Dar, ridicând în lumina unei aprecieri mai înalte elementele de viață superioară din societatea geto-dacă, pe care tov. M. Macrea le-a minimizat, nu putem subscrie totuși la încheierea că Dacii ar fi ajuns la realizarea unui stat sclavagist clasic.

O comunicare ce iese din comun, prin importanța principiilor sale de bază și prin caracterul său combativ, este aceea a Prof. C. Daicoviciu despre „Poziția antiștiințifică a istoriografiei burgheze române cu privire la Daci”. Revizuirile critice retrospective sunt totdeauna necesare în științele istorice, dar se impun mai ales atunci când devine prea mare contrastul dintre unele atitudini perimate, moștenite din trecut și păstrate în virtutea inerției, și progresele făcute în urma unor noi și bogate cercetări și în lumina unor concepții evoluate. Chiar când asemenea revizui sunt viciate prin unele exagerări evidente, au totuși calitatea de a răscolți, de a zgudu, de a supune unei verificări raționale, convingeri profund înrădăcinate și de a stimula apărarea adevărului prin noi dovezi, de a situa convingerile juste pe temelii mai solide, de a răsturna definitiv pe cele false și de a contribui astfel la progresul științei. Comunicarea tov. C. Daicoviciu este prin urmare bine venită.

Desigur, nu putem fi decât de acord cu d-sa în ce privește ideea pe care trebuie să ne-o facem despre originile poporului român, dând elementului autohton dac rolul de bază și reducând la juste proporții ceea ce moștenim dela cotropitorii romani.

Este drept că istoria antică s'a făcut, în trecut, fără a se cunoaște legile de dezvoltare a societății, ceea ce explică multe din greșelile de atunci. Dar, constatând și combătând asemenea greșeli, trebuie să le și explicăm prin împrejurările care lipseau pe cercetătorii vremii de contactul cu gândirea materialistă. Să judecăm oamenii și faptele lor în funcție de epoca lor, iar nu de a noastră.

Tov. C. Daicoviciu, care impută istoricilor mai vechi — uneori fără dreptate — că n'ar fi privit pe Daci în devenire, ci static dă în judecarea acelorași istorici, un surprinzător exemplu de considerare... statică. Astfel, d-sa judecă laolaltă pe latiniștii din secolul al XVIII-lea, pe un Cezar Bolliac, pe un A. D. Xenopol, pe un Nicolae Iorga, pe un Ion Andrieșescu, pe un Vasile Pârvan, fără a ține seama de deosebiri de epocă, de concepții, de competență, fără a evidenția evoluția imensului drum parcurs dela naivul exclusivism latinist al unui Petru Maior la monumentală monografie „Getica“, în care V. Pârvan impunea conștiinței noastre etnice, așa cum nu făcuse nimeni înaintea sa, măreția poporului geto-dac.

În deosebi față de Vasile Pârvan, tov. C. Daicoviciu a adoptat o atitudine care ne-a mirat prin ostilitate și prin interpretări exagerate. Ne vorbește de „concepții teologice“, de concepții „mistice“, care ar caracteriza lucrările lui Pârvan. V. Pârvan a fost fără îndoială un idealist, fie prin concepțiile sale hegeliene, fie prin etica sa stoică. Dar cei care l-am cunoscut de aproape știm că „mistic“ nu era. Tov. C. Daicoviciu nedreptățește aici pe V. Pârvan, care a avut constante preocupări din domeniul istoriei economice. Nu trebuie uitat că teza sa de doctorat se intitula „Die Nationalität der Kaufleute im römischen Kaiserreich“ (Naționalitatea negusturilor din imperiul roman).

Vasile Pârvan a avut meritul de a fi încercat să precizeze poziția etnică a Geto-Dacilor printre nenumăratele triburi trace care se întindeau dela Vistula până în Asia Mică, scoțând în evidență caracterele care îi deosebeau de Tracii din Sud. După ce a adoptat într-o vreme acest fel de a vedea, azi tov. Daicoviciu, cu o autoritate tot atât de nejustificată ca și critica pe care i-o aduce lui V. Pârvan, respinge ideea diferențierii dintre Tracii nordici și Tracii sudici, sub bănuiala total neîntemeiată, ca ar fi „rasistă“. Dar crede d-sa că pe un teritoriu atât de vast ca acela pe care-l ocupau triburile trace în general, cu condiții geografice diferite, sub influențe diferite, peste substraturi diverse, putea să existe o omogenitate de viață, de evoluție, de caractere etnice? Uită d-sa că toponimicele terminate în *-dava* caracterizează teritoriile din Nord populate de Geți, care în schimb nu cunosc terminația *-para*, frecventă la Tracii din Sud?

Se înșeală tov. C. Daicoviciu când îi atribuie lui V. Pârvan o tendință „pan-dacică“. Dar și mai mult se înșeală când îl face responsabil de enormitățile diletantice ale unui doctor N. Lupu sau ale unui I. Brătescu-Voinești, care voiau să facă din Dacia, leagănul omenirii și din poporul dac strămoșul Romanilor. Cum nu vede tov. C. Daicoviciu că la originea acestor monstruoziități antiștiințifice stă N. Densusianu, cu fânțastica sa „Dacia preistorică“, iar nu „Getica“ lui Vasile Pârvan?

Este adevărat că V. Parvan, a dat o importanță prea mare influențelor celtice supra Dacilor. De asemenea Ion Andrieșescu. Dar tov. Daicoviciu, când le face un reproș pentru aceasta, adaugându-și și o laudabilă remarcă autocritică, nu amintește de Cezar Bolliac, care de asemenea era un celtizant. De fapt, V. Parvan pune o limită prudentă concluziilor sale referitoare la influența celtică în Dacia, respingând ideea unei celtizări a acestei țări. Iar arheologic trebuie să recunoaștem că dovezile care militează împotriva unei prea mari influențe celtice încă nu fuseseră scoase la lumină în vremea lui.

Tov. Daicoviciu îi reproșează lui V. Parvan că nu a acordat atenția cuvenită factorului scitic. O gravă eroare! Cum? D-se a uitat că primul capitol din „Getica“ este dedicat în întregime unei minuțioase analize a resturilor scitice găsite pe teritoriul patriei noastre, că un întreg capitol din volumul postum „Dacia — Civilizațiile străvechi din spațiul carpatodanubian“ tratează despre legăturile Sciților cu Carpato-Danubienii? Cine în țara noastră, înainte de V. Pârvan, a mai tratat pe Sciți cu atâta considerație? Să ne amintim că, pe când înainte de Pârvan denumirile peiorative de „barbari“, „sălbateci“, în legătură cu Sciții reprezentau locuri comune în literatura noastră istorică, dela Pârvan încoace Sciții sunt priviți ca un factor decisiv, care a lăsat urme durabile în viața getodacă. Chiar putem spune, tot pe urmele lui Pârvan, că principalele deosebiri dintre Tracii de Nord și cei de Sud, contestate de tov. Daicoviciu, erau atribuite de Vasile Pârvan tocmai unei influențe scite, puternice în Nord, aproape inexistente în Sud.

I se reproșează pe nedrept lui Pârvan că ar fi ignorat legăturile Geto-Dacilor cu Slavii și cu Balto-Slavii. Tov. C. Daicoviciu se înșeală. Vasile Pârvan a fost unul din elevii cei mai asidui ai slavistului Ioan Bogdan. Importanța elementului slav în formarea poporului român nu-i era necunoscută. Problema Slavilor în antichitatea îndepărtată l-a preocupat cu deosebire pe când scria „Getica“. Lucrarea de sinteză pe care urma să o scrie după terminarea acesteia, era „Protoistoria Slavilor“, pentru care semnase chiar un contract cu o editură. Aduc în această privință mărturia mea personală, pe care am avut prilejul să o public încă de acum 20 de ani. Dacă o moarte prematură nu ar fi pus capăt acestui frumos proiect, azi ar fi fost evident și pentru tov. Daicoviciu că Vasile Pârvan nici nu a ignorat, nici nu a subestimat pe Slavi, ci dimpotrivă, originea acestora i-a atras atenția tocmai în legătură cu Geto-Dacii.

O altă interpretare eronată este aceea după care V. Pârvan ar fi preconizat cucerirea Daciei de către Romani înainte de Traian. Niciodată Pârvan nu a susținut o asemenea teză. El a vorbit de o „cucerire“ a pieții

dace, în sens comercial, de penetrație negustorească, chiar de o „cucerire“ culturală, dar nu de o „cucerire“ militară ori politică înainte de ultima cădere a Sarmisegetusei. Așa ceva — și numai în sensul de penetrație agrară — nu a susținut decât N. Iorga.

Tov. C. Daicoviciu face afirmații exagerate și în legătură cu alți istorici mai vechi, dar mult mai rar.

Este ciudat cum, în expunerea tov. C. Daicoviciu, Alexandru Odobescu este trecut complet sub tăcere. Este drept că valorosul arheolog și scriitor român nu a avut lucrări care să trateze direct despre problema dacă. Dar aceasta nu înseamnă că problema nu l-a preocupat. Când îl laudă pe Grigore Tocilescu pentru a fi scris prima carte despre Dacia preromană, punând astfel problema Dacilor în ansamblu, tov. Daicoviciu ar trebui să-și aducă aminte că ideea acestei lucrări a pornit dela Odobescu, care a susținut-o apoi pentru un premiu la Academie.

Timpu scurt de care dispunem ne obligă să ne oprim aici, subliniind încă odată necesitatea de a se reconsidera opera predecesorilor noștri. Dar această reconsiderare, pentru a fi dreaptă și eficace, impune o muncă anevoioasă. Nu este de ajuns să punem un „nu“ acolo unde până ieri spusesem „da“. Nu aceasta este adevărata critică, ci în primul rând trebuie să facem o operă pozitivă, selectând cu grijă din trecut, tot ceea ce ne poate fi folositor și azi.

D. PLATICA :

Participarea masselor largi de oameni ai muncii în toate domeniile de activitate din viața țării noastre constituie unul din factorii succeselor obținute de poporul nostru pe calea construirii socialismului. După cum, în general, participarea masselor largi la activitatea țării noastre, are o importanță deosebită, la fel și pentru activitatea institutelor Academiei, atragerea masselor de colaboratori, constituie un lucru destul de important.

Prin intermediul acestor colective se realizează legătura dintre cercurile restrânse de specialiști și masele largi populare. Prin mijlocirea acestora se realizează participarea masselor largi la viața institutelor

Pe de altă parte, participarea acestor colective la munca institutelor mijlocește pătrunderea științei în rândurile masselor largi, lucru de neconceput în trecut, când știința era accesibilă doar unor cercuri restrânse.

Pe lângă celelalte colective de colaboratori care activează în cadrul Institutului de Istorie din București, este și colectivul catedrei de Istorie al Școlii Superioare de cadre a Mișcării Sindicale din R.P.R., „I. C. Frimu“.

Încă din anul trecut, colectivul catedrei noastre a fost invitat, sau mai bine zis a fost primit, pentru că aceasta era o dorință veche a noastră,

să activeze în cadrul colectivelor și subcolectivelor dela Institutul de Istorie.

Această activitate a noastră în cadrul institutului, deși încă în faza începutului, foarte firavă putem spune, a constituit pentru colectivul catedrei noastre un real și valoros sprijin. Ca urmare a acestui lucru, noi am reușit să ne familiarizăm mai mult cu anumite probleme de istorie, am reușit să adâncim mai bine problemele și să facem deci încă un pas pe calea cunoașterii mai amănunțite a istoriei patriei noastre. De asemenea, colaborarea cu Institutul de Istorie ne-a dat posibilitatea să ieșim din cadrul practicii noastre în munca de însușire a problemelor de istorie, care se limita mai mult la materiale de popularizare, și să facem primii pași pe calea muncii de cercetare științifică, mergând la izvoarele istoriei. Cu această ocazie, noi am avut posibilitatea să ne îmbogățim cunoștințele și în domeniul metodice de cercetare și redactare a unor lucrări de istorie.

Colaborarea noastră cu institutul, a contribuit la îmbogățirea cunoștințelor noastre și în același timp la ajutorarea studenților cu care colaborăm. Ca urmare, am putut ajuta studenții în clarificarea problemelor de istorie.

Trebue aratat însă că această colaborare a noastră cu institutul nu a fost făcută pe deplin și nu a dat roadele pe care trebuia să le dea o asemenea conlucrare.

Aceasta și din vina noastră, deoarece nu am fost destul de perseverenți și nu am știut să ne organizăm munca mai rațional, pentru ca să putem da un timp mai mare activității noastre în institut, activitate ce s'a dovedit a fi folositoare pentru noi.

Dar aceasta nu este singura lipsă care a dus la trăgănarea încheurii legăturilor dintre școala noastră și institut. Consider că în această privință o lipsă nu mai mică are și conducerea institutului, care nu a știut să mobilizeze și să antreneze pe deplin colectivul nostru, care în fond este dornic să activeze.

Consider ca măsurile organizatorice nu sunt suficiente pentru a se realiza aceste legături. Practica a dovedit că este necesar, ca pe lângă măsurile de ordin organizatoric, să se creeze în rândurile tovarășilor specialiști care formează nucleele colectivelor de muncă, o atmosferă de dragoste de a primi cu căldură pe lângă dânșii în activitate, pe tovarășii noi, dornici de a participa la această muncă.

Cred că pentru noul an de activitate este necesar să se intensifice eforturile de ambele părți, pentru ca rezultatele colaborării noastre să fie cele dorite.

Mă voi referi acum la problema popularizării ultimelor precizări făcute în domeniul istoriei patriei noastre, precum și a problemelor noi ce se conturează în desfășurarea istoriei. Consider că institutele de istorie, în activitatea lor, nu au fost suficient de operative, pentru a exista într'adevăr o legătură între dorința oamenilor muncii de a cunoaște ultimele noutăți istorice și ritmul de aducere la cunoștință a acestor noutăți de către institute.

Există încă și astăzi o seamă de probleme care nu sunt suficient de lămurite și în jurul cărora au loc debateri în rândurile colectivelor școlilor sindicale și chiar în rândurile oamenilor muncii.

O asemenea problemă a fost mult timp și continuă să fie și astăzi încă în parte, problema periodizării istoriei comunei primitive. Cu toate că în literatura sovietică această problemă a fost clarificată, înlăturându-se un mare neajuns, aducerea la cunoștință a acestei precizări pentru cei ce studiază istoria patriei noastre la noi în țară, s'a făcut cu mare întârziere și nesatisfăcător. Faptul că ultima ediție a manualului de Istoria R.P.R. clarifică această problemă nu înseamnă în același timp că s'a dat o rezolvare deplină problemei. Ultima ediție a manualului nu a încăput încă pe mâna tuturor celor interesați, iar lipsa unui alt material care să facă cunoscută această precizare, face ca rezolvarea problemei să fie înguslata.

De asemenea, consider că problema periodizării istoriei patriei noastre, în general, este un lucru așteptat de oamenii muncii.

Problema caracterului revoluțiilor din 1848 din Țara Românească și Moldova, este o problemă deschisă.

În aceeași măsură se pune la ordinea zilei lămurirea, sistematizarea și popularizarea problemelor noi ce s'au conturat în desfășurarea istoriei patriei noastre dela 23 August 1944 încoace.

Etapele democrației populare în țara noastră și ale luptei pentru democrația populară constituie încă și astăzi obiectul unor discuții în rândurile masselor.

Această perioadă istorică dela 23 August 1944 încoace, care este extrem de bogată în evenimente ce marchează profunde transformări revoluționare în viața economică, politică și socială a țării noastre, este încă insuficient popularizată.

Consider că sarcina lămuririi acestor probleme, aducerii lor la cunoștința masselor, revine Institutului de Istorie. Imi exprim convingerea că activitatea institutului în anul viitor va aduce rezolvarea acestor probleme, așteptată cu deosebit interes de cei ce studiază istoria patriei noastre.

C. PANCIU :

În anii regimului de democrație populară, Partidul și Guvernul nostru au creat condiții optime pentru ca în diferite regiuni ale țării să se deschidă o serie de șantiere unde colectivele de arheologi au lucrat intens obținând succese considerabile care au contribuit la cunoașterea trecutului mai îndepărtat al patriei noastre. Faptul că numai în această sesiune au fost prezentate circa 10 lucrări de istorie veche — lucrări ce au o importanță deosebită pentru tovarășii ce muncesc pe tărâmul științelor sociale și pentru cei ce doresc să cunoască istoria patriei noastre — arată că s'a depus un efort susținut pentru cunoașterea trecutului patriei noastre.

Din audierea acestor lucrări — mă refer la lucrările de istorie veche — a reieșit o serie de părți pozitive și unele lipsuri pe care ași vrea să le sezisez.

În primul rând, în unele lucrări de istorie veche au fost într'o măsură oarecare neglijate aspecte ale luptei de clasă din acea perioadă, au fost neglijate luptele sclavilor, luptele țăranilor liberi împotriva asupririi etc.

Dacă în unele lucrări din istoria modernă au fost scoase în evidență aspecte ale luptei de clasă din perioada respectivă, arătându-se rolul masselor, în unele lucrări de istorie veche cum ar fi și lucrarea prezentată de Prof. E. Condurache, rolul masselor, rolul poporului ca făuritor al istoriei s'a pierdut printre celelalte fapte și evenimente.

O altă problemă este și aceea că la această sesiune foarte puțini tovarăși tineri au prezentat lucrări de istorie veche. Se pune întrebarea : oare cadrele tinere nu au posibilități să facă acest lucru ?

Faptul că tov. Sebastian Morintz — un cadru tânăr — a condus săpăturile din sectorul Mihai Vodă, obținând unele succese, nu ne demonstrează că tineretul este capabil ?

Eu cred că dacă tovarășii tineri, care muncesc în acest domeniu, ar fi fost ajutați și stimulați în muncă de către tovarășii cercetători, de către tovarășii arheologi vârstnici, s'ar fi putut prezenta la această sesiune cu lucrări valoroase, care ar fi fost un ajutor efectiv dat oamenilor muncii din țara noastră, dornici să cunoască istoria patriei noastre.

Legat de această problemă, ași vrea să arăt că până în prezent, în raport cu cerințele celor ce studiază istoria patriei noastre, au apărut foarte puține lucrări scrise.

În general, lucrările de arheologie care să se adreseze unor cercări mai largi, unde materialul să fie interpretat, pot fi numărate pe degete.

Se pune întrebarea : de ce au fost publicate foarte puține lucrări din acest domeniu ? De ce nu a fost până în prezent valorificat și interpretat tot materialul documentar descoperit ? De ce nu au apărut lucrări din dome-

niul arheologiei căre să se adreseze nu numai unui cerc restrâns de specialiști, ci și studenților și muncitorilor, care sunt astăzi studenți în școlile de stat, în școlile politice, și cercurile largi de activiști din domeniul cultural și ideologic ?

Oare nu sunt posibilități să se facă acest lucru ? Sau nu sunt arheologi buni care să-și asume această răspundere ? Dimpotrivă, noi avem arheologi buni, care învățând din experiența arheologilor sovietici, au obținut succese frumoase și cărora Partidul și Guvernul le-a deschis un teren larg de activitate creatoare, creându-le condiții optime de muncă și de trai. Însă cauza este alta ; ea nu trebuie căutată în nepriceperea unor arheologi, ci în lipsurile care se mai manifestă în munca de cercetare, în caracterul tehnicist al unor cercetători, în simpla descriere a materialelor descoperite, cum ar fi : forma materialelor, coloritul, ornamentația, dimensiunile etc. De pildă, Editura Academiei R.P.R. a publicat în 1953 un volum intitulat „Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R.“, volum valoros care cuprinde numai material documentar, fără niciun fel de interpretare științifică. Chiar în Cuvântul înainte al acestui volum se arată că : „Deși aceste lucrări nu sunt valorificate datorită caracterului tehnicist, considerăm utilă publicarea lor pentru conținutul lor documentar, urmând ca cercetătorii din domeniul arheologiei și istoriei vechi să le poată cunoaște și valorifica printr'o interpretare critică“.

Deși în acest volum sunt publicate materiale importante, rezultate din săpăturile efectuate în 1948—1949, ele nu au fost valorificate nici până astăzi și nici nu au fost interpretate.

Faptul că nu sunt publicate încă lucrări suficiente de istorie veche, mai trebuie căutat, lucru de altfel arătat și în raportul de activitate al Secțiunii, în fuga de interpretare și prelucrare științifică a materialului documentar și faptic, care se manifestă la unii dintre istorici.

Imi permit să reamintesc aici un lucru, în deobște cunoscut, că istoria poate fi o știință numai atunci când interpretează materialul faptic în lumina cunoașterii modului de producție, a caracterului și rolului relațiilor de producție, a rolului ideilor înaintate, a rolului maselor ca făuritori ai istoriei.

Părerea mea este că cercetătorul din domeniul arheologiei nu trebuie să muncească pe un șantier numai de dragul de a scoate la iveală diferite urme materiale din trecutul îndepărtat al patriei noastre, ci el trebuie să-și pună ca scop interpretarea, valorificarea acestui material, care să ne ajute la lămurirea anumitor probleme. Cercetătorul trebuie să fie în permanență pătruns de dorința fierbinte de a contribui la desvăluirea unor momente necunoscute sau greșit interpretate din trecutul patriei noastre. Dar pentru acest lucru este necesar să profundăm materialismul dialectic și mate-

rialismul istoric, căci o adevărată istorie științifică poate fi alcătuită numai pe baza învățaturii marxist-leniniste. Numai în felul acesta istoricii vor putea interpreta și prelucra materialul documentar, numai în felul acesta arheologii vor putea pe drept cuvânt să facă, ca istoria veche să devină un bun al poporului muncitor, un lucru de preț al constructorilor socialismului din patria noastră.

Oamenii muncii din țara noastră au îndrăgit istoria patriei noastre, dorind să o cunoască cât mai temeinic. Și acest lucru îl demonstrează înseși sezișările oamenilor muncii, scrisorile pe care le trimiț muncitorii, institutelor de Istorie, muzeelor, prin care aduc la cunoștință găsirea și descoperirea diferitelor materiale ce privesc trecutul îndepărtat al patriei noastre. Nu e un caz izolat când în urma acestor sezișări, institutele de istorie din țara noastră au făcut sondaje, au deschis șantiere, făcându-se descoperiri interesante. Ce ne arată toate acestea? Acestea ne arată dragostea și interesul pe care îl poartă oamenii muncii din țara noastră pentru știința istoriei, pentru istoria patriei noastre.

De aceea nu este de mirare, ci este deplin justificată cererea oamenilor muncii, care așteaptă dela arheologi lucrări accesibile lor, care să le arate trecutul glorios al poporului nostru, lupta sa dusă de veacuri pentru libertate, legăturile de prietenie dintre poporul nostru și poporul rus etc. Cercetătorii trebuie să țină seama de aceste lucruri, având viu în minte că poporul este creatorul istoriei, iar istoria veche poate și trebuie să devină un bun al poporului.

I. GIOGLOVAN (Târgoviște) :

În legătură cu tezaurul descoperit la Vârtej, vă aduc la cunoștință ca s'a mai descoperit unul în raionul Târgoviște, anul acesta, la începutul lunii Mai. Tezaurul, constând din 29 de monete, a fost găsit la săpăturile pentru reparația unui pod peste apa Pârscovului, un pârâiaș afluent al Ialomiței, pe șoseaua dintre Gura Ocnitei și Adâncă, la o distanță de circa 15 km Est de Târgoviște. Monetele au fost găsite în grup, libere, fără vreo oală sau cutie și fără să fi fost însoțite de alte obiecte. Tezaurul se găsește astăzi depozitat în muzeul din Târgoviște.

Monetele dacice, în număr de 26, sunt exact de tipul celor dela Vârtej, ușor skyfate, având pe avers un cap mult stilizat (trăsăturile feței printr'o linie și 4 globule, iar coafura și barba prin cercuri alungite și linii), iar pe revers un cal spre stânga, cu șoldul rotund și puternic reliefat, trupul tăiat de un unghi reprezentând un picior de călăreț, care nu este înfățișat decât prin două sau trei globule și picioarele cu articulațiile

globulate. Mărimea între 20—24 mm diametru și greutatea în jur de 9 g. Metalul, argint cu aramă circa 30%.

La un loc cu monetele dacice au fost găsite și trei imitații de tetradrahme tasiene, de un stil bun, având pe avers capul lui Dionysos, iar pe revers Heracles în picioare, sprijinit cu dreapta pe măciucă și având pe brațul stâng blana leului din Nemea : capul are trăsăturile lui Alexandru. În câmpul de sub brațul drept se află litera M tăiată de o bară. De trei părți se găsește obișnuita inscripție :

Două dintre tetradrahme prezintă urme de tăieturi vechi, indiciu de inventar funerar sau simplă ofrandă. Una dintre tetradrahme are 34 mm în diametru, iar celelalte două 30 mm, greutatea fiind la toate în jurul a 16 g. Argintul este mult mai curat decât la monetele dacice.

Față de numeroasele tezaure de acest fel, mai mari sau mai mici, descoperite în cuprinsul țării noastre, cel dela Gura Ocnitei nu aduce nimic nou în rezolvarea problemelor ridicate de aceste monete în numismatica noastră. Doar ca datare, faptul că monetele dacice dela Gura Ocnitei sunt însoțit de cele trei tetradrahme, le așează cel mai de vreme către sfârșitul veacului al II-lea și poate merge și în veacul I î.e.n., când acest tip de monete locale se găsește amestecat cu dinarii romani.

Tezaurul are valoare pentru completarea localităților cu astfel de descoperiri și atrage atenția asupra localității Ocnita, cu ocnă de sare până la începutul veacului trecut, cunoscută din documentele veacurilor 17 și 18 sub numele de Mal Ocnă și de unde pleca un drum al sării ce trecea prin Gura Ocnitei și Mărcești-Gheboiaia spre Dunăre, după tradiția păstrată de locuitorii acestor sate. În 1953 s'a mai descoperit un tezaur la distanță de vreo 5 km de cel despre care vorbesc, spre localitatea Ocnita, la punctul Ochiuri, tezaur din care nu s'a păstrat nimic și nici n'am reușit să văd măcar o monetă. Bătrânul Simeon din Gura Ocnitei, care a văzut monetele aceluia tezaur, mi-a spus că semănau cu monetele mari, descoperite la podețul de peste Pârscov, adică cu tetradrahmele amintite, dar ca au fost puține și s'au împărțit între oamenii care le-au găsit și care acum sunt mai toți morți. Prin acest bătrân am putut afla tezaurul despre care vorbesc, tocmai când lucrarea podețului era pe terminate.

Bază materială a numeroaselor emisiuni de tetradrahme tasiene o explicase deja Plutarh, arătând că aceasta se datora bogatelor mine de argint din Macedonia, exploatate odinioară de Filip al II-lea și Alexandru. Incepând din anul 146 î.e.n., Tasiinii reluaseră această exploatare și executau sub egida autorităților romane tetradrahmele dedicate lui Heracles. Dar, afară de aceasta, era exploatarea sclavilor, al cărei mecanism n'a putut fi înțeles de scriitorii lumii vechi, în frunte cu Tucicide și Aristot, cu

toată grija lor pentru adevăr, Tucidide însuși fiind proprietar sau fermier de mine de aur în Scapte Hyle, administrată atunci de Tasienei.

Persistența și largă răspândire a tetradrahmelor tasiene a fost ajută și de cultul lui Dionysos, în floare în această vreme în toată peninsula Balcanică.

În privința tezaurilor de monete dacice datate din veacurile II și I î.e.n. procedeele tehnice noi, celtice, în olărie și prelucrarea fierului au stimulat desigur o activitate economică deosebită, al cărui rezultat se vede în numeroasele tezaure răspândite pe tot întinsul țării noastre. Ele reprezintă acumulări de exploatare, de formă comercială sau de producție și corespondentul social al acestei activități economice este fără îndoială începutul stratificărilor de clase sociale după cum corespondentul politic este statul lui Burebista. Din acest punct de vedere merită atenție părerea lui Vasile Pârvan că principala activitate monetară dacică se situează între anii 100 î.e.n. și circa 50 e.n., adică în vremea când încep să se cristalizeze mai precis clasele sociale la Daci, desigur nu în formele tipic sclavagiste dela Greci și Romani.

În legătură cu săpăturile dela București propun Prezidiului Secțiunii a V-a a Academiei R.P.R. să se facă săpături și la Târgoviște, deoarece orașele București și Târgoviște au multe puncte comune în dezvoltarea lor. Nu mă gândesc la epoca veche, deoarece Târgoviștea nu a avut vechime ca Bucureștii. Solul Târgoviștei este un strat subțire de cel mult o jumătate metru pământ vegetal, sub care începe un strat de pământ amestecat cu pietriș până la un metru și jumătate, și de aici înainte până la peste 20 metri adâncime nu se găsesc decât straturi de prundiș de gărlă cu bob din ce în ce mai mare. Aceasta este de altfel întreaga stratificare dintre Ialomița și Dâmbovița în dreptul Târgoviștei. Nu mă gândesc nici la epoca mai nouă, de după Regulamentul Organic, când Târgoviștea primește aceeași organizare ca toate celelalte orașe ale Țării Românești. Mă gândesc tocmai la epoca feudală când acest oraș a avut multe asemănări cu Bucureștii : o palancă a lui Șinan, o mănăstire Stelea și mai ales palatul domnesc, unde, de se vor face săpături în același timp cu cele dela Curtea Veche din București, se vor putea căpăta informații mai complete.

E. CONDURACHI :

Numărul ridicat al problemelor, ca și varietatea preocupărilor, care au fost înfățișate cu prilejul acestei sesiuni a Secțiunii a V-a, dovedesc marele pas înainte făcut în cursul anului 1953. Fără îndoială, acesta este

unul din roadele analizei muncii institutelor de istorie, analiză făcută după publicarea articolului critic din Scânteia.

Institutul de Istorie și Filosofie din Cluj, care a fost direct vizat în această critică, a făcut un pas înainte, așa cum a rezultat limpede din numărul și calitatea comunicărilor cercetătorilor dela Cluj, prezentate în această sesiune.

Planul de muncă pe anul 1954 dovedește de asemenea că Secțiunea a V-a a și pornit să pună în practică concluziile ce s'au impus cu prilejul acestei analize făcute la fiecare institut în parte.

În privința comunicărilor ce s'au ținut aici, îmi voi îngădui să vorbesc pe scurt numai asupra câtorva din domeniul istoriei vechi.

Comunicarea Prof. Gh. Ștefan are meritul de a fi prezentat în chip succint majoritatea informațiilor arheologice și istorice dovedind prezența continuă a populației geto-dace în Nordul Dobrogei. Este justă explicația extensiunii numelui de Daci, care acoperă pe cel de Geți. Cu privire la capacitățile acestui grup al Geților, trebuie de sigur amintită rezistența pe care Geții au dovedit-o în fața cotropirii persane în 512—513. Dacă ne gândim că, după Herodot, singuri Geții au dovedit o dărză rezistență, informația aceasta capătă o mare rezonanță istorică. Ea nu poate fi înțeleasă fără existența unei puternice aristocrații tribale, semn al unui stadiu înaintat al societății băștinașe din Dobrogea.

Comunicarea tov. Gh. Ștefan amintește de asemenea cele două inscripții — una de lângă Histria, a doua de lângă Adam-Clissi — care dovedesc existența Dacilor în condiții juridice, deci social-economice, net inferioare în epoca cotropirii romane. Cred însă că din aceste două informații epigrafice se mai poate atinge încă o problemă. Anume, cred că, prin delimitarea domeniului personal al proprietarului trac Ampudus (secolul al II-lea e.n.), în raport cu populația din Buteridava, se poate întrezări o fază importantă în dezvoltarea societății gentilico-tribale din Dobrogea; satele amintite apar ca niște comunități teritoriale, fază finală în istoria societății comunei primitive. Raporturile cu sclavagiștii greci, mai ales în perioada cotropirii romane, au grăbit de sigur această trecere. Ea a mai dăinuit însă în cursul secolului al II-lea e.n., ceea ce ne-ar îngădui să conchidem că procesul nu era încheiat și că în cursul secolelor următoare în Dobrogea au continuat să existe comunități gentilice teritoriale. Existența lor a ușurat de sigur trecerea spre formele prefeudale ale orânduirii feudale în Dobrogea.

În legătură cu comunicarea Prof. M. Macrea — trebuie să distingem cel puțin două perioade: prima până în secolul I î.e.n. a doua dela această dată până la cotropirea romană. Pentru prima din aceste două perioade, tezele Prof. M. Macrea sunt valabile. Este încă îndoielă o sarcină impor-

tantă a istoricilor și arheologilor noștri de a studia, mai mult decât au făcut-o până acum, dezvoltarea forțelor de producție geto-dacice în secolele VI—I î.e.n., adică în acea perioadă puțin cunoscută la noi, perioada democrației militare. Negând însă pentru perioada următoare cristalizarea formelor sclavagiste în cuprinsul statului dac, d-sa pune în cântar numai informațiile privind stadiul de dezvoltare al „orașelor“ dace de tip „oppida“.. în dauna tuturor celorlalte informații arheologice și istorice. Cred că nu s'a considerat în chip just caracterul specific al statului dac în secolul I î.e.n. De fapt, avem de-a-face, pe de o parte cu o zonă centrală, nucleu al statului dac în regiunea munților Orăștie, în care elementele sclavagiste apar tot mai sigur documentate prin producția de mărfuri, prin relațiile comerciale, prin relațiile politice; pe de altă parte, cu zone tot mai largi periferice, mai ales în Sudul Carpaților, în care elementele societății gentilico-tribale sunt încă puternice. O dovadă în acest sens o constituie două știri prețioase din secolul I î.e.n., în care este vorba de transferarea în Sudul Dunării a zeci de mii de Daci, care continuă însă să-și păstreze formele arhaice de organizare.

În comunicarea sa, tov. V. Canarache încearcă unele generalizări asupra rolului jucat de monetele grecești și geto-dace în evoluția societății dintre Marea Neagră, Dunăre și Tisa. Unele dintre ele par a fi justificate. S'a amintit aici despre rolul vârfurilor de săgeți monetiforme. Nu poate fi însă vorba de „semne valorice“, de fapt monete propriu-zise, ci de bucăți de metal cântărite înainte și în timpul operației comerciale. Altele dintre generalizări nu par deloc justificate și este sarcina autorului de a aduce argumentele necesare. Amintesc, ca exemplu, teza asupra atelierelor monetare în care sunt executate monetele scitice, sau afirmația — lipsită de sens — că legendele greșite pe monetele dace ar fi fost executate întrădins spre a le deosebi de originalele grecești. De fapt, este vorba de neînțelegerea legendei grecești de către meșterii daci.

Afirmațiile amintite mai sus pot fi însă discutate încă. Lipsa mare a comunicării este ignorarea unora dintre tezele importante ale lui Marx, cu privire la rolul monetei în descompunerea societății primitive, adică tocmai problema pe care încearcă, în chip empiric, să o rezolve autorul. Cu ajutorul acestor teze deosebit de prețioase, noi putem înțelege limpede procesul de descompunere a societății primitive din Dobrogea și din Dacia. Două pasaje, primul din „Critica economiei politice“, al doilea din volumul III al „Capitalului“, se referă tocmai la problema pe care autorul încearcă să o rezolve de unul singur. Imi veți îngădui să citez aceste două pasaje, de altminteri scurte, dar deosebit de prețioase.

Vorbind despre marea număr de tezaurе monetare datând din perioada antichității, Marx spune www.daconomanica.ro economiei politice“ : „...cu

cât producția de mărfuri este mai puțin dezvoltată, cu atât mai importantă este teaurizarea, ca cea dintâi formă de organizare a valorii de schimb cu bani, de aceea ea a jucat un mare rol la popoarele antice“¹.

Un al doilea pasaj, din volumul III al „Capitalului“, care arunca o lumină neobișnuit de vie asupra procesului de diferențiere social economică în sânul societății gentilico-tribale, este următorul: „In lumea antică, influența comerțului și dezvoltarea capitalului comercial duceau permanent la o economie sclavagistă; uneori însă în funcție de punctul de plecare, ele duceau numai la transformarea modului patriarhal de sclavie, conceput în vederea producției mijloacelor strict necesare existenței, în sistemul sclavagist al cărui scop este producția plus-produsului“².

Numismații, tineri sau bătrâni, lucrează ca istorici în domeniul istoriei și nu au dreptul să ignoreze mai departe tezaurul științei marxiste, fără de care nu se poate ajunge, numai în chip empiric, la cunoașterea istoriei, mai vechi sau mai noi, a patriei noastre.

Țin să remarc, înainte de a încheia, interesul pe care îl prezintă problema în sine și necesitatea de a relua, pe baze mult mai largi, această problemă și aceste informații documentare.

T. LUNGU :

Revista de istorie și filosofie „Studii“ a apărut în ultimul an cu regularitate însă nu la termenele stabilite inițial, având un material din ce în ce mai bogat și mai interesant. Apariția regulată a revistei arată interesul din ce în ce mai mare al cercetătorilor de a colabora atât prin articole cât și prin recenzii.

Comitetul de redacție al revistei „Studii“, în urma apariției articolului redacțional din ziarul „Scânteia“ în legătură cu activitatea Institutului de Istorie din Cluj, a avut o ședință la care au participat și o parte din colaboratori, în care s'a făcut o amplă analiză a activității, în lumina articolului redacțional. Cu acest prilej s'a constatat că revista trebuie să se adreseze unui cerc mai larg de colaboratori. În acest sens s'au trimis adrese la un număr de profesori din învățământul mediu din provincie — în special membrilor societății de științe istorice și filologice — în care se cerea acestora să colaboreze în coloanele revistei. S'au primit numai puține răspunsuri din partea acestora. Aici trebuie semnalată lipsa pe care a avut-o redacția revistei prin aceea că, pe deoparte nu a revenit asupra adreselor trimise, iar pe de altă parte, atunci când totuși s'au văzut inițiative din

¹ Karl Marx, Zur Kritik der politischen Oekonomie. Moscova-Leningrad, 1936, p. 128

² K. Marx, Capitalul, Moscova, 1938, v. III, p. 298.

partea profesorilor, nu a căutat să stimuleze aceste inițiative. Așa s'a întâmplat cu Prof. Nuțu din Orașul Stalin care a cerut sprijinul revistei în desemnarea unor teme de cercetat și căruiă nu i s'a răspuns; a fost necesară intervenția repetată a acestuia pentru a i se da ajutorul solicitat.

De asemenea s'a luat legătura prin cabinetul pedagogic cu profesorii din București, însă și această inițiativă a rămas în fașă.

Redacția revistei „Studii” a avut și alte lipsuri: deși a primit articole dela mai mulți colaboratori, nu a răspuns totdeauna acestora — în cazul când articolul nu a fost publicat. În aceeași ședință de analiză a muncii, s'au format mai multe subcolective pentru fiecare perioadă istorică — unul pentru istoria evului mediu, altul pentru modernă și contemporană și altul pentru recenzii și bibliografie.

În general această inițiativă a dat roade bune.

Pentru întocmirea planului de muncă pe 1954, redacția revistei „Studii” a avut în vedere evenimentele de seamă care vor fi aniversate în cursul anului 1954 și în acest sens s'a adresat institutelor de cercetări științifice și catedrelor de istorie și filosofie din București și provincie, cerându-le să anunțe articolele și lucrările pe care intenționează să le facă.

Revista a avut însă o serie întreagă de greutăți.

În primul rând faptul că nu a fost sprijinită în măsură suficientă de membrii comitetului de redacție, care nu au răspuns totdeauna atunci când au fost solicitați. Așa de exemplu, tov. Barbu Cămpina a primit un articol de mai bine de două luni pentru a referi asupra lui și nu l-a dat nici până astăzi.

De asemenea Institutul de Istorie din Iași s'a anunțat prin trei adrese cu articolul „O gospodărie moșierească în Moldova în a doua jumătate a secolului al XIX-lea”, și deși au trecut de atunci 9 luni (prima adresă datează din 17 Aprilie 1953), nu ă trimis până în prezent decât două recenzii, câteva documente și un articol.

Deși revista „Studii” este o revistă de istorie și filosofie, totuși în ultimele două numere nu se găsește niciun articol de filosofie. Aceasta — considerăm noi — se datorește în special faptului că tovarășii din conducerea Institutului de Filosofie al Academiei R.P.R. — care fac parte și din comitetul de redacție al revistei „Studii” — nu au dat sprijinul necesar în acest scop, deși au fost solicitați.

Considerăm ca o serioasă lipsă a revistei „Studii” faptul că în coloanele ei, nu sunt tratate în suficientă măsură probleme de istorie contemporană. Această lipsă trebuie remediată în anul viitor. Așa de exemplu, în cursul anului viitor se împlinesc 10 ani dela eliberarea țării, 25 de ani dela luptele din Timișoara; de asemenea 40 de ani dela moartea lui Ștefan

Gheorghiu etc. Aceste evenimente pot să constituie teme importante pentru revista noastră.

O altă problemă este aceea a recenziilor. În ultimele numere au apărut mai multe recenzii decât în numerele din anii precedenți. Nivelul acestor recenzii este însă în parte destul de scăzut.

O bună recenzie trebuie să prezinte, pe lângă o sumară prezentare a lucrării recenzate și o apreciere critică. Aceasta lipsește celor mai multe recenzii.

În legătură cu problema recenziilor există un interes pentru literatura sovietică. Dar trebuie să se țină seamă de faptul că revista trebuie să prezinte și lucrări de istorie apărute în țările de democrație populară. Pentru aceasta considerăm că este necesară prezentarea periodică sub formă de recenzie a celor mai importante reviste de specialitate. În acest sens trebuie să se procedeze la un permanent schimb cu revistele de specialitate din țările de democrație populară.

I. MATEI (Pitești) :

Faptul că la Sesiunea Secției a V-a de Istorie a Academiei R.P.R. au fost invitați un număr însemnat de profesori din provincie, dovedește grija Partidului și Guvernului pentru problemele istorice legate de viața instituțiilor științifice ale țării.

Invitat în calitate de președinte al Societății de Științe Istorice și Filologice din orașul Pitești, sunt bucuros că am putut lua cunoștință de descoperirile făcute în domeniul trecutului îndepărtat și apropiat al patriei noastre. Aș fi fost mai bucuros dacă în planul de lucru al Academiei R.P.R., la secția istorică, figura și colaborarea îndeaproape cu Societatea de Științe Istorice și Filologice, de pe urma căreia rezultatele muncii noastre ar fi fost și mai evidente.

Sprijinul Academiei R.P.R., prin Societatea de Științe Istorice ne este de folos și în regiunea Pitești.

Regiunea Pitești, prin cuprinderea în interiorul său a numeroase sectoare cu trecut istoric are nevoie de un sprijin mai atent și eficace.

Problemele în care trebuie să obținem sprijinul Academiei R.P.R. sunt :

Intocmirea unei monografii a orașului Pitești. De altfel, problema monografiilor ar fi trebuit să existe și în planul de lucru al Academiei R.P.R.

În realizarea acestei monografii, avem nevoie de îndrumări, sprijin material și înlesniri de cercetare a documentelor necesare întocmirii ei.

Posibilitățile locale nu ne-ar fi suficiente fără acest sprijin.

A doua problemă ar fi cercetarea evoluției proprietății mănăstirești din cuprinsul regiunii, privind apariția, dezvoltarea și destrămarea proprietății.

Pentru viitor, o altă problemă interesantă ar fi: descoperirea unor dovezi noi din trecutul de luptă al poporului nostru, prin săpăturile care s'ar putea face, cu concursul Academiei R.P.R. la Curtea de Argeș, Câmpulung și Râmnicu-Vâlcea din regiunea noastră.

Societatea de Științe Istorice și Filologice din orașul Pitești, va căuta să-și întocmească un plan privitor la aceste probleme, pe care le va duce la îndeplinire, dacă va avea și sprijinul Academiei R.P.R.

Inapoiindu-mă la locul de muncă, voi înfățișa colegilor mei de istorie, rezultatele ședințelor de lucru ale Secțiunii a V-a a Academiei R.P.R. și vă asigur de tot sprijinul lor în munca pe care Academia R.P.R. o duce, pentru cercetarea trecutului de luptă al poporului nostru.

I. NESTOR :

Printre numeroasele comunicări pe care le-am ascultat este firesc ca să nu mă refer decât la acelea care privesc istoria veche.

Înainte de a expune observațiile mele, aș vrea să subliniez două amănunte, în legătură, pe de o parte cu raportul Secțiunii, iar pe de altă parte cu însăși gruparea comunicărilor dinăuntrul sectorului istoriei vechi.

În raportul Secțiunii aș sublinia cu satisfacție, ca un punct deosebit și principal din programul de activitate pe anul viitor, planificarea săpăturilor de salvare.

În ce privește distribuirea pe epoci a comunicărilor dela istoria veche, aș atrage atenția asupra lipsei oricărei comunicări în legătură cu paleoliticul. Ca și ceilalți istorici, atenția mea, a fost atrasă mai mult de problema Dacilor, care este prezentată într'o serie de comunicări. Voi insista mai mult asupra acelor comunicări care tratează în fond această problemă, cum este comunicarea tov. M. Macrea și comunicarea tov. C. Daicoviciu.

Comunicarea tov. M. Macrea se intitulează : „Procesul separării orașului de sat la Daci“, dar se ocupă în realitate cu întreaga problemă a structurii social-economice a populației geto-dacice din secolul al IV-lea î.e.n. și până la cucerirea romană.

Tezele principale pe care ea pretinde să le dovedească sunt pe scurt următoarele :

1. — Geto-Dacii nu au depășit stadiul orânduirii comunei primitive ;
2. — Ei nu au realizat trecerea la civilizație și, ca atare, nu au dezvoltat centre orașenești ;

3. — Relațiile sclavagiste nu s'au cristalizat în cuprinsul acestor societăți și prin urmare nici statul; dimpotrivă structura social-politică a rămas până la sfârșit aceea a democrației militare.

Tov. M. Macrea arată totuși că procesul de trecere spre relațiile sclavagiste, civilizație și stat era în curs, dar că el nu s'a putut doar realiza până în momentul cotropirii romane. Aceste teze luate în sine nu sunt, după cum se vede, noi; ele au mai fost formulate, cu unele deosebiri de nuanțe și reprezintă în fond concluziile cele mai evidente ale unei priviri sumare pe care orice cercetător *neprevenit* o aruncă asupra documentării literare și arheologice de care dispunem pentru epoca respectivă.

Eu însumi am avut prilejul în cursul verii trecute, să formulez în scris, împreună cu tov. D. Berciu și cu prilejul redactării introducerii pentru repertoriul arheologic, o concepție foarte asemănătoare, întemeiată pe același gen de argumentare. Punându-ne însă întrebarea dacă textul tov. M. Macrea aduce o *adâncire* a cunoașterii noastre cu privire la procesul de transformare a societății geto-dace din secolul al IV-lea î.e.n. până în secolul I e.n., dincolo de comentarea șablonată a tezelor generale, atunci suntem siliți să nu mai fim, de multe ori, de acord cu demonstrațiile și concluziile tov. M. Macrea.

Nu mă refer numai la contradicțiile destul de numeroase — luate ca atare — pe care argumentarea d-sale le conține. Este într-o oarecare măsură inevitabil ca, tratându-se o perioadă de tranziție, în care procesul istoric este în plină dezvoltare, autorul unei astfel de comunicări să fie obligat să apese uneori pe ce este vechi, pe stările care persistă și alte ori pe ce este nou, pe ce tinde să se nască, schițând astfel un tablou cu umbre și lumini. Dar faptul că tov. M. Macrea n'a reușit să acorde între ele în mod armonios aceste umbre și lumini, este mai grav și dovedește că d-sa n'a înțeles suficient procesul a cărui desfășurare pretinde să ne-o demonstreze, dovedește că a lipit mecanic o documentare și o demonstrație pe niște teze luate ca șablon și dovedește în sfârșit că d-sa a pornit cu unele idei preconcepționate, în loc de a se lăsa condus de fapte și de a realiza o înțelegere mai adâncă a procesului. De aceea se întâmplă că, deși eu însumi sunt un adept al tezelor generale pe care le afecționează și tov. M. Macrea, sunt silit să constat că d-sa a tras dincolo de țintă, a „demonstrat“ mai mult decât este just din punct de vedere științific. Tov. M. Macrea încearcă cu alte cuvinte să dea o formulare și un conținut rigid, dogmatic, tezelor cu privire la structura societății geto-dacice. Și d-sa face acest lucru uzând cu oarecare ostentație de concepția marxistă, căutând în repetate rânduri să-și acrediteze demonstrațiile și să „încuie“ obiecțiile eventuale prin referiri „fără replică“ la tezele clasicilor marxismului.

Dar ori cât de evident este că nu se poate interpreta procesul în discuție în mod just științific decât pe temei materialist-istoric, tot atât de evident apare că tov. M. Macrea nu face o justă aplicare a învățaturii marxiste, privite ca o concepție în desvoltare, ce se îmbogățește neconținut și ca o metodă de cercetare, nu ca o colecție de citate de folosit după nevoia demonstrației dorite.

Astfel, lăsând la o parte unele formulări confuze și învălmășite care dovedesc însușirea mecanică a unor teze marxiste, ca de pildă aceea privitoare la condițiile în care apar orașele, este suficient să amintesc faptul. că tov. M. Macrea tratează despre procesul de diferențiere socială și de trecere către orânduirea sclavagistă la Daci, referindu-se întotdeauna și exclusiv, drept criterii de comparație, la sclavagismul clasic grec și roman și neamintind cu niciun cuvânt forma de civilizație și de stat sclavagiste de tipul despotiilor orientale, pe care totuși Marx și Engels le-au definit în trăsăturile lor esențiale, iar știința sovietică le-a analizat în ultima vreme cu multă atenție. În luxul de referiri la clasicii marxismului nu a mai încăput se vede, și cunoașterea lucrării lui Marx cu privire la formele precapitaliste ale economiei — ca de altfel nici a studiului lui Engels despre marca germană. Or, este limpede că termenul de comparație cel mai potrivit, mai apropiat structural, pentru formele de sclavagism dacic trebuie căutat nu la Atena și Roma, ci — eu am propus — în țara hittită sau în Urartu.

Această omisiune fundamentală din încercările de analiză și demonstrație ale tov. M. Macrea — ignorarea totală a formei primitive de sclavagism și de stat orientală, — l-a împiedecat de a înțelege cu adevărat din punct de vedere materialist-istoric și marxist problema proprietății asupra solului la Daci. De aceea din textul tov. M. Macrea reiese că pentru d-sa prezența, la Daci, a proprietății colective gentilice asupra solului, este incompatibilă cu apariția concomitentă a proprietății particulare, ca și cum *obștea săteasca* nu a coexistat niciodată cu proprietățile și latifundiile private. Dar Marx a arătat că tocmai acest lucru este caracteristic pentru despotiile orientale, și nu numai acolo. De altfel, în legătură cu desvoltarea agriculturii la Daci și în general cu rolul pe care l-a jucat acest factor — producția agrară și mineritul — în procesul de destrămarea temeiurilor organizației gentilice, tov. M. Macrea care nu vrea să admită vreun salt deosebit dela epoca lui Burebista la cea a lui Decebal, scapă din vedere că în secolul I e.n., Dacii încep să folosească *brăzdarul de fier, la plug*, ceea ce nu-l împiedecă să afirme peste tot sus și tare că forțele de producție determină desvoltarea istorică! Dar nu vreau să anticipez prea mult asupra acelei părți din intervenția mea, care se va ocupa cu *lipsurile*

de informație ale comunicării; revin așa dar la obiecțiile de ordin mai general și principial.

Este de observat că deși comunicarea vrea să dea adeseori impresia că analizează faptele și situațiile în succesiunea lor, deosebind în cursul procesului analizat etape mai vechi și etape mai noi, totuși în realitate, în chestiunile fundamentale, întreaga perioadă geto-dacă este privită global, devalma, fără a se face cu stringență și precis deosebiri dela epocă la epocă. Se afirmă doar în general, mereu, că procesul se dezvoltă ceva mai departe — dar desigur nu destul de departe pentru a se trece la o altă orânduire. Ni se dă astfel și o periodizare a procesului de transformare a societății geto-dacice în trei etape, una în a doua jumătate a secolului al IV-lea î.e.n. — foarte precis dar adăugându-se imediat că trebuie să fi început mult mai înainte! — alta dela Dromichete la Burebista și a treia dela Burebista la cotropirea romană, periodizare despre care cel mai bun lucru ce se poate spune este că, nu-i prin nimic dovedită, nici măcar argumentată, nefăcându-se nicio încercare de a se arăta măcar cum se reflectă ea în evoluția culturii dacice (pe care vom vedea că tov. M. Macrea nu o cunoaște decât superficial).

Procesul de destrămarea orânduirii comunei primitive la Daci este tratat în comunicare, sau mai bine zis nu este tratat, ci doar se folosesc calificările-șablon de „democrație militară“, și de „aristocrație tribală“, fără a se face măcar cea mai elementară încercare de a se arăta ce s'a petrecut cu *organizația gentilică* în astfel de condiții, ce a mai rămas din ea și până la ce punct ea s'a disolvat. Faptul că problema trecerii spre orânduirea sclavagistă nu este pusă și tratată în niciun chip pe terenul însăși al miezului structurii social-economice dovedește încă odată chipul superficial și convențional în care autorul a înțeles să „demonstreze“ tezele pe care vrea să le acrediteze. Și acest fapt a contribuit și el la prezentarea insuficientă a problemei proprietății private dar totodată el este răspunzător și de chipul confuz, contradictoriu și greșit în care este tratată problema aristocrației și a caracterului așezărilor dacice, în ciuda deselor repetări sub diferite forme, a mereu acelorași opinii asupra acestor chestiuni, care încarcă textul comunicării. Tov. M. Macrea este de părere că marile așezări dacice nu erau orașe (ceea ce este just numai într'o anumită măsură), ci „așezări centrale ale uniunilor de triburi“, (ceea ce nu știm ce vrea să spună, și ar putea spune lucruri diferite după cum ne referim doar la poziția geografică sau la rolul social-economic) său, cum le mai spune d-sa „așezări tribale“ aparținând „aristocrației tribale“ despre care se afirmă că este reprezentată de „conducătorii și fruntașii triburilor“ care se detașează de populația de rând a triburilor și își clădește locuințe în așezări aparte, situate în mijlocul teritoriului tribului.

Eu cred ca lucrurile nu pot fi prezentate în acest fel, că nu astfel se petrece apariția unei „așezări tribale centrale“, că fenomenul este legat de procesul de rupere a gîntei și ca atare tov. M. Macrea, fără să vrea, afirmă tocmai ceea ce pretinde că contestă, afirmă anume că marile așezări dacice făceau într'o anumită măsură funcțiunea de orașe; deși d-sa neagă că ele ar fi îndeplinit astfel de funcții, nu admite că ar fi fost nici centre meșteșugărești, nici piețe comerciale, nici sedii politice, vrînd probabil să ne facă să credem că „aristocrația tribală“ se izola de masa tribală în aceste așezări pentru a se deda la petreceri sau a face eventual sociologie pseudo-marxistă. Pe această linie de gîndire confuză axată pe o teză preconcepută se situează și toate contradicțiile și neexactitățile cu privire la caracterul și rolul așezărilor dacice, pe care le cuprinde textul comunicării. Astfel, ni se afirmă că „...la Daci procesul diferențierii tipurilor de așezări, al detașării orașului de sat a evoluat pe două căi. Una este aceea a marilor așezări tribale. Aceasta este direcția generală de dezvoltare, cea mai puternică. A doua, mult mai limitată, este aceea a cetăților „Oppida“. Am avea așa dar de a face cu două linii de dezvoltare deosebite și paralele, dintre care numai cea de a doua, care a dus la nașterea de oppida ar fi generat anume caractere urbane și de civilizație. Aceasta nu-l oprește totuși pe tov. M. Macrea ca la sfârșitul comunicării, uitînd probabil ceea ce ne demonstrase mai înainte, să ne dea voie să vorbim de o „civilizație oppidană“ chiar și în legătură cu așezările tribale, în care (totuși) „mijeau zorile unei vieți orășenești“. Și astfel, întreaga parte a comunicării în care se vorbește despre caracterul așezărilor dacice, ca expresie a structurii bazei, nu reprezintă decît etichete-șablon și confuzii, întretesute cu afirmații neexacte, prin raport la documentarea existentă. D-sa nu cunoaște exact pe bază de documentare arheologică generală și stratigrafică, evoluția niciuneia din așezările dacice, dar aceasta nu-l împiedecă de a nega categoric că aceste așezări își vor fi modificat, începînd cu Burebista, structura social-economică și funcțiile „care să oglindească o schimbare calitativă a modului de producție și a orînduirii social-politice“. Eu cred că tocmai aici era o problemă de cercetat. Socotesc de asemenea că este greșit a socoti drept evoluții *paralele*, independente una de alta, dezvoltarea așezărilor întărite cu șanțuri și palisade din câmpie și de munte și apariția cetăților de piatră din Munții Orăștiei. Este vorba mai de grabă de două etape în timp ale aceluiași proces și faptul că tov. M. Macrea nu a putut vedea acest lucru l-a împiedecat a înțelege ce s'a petrecut cu societatea dacică dela Burebista înainte și l-a făcut să prezinte greșit chestiunea în comunicarea d-sale.

Modul în care tov. M. Macrea încearcă să ne facă să vedem poziția aristocrației dacice este de asemenea absolut neștiințific și se poate încadra

cel mult într'o viziune sentimentală, romanțioasă. Este o adevărată idila, cu o aristocrație care „...a rămas tot timpul legată de țărănime...” și „...a păstrat până la sfârșit un caracter de aristocrație patriarhală, nobilii împletindu-și viața cu cea a țăranilor în fruntea cărora stăteau și pe care îi conduceau la luptă în timp de război” !

Si această comunicare, a cărei orientare pretins materialist-istorică este ostentativ subliniată prin dese referiri la Marx și Engels, admite totuși că societatea dacică se îndreaptă în acea vreme către relațiile sclavagiste, care n'au apucat să se realizeze deplin decât doar datorită crotopirii romane. Mă rog, întreb pe tov. M. Macrea, relațiile sclavagiste (cu exploatarea și antagonismul de clasă respective ar fi apărut subit, peste noapte, exploatând din idila imediat premergătoare ?

Se capătă, citind comunicarea, adeseori impresia că tov. M. Macrea *dorește* ca Dacia să fi dezvoltat forma mai înaintată de organizare socială și o treaptă superioară de cultură, dar nu poate suporta și corolarul acestei evoluții, ruperea organizației de comună primitivă, exploatarea și sclavajul. De aceea, cititorul comunicării este pus atât de des în situația de a i se lua cu o mână ceea ce i se dăduse cu cealaltă, în situația de a fi de acord cu multe din afirmațiile tov. M. Macrea dar a constatat apoi că totuși tov. M. Macrea nu este de acord cu el însăși. D-sa afirmă de pildă : „Alcătuirea aparte a așezărilor tribale ale aristocrației gentilice înseamnă începutul procesului de separație dintre oraș și sat la Daci. El se desfășoară, ca peste tot încet“, pentru ca apoi să încerce prin toate mijloacele să scoată absolut tot conținutul din această afirmație, justă în ideea ei principală.

În sfârșit, deși tov. M. Macrea afirmă sus și tare că dezvoltarea forțelor de producție și diviziunea socială a muncii sunt condițiile care determină procesul de dezvoltare a societății și în cazul care îl preocupă, totuși d-sa nu și-a axat analiza și argumentarea pe acest criteriu, nu a analizat starea și evoluția acelor condiții, ci se mulțumește numai cu afirmații de caracter general și de cele mai multe ori greșite. Am amintit mai sus de chestiunea brăzdarului de fier al plugului. Este momentul să menționez acum că tov. M. Macrea nu analizează producția din epoca pe care o tratează și pe care caută să o caracterizeze din punctul de vedere al bazei, iar asupra chestiunii capitale a exploatării zăcămintelor de minereu de fier, în legătură cu cetățile din Munții Orăștiei și în general cu întreaga dezvoltare a economiei dacice trece cu foarte mare ușurință. D-sa lichidează problema pusă de descoperirea marelui atelier dela Grădiștea Muncelului cu observația că tipurile de unelte din depozitul de acolo sunt romane (vedeți, Dacia ar fi trebuit să inventeze unelte cu totul noi !) și chiar unele de fabricație romană. Nimeni nu contestă acest lucru. Numai că nu de

aceasta este vorba. Tov. M. Macrea uită că sunt acolo bare de materie primă și că este vorba de un mare atelier și de un mare depozit. D-sa nu ne-a demonstrat că fierul era importat dela Români și ca atare noi avem dreptul să-i aducem critica că nu a realizat importanța evoluției metalurgiei fierului în raport cu problema pe care o desbate și nu a cercetat-o. Este evident că în astfel de condiții, concluziile d-sale rămân nedocumentate.

Tov. M. Macrea ajunge așa dar la o concluzie viciată de o argumentare insuficientă și de contradicții izvorite din preferințe personale care l-au împiedecat de a adânci problema. D-sa a ținut neapărat să demonstreze că Dacii nu au depășit stadiul de comună primitivă ca și cum *acesta* ar fi fost lucrul, cel mai important de demonstrat în starea actuală a documentării noastre, și totodată să arate, stăpânit de o concepție mecanică cu privire la procesul de destrămare a organizației gentilice și a nașterii relațiilor sclavagiste. Acest fel de a trata problema revine până la urmă a constitui o simplă gimnastică mentală. Punctul nodal al gândirii tov. M. Macrea poate fi pus în evidență în felul următor. D-sa scrie :

„Procesul diferențierii așezărilor la Daci se datorește dezvoltării forțelor de producție, a meșteșugurilor în deosebi, adâncirii treptate a diviziunii sociale a muncii, locului tot mai cuprinzător pe care-l ocupă proprietatea privată, intensificării întregului proces de producție la Daci, cum rezultă din cercetările arheologice, ca și în sfârșit diferențierii tot mai accentuate a claselor sociale în formare. *Dar toate aceste transformări care se petrec în sânul societății dacice nu depășesc cadrul orânduirii comunei primitive*“ (sublinierea noastră). Or, cât de limpede vede tov. M. Macrea ce este realmente „cadrul orânduirii comunei primitive“ am arătat mai sus în legătură cu ginta și aristocrația și se poate documenta și altfel, de pildă, cu următoarea formulare a tov. M. Macrea : „Faza mai veche a așezărilor daco-getice... coincide cu epoca uniunilor de triburi în așa zise democrații militare la Daci“ ; de unde reiese deci că după concepția tov. M. Macrea democrația militară nu este și o chestiune *intra-tribală* și *intra-gentilică*, ci doar exclusiv *inter-tribală*. Se vede așa dar că d-sa nu a studiat mai atent problema „așa numitei“ democrații militare, care frământă în ultima vreme pe învățații sovietici, și consideră că perioada comunei primitive a rămas intactă (în cadrul ei !) chiar după importantele întâmplări pe care d-sa însuși le enumără în primul citat pe care l-am dat.

Să cădem atunci de acord că avem o comună primitivă cu aristocrație, cu centre quasi-urbane, cu sclavi, cu meșteșugurile despărțindu-se de agricultură ș.a.m.d. și să cercetăm în ce măsură îi mai putem spune comună primitivă și în ce măsură nu. Tov. M. Macrea nu a făcut acest

lucru, ci a căutat să demonstreze doar — forțat — teza că totul rămâne în cadrul comunei primitive.

Această încercare nu este lipsită, după cum am avut prilejul să menționez deja în câteva cazuri, nici de omisiuni și greșeli în folosirea și interpretarea faptelor documentare. Astfel, tov. M. Macrea vorbind despre monetele dacice, amintește opinia Prof. C. Daicoviciu, după care ele nu ar fi servit drept monedă propriu-zisă, ci doar ca „o formă mai practică, mumoidală, a mărții metal“. Ceea ce este interesant este că tov. M. Macrea folosește această interpretare drept un argument împotriva existenței relațiilor sclavagiste și a statului la Daci, uitând cu totul că statele Vechiului Orient — state sclavagiste totuși în care s’au construit cu sclavi și piramidele ! — nu au avut nici ele monedă propriu-zisă, dar au făcut comerț și au construit orașe ! Afirmația tov. M. Macrea cum că „...nu ar fi lipsit de semnificație... faptul că la Daci, cu excepția unor cazuri izolate, tezaurele monetare se descoperă nu în marile așezări sau în apropierea lor, cum ne-am putea aștepta, ci în afara lor în locuri depărtate de acestea“, nu este exactă în totul, cu toată rezerva „cazurilor izolate“ și în orice caz nu poate fi folosită în felul în care o folosește autorul. Observațiile ne arată, atunci când sunt făcute, că tezaurele se găsesc ori în cuprinsul așezărilor, ori în imediata lor apropiere. Nu înțeleg înafară de aceasta ce diferență face faptul că un locuitor al unui *oppidum* și-a îngropat averea (aceasta interesează, averea) în cuprinsul așezării sau mai alături. Căci tov. M. Macrea însuși nu vrea să susțină că alții, nu Dacii, au îngropat acolo tezaure. Folosirea acestui argument se reduce așa dar la facerea de atmosferă împotriva sclavagismului. D-sa continuă de asemenea să dateze așezarea dela Poiana până în secolul al III-lea e.n. ca de altfel și pe cea dela Poenești și să tragă concluzii pentru teza d-sale din aceasta împrejurare fără să se informeze dacă tov. R. Vulpe în urma ultimelor săpături nu are cumva altă părere. În general, observațiile tov. M. Macrea cu privire la situațiile din așezările dacice sunt de luat sub cauciune ; este drept că lipsa unei cunoașteri mai larg răspândite a acestor situații se datorește în primul rând necercetării mai consecvente a așezărilor dacice, înafară de cele din Munții Orăștiei și nepublicării rezultatelor deja înregistrate.

Pentru a încheia aceasta intervenție a cărei lungime poate fi justificată prin importanța temei, consider că se poate afirma în concluzie ca tov. M. Macrea nu a reușit să ne ofere o cunoaștere mai adâncă a fenomenelor de transformare economică și socială din masa triburilor geto-dacice, nu a analizat în mod obiectiv documentarea și nu a justificat tezele pe care le-a enunțat. Comunicarea, din care nu lipsesc unele vederi juste, departe de a aduce ceva cu adevărat nou, s-a încheiat în discutarea pr-

blemelor pe care le abordează, este străbătută de numeroase contradicții și riscă să ducă la confuzii.

M'am mărginit aici să arăt doar lipsurile comunicării tov. M. Macrea, iară a prezenta ceea ce socotesc că este aspectul just al problemelor tratate greșit de d-sa. Completarea acestei critici negative se găsește însă în proiectul textului scris asupra acestei probleme pentru introducerea la Repertoriul Arheologic.

În legătură cu comunicarea Prof. C. Daicoviciu socot că intervențiile anterioare ale tov. V. Cheresteșiu și R. Vulpe sunt luări de poziții întemeiate care reflectă în chip exact o opinie mai generală.

Aș avea de adăugat, tot pe linia urmată de tovarășii amintiți, că personal, am fost desamăgit de comunicarea tov. Daicoviciu, din motivul că mă așteptam la o demonstrație științifică a pozițiilor greșite pe care se situaseră istoricii burghezi în problema Dacilor, demonstrație care să lamurească greșelile acelor istorici și să convingă pe cei de astăzi de necesitatea părăsirii teoriilor urmate de ei.

Este drept că textul comunicării are mai puțin caracterul unei simple diatribe, pe care l-a avut expunerea orală a Prof. C. Daicoviciu. Nu este mai puțin adevărat însă că nici textul integral al comunicării nu definește exact poziția fiecărui istoric burghez în parte, ci se mulțumește să scrie un tablou sunar al orientării idealiste a istoriografiei burgheze românești, față de problema dacică, aceeași chestiune fiind tratată printr'o îmbinare de citate scoase din diferiți istorici, citate întregindu-se oarecum reciproc, dar nereprezentând în niciun fel o definiție a greșelilor reale a unuia sau altuia dintre ei.

În ceea ce privește pe V. Pârvan, Prof. C. Daicoviciu recurge chiar la unele sforțări în interpretarea unor citate.

Un alt aspect, neîndeajuns studiat în comunicare, este acela care se referă la chestiunea în ce măsură „generația crescută la Școala lui Pârvan“ — cum spunea Prof. C. Daicoviciu — a rămas până la 23 August 1944 în întregime și în toate pe pozițiile trasate de V. Pârvan. Prof. C. Daicoviciu afirmă că da. Eu cred că pot dovedi că nu, cel puțin în ceea ce mă privește pe mine personal.

EUGEN STANESCU :

Raportul pe 1953, prezentat de Secțiunea de Științe Istorice, Filosofice și Economico-Juridice, înfățișează bilanțul de un an al activității în aceste domenii ale științei. Bilanțul — după cum arată raportul — are un activ destul de bogat; au fost rezolvate probleme importante; în cazul altora au fost create condiții pentru rezolvare ulterioară; lite-

ratura științifică s'a îmbogățit cu o serie de lucrări noi, mai ales în domeniul istoriei; cadre tinere au devenit cercetători științifici. Dar acest bilanț — după cum arată de asemenea raportul — nu poate fi considerat satisfăcător.

În acest sens credem că e necesar să subliniem, după părerea noastră, o cauză principală a actualei stări de lucruri. Raportul pe care l-am ascultat cu toții oglindește îndeaproape activitatea institutelor acestei Secțiuni, mai ales a celor de istorie. Secțiunea conduce și coordonează activitatea acestor institute, dar credem că activitatea institutelor la un loc nu trebuie să se confunde, ca o sumă aritmetică, cu cea a Secțiunii, care trebuie să-și aibă activitatea proprie de îndrumătoare a vieții științifice.

De aceea, o lipsă a activității anului 1953, asupra căreia raportul nu insistă deajuns este analizarea modului nesatisfăcător în care Secțiunea a condus și îndrumat viața științifică din domeniul istoriei, ce probleme — arzătoare pentru istorici — n'au fost larg debătute și dacă nu soluționate, cel puțin luate în discuție cu îndrăzneală; din această cauză se poate spune că în anul 1953, ca și în anii precedenți, Secțiunea n'a adus o suficientă contribuție la dezvoltarea unei vieți științifice intense în domeniul istoriei. Ridicăm această problemă ca o problemă importantă, deoarece planul pe 1954 oglindește îndeaproape aceeași concepție ca raportul: sinteză a planurilor de activitate ale institutelor și numai atât. Ar fi necesar de aceea ca planul pe 1954 să fie completat cu un plan de debateri al unei serii de probleme de primă importanță pentru dezvoltarea mai departe a științei noastre istorice, probleme în legătură cu care istoricii au păreri, chiar divergente, bune sau greșite, dar care trebuie să fie într'un fel cunoscute de opinia publică științifică și anume, nu răsleț, ci într'o dezbateră generală. Dece de pildă nu s'ar încredința unei largi debateri dezvoltarea mai departe a cuceririlor consolidate privitoare la periodizarea științifică a istoriei patriei noastre (adâncirea periodizării pe orânduri prin aceea, pe perioade și subperioade de dezvoltare istorică) sau, ca să ne referim numai la istoria medie, dece nu s'ar pune în discuție problema periodizării întregii istorii medii a țării noastre sau unele probleme speciale, cum sunt problema recent ridicată a perioadei de trecere la feudalism, a perioadei de trecere de la feudalism la capitalism, probleme în legătură cu care există atâtea nelămuriri. Chiar dacă în urma acestor debateri problemele enunțate mai înainte nu vor fi soluționate în întregime, pași însemnați vor fi făcuți înainte în ce privește clarificarea lor.

Un astfel de prilej asupra căruia raportul nu insistă suficient, a fost în anul 1953, articolul redacțional din „Scântea“, organul central al P.M.R., care a indicat necesitatea ridicării nivelului calitativ al cercetărilor isto-

rice. Din astfel de debateri, istoricii tineri și varstnici ar fi putut învăța cum trebuie să se pună concret și la un înalt nivel științific, unele probleme, ca problema factologiei, a rolului masselor în procesul istoric, a tipicului în procesul de dezvoltare istorică etc. (Astfel, în unele discuții atât la Institutul de Istorie cât și la catedra de Istorie a R.P.R. la Facultatea de Istorie a Universității C. I. Parhon a reieșit că abundența argumentației documentare, refuzul de a construi chiar și numai ipoteze, pe baza unui număr mic de documente este considerată de unii ca fetișism factologic sau că a lega numele unor domni într-o lucrare de istorie medie de anumite procese istorice sau evenimente politice, înseamnă a plăti tribut concepției greșite a cultului personalității în istorie, aspecte care oglindesc un schematism dăunător științei). De altfel, rezultatele lipsei unor astfel de debateri se reflectă în chiar unele comunicări prezentate în această sesiune.

Numărul mare de comunicări prezentate, ne îngăduie să discutăm mai în adâncime unele probleme legate de o singură perioadă. Astfel, comunicările prezentate de tovarașii D. Prodan, Bujor Surdu, Sava Iancovici, S. Vianu, Matei Mircea, S. Știrbu, tratează, direct sau indirect, probleme social-economice sau politice ale perioadei descompunerii feudalismului. În legătură cu aceste comunicări aș vrea să ridic două probleme generale. Prima problemă privește *impletirea materialului faptic cu generalizarea teoretică*, problemă ridicată, ca o sarcină de seamă a istoricilor, de articolul redacțional din „Scântea”. Se poate pune deci întrebarea în legătură cu aceste comunicări, care este situația în problema factologiei și a interpretării materialului faptic.

Tendința către factologie se face încă simțită de pildă, în comunicarea tov. D. Prodan, membru corespondent al Academiei R.P.R., privitoare la condițiile robotei în veacul al XVIII-lea. Este păcat că un material atât de prețios — care aproape vorbește dela sine — n'a fost pus în valoare pentru înțelegerea mai amplă a procesului de descompunere a feudalismului în Transilvania. Desigur că acest inventar al negrei mizerii țărănești, prezentat cu elocvență de prof. D. Prodan este sguđuitor prin materialele pe care le înfățișează, dar aceasta nu e suficient pentru cercetarea istorică. Există în această comunicare date de o importanță deosebită (cu privire la convertirea tuturor formelor de rentă în rentă bănească, la acumularea primitivă a capitalului, la reflectarea în mințile iobagilor chiar a procesului de descompunere a relațiilor feudale) care nefiind puse în valoare și neexprimate în formularea lor teoretică, nu pot fi înțelese decât de un grup restrâns de specialiști.

Incercări timide de generalizare teoretică caracterizează lucrarea tov. Bujor Surdu, privitoare la manufactura de hârtie dela Făgăraș. Trebuie să regretăm că autorul n'a transformat această interesantă temă într-o

monografie care să fixeze trăsăturile specifice ale procesului de dezvoltare social-economică, într'un anumit moment și anumit loc. (Fagăraș : a doua jumătate a veacului al XVIII-lea). Insuficiența generalizare teoretică se manifestă aici prin ruperea materialului factual de problemele generale ale descompunerii feudalismului. Ca o consecință, geneza acestor manufacturi apare destul de nebuloasă (pe de o parte autorul afirmă că industria austriacă împiedică dezvoltarea manufacturilor transilvane, pe de altă parte afirmă că acestea se dezvoltă pentru acoperirea necesităților de consum local, ceea ce este o contradicție în termeni, iar contradicția dintre piața „națională” și piața locală nu se înfățișează în acest fel); deaceia ele apar mai mult ca rol al inițiativei aristocratice decât negustorești, ceea ce nu e caracteristic pentru sfârșitul veacului al XVIII-lea. Tot din această cauză este ocolită, după ce este semnalată, problema interesantă a nerentabilității unor manufacturi, înregistrată doar fugitiv de autor (problema legată strâns de specificul descompunerii feudalismului în anumite regiuni).

În ce privește această problemă a împletirii materialului factual cu generalizarea teoretică, o concepție cu totul greșită domină în alt sens comunicarea tov. Sava Iancovici, care pune la începutul unui material factual de circa 80 de pagini (de altfel arhicunoscut în cea mai mare parte) o introducere generală în care sunt tratate la un loc, schematic și fără ordine logică, toate problemele descompunerii feudalismului, fără referințe speciale la materialul factual, care compune comunicarea însăși. O astfel de concepție despre generalizarea teoretică, nu numai că nu duce la rezolvarea unor probleme ridicate de materialul prezentat, dar determină chiar greșeli serioase în încercarea de a explica unele probleme. Astfel, legătura țaranului producător cu piața internă este împărțită în două epoci: înainte de 1774 când legătura era „forțată” și după 1774 când devine „liberă”, ca și cum tratatul dela Kuciuc-Kainargi a „eliberat” participarea țărănimii la circuitul comercial, fenomen de altfel prezentat confuz și aproape neinteligibil de autor. Mai departe chiar se dezvoltă o teorie a diferențelor structurale între boierimea din Moldova și cea din Țara Românească. (În Moldova baza averii boierești este pământul, în Țara Românească, baza averii boierești sunt dregătoriile, de unde se poate deduce că în Moldova boierii sunt moșieri și în Țara Românească numai funcționari.) De asemenea, nu putem fi de acord cu autorul că procesul de acumulare primitivă a capitalului (exproprierea țărănimii de pământ) așa cum îl înțelege autorul este constituit mai ales de cotoșirea de către boieri a pământurilor răzeșilor și moșnenilor. Aceștia alcătuiau o minoritate a țărănimii, iar procesul de expropriere se desfășura mai ales prin ruperea clăcașilor de delnițele lor țărănești, prin restrângerea tot mai simțitoare a suprafeței acestor delnițe; dar asupra problemei dacă acest proces este

sau nu acumulare primitivă vom mai reveni. Astfel de greșeli ar fi fost credem evitate, dacă în loc de o introducere teoretică formală autorul ar fi încadrat fiecare problemă teoretică cu materialul factual respectiv, ceea ce desigur ar fi cerut un studiu mai atent și mai adânc. Cred că textul trebuie serios îmbunătățit.

Iată aspecte care arată că primejdia factologiei mai persistă încă, că sunt necesare debateri ample pentru înlăturarea ei.

Pe un nivel teoretic mai înalt se întemeiază comunicarea tov. S. Vianu, în care sunt tratate probleme ale descompunerii feudalismului. Tov. S. Vianu aduce în această lucrare o serie de contribuții prețioase, un merit important constând în prezentarea nouă, mai cuprinzătoare, a unor probleme ale descompunerii feudalismului în Moldova și Țara Românească. În legătură cu meritele lucrării tov. S. Vianu nu putem fi de acord cu critica făcută acestei lucrări de către tov. D. Berlescu din Iași, după care exploatarea moșierilor ar fi fost mult mai blândă decât a arendașilor. Această teză amintește cu ușurință de ideologia reacționară dela sfârșitul veacului al XIX-lea care a dat naștere unei întregi literaturi (de exemplu, romanele lui Duiliu Zamfirescu). În ce privește problema de care ne ocupăm acum, a împletirii juste a materialului factual cu generalizarea teoretică, avem de făcut pe marginea acestei lucrări două observații.

Prima observație privește necesitatea nu numai ca problemele teoretice să fie formulate just și apoi aplicate la condițiile istorice date, dar ca ele să fie analizate și clarificate în chiar contextul general istoric. Astfel, două probleme importante ca acumulara primitivă a capitalului și mai ales coexistența în țara noastră în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, a mai multor forme de rentă sunt insuficient clarificate în lucrarea tov. S. Vianu. Din această cauză nu reiese din această lucrare nici ceea ce este specific pentru țara noastră, nici care este cauzalitatea istorică adâncă a acestor fenomene. Clarificarea unor astfel de probleme este cât se poate de necesară pentru înțelegerea corectă a perioadei de descompunere a feudalismului, deoarece, în această privință există unele confuzii. De pildă, credem că trebuie adâncită mult mai serios ca până acum problema acumulării primitive a capitalului, care este confundată în chip mecanic de unii istorici cu procesul expropriării țărănimii de pământ. Or, acest proces datează din a doua jumătate a veacului al XVI-lea. Exproprierea violentă a țărănimii de pământ înseamnă totodată o acumulare primitivă când obiectivul este eliberarea forței de muncă și obținerea de capital pentru organizarea de manufacturi sau pentru industria începătoare, ceea ce abia trebuie dovedit pentru sfârșitul veacului al XVIII-lea. Confuzii se fac și în problema coexistenței diferitelor forme ale rentei feudale. De pildă, în unele lucrări interpretându-se îngust tezele lui Engels, se consideră că prezența în țara

noastră a plăcii (renta în muncă) pe lângă renta în bani în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, înseamnă de fapt o reîntoarcere la trecut, de unde concluziile pripite cu privire la persistența modului de producție feudal în epoca de descompunere a feudalismului.

A doua observație pe marginea lucrării tov. S. Vianu se referă la ceea ce se poate numi profilul caracteristic al unei epoci. Autorul demonstrează că în epoca 1780—1830, fenomenele social-economice sunt în marea lor majoritate caracteristice pentru descompunerea feudalismului, ceea ce e cu totul just. Dar stringența demonstrației ar fi cerut ca, pentru reliefaarea a ceea ce e caracteristic și într'adevăr nou, să existe un termen de comparație anterior, în funcție de care dezvoltarea social-economică să fie înțeleasă în cadrul transformărilor ei reale. Or, termenii de comparație sunt aleși de tov. S. Vianu în lăuntru aceleiași epoci ale cărei trăsături caracteristice au fost precizate dela început și nu pun față în față această epoca cu cea anterioară. De aceea, unele fenomene despre care autorul spune că acum sunt tipice (renta bănească, intensificarea circulației monetare, vânzarea plusului de grâne, despărțirea meseriilor de agricultură etc.) de fapt, au acum o altă greutate specifică, dar ele pot fi înregistrate și în epocile anterioare. De aceea, o problemă importantă de clarificat ar fi aceea a stabilirii hotarului dintre perioada descompunerii feudalismului și perioada anterioară în care se constituie premisele desagregării relațiilor feudale. Într-o lucrare plină de idei interesante privitoare la producția de marfă în perioada de trecere dela feudalism la capitalism, A. Pankratova scoate la iveală o serie de fenomene (manufacturile, munca salariată incipientă, dezvoltarea capitalului comercial și cămătăresc) care nu sunt caracteristice trecerii la capitalism atâta vreme cât forța de muncă nu devine pe scara mare o marfă. Or, aceasta trebuia să demonstreze tov. S. Vianu.

○ a doua problemă pe care doresc s'o ridic privește *locul pe care-l ocupă în această perioadă forțele înaintate ale societății*. Mai mult decât în orice alte perioade în perioadele de trecere dela o formație socială la alta, o parte a societății este în chip clar promotorul vechiului și o alta parte a noului. În perioada de trecere dela feudalism la capitalism, pentru păstrarea vechiului se luptă boierimea, pentru înlocuirea vechiului cu noul se luptă masele țărănești și orășenimea, burghezia fiind în acea vreme — deși îngrădită — o clasă înaintată. Țărănimea deși nu e în stare să înlocuiască vechea orânduire cu o orânduire superioară contribuie în fapt la prăbușirea acesteia și sprijină deci acțiunile clasei înaintate. Comunicările prezentate aici (mă refer la cele legate de problemele descompunerii orânduirii feudale), atât prin formulările lor teoretice cât și prin alegerea materialului factual, nu sunt axate pe această teză. Autorii par înclinați în general să neglijeze rolul important jucat de orășenimea Țărilor Române

în procesul de trecere de la feudalism la capitalism. Cu atât mai mult apare această tendință cu cât în două lucrări apărute în revista „Studii“, cu privire la războiul ruso-turc din anii 1768—1774, ale cărui evenimente sunt strâns legate de procesul de descompunere al relațiilor feudale și de procesul încheierii conștiinței naționale a poporului român (e vorba de lucrările tovarășului S. Vianu și Matei Mircea), nu se dă cuvenita atenție problemei cine sunt purtătorii noului și vechiului.

Din comunicarea prezentată aici și în lucrarea apărută în „Studii“ se poate înțelege că tov. S. Vianu, tocmai pentru că nu atacă cu energie această problemă, consideră că o parte însemnată a boierimii era purtătoarea noului, ceea ce nu poate fi just, deoarece boierimea, numai prin elemente de excepție, se putea afla pe pozițiile cele mai înaintate ale societății. Din această cauză tov. S. Vianu neglijează rolul mișcărilor orășenimii și al altor factori în acest proces istoric. Din comunicarea prezentată aici, ca și din lucrarea din „Studii“, se poate înțelege de asemenea că tov. Matei Mircea consideră țaranimea ca forță aproape exclusivă care împinge în această epocă înainte mersul istoriei. Este meritul său, fără discuție, de a îi atras atenția asupra rolului jucat de orășeni în această perioadă. Nu putem decât regreta că acest fapt a fost numai enunțat și că nu s'a ocupat mai larg de el. Și în celelalte comunicări, care tratează direct sau indirect problemele descompunerii feudalismului, se trece cu rezeziune peste rolul jucat de orășeni în această epocă.

Aceasta ne arată că există la istoricii noștri o oarecare ferire (care este cu totul străină de tezele elaborate de clasicii marxism-leninismului) în aprecierea rolului jucat în istoria țării noastre de burghezie, în perioada ei de formație, și în perioada ei de început. Credem că aceasta este o poziție nejustă din punct de vedere științific, care amintește de pozițiile leoretice greșite atât de criticate în U.R.S.S. În al doilea rând, ocolirea de către unii istorici a problemelor orășenimii și cele ale burgheziei în formație, mai ales în perioada de trecere spre capitalism, oglindește influența persistentă a unei imagini greșite, pe care istoricii burghezi au construit-o cu privire la feudalismul Țărilor Române. Pentru a tăgădui existența luptei de clasă în trecut, istoricii burghezi au creat imaginea simplificată a unei societăți feudale rurale, în care țaranii și boierii trăiau laolaltă în pace, în cadrul unor relații cu totul patriarhale. Din această cauză a rămas la mulți dintre noi ca o rămășiță a ideologiei burgheze, această imagine falsificată a vechii societăți românești, din care orașul și orășenii lipseau cu totul. Se poate răspunde la aceasta că nu există materiale sau că problema a fost cercetată insuficient, că din această cauză nu se poate aprecia rolul jucat de orășeni în epoca desagregării raporturilor de producție feudale. În cursul desbaterii, tov. D. Berlescu, care m'a precedat la tribună, a arun-

cat un „ignoramus“ intransigent în aceasta privință. Noi credem ca pe baza materialului care exista la îndemână publicat sau cunoscut, ce se afla în arhive, se poate afirma că :

1. Prima jumătate a veacului al XVIII-lea, în anii 1760—1770, oglindește afirmarea crescândă politico-economica a orașenimii din Moldova și Țara Românească. Participarea negustorilor români la schimburile internaționale crește. Breslele de meseriași se înmulțesc și se ramifica. Domnia este obligată — deseori interesată — să ocrotească interesele negustorilor și meseriașilor chiar împotriva Turcilor. Iar atunci cand autoritatea domnească nu le satisface revendicarile, orașenii, prin puternice frământari și rascoale, se apără. Dacă ar fi sa ne referim numai la capitalele Moldovei și Țării Românești, Iașii, și Bucureștii, cateva răscoale au avut loc numai în a doua treime a veacului al XVIII-lea. Răscoalele orașenești au câteodată un caracter politic pronunțat. Ele privesc încercarea orașenimii de a se amesteca direct în conducerea statului, cum este puternica răscoală a meseriașilor și a negustorilor bucureșteni din anul 1764.

2. Evenimentele prilejuite de războiul ruso-turc dintre anii 1768—1774 au alcătuit un cadru potrivit pentru afirmarea puternică a rolului orașenimii. Documentele vremii, de pildă, ne arata că în prima perioadă a războiului, înainte ca mișcarea voluntirilor să se transforme într'o mișcare țărănească de masă, o parte a contingentelor de voluntiri era dată de orașeni. Apoi însăși desfășurarea războiului a creat prilejul unor operațiuni combinate: răscoala orașenească, intervenții ale unor detașamente de voluntari și ale armatei regulate ruse. Astfel sunt acțiunile dela Galați și București în 1769, a doua acțiune dela București din 1771 etc. Toate acestea ne arată rolul important și crescând jucat de orașenime în aceste evenimente.

3. Dar evenimentele războiului ruso-turc dintre anii 1768—1774 nu au alcătuit numai cadrul participării active a orașenimii la operațiunile determinate de desfășurarea războiului, ci și la închegarea unei conștiințe politice orașenești, care ne arată că orașenimea își dădea seama de atunci că ocupă un loc aparte în societate. Astfel, în cadrul revendicărilor prezentate comandamentului rus pentru a fi aprobate de Poarta Otomană, de către reprezentanții Moldovei, se constată prezența unor revendicări strict orașenești. De asemenea, literatura cultă și folklorul vremii ogîndesc procesul de închegare a unei conștiințe politice orașenești legat strâns de procesul de închegare a conștiinței naționale a poporului român (nu analizăm aci componența grupurilor sociale ale orașenimii).

4. După 1774 cred că e greșit să vorbim de răscoale și frământari orașenești, ci mai degrabă de o mișcare orașenească generalizată, care obține importante succese. Inainte de 1768 lupta orașenimii era mai mult defen-

sivă : apararea împotriva unor domni și a boierilor — a moșiei orașului apoi a vetrei orașului (aceasta deoarece boierii, dată fiind despărțirea meseriilor de agricultură, erau interesați să controleze activitatea orășenească propriu zisă). În această perioadă lupta nu este numai defensivă, ci și ofensivă. Orășenii nu-și apără numai vechile libertăți, ci și obțin anumite privilegii din partea statului. Domnii acorda adevărate statute de protecție a intereselor meseriașilor și negustorilor. Participarea orășenilor la viața politică se face mai simțită.

Ideile enunțate vor forma obiectul unei comunicări pe care o voi prezenta curând.

Pe baza acestor teze, credem că se poate afirma în chip just că în perioada de trecere de la feudalism la capitalism rolul jucat de orășenimea Țării Române ca forță înaintată a societății a fost important.

Am ridicat aceste probleme ca o exemplificare a atât de numeroaselor puncte nelămurite în concepția noastră asupra anumitor perioade ale istoriei patriei noastre, care nu pot fi clarificate decât pe bază de discuții largi creatoare, pe baza înrădăcinării în rândurile noastre a unui stil colectiv de muncă pe baza răspunderii individuale, care să fie stimulate de ciocniri de idei, de o luptă de idei, la un înalt nivel științific.

ST. OLTEANU :

Ridicată de nenumărate ori, cu ocazia diferitelor ședințe — fie de Secție ori ale Academiei R.P.R. — problema îndrumării și ajutorării tinerelor cadre a rămas nesoluționată pe deplin, în ciuda numeroaselor îndemnuri făcute de la diverse tribune, propunerile și sugestiile venite din partea vorbitorilor rămânând uneori numai pe hârtie. Situația în această privință fiind asemănătoare la institutele de cercetări istorice, îmi voi permite să redau câteva aspecte de la unul din aceste institute.

Bunăoară, la Institutul de Istorie din București, conducerea institutului pare a da importanța cuvenită acestei chestiuni. Tinerii absolvenți ai Facultății de Istorie din București din anul acesta — destul de numeroși — au fost repartizați la diferite colective, ținându-se seama de dorința lor de a-și valorifica aptitudinile în sectorul de muncă corespunzător. Ținându-se de asemenea seama de sarcina însușirii științei marxist-leniniste, fiecare tânăr a fost încadrat într-una din formele de învățământ politic și ideologic, în vederea continuării ridicării nivelului politic și ideologic. Din partea cadrelor vârstnice, de asemenea se poate observa o oarecare silință de a veni în ajutorul nostru în vederea însușirii mai ales a unor metode tehnice de muncă. Totuși, aceste măsuri sunt depărte de a rezolva tocmai miezul problemei pentru care am venit aici, în fața dvs. Departe de a se

crede că la Institutul de Istorie lucrurile merg minunat în această privință, cele câteva ședințe cu caracter profesional care s'au ținut în cadrul secției de istorie medie dela institutul nostru, au avut darul să scoată în evidență tocmai acea „timiditate“ a tinerilor, de a nu participa la discutarea problemelor ridicate, timiditate cauzată în fond de lipsa cunoștințelor temeinice necesare în orientarea problemelor discutate. Și în aceasta, se pare, ar consta fondul problemei ajutorării tinerilor cercetători.

În cei patru ani de facultate ni s'au trasat doar jaloanele științei istorice, indicându-ni-se drumul pe unde să mergem, drum amenajat și bătătorit de alții. În acel for de știință suntem puși în situația de a imita ne cei ce au „desfundat“ în mod științific drumurile pe care vor merge generații de tineri dornici de a se adăpa la acest izvor al științei istorice. Dacă vom continua așa cum o facem în prezent — lucru de care raportul a amintit — dacă vom continua să muncim exclusiv în domeniul unei activități pur tehnice, mecanice riscăm să pierdem și cunoștințele căpătate în facultate, iar scopul institutului, de a forma tineri cercetători în domeniul istoriei, vā fi neglijat.

Spre exemplu, munca la colectivul „Indici“ — și situația este asemănătoare și la alte colective ca de exemplu la „Repertoriul cronologic“ — este departe de a ne ajuta la ridicarea nivelului profesional. Fără îndoiala că și această muncă trebuie făcută, dar nu exclusiv numai această muncă cu caracter tehnic, căci ea se va efectua în dauna ridicării nivelului nostru profesional. Astfel, la „Indici“ tov. Băjan Cornel și la „Repertoriul cronologic“ subsemnatul, nu facem altceva în cadrul orelor de muncă, decât unul să transcrie, iar celălalt să numere și să așeze cronologic zeci de fișe. Este greu ca după această muncă cineva să se mai apuce de studiu individual, în vederea calificării profesionale, cu tot elanul în muncă pe care-l are tânăra generație. Pentru aceasta este necesar ca însușirea ideologiei marxist-leniniste să se îmbine cu munca temeinică de aplicare a concepției marxist-leniniste la realitățile istorice din trecutul patriei noastre, să devenim „milionari ai faptelor“. Aceasta cere în primul rând din partea forurilor superioare acordarea de timp disponibil în vederea studiului individual. Cele 8 ore de muncă tehnică sunt suficiente spre a nu-ți mai permite ca în restul de două ore — să zicem — să depui activitate de creație științifică, excluzând alte preocupări de altă natură, care sunt necesare.

Din acest punct de vedere nu există posibilitatea de stimulare a capacității de creație științifică a tinerilor cercetători, deși posibilitatea creării condițiilor există.

Pe această linie, cadrele vârstnice sunt stăruitor rugate să împărtașească tineretului din cunoștințele și experiența lor științifică. Aceasta va duce la schimbarea atitudinii noastre față de știința noastră și la înli-

turarea atmosferei de izolare, fără teamă că o să-și piardă timpul cu noi.

Pe drumul rezolvării problemei de care este vorba, susțin una din propunerile ce s'au mai făcut în alte împrejurări, pe care o consider justă : în primul rând, alcătuirea de colective de câte doi-trei tineri, care să-și ia în preocupările lor diferite probleme, ducând paralel cu munca tehnică, o muncă de creație științifică. În al doilea rând, colectivele să lucreze sub îndrumarea unor responsabili maturi. În al treilea rând, acordarea de timp liber, necesar temelor propuse studiului și, în al patrulea rând, controlul responsabililor în îndeplinirea sarcinilor (controlul asupra modului de întrebuințare a timpului liber acordat studiului individual).

Sperăm că nu va mai fi nevoie de altă intervenție pe viitor în vederea rezolvării acestei probleme.

C. DAICOVICIU (Cluj) :

Îngăduiți-mi să relev câteva din roadele frumoase ale acestei sesiuni :

Întai, trebuie să relev mulțimea și valoarea, ca și varietatea comunicărilor ce s'au ținut aici. În al doilea rând, trebuie să-mi exprim bucuria că oamenii de știință mai vârstnici nu s'au prezentat de data aceasta izolați, ci înconjurați de o frumoasă pleiadă de tineri cercetători, de tineri truditori în domeniul științelor istorice, care, după cum ați văzut, s'au prezentat în chip onorabil, cu comunicări și referate, rod al muncii lor pe care au depus-o, îmi place să cred, și datorită unei înnoiri în muncă și în orientare la diferitele institute de istorie, atât la București cât și la Cluj și Iași.

În al treilea rând trebuie să remarc, tot ca un rod al noii orientări juste luate de institutele noastre în urma îndrumărilor primite în cursul acestui an, începutul unei legături mai strânse și organice cu practica și viața. Este de ajuns să relev în privința aceasta înscrierea în planul de lucrări pe anul 1954 a unor manuale auxiliare atât de necesare învățământului nostru superior și mediu. Mă refer în primul rând la acele culegeri de texte și documente pentru istoria Evului Mediu și pentru istoria veche a R.P.R. Aceste lucrări, după cum știți, nu se fac numai de către institute, ci în urma inițiativei Ministerului Învățământului, de către diferitele colective de catedră din Cluj și București, în strânsă colaborare cu specialiștii celor două institute ale Academiei.

În sfârșit, un al patrulea rod care, după părerea mea este foarte bine venit, constă în îndreptarea noastră spre masse, prin colaborarea tot mai strânsă cu Societatea de Istorie, Filologie și Folclor. Această colaborare pe care am neglijat-o atâta timp dar pe care suntem hotărâți s'o încheiem

cât mai puternic, va duce știința istorică, preocupările pentru trecutul de luptă al poporului nostru, din cadrele institutelor de cercetari în mijlocul școlilor secundare și elementare dela orașe și sate, antrenând la munca de cercetare istorică pe profesorii și învățătorii școlilor medii și elementare.

Permiteți-mi să trec acum la o problemă pe care nu pot să n'o prezint în fața Dvs., și anume problema cu privire la societatea dacică. Fie-mi îngăduit însă ca mai întâi de toate să mă refer la critica ce mi s'a adus în legătură cu comunicarea mea asupra „Poziției antiștiințifice a istoriografiei burgheze române cu privire la Daci“ și rapoarturile acestora cu Romanii.

Fără îndoială că criticii mei, desigur cu cea mai mare bunavoința, au avut în general dreptate obiectându-mi că eu am prezentat în comunicarea mea numai o latură a acestor istorici burghezi și anume latura negativă. Nu ca o scuză, ci ca o explicație trebuie să repet că tema pe care mi-am ales-o și pe care am ținut s'o prezint în această comunicare a fost demascarea *poziției antiștiințifice* a unor istorici ai noștri din trecut. Desigur nu am reușit să încadrez această prezentare așa cum s'ar fi convenit să fie încadrată. Nu era în intenția mea să fac în această comunicare o reconsiderare a istoricilor burghezi, căci fără îndoială, atunci comunicarea lua și alte proporții și o altă înfățișare. Departe de mine este însă gândul de a minimaliza sau de a nu prețui la justa valoare aportul uriaș pe care l-au adus istoricii români din trecut, ca documentare, ca organizare a cercetărilor etc., la lămurirea trecutului nostru. Nu vreau însă să insist prea mult asupra acestei teme. Totuși, în legătură cu prezentarea făcută de mine asupra lui Vasile Pârvan sunt gata să recunosc că ea a putut fi eventual prea aspră sau mai aspră decât se cuvenea, dar aceasta nu înseamnă însă că nu apreciez munca importantă pe care a desfășurat-o acest istoric, deși mă grăbesc să adaug că nici în privința documentării nu sunt și n'am fost întotdeauna de acord cu unele teze ale sale și că nu am împărțit felul în care Vasile Pârvan credea de cuviință să aducă rezultatul cercetărilor sale la cunoștința elevilor săi.

L-am ascultat în câteva rânduri pe Vasile Pârvan (desigur mai puțin decât ucenicii lui). La Cluj, Vasile Pârvan a ținut în 1919, la tânăra Universitate românească, vreo câteva prelegeri din istoria veche a țării noastre. Imi amintesc perfect de bine cum dela prima lecție s'a iscat un conflict între maestru și elev în legătură cu cucerirea romană a Daciei și stăpânirea ei de către Roma, situații pe care Vasile Pârvan le prezenta în culorile cele mai trandafirii.

Și poate nu este inutil pentru lămurirea colaboratorilor noștri tineri să arăt aici deosebirea fundamentală între felul cum se predă astăzi istoria și cum se predă altădată în universitățile noastre. Am fost martor la o con-

vorbire între profesorul Lupaș (el însuși teolog de meserie iar ca istoric mai mult cronicar decât om de știință), care, după ce asistase la o lecție a lui Vasile Pârvan, și-a exprimat față de acesta următoarea părere în prezența mea : „mă tem, d-le Pârvan, că studenții nu te-au prea înțeles...“. Răspunsul lui Pârvan a fost prompt : „nici nu este nevoie să înțeleagă tot, fiindcă atunci ar fi rău de profesori, înseamnă că nu știu prea mult...“.

Incheind această chestiune, repet că este departe de mine gândul de a minimaliza sau de a nu aprecia așa cum trebuie orice muncă cinstită adusă de antecesorii noștri. Aceasta nu ne oprește însă să le vedem și laturile rele, neștiințifice, ba noi suntem obligați să relevăm aceste părți negative.

Și fiindcă tocmai este vorba de adevărul, pe care-l căutăm în cadrul concepției materialiste a istoriei, asupra anumitor fenomene din trecutul istoriei noastre, eu socotesc că problema pe care a prezentat-o în comunicarea sa și pe care a dezvoltat-o într-o lucrare mai mare tov. M. Macrea este o problemă din cele mai bine venite pentru a fi supusă discuției.

Din capul locului trebuie să precizez (și prin această răspund întrebării puse de Prof. V. Chereșteșiu) că după părerea mea a existat un început de stat, sub Burebista, iar sub Decebal avem de-a-face cu un stat semisclavagist, prezentând deosebirile și caracteristicile specifice statului format în afara lumii așa zise clasice, greco-romane. În trecut am împărtășit și eu părerea că sub Burebista aveam de-a-face cu un „imperiu“ și în orice caz cu un stat, dar nu în sensul marxist al cuvântului, atât sub Burebista cât și sub Decebal.

Pentru a fi sincer în această problemă — a existenței sau inexistenței statului dac — situația mea este dificilă deoarece trebuie să-mi apăr un punct de vedere al meu față de punctul de vedere al tov. M. Macrea, care mi-a fost elev.

Cu toate acestea, nu vreau decât să aduc câteva argumente în favoarea existenței statului dacic.

Greșala de căpetenie a tov. M. Macrea este de a crede că toate statele ce se nasc în urma destrămării comunei primitive trebuie să aibă neapărat înfățișarea clasică, desăvârșită, a statului sclavagist grec sau roman.

Mai departe, mi se pare iarăși că nu este just de a nega existența statului dac numai și numai pe motivul că despre un stat dacic nu vorbește nici Marx, nici Engels. Dat fiind că învățătura marxistă nu este o dogmă, ci o indicație și călăuză pentru noi, noi suntem în drept și trebuie să căutăm să găsim cum se poate aplica mai cu rod concepția materialistă a istoriei în domeniul trecutului țării noastre. Prin urmare, consider că este pe deplin justificat să vorbim de un stat în sens marxist la Daci, dar

că acest stat nu trebuie și nici nu putea să aibă toate caracteristicile statului sclavagist clasic. Pentru înțelegerea înjghebării și dezvoltării acestui stat, nu cred că noi trebuie să mergem până în Orient, la statul Urartu, la statul Hitit, ci e necesar să căutăm înțelegerea nașterii statului dacic în societatea „semibarbară” din vecinătatea Dacilor, în lumea scitică, tracia delă hotarele imperiului roman.

O altă poziție slabă în concepția tov. M. Macrea este faptul că el neagă sau, dacă vreți, subapreciază rolul pe care-l au, în nașterea statului divizat pe clase, forțele de producție.

Nu pot să mă extind aici asupra descrierii forțelor de producție din societatea dacică a acelor vremuri, dar ca unul care de ani de zile conduc săpăturile la cetățile dacice din Munții Orăștiei și văd desvăluindu-se în fiecare moment realități ce mă pun pur și simplu în uimire (cetăți clădite după ultimele criterii ale științei de fortificații de atunci, prezența unor meșteri ce lucrează cu-compassul, sutele și sutele de variate și perfecte scule sau instrumente etc.), ca unul care știu că cea mai mare preocupare a regilor daci, a lui Decebal și a predecesorilor săi fără îndoială, era să atragă la dânsii cât mai mulți meșteri, ingineri și tehnicieni din statul roman, zic, nu cred că mai putem vorbi într-o asemenea societate de lipsă de ateliere, de o slabă diviziune a muncii și de o totală absență a începuturilor centrelor orășenești, cum vrea să ne facă să credem tov. M. Macrea.

În ceea ce privește sclavii din această societate pe care tov. M. Macrea îi crede absenți, părerea mea se deosebește de a d-sale. Faptul că în izvoarele literare nu se vorbește de sclavi în Dacia (sau nu se vorbește explicit) nu poate să ne ducă la concluzia că n'ar fi existat sclavi în societatea dacică din timpul lui Burebista și Decebal. Noi știm că despre sclavi în general nu prea vorbesc istoricii antici, iar dacă da, numai siliți de împrejurări, în legătură cu răscoalele crâncene ale acestora. Nu trebuie să uităm însă că unul din autorii antici, specialist oarecum în problemele sclavajului, anume Athaenaios, ne furnizează totuși date precise în ce privește mulțimea sclavilor din societatea clasică grecească și chiar din societatea semibarbară delă Dunărea de Jos. După dânsul, Dardanii delă Sud de Dunăre posedă sute și mii de sclavi care muncesc pământurile nobililor într-o vreme anterioară epocii lui Burebista și Decebal. O situație analogă trebuie să fi existat și în societatea dacică, cu atât mai mult cu cât ridicarea unor cetăți și fortificații de dimensiunile celor descoperite în Munții Orăștiei ne silesc să admitem în societatea dacică a acestor vremuri un număr considerabil de robi.

În legătură cu noțiunea de „polis” și „oppidum” din Geografia lui Ptolemeu, iarăși, trebuie să fim foarte precauți. În vremea lui Ptolemeu,

cuvântul „polis“ nu mai are sensul original exclusiv de fortificație (arx), ci și acela de oraș. Același lucru se poate spune și despre sensul cuvântului „oppidum“ cu care e tradus acest „polis“. Și acest cuvânt se întrebuințează amestecat (chiar și la Cesar), când cu sensul de întăritură, când cu acela de centru urban. În privința aceasta, lămuritoare sunt știrile date de Sallustius despre întăriturile — orașe din statul lui Iugurtha, localități în care o mulțime de negustori își desfac periodic mărfurile în cadrul unor iarmaroace sau târguri obișnuite.

Absența negustorilor pe teritoriul Daciei, fie negustori băștinași, fie negustori din provinciile romane învecinate, este pe nedrept presupusă de către tov. M. Macrea. Or, situația din Dacia nu putea să fie diferită de cea pe care, întâmplător, textele antice o arată în regatul faimosului Marobodus din Cadrilaterul Boemiei, la începutul secolului I e.n. Despre acest Marobodus, istoricul Velleius Paterculus (II, 109) spune că avea un „certum imperium“, nu unul „fortuitum“, și o „putere regească“ (vis regia), definind, fără îndoială, stăpânirea acestuia ca un stat începător. Istoricul Tacitus, în „Anale“ (II, 62), ne informează că în apropierea reședinței regale a acestui Marobod, se afla o cetate plină nu numai de bogății, dar și de „lixae ac negotiatores“ (vânzători și negustori), „pe care dorința de câștig i-a adus în țară străină“.

Lipsa unor descoperiri de centre urbane dacice în epoca premergătoare cuceririi romane, nu poate constitui, după părerea mea, o dovadă peremptorie împotriva existenței unor orașe incipiente în Dacia. Ne întrebăm, anume, despre care orașe romane din Dacia s'ar putea vorbi dacă acestea nu ne-ar fi necunoscute prin inscripții, căci, după cum știm, desvelirea acestor orașe nu s'a făcut până acum decât într'o infimă măsură. Cred că și în privința orașelor, nu este just să ne gândim în mod unilateral numai la înfățișarea orașelor târzii din lumea greco-romană, nici să explicăm nașterea lor în chip mecanic și uniform, peste tot și în orice epocă. După însuși Engels¹, orașele iau ființă încă din perioada *trecerii* dela orânduirea comunei primitive la orânduirea sclavagistă. („Nu degeaba se înalță ziduri amenințătoare împrejurul noilor orașe întărite : în șanțurile lor se deschide mormântul orânduiri gentilice...“). La început, orașele erau locuri întărite unde populația din jur găsea apărare împotriva dușmanilor (ca acele *oppida-urbes* din Gallia), devenind treptat, tot mai mult, în urma separării meseriilor de agricultură și dezvoltării schimbului, centre economice de meșteșugari, negustori, dar în bună măsură și de agricultori, în speță ca reședințe ale nobilimii latifundiare. Firește că ele își păstrează de obicei și rolul jucat inițial de centre politico-militare și admi-

¹ Fr. Engels, Originea familiei, a proprietății private și a statului. Ed. P.C.R., 1947, p. 172.

nistrative¹. Nu avem, prin urmare, niciun motiv de a ne îndoi nici de existența unor centre orășenești în Dacia preromană, adecvate noilor condiții economice și social-politice din sânul societății dacice.

Tov. M. Macrea în documentarea sa se mai face vinovat și de faptul că minimizează și încearcă să despoaie de valoarea lor documentară unele informații precise din autorii antici. E vorba anume de fragmentul cunoscut al autorului grec Criton în legătură cu organizarea agriculturii și a apărării din sânul societății dacice. Cunoscutul fragment vorbește clar de prefecți puși în fruntea agriculturii și în fruntea diferitelor cetăți. Toți aceștia se recrutează din rândul nobililor, devotați domnitorului și bucurându-se de deplina lui încredere. Instituirea acestor prefecți nu este o măsură de război, cum vrea să acrediteze tov. M. Macrea, ci trebuie să reflecte o situație permanentă din sânul societății dacice cel puțin în secolul I e.n. Nici împrejurarea că această știre o folosește în primul rând în acest sens istoricul Carl Patsch nu poate să constituie o devalorizare a documentului, ci dimpotrivă câștigă în valoare tocmai fiindcă interpretarea justă vine de la unul din cei mai buni cunoscători ai Sud-Vestului european în antichitate.

Textele din clasicii marxism-leninismului aduse de tov. M. Macrea în sprijinul teoriei sale (și care, în treacăt fie zis, nu se potrivesc la situația dată) nu pot să răstoarne, după părerea noastră, categorica teză marxistă, după care cuceririle de triburi străine și stăpânirea asupra lor nu se pot împăca cu comuna primitivă (Engels). Or, totul poate fi tăgăduit sau răstălmăcit afară de cucerirea întinsă și stăpânirea strașnică a lui Burebista și Decebal asupra unor triburi și teritorii străine.

Dar poate că nu este de prisos să adăugăm la toate acestea și o altă informație, precisă și neechivocă, din antichitate, reflectând realitatea cu care documentul este contemporan. Mă refer anume la inscripția bine cunoscută din timpul lui Domițian în care se pomenește de trecerea unor trupe romane „per regnum Decebali, regis Dacorum“ (prin regatul lui Decebal, regele Dacilor). Valoarea cuvântului „regnum“ în sensul de stat (regat) nu poate fi pusă la îndoială, iar folosirea acestei expresii în locul unor termeni ca „țara Dacilor“, „triburile dacice“ este semnificativă și după părerea noastră oglindește o realitate.

Ne permitem să mai aducem un argument de ordin logic: în tot timpul campaniilor duse de Domițian și Traian împotriva Dacilor nu se vorbește de triburi sau uniuni de triburi (așa cum e cazul în cucerirea de către Roma a Galliei), ci de întregul popor dacic concentrat în jurul regelui său, Decebal, iar cucerirea Daciei prin război nu este înfăptuită

¹ Cf. C. V. Ostrovitianov, *Formațiile precapitaliste*, Ed. P.M.R., 1952, p. 56—58.

decât numai după căderea în mâna cotropitorului a centrului acestui stat, a cetății de scaun Sarmizegetusa.

Toate aceste considerente mă îndeamnă să nu abandonez poziția pe care am adoptat-o în legătură cu apariția statului în sânul societății dacice, ci, contrar cu cele susținute de tov. M. Macrea, să mențin concluzia la care am ajuns de pe urma săpăturilor efectuate la așezările dacice din Munții Orăștiei. Iată ce scriam în raportul preliminar asupra rezultatelor campaniei de săpături din 1952 :

„Săpăturile au confirmat pe deplin caracterul societății dacice din preajma războaielor cu Roma ca o societate evoluată, trecută de ultima etapă a comunei primitive și trăind într'o orânduire cu toate trăsăturile specifice statului începător, cu clase antagoniste, așa cum s'a întrezărit încă din primii doi ani de cercetări. Nu poate fi acest stat, cu contradicții de clasă de neîmpăcat, decât statul sclavagist, mai exact, o *formă a statului sclavagist* antic, deosebit în faza lui incipientă, de statul sclavagist clasic, grec și roman... În statul începător dacic caracterul sclavagist se întemeia pe o sclavie care nu mai era aceea patriarhală, ci o sclavie care, deși mai puțin generalizată, era exploatată pe pământurile ce formau proprietatea privată a unei nobilimi înstărite și puternice în frunte cu regele... Mulțimea locuințelor civile de pe Dealul Grădiște (și putem adăuga acum și de pe Dealul Muncelului), între care apar lăcașuri cu un bogat și superior inventar, alături de simple căsuțe sau colibe de lemn, depun iarăși o nouă mărturie pentru caracterul de început de oraș (polis) al așezării din jurul cetății și al sanctualelor, chiar aici la o înălțime de peste 1000 de metri... Elementul acesta nu este de mică însemnătate pentru caracterul societății dacice din acea vreme. Noi știm că formarea orașelor și „contrastul dintre oraș și sat începe odată cu trecerea dela orânduirea tribală la stat...”¹.

A. TEODOREANU :

Lucrările desfășurate la actuala sesiune, unde au fost prezentate un număr însemnat de studii și referate, au scos în evidență faptul că istoricii noștri — vârstnici și tineri — s'au preocupat temeinic de lărgirea tematicii cercetărilor în domeniul istoriei Republicii Populare Române.

Din desbaterile sesiunii a reieșit că sunt încă slab tratate în cercetările de istorie problemele referitoare la creșterea mișcării muncitorești din România, la grevele muncitorești și la legăturile dintre mișcarea muncitorească și luptele țărănimii, lupte conduse de către partidul nostru.

¹ K. Marx - Fr. Engels, *Opere ale lui Marx*, IV, 40-41.

Nu a reieșit din debateri preocuparea istoricilor de a folosi în această privință documentele din Istoria Partidului Comunist din România.

Institutul de Istorie a Partidului de pe lângă Comitetul Central al P.M.R. a editat în cursul anului 1953 două volume de „Documente din Istoria Partidului Comunist din România“, primul conținând documente din perioada 1917—1922, iar al doilea conținând documente din perioada 1923—1928. De asemenea a apărut în cursul acestui an o nouă ediție revăzută a volumului de „Documente din Istoria Partidului Comunist din România“ din perioada 1917—1944.

Volumul de „Documente din Istoria Partidului Comunist din România“, 1917—1922, oglindește creșterea avântului revoluționar al mișcării muncitorești din țara noastră în urma victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, precum și lupta hotărâtă a masselor muncitoare din țara noastră pentru sprijinirea activă a primei „brigăzi de șoc“ pentru apărarea revoluționară a statului socialist în perioada intervenției imperialiste. În acest volum se arată de asemenea lupta dusă de grupurile comuniste pentru făurirea partidului marxist-leninist, luptă încununată de succes prin făurirea P.C.R., precum și activitatea desfășurată de acesta imediat după constituire pentru consolidarea rândurilor sale, după exemplul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Volumul al doilea de documente din Istoria Partidului Comunist (1923—1928) cuprinde materiale documentare din perioada stabilizării relative a capitalismului, când burghezia și moșierimea reușesc cu ajutorul social-democrației de dreapta să stăvilească vremelnice avântul revoluționar al masselor muncitoare.

Documentele acestui volum oglindesc lupta masselor muncitoare conduse de partid în condițiile grele ale ilegalității, aplicarea a tacticii leniniste de îmbinare a luptei ilegale cu cea legală împotriva ofensivei claselor exploatare, cât și folosirea experienței P.C.U.S.

De asemenea documentele reflectă lupta P.C.R. împotriva manifestărilor oportuniste din sânul partidului, legaliste, lichidatoriste etc. În cele două volume apărute, sunt cuprinse hotărârile, rezoluțiile și moțiunile congreselor I—II—III și IV, precum și plenarele din această perioadă ca de exemplu Plenara Comitetului Central al P.C.R. și a Comisiei Centrale de Control din Iulie 1925 cu privire la bolșevizarea partidului. Aceste documente sunt de o deosebită importanță pentru studierea profundă a istoriei mișcării muncitorești și a partidului nostru în această perioadă. Ele ajută istoricilor noștri să analizeze istoria patriei noastre din punct de vedere marxist-leninist.

Lupta glorioasă a clasei muncitoare în frunte cu comuniștii, dusă în condiții de cruntă exploatare capitalistă este un important mijloc de edu-

care a oamenilor muncii din țara noastră în spiritul patriotismului socialist, al vigilenței revoluționare, în spiritul dragostei față de partidul clasei muncitoare care a condus și conduce poporul muncitor la construirea unei vieți libere și îmbelșugate.

Făurirea P.C.R. în urma victoriei leninismului asupra oportunistului, a însemnat o cotitură în mișcarea muncitorească din țara noastră.

Proletariatul român având în frunte un stat major, Partidul Comunist din România, a pornit o luptă necruțătoare împotriva' exploatării burghezo-moșierești, pentru a împiedeca guvernele trădătoare să vândă bogățiile țării imperialiștilor occidentali, pentru a dejuca planurile de pregătire a unui război antisovietic.

Dat fiind că imperialiștii anglo-americani i-au atribuit României rolul de a fi un cap de pod împotriva Uniunii Sovietice, masele muncitoare din țara noastră sub conducerea P.C.R. au dus lupta pentru dejucarea planurilor antisovietice ale burgheziei și moșierimii române, și deci implicit, ale imperialiștilor apuseni. P.C.R. a fost singurul partid din țara noastră care a dus o luptă consecventă în acest sens.

Privind numai aceste câteva aspecte ale mișcării revoluționare din România, putem să ne dăm mai bine seama ce tezaur prețios prezintă documentele publicate.

E bine însă să subliniez faptul că se mai manifestă încă, la unii din istoricii noștri, tendința de a considera ca ceva aparte, ca două laturi separate, istoria patriei și mișcarea muncitorească.

Desvoltarea istoriografiei noastre și mai ales cea contemporană nu se poate concepe fără cunoașterea temeinică a învățăturii marxist-leniniste, a istoriei partidului nostru, a momentelor luptei de clasă din partea noastră, a hotărârilor Congreselor Partidului, a Plenarelor Comitetului Central și a analizelor făcute de acestea.

De aceea apariția acestor două volume de documente din Istoria Partidului Comunist din România constituie un eveniment important în dezvoltarea istoriografiei noastre.

Prin urmare, cade în sarcina istoricilor care studiază epoca contemporană a istoriei patriei noastre, să arate în toată amploarea importanța acestor documente folosind în lucrările lor izvorul nesecat de învățăminte ce se pot trage din ele.

Această sarcină se impune cu atât mai mult cu cât documentele din istoria partidului nostru n'au fost folosite în suficientă măsură de către cercetători.

În urma apariției volumelor mai sus menționate, istoricii noștri aveau posibilitatea să elaboreze lucrări despre diferite aspecte ale miș-

cării muncitorești în continuă creștere și a luptei Partidului Comunist din România.

Din activitatea desfășurată de istoricii noștri n'a reieșit însă preocuparea suficientă de a cerceta, pe baza documentelor noi apărute, problemele mișcării muncitorești.

De asemenea ar fi fost necesar ca revista „Studii“, organ al Institutului de Istorie al Academiei R.P.R., să fi publicat recenzii asupra volumelor de documente apărute subliniind importanța lor pentru cunoașterea luptei revoluționare a maselor muncitoare conduse de partid.

Având în vedere că lucrările actualei sesiuni s'au desfășurat la un nivel înalt, socotesc că în anii viitori istoricii noștri se vor ocupa și vor valorifica cu rezultate mai bogate documentele privind Istoria Partidului Comunist din România.

S. ȚEPOSU (Sibiu) :

Mulțumesc conducerii Academiei R.P.R. pentru atenția acordată Societății de Științe istorice și filologice, invitând o parte din membrii ei să participe la sesiunea lărgită a Secțiunii de Științe istorice, filosofice și economico-juridice, convins fiind că vom putea contribui prin sugestiile noastre la desăvârșirea programului de activitate al acestui for de înaltă creație științifică.

Am ascultat cu multă atenție atât raportul de activitate, desfășurată în cursul anului 1953, cât și planul de cercetări științifice pe anul 1954.

În planul de cercetări științifice pe 1954, sunt prevăzute două lucrări care privesc de aproape orașul în care activez : Sibiul.

Prima lucrare este : „Legăturile comerciale ale Sibiului cu Țara Românească“, iar a doua : „Mișcarea muncitorească din Transilvania până la 1918“.

Sunt două lucrări care intră și în preocupările științifice ale societății pe care o conduc : Societatea de Științe istorice și filologice, filiala Sibiu, care numără 350 de membri, toți profesori care aparțin acestor discipline : români, sași și maghiari, o bună parte din membrii corpului didactic, care aparțin învățământului elementar, precum și oameni care nu sunt membri ai corpului didactic, dar care sunt pasionați cercetători.

„Filiala noastră, în afară de comunicările lunare, și-a fixat în plan : monografia orașului care lipsește, monografie bazată pe principiile științei marxist-leniniste.

Un colectiv lucrează la fișierea materialului bibliografic. Sibiul dispune de cea mai completă colecție de ziare și reviste transilvănene, dispune

de o bogată arhivă cu documente inedite ; Sibiul a fost capitala Transilvaniei în două randuri : dela 1691—1780 și dela 1849—1865.

Alt colectiv lucrează la monografia uzinei „Independența“, care a împlinit 100 de ani de existență, iar al treilea colectiv lucrează la monografia uneia din cele mai vechi asociații transilvănene de meseriași români : „Reuniunea Sodalilor Români“, mai târziu „Reuniunea Meseriașilor Români“.

Din această înșirare sumară a preocupărilor științifice se pare că activitatea Filialei noastre se apropie de unele din obiectivele Secțiunii de Științe istorice, filosofice și economico-juridice a Academiei R.P.R. pe anul 1954.

Urmărind însă raportul de activitate pe 1953 și planul de cercetări științifice pe 1954, n'am putut desprinde însă prin niciun cuvânt atenția pe care ar împărtăși-o Academia R.P.R. pentru preocupările științifice și ale altor centre, înafară de acelea în care se găsesc institute și filiale ale Academiei R.P.R., deși credem că putem contribui și noi la „propășirea generală a științei, pentru consolidarea democrației populare și construirea socialismului în Republica Populară Română“, așa cum prevăd statutele Academiei R.P.R. Așteptăm îndrumarea, sprijinul moral și chiar material al Academiei R.P.R., de care până acum am fost văduviți.

Nu mă gândesc deocamdată să rog Academia R.P.R. să înființeze un institut și la Sibiu, dar cred că s'ar putea crea un colectiv de cercetători științifici, îndrumat și sprijinit de Academia R.P.R. și de Institutul de Istorie.

Totodată cred că în preocupările Academiei ar fi bine să intre și activitatea noastră, activitatea Societății de Științe istorice și filologice, în care este prinsă majoritatea cadrelor didactice și prin care tineretul pregătit de universități și răsfirat pe întreg cuprinsul țării, își poate continua activitatea științifică cu care s'a familiarizat pe băncile universității.

Imi permit să pun o întrebare : Colectivele filialei noastre din Sibiu nu ar putea colabora cu colectivele Academiei R.P.R., care lucrează la cele două lucrări amintite, împrumutându-și reciproc materialul de care dispun sau pe care îl mai putem aduna, sub îndrumarea aceluia colectiv ?

Propun această colaborare, acest sprijin, fiindcă Academia R.P.R., când a făcut înregistrarea statistică a monumentelor istorice din Sibiu cu documentația necesară, s'a adresat Sfatului Popular. Acesta, la rândul său, s'a adresat Secției de Invățământ, iar Secția de Invățământ, Societății noastre. Dacă ni s'ar fi adresat direct nouă ar fi fost un semn că Academia R.P.R. prețuește și încurajează munca pe care o desfășoară corpul didactic în cadrul acestei Societăți.

Filiala Sibiu a Societății de Științe istorice și filologice roagă Academia R.P.R. să ia în planul anului 1954, facerea unor sondaje în vatra orașului nostru, având convingerea că se vor găsi urme din epoca Dacilor și Romanilor — așezări omenеști nu numai dela 1160, când se crede că ar fi data înființării orașului.

Rugăm Academia R.P.R., Secțiunea de Științe istorice, filosofice și economico-juridice, să trimită filialei Societății toate publicațiile sale, pentru ca să le putem folosi în cercetările noastre; în provincie putem ajunge numai cu greu, în posesia lor.

Profesorii și cercetătorii sibiени, încadrați în Societatea de Științe istorice și filologice, sunt dornici de muncă științifică; ei așteaptă îndrumarea și sprijinul Academiei R.P.R. și vor să contribuie la răspândirea științei, la desăvârșirea revoluției culturale, începută în țara noastră odată cu preluarea puterii politice de către clasa muncitoare.

D. BERCIU :

Mă opresc la problema ridicată în comunicarea tov. Mihail Macrea, „Procesul separării orașului de sat la Daci“, în care autorul și-a propus să se ocupe de una din problemele importante din istoria veche a patriei noastre, mai ales că de ea sunt legate și alte probleme dificile și încă nerezolvate definitiv.

În felul cum formulează însă tema, autorul lasă impresia că însăși existența orașelor la Geto-Daci (*nu* la Daci, cum scrie tov. M. Macrea, fiindcă astfel restrânge teritoriul geto-dac) nu mai comportă nicio discuție. A vorbi despre *procesul separării orașului* (fără ghilimete!) *la Geto-Daci*, înseamnă că de fapt au existat cu adevărat orașe, și aceasta creează confuzie. Punerea problemei este deci greșit formulată. Mai potrivit ar fi fost: *Au existat orașe la Geto-Daci?*

În realitate autorul a încercat să dea un răspuns acestei întrebări. Problema trebuia studiată din punct de vedere istoric. În primul rând se cerea să se urmărească întregul proces de apariție și dezvoltare a acelor *oppida* din regiunea de șes și a cetăților geto-dace, ca să se vadă clar cum au crescut asemenea centre și care sunt cauzele acestui proces.

În al doilea rând, nu s'a ținut seama că pe teritoriul țării noastre au apărut cu mult înainte orașele grecești, care sunt cele dintâi cunoscute de localnici — nu cele romane, cum spune tov. M. Macrea — și care au dat naștere pentru prima dată unui antagonism între populația aglomerărilor sătești din vecinătate și acele minuscule state sclavagiste elenice. Se înțelege că în procesul de formare a așezărilor cu aspect orășenesc geto-dacic, orașele grecești au exercitat o influență care nu poate fi negli-

jątă. De asemenea trebuia să se aibă în vedere raporturile satului geto-dacic față de orașul roman din Dacia și din Dobrogea, fiindcă în condițiile stăpânirii sclavagiste romane, exploatarea populației locale a dat naștere la o înverșunată luptă împotriva cotropitorilor.

Preocupat cu deosebire de epoca lui Burăbista și Decebal, autorul comunicării face doar constatarea că centrele aglomerate geto-dace (exemplu Poiana, pe Siret), rămase în afara stăpânirii romane, nu s'au dezvoltat totuși nici ele în adevărate orașe, fără a încerca o explicație. Aici trebuie avut în vedere — printre altele — că după anul 106 a dispărut centrul care se găsea în fruntea dezvoltării social-economice și care exercita o influență puternică asupra celorlalte centre mai mici.

Autorul nu a folosit opera lui K. Marx „Formele precapitaliste ale producției”, în care întemeietorul marxismului a acordat o atenție deosebită rolului multilateral, pe care l-a jucat orașul în diferitele societăți și în diferitele stadii ale dezvoltării sale, ceea ce a imprimat o pecete specifică vieții politice și culturii respective. De aceea M. Macrea nu a putut descoperi în acele *oppida* și cetăți geto-dace prezența relațiilor sătești, de care vorbește K. Marx și care constituie într'adevăr o caracteristică și a aglomerărilor quasi-urbane geto-dace. Din această cauză autorul nu a subliniat cu toată tăria și nu a tras concluziile necesare asupra legăturilor indestructibile ale așezărilor oppidane și ale cetăților de pe vărfuri de munte cu meșteșugurile (dovedite arheologic chiar în cetățile dace), cu agricultura, creșterea vitelor și comerțul. Neîncercând să pătrundă în miezul procesului de formare a unor atare centre și în acela al separării treptate — și necomplete — a lor de masa populației din împrejurimi, autorul nu observă că această îmbinare multilaterală a fost un factor care a contribuit — ca de altfel, și în Orientul antic, aflător, ca și Geto-Dacii din vremea lui Decebal, pe aceeași treaptă a sclavagismului timpuriu — la menținerea mai îndelungată a modului de producție tradițional. Datorită acestor îmbinări a decurs și atitudinea Geto-Dacilor față de muncă, între cultivator, crescător de vite, meseriaș și negușor nefăcându-se nicio deosebire, cum era în lumea sclavagistă clasică. Poate că aici trebuie văzută și o anumită latură a sclaviei la Geto-Daci.

În stadiul actual al cercetărilor din țara noastră, noi nu cunoaștem încă trăsăturile esențiale ale unui sat geto-dac, despre care autorul vorbește mai mult în mod abstract, sprijinindu-se doar pe descoperiri disparate. Din păcate nu se cunosc nici caracteristicile principale ale cetăților-așezări geto-dace. Cercetătorii care au făcut ani de-a rândul săpături în cetățile dace din Munții Orăștiei și Sebeșului, nu ne-au dat încă lucrări de generalizare științifică. De asemenea nu cunoaștem deplin nici caracteristicile unui *oppidum* geto-dac. Cert este însă că așezările quasi-oră-

șenești și cetățile Geto-Dacilor formau un tot economic, întocmai ca și orașele antice. „În lumea antică — spune K. Marx — orașul împreună cu pământurile care-i aparțineau, reprezenta un întreg economic“¹.

Autorul nu a urmărit nici dezvoltarea paralelă a aglomerărilor cu aspect de *oppidum* și a celor sătești, din care cauză nu a putut sesiza momentul istoric când a început să se producă fenomenul „separării“.

Fiind preocupat de ideea preconcepută a lipsei sclavajului și statului la Geto-Daci, autorului îi scapă faptul că centrele dacice din Munții Orăștiei și aglomerările geto-dace dela șes aveau, în viața băștinașilor, o funcție quasi-orășenească, în sensul antic al cuvântului, observată poate și de autorii antici, care le-au numit orașe (*poleis*), fiindcă ele se deosebeau de celelalte așezări modeste și jucau un rol aproape similar cu orașele clasice. Nu poate fi tăgăduită — întru cât documentarea arheologică nu lipsește — prezența la Geto-Daci a unei vieți cel puțin cu aspecte orășenești și cu tendința clară de dezvoltare în direcția unei vieți cu adevărat urbane. Descoperirile arheologice arată că cetățile și acele *oppida* nu erau numai centre întărite, de importanță militară, dar și centre meșteșugărești, piețe de desfacere a produselor, centre comerciale, unde puteau veni, nu numai negustorii locali, care trebuie să fi existat, deși autorul se îndoiește de aceasta, dar și cei străini, precum și centre administrative și politice, care au evoluat mereu. Acolo se găseau și locuințele membrilor aristocrației. În aceste *oppida* și cetăți au fost repartizați acei trimiși speciali ai lui Decebal în timpul războaielor împotriva Romanilor, ca să îngrijească de bunul mers al agriculturii și să întărească apărarea. Aceasta presupune existența unui aparat funcționăresc și militar, care își avea sediile în atare centre.

Autorul, pornind dela indicațiile lui K. Marx și Fr. Engels referitoare la ivirea contrastului dintre sat și oraș, în condițiile proprietății private, ajunge totuși la concluzia că la Geto-Daci nu ar fi existat proprietatea privată, deși spune în altă parte că proprietatea privată ocupă un loc „tot mai cuprinzător“ din secolul al IV-lea î.e.n. până la Burebista. Autorul se contrazice de asemenea, afirmând că în perioada de mai sus exista și o „diferențiere tot mai accentuată a claselor sociale în formare“, ca apoi, în partea a doua a lucrării, să nege cu desăvârșire existența claselor sociale la Geto-Daci. Atare contradicții se mai găsesc în lucrarea de față.

O mare lipsă a lucrării stă mai ales în insuficiența studiere a dezvoltării progresive a forțelor de producție și a relațiilor de producție din cea de a doua epocă a fierului, autorul ajungând la concluzia falsă că în

¹ A se vedea în această privință, de pildă, orașele grecești din Dobrogea.

ultimele patru secole și mai bine de viață istorică (de la 350 î.e.n., până la 106 e.n.) așezările geto-dace „nu și-au modificat esențial înfățișarea și structura social-economică“. Autorul a fost preocupat în special de aspectul topografic, exterior, al așezărilor. O studiere mai adâncă a acestei perioade ne arată că forțele de producție au cunoscut în acea vreme o dezvoltare neîntreruptă, care a determinat schimbări profunde în relațiile de producție, și, prin intermediul acestora, în suprastructură. Autorul nu poate face deosebirea, care a existat de fapt în ceea ce privește nivelul forțelor de producție, între epoca lui Burebista și Decebal, necunoscând conținutul culturii geto-dace, într-o neconținută îmbogățire și transformare. Această tratare statică a celor două epoci ducea în mod firesc la concluzia dăinuirii aceluiași mod de producție până la cucerirea romană, ceea ce a și făcut autorul.

Din cauza lipsei unei periodizări științifice a celei de a doua epoci a fierului la Geto-Daci, nu s'a subliniat faptul concret și semnificativ că în secolul I î.e.n. nici nu se răspândise brăzdarul și toporul de fier, pe când în ultimul secol de viață independentă uneltele agricole și celelalte se generalizaseră. Obiectele de fier din această ultimă vreme au caracteristicile unei producții meșteșugărești destul de înaintate. Dezvoltarea metalurgiei fierului a fost un factor important, care a condiționat un însemnat progres tehnic, atât în domeniul meșteșugurilor felurite, cât și în acela al agriculturii. Autorul amintește foarte des de meșteșugari, dar niciodată nu arată care erau meșteșugurile.

De asemenea, autorul nu arată importanța prezenței în apropierea centrelor dace din Munții Orăștiei și Sebeșului, — unde se găsesc concentrate de altfel și cele mai multe tezaure de argint despre care s'a vorbit în această sesiune (tov. D. Popescu), — a zăcămintelor de minereu de fier și însemnătatea istorică a dezvoltării aici a metalurgiei fierului, pe baza acestei materii prime, hotărâtoare în acea vreme. Această împrejurare a făcut ca triburile din acea regiune să se dezvolte într'un ritm mai rapid decât cele din restul teritoriului geto-dac. Autorul nu a observat dezvoltarea inegală a triburilor geto-dace și nu a fost preocupat de descoperirea condițiilor istorice și naturale ale acestei dezvoltări. Acum se știe că metalurgia fierului (pe care autorul nici n'o amintește), înrăuită de cea celtică, dar și de tradițiile ilirice nord-vest-balcanice, a fost aceea care, atât în epoca democrației militare (de ce „așa zisă“ ?), cât și în orânduirea sclavagistă geto-dacă a dat armele necesare războaielor de jaf și îmbogățire, precum și uneltele de fier. Cine avea aceste arme și

unelte, numeroase și bune, era în fruntea procesului dezvoltării social-economice. Triburile dace din Munții Orăștiei și Sebeșului se aflau în această situație în vremea lui Burebista și Decebal. De aici trebuie să plece și cercetarea procesului formării tribului și apoi a uniunii de triburi, care a condus întregul proces al ridicării Geto-Dacilor ca o forță capabilă să înfrunte Roma.

Autorul, vorbind despre producția de mărfuri, arată că aceasta nu depășise limitele orânduirii gentilice. Dar se constată că în interiorul meșteșugurilor geto-dace se și produsese în special în secolul I e.n., o specializare destul de adâncă. Existau fierari, argintari, lemnari, tâmplari, olari (roata olarului se generalizase demult) etc. Construirea cetăților de piatră arată că și prelucrarea pietrei începuse a fi un meșteșug *local*, cu toate că la aceste cetăți au lucrat și meșteri străini, greci și romani. Pe viitor va trebui să se dea atenția cuvenită studiului arhitecturii geto-dace, cu tot ce a avut ea original și ce a primit dela alte popoare. Diferențierea meșteșugurilor a mărit productivitatea muncii, dând naștere la surplusuri, care au apărut în activitatea comerțului de schimb. Pentru desfacerea mărfurilor nu este chiar nevoie, în mod obligatoriu, cum cere autorul, de piețe amenajate în felul celor grecești și romane.

Atât diferențierea meșteșugurilor, cât și aceea a comerțului creaseră relații de producție caracteristice celei de a doua diviziuni sociale a muncii, pe care autorul o neagă, fără să aducă o argumentare valabilă. Activitatea de schimb dintre vârfurile aristocrației locale și negustorii străini a adâncit inegalitatea dinăuntrul aristocrației geto-dace și a întărit proprietatea privată asupra pământurilor, turmelor, produselor meșteșugărești, obiectelor de lux și asupra sclavilor. Numeroasele tezaure monetare și de obiecte de podoabă aparțin acestei aristocrații. Tezaurizarea nu este — după cum susține tov. M. Macrea — o dovadă că producția de mărfuri la Geto-Daci era puțin dezvoltată. K. Marx a explicat existența unor atare comori în lumea antică tocmai prin prezența unor mari cantități de produse suplimentare, cheltuite de posesorii lor în cea mai mare parte în lucrări neproductive (opere de artă, obiecte de cult, lucrări publice).

Nu ne pare verosimilă nici părerea autorului, că atât moneda locală, cât și cea străină, nu aveau un rol de moneda propriu-zisă, ci de moneta metal. Tocmai faptul că înainte de Burebista apar în număr mare monete locale cu aspect regional, caracteristic, dovedește existența unor formații unional-tribale premergătoare statului, iar răspândirea pretutindeni a monetelor romane și a unor orase grecești în vremea lui Burebista, dar mai ales în secolul I e. n., și încetarea baterii monetei locale, — care nu înseamnă „primul pas spre pierderea independenței” cum s'a susținut aici

(tov. S. Winkler) — oglindește de fapt noua etapă de dezvoltare social-economică a Geto-Dacilor, caracterizată prin formarea unei unități teritorial-politice și economice mai mari, care a înglobat vechile uniuni tribale și care nu poate fi alta decât *statul*. Că nu apar monete locale, în cetățile dace, ci monete romane, este tocmai o dovadă a celor afirmate aici. Moneta de argint locală aparține perioadei unional-tribale din istoria Geto-Dacilor. Tipurile regionale de monete corespund deci uniunilor de triburi. „Afelierele“ monetare geto-dace, despre care s'a vorbit aici (tov. V. Canarache), trebuie puse în legătură cu această etapă.

Dacă la început cetățile dace din Munții Orăștiei vor fi avut un caracter tribal, poate că în vremea lui Burebista, dar în mod sigur în epoca lui Decebal, depășiseră această etapă, dobândind un caracter general pe care l-am putea numi *statal*. Autorul subliniază de fapt prezența aceluși sistem unitar, care leagă de altfel și cetățile din Oltenia. Atare cetăți oglindesc vremuri în care societatea geto-dacă depășise stadiul de dezvoltare unional-tribală, în cadrul tradițional al democrației militare. Azi se știe că aspectul coerent, unitar și impunător al acelor cetăți se datorește lui Decebal. Acolo se găsea și sanctuarul comun, cu o divinitate unică, Zalmoxis. Procesul înlăturării zeilor gentilici și de afirmare a unei singure divinități pentru întreaga societate geto-dacă, precum și acela al organizării vieții religioase, s'a petrecut paralel cu procesul formării statului, și nu numai în cadrul unei „asociații religioase“, care ar coincide cu uniunea de triburi, așa cum susține autorul. Concentrarea puterii religioase în mâna autorității politico-militare s'a petrecut, după informația dată de Jordanes, după moartea lui Burebista, când Comosicus apare în același timp „*rex et pontifex*“.

Autorul ajunge la concluzia că procesul de separare a orașului de sat nu a dus la crearea unor adevărate orașe, din care cauză nu ar fi existat un antagonism între oraș și sat. Or, procesul acestui antagonism începuse odată cu acela al ridicării cetăților și așezărilor cu aspect de *oppidum*, *quasi*-orășenesc. Contrastul între viața modestă și grea pe care o ducea majoritatea populației și între aceea de bogăție, de lux și de putere a aristocrației este prea puternic ca să putem nega un atare antagonism.

Am spus mai sus că autorul contestă existența proprietății private la Geto-Daci. El se sprijină pe știrea transmisă de Horațiu. Dar procesul formării proprietății private este mult mai vechi decât vremea când scrie Horațiu. El poate fi urmărit pe baza documentării arheologice. Relatarea poetului roman poate fi valabilă numai în sensul că proprietatea obștească, în forma comunității sătești, care înlocuise comunitatea gentilică de altă dată, exista *alături* de cea privată, pe care o semnaleză, atât medicul Criton, care a cules o atare informație la fața locului, cât și Ovidiu, care,

de asemenea, a cunoscut *direct* populația băștinașă. Criton vorbește chiar de marii proprietari de pământuri și vite, ceea ce înseamnă că în vremea lui Traian și Decebal, vârfurile aristocratice ajunseseră, prin uzurpare, să-și formeze mari proprietăți funciare. În epoca lui Burebista se ascuțise lupta dintre comunitatea obștească și aristocrația tribală, în plină ascensiune. În același timp se petreceau și în interiorul acestei aristocrații stratificări și ciocniri violente pentru putere și bogăție. Asasinarea lui Burebista din anul 44 î.e.n. este o dovadă în această privință. Fărămițarea formației conduse de Burebista, după asasinarea acestuia, în mai multe „stătuțe” desvâluie tendințele separatiste ale aristocrației geto-dace, manifestate mai timid și sub Decebal, care și ele sunt una din trăsăturile sclavagismului timpuriu. Vor trebui analizate mai adânc împrejurările din vremea lui Burebista și a se vedea dacă nu cumva ele amintesc — și în ce măsură — pe acelea care au ridicat tirania în lumea antică, pe care însuși Aristotel o aseamănă cu „regalitatea” barbară, de care ea s’ar deosebi — spune același — doar prin ereditate.

Nu avem motive serioase să ne îndoim nici de existența claselor sociale la Geto-Daci, cel puțin pe vremea lui Decebal, când știrile scrise concordă cu reprezentările de pe Columna traiană, și de pe alte monumente. Procesul de naștere a unei societăți împărțite în clase antagoniste era în plină desfășurare chiar în timpul lui Burebista, în condițiile democrației militare muribunde, și el se încheiase, atât cât permitea cadrul unei orânduiri sclavagiste timpurii, în epoca lui Decebal. Perioada lui Burebista poate fi socotită și din acest punct de vedere drept o vreme de tranziție. Formația politică din vremea lui Burebista se explică prin ascuțirea contradicțiilor sociale din acel timp, deci prin baza economică a vremii.

În perioada care ține dela moartea lui Burebista până la Decebal s’au petrecut transformări adânci și importante, care arată destrămarea relațiilor gentilice și apariția claselor sociale și a statului dac, care s’a născut ca și cel atenian (pe care Fr. Engles îl dă ca exemplu tipic al formării unui stat în genere) direct din societatea gentilică. În locul legăturilor gentilice apăruse împărțirea după principiul teritorialității, care, după M. Macrea, nu ar fi existat la Geto-Daci. Fără îndoială că în perioada de tranziție dela relațiile de producție comunitare la cele specifice sclavagismului timpuriu, au coexistat elemente ale vechiului mod de producție cu acelea ale noului mod de producție ce se forma. În această vreme, comunitatea sătească, la baza căreia stă teritoriul nu înrudirea personala de sânge și care se caracterizează prin prezența celor două forme de proprietate, se menține, ea constituind „faza de trecere către o altă formație” — după cum spune K. Marx. Prezența unor numeroase elemente ale vechii orânduiri sociale nu trebuie să ne împiedece a vedea elementele noi, care

subliniază esența noului mod de producție. Sclavagismul Geto-Dacilor nu a exercitat o acțiune de destrămare integrală a vechiului mod de producție, ci el a contribuit doar la transformarea parțială a esenței relațiilor de producție.

Taraboștii formau clasa dominantă, stăpânitoare de întinse pământuri, plaiuri pentru vite, turme, mine de sare, argint și fier, bogății de tot felul și, desigur, sclavi. Numărul mare de sclavi vânduți ca o marfă negustorilor greci, de care vorbesc izvoarele literare, nu putea proveni numai din prinșii în războaiele intertribale locale, care în timpul lui Decebal trebuie să fi încetat, ci și prin înrobirea celor săraci, căzuți în dependență economică față de taraboști. Exploatarea masselor largi, libere este și ea caracteristică sclavagismului timpuriu. De aceea nu putem accepta afirmația autorului că „...așa zisa nobilime dacă a rămas tot timpul legată de țărănime“. Istoria ne arată că membrii acestei aristocrații au trădat poporul geto-dac și pe Decebal în timpul războaielor de apărare și după cotropirea din 106, când au trecut de partea cotropitorilor sclavagiști din interese de clasă. Taraboștii au exploatat poporul de rând geto-dac, chiar dacă această exploatare avea unele forme mai „blânde“, caracteristice stadiului sclavagismului timpuriu.

Odată cu formarea proprietăților funciare, s'a accentuat și exploatarea membrilor liberi ai comunităților sătești. Cei lipsiți de mijloace erau nevoiți să plătească prin munca lor personală datoriile făcute față de taraboști. De aici decurge acea dependență a poporului de rând față de aristocrația locală, situație de care Romanii au trebuit să țină seama în 106.

Alături de sclavii folosiți la marile construcții, cum erau cetățile dace, la exploatarea minereurilor de fier și în cea forestieră și la alte munci grele — și care sclavi se găseau într'o situație similară sclavilor din Orientul antic și parțial poate chiar celor din lumea greco-romană — existau sclavi folosiți în munci, în care se mențineau încă relațiile sclaviei casnice sau patriarhale, tradiționale.

Insuficiența cunoaștere a modului de producție din epoca lui Decebal și din epocile anterioare a dus pe autor și la concluzia — de altfel logică pentru felul său de a gândi — că Dacii nu au cunoscut nici formația statală superioară aceleia reprezentată de democrația militară. Toate cele arătate mai sus dovedesc tocmai contrariul. În vremea lui Decebal ne găsim în fața unui stat cu particularitățile sale proprii și care are elementele esențiale ale unui stat tipic sclavagismului timpuriu, care a îngăduit și în alte părți înjghebări de state (despotiile orientale), fără ca acestea să fi fost „determinate“, cum crede autorul, vorbind despre orașele dace și despre problema statului dac de prezența orașelor. Se știe că în Orientul

antic, orașele au apărut într-o etapă mai târzie a existenței statelor¹. În cadrul statului condus de Decebal a avut loc lupta eroică a Dacilor împotriva Romanilor, pe care tov. M. Macrea o consideră — în mod neștiințific și nepatriotic — doar o „aspirație spectaculoasă“ (!) Elemente ale statului le găsim de sigur și în vremea lui Burebista, dar atunci suprastructura politică statală, nu a reușit să se cristalizeze în forme bine definite și de aceea nici nu a putut să reziste mai mult. Condițiile istorice nu erau încă pe deplin coapte, baza economică nefiind consolidată încă.

Prezența statului din vremea lui Decebal este și ea o indicație, pe lângă altele, că atunci nu mai poate fi vorba de uniuni de triburi, ci de o perioadă când triburile se contopesc, își pierd caracterul lor izolat de până atunci, și-au pierdut de asemenea conducerea proprie unional-tribală, teritoriile lor s'au unit într'un singur teritoriu, (chiar dacă acesta nu a cuprins toate triburile geto-dace), pe baza principiului teritorialității, cultura se infățișează și ea cu conținut unitar (vezi aspectul ultimei etape a culturii geto-dace), apare o conducere comună pentru toată populația și, în sfârșit, începe să se formeze comunitatea de limbă dacă, proces care se efectuează mai încet, și într'un timp mai lung, pe care l-a surprins cotropirea romană, întrerupându-l. Păreră că triburile geto-dace începuseră din vremea lui Burebista și Decebal să se contopească — părere adusă în discuțiile acestei sesiuni de tov. Gh. Ștefan — fusese de fapt exprimată încă de acum câțiva ani de către unii cercetători sovietici și români.

Lucrarea tov. M. Macrea cuprinde, nu numai o seamă de contradicții, dar și o insuficientă aprofundare a studiului problemei date. Periodizarea încercată de autor la sfârșitul lucrării nu este reușită, întru cât ea nu se bazează pe modul de producție și pe întreaga complexitate a fenomenelor de natură suprastructurală. Se pun ca hotar despărțitor figurile unor „regi“ sau lipsa acestora !

Problema merita să fie adusă într'o dezbateră mai largă, fiindcă ea pune o serie de teme care trebuie discutate în mod critic.

FL. RUSU :

Am ascultat cu deosebită atenție și cu mult interes comunicările prezentate în această sesiune și consider că, privite în ansamblu, ele reprezintă un real succes al institutelor de Istorie ale Academiei R.P.R.

Prin diversitatea temelor, prin problemele noi pe care le conțin anumite comunicări, sau prin aspectele noi pe care le aduc unele dintre aceste comunicări la anumite probleme cunoscute, aceste materiale sunt o măr-

¹ V. I. Avdiev, *Istoria Orientului Antic*, Ed. de Stat, București, 1951, p. 6.

turie a multiplelor posibilități de desfășurare a muncii creatoare, pe care regimul democrat popular și grija permanentă a Partidului Muncitoresc Român le asigură dezvoltării cercetărilor științifice.

Interesul tot mai larg al oamenilor de știință, al tineretului studios, al întregului popor, pentru problemele istorice în general, pentru problemele istoriei patriei noastre în special, dragostea și atenția cu care sunt înconjurați cercetătorii, reprezintă un stimulent puternic pentru folosirea din plin a condițiilor create pentru desfășurarea acestei activități.

Comunicările ce ne-au fost prezentate ridică spre discuție chestiuni ce îmbogățesc cunoașterea istoriei patriei noastre. Discuțiile ce se poartă în jurul acestor lucrări, spiritul critic dezvoltat al unora dintre aceste discuții, vor îmbunătăți și mai mult conținutul temelor prezentate.

Imi voi permite să mă ocup, în observațiile pe care vreau să le fac, de trei categorii de probleme, și anume: mă voi referi în primul rând la o problemă de conținut cu referire la una din comunicările făcute; în al doilea rând mă voi opri la unele probleme privind mai multe comunicări ce analizează o anumită etapă a istoriei patriei noastre și, în sfârșit, voi pune în discuție o chestiune ridicată de raportul de activitate prezentat de Secțiunea a V-a a Academiei R.P.R.

Comunicarea de care vreau să mă ocup este comunicarea Prof. Gh. Ștefan „Contribuții arheologice la cunoașterea Dacilor din Dobrogea de Nord“.

În comunicarea Prof. Gh. Ștefan, care este prețioasă prin datele pe care le dă cu privire la o serie de rezultate noi, arheologice, referitoare la chesiunea enunțată, se fac unele afirmații care, după părerea mea, ar trebui să mai fie încă cercetate, înainte de a fi prezentate ca lucruri certe. Mă refer la modul care, socotesc eu este oarecum greșit, în care se trag concluzii cu privire la procesul de formare a poporului dac. Este vorba de deosebirea care trebuie să se facă între cuvântul „popor“ și rusescul „narodnost“ pentru care nici până azi n'avem încă o traducere care să-i exprime exact conținutul.

Or, felul puțin cam simplist și prea categoric în care se vorbește — citez — de formarea: „poporului dac, care îngloba și neamurile numite mai înainte getice“, pune în discuție valabilitatea acestei afirmații.

Deși clasiicii marxism-leninismului ne îndrumă clar în studierea acestor probleme — menționând trecerea dela formațiunea gentilică la trib, uniuni tribale, popor, — națiune (burgheză și socialistă) și, deși comunicarea prezentată în sesiune se referă la unele materiale sovietice în care se tratează aceste probleme, autorul comunicării trece ușor peste problema însăși, atunci când vorbește despre „formarea poporului dac“. Este drept că nu aceasta este tema principală a comunicării, dar deoarece această

temă este atinsă, era indicat ca afirmațiile să se facă pe baza unei argumentări mai adâncite.

Socotim mai justă metoda de a nu se trage concluzii definitive atunci când faptele nu sunt pe deplin cunoscute, pe deplin analizate. Știința cere exactitate în formularea afirmațiilor, fiecare cuvânt trebuind să reprezinte un conținut veridic, profund verificat, științific.

În ce privește a doua chestiune de care vreau să mă ocup, ea se referă la unele comunicări care cuprind date cu privire la politica de aservire a țării noastre față de imperialismul apusean în secolul al XX-lea, politică dusă cu nerușinare de către guvernele trădătoare burghezo-moșierești.

Consider un merit deosebit faptul că cercetătorii dela Institutul de Istorie au început să se ocupe de această problemă în cadrul problemelor de istorie contemporană. Până acum nu am avut prea numeroase ocazii de a studia cercetări referitoare la această perioadă — la perioada istoriei contemporane a patriei noastre — și referitoare la această problemă din istoria contemporană a patriei noastre. De aceea, astfel de comunicări trezesc un real interes, pentru că tratând aceste probleme, ele ajută să apară mai clar, sub diferitele sale aspecte, politica de trădare a intereselor poporului nostru de către regimul burghezo-moșieresc. Astfel de lucrări fac să apară mai evident, prin contrast, caracterul de înaltă demnitate națională a politicii dusă de către regimul democrat-popular din țara noastră, după 23 August 1944.

Iată de ce socotesc studierea unor astfel de probleme drept un serios pas înainte în cercetarea istorică, în țara noastră. Totuși, pentru a ajuta la îmbunătățirea acestor cercetări, a orientării acestor cercetări, trebuie să se aducă în discuție și unele aspecte negative ale acestor lucrări, aspecte care se întâlnesc în mai toate comunicările referitoare la această epocă, și care au fost prezentate în sesiunea aceasta.

Astfel, unele comunicări nu au tratat cu suficientă adâncime problemele pe care își propuneau să le expună; nu au fost suficient de bine folosite documentele care există — și avem numeroase documente care pot fi oricând la îndemâna cercetătorilor noștri de istorie. De asemenea, o lipsă însemnată o constituie faptul că nu s'au desvăluit în materialele prezentate contradicțiile care există între factorul intern și extern, ciocnirea de interese împletită cu îmbinarea acestor interese totuși între grupurile monopoliste ale țărilor imperialiste din apus și în cercurile industriale financiare din țara noastră. Nu e suficient de combativ prezentat apoi modul în care, cu toată concurența dintre acești factori, ei cad la înțelegere, pe socoteala jefuirii poporului nostru muncitor.

Sunt unele comunicări, în care se tratează problemele din istoria mișcării muncitorești din țara noastră; aceasta nu se face totdeauna științific. Lipsește uneori analiza bazei economice a perioadei date. Astfel de exemple de tratare insuficientă a acestei probleme sunt în multe din comunicările amintite, ca de pildă în comunicările făcute de B. Traian, N. Munteanu și alții. O astfel de analiză lipsește de exemplu și din comunicarea tov. Gh. Haupt (referitoare la altă perioadă din istoria patriei noastre).

Sunt și unele comunicări care lasă de dorit din punctul de vedere al redactării, autorii considerând probabil că importanța faptelor expuse poate să micșoreze sarcina de a redacta materialul într-o formă științifică și literară în același timp. Un astfel de exemplu este comunicarea tov. Safta Stelian.

Este de dorit ca astfel de comunicări să folosească mai deplin materialul documentar, să valorifice la maximum aceste documente.

Însfârșit este necesar ca cei ce tratează probleme științifice, în special probleme de istorie, să-și însușească un înalt spirit de combativitate, să dovedească o hotărâtă poziție partinică. Analizarea, interpretarea faptelor istorice nu se poate face decât în spirit marxist-leninist, combătând și demascând acțiunile dușmanilor poporului, făcând ca din fiecare rând să crească ura față de clasele exploatare și dragostea fierbinte pentru popor, făuritorul istoriei, pentru clasa muncitoare, pentru partidul ei. O simplă prezentare obiectivistă a unor fapte și cifre nu poate reprezenta o lucrare științifică în domeniul cercetării istoriei patriei.

Însfârșit, o a treia chestiune de care vreau să mă ocup se referă la raportul prezentat de către Secțiunea a V-a a Academiei R.P.R.

În acest raport, pe care l-am ascultat cu o deosebită atenție, nu s'a insistat suficient, și poate că nici nu s'a făcut prea mult în această direcție — și de aceea nu a apărut în raport — asupra necesității de a face din cercetările științifice în istorie, materiale care să slujească drept bibliografie în învățământul superior.

În discuțiile de azi s'a ridicat tangențial această problemă. Un tovarăș care a luat cuvântul a subliniat că în planul de muncă pe anul viitor există preocuparea de a se întocmi o serie de materiale care să fie folosite în învățământul nostru superior. Dar în raport nu s'a vorbit despre faptul că până acum institutele de Istorie ale Academiei R.P.R. nu s'au ocupat suficient de această problemă.

De ce ridic această problemă? Mulți, cei mai mulți, cred, dintre noi, care suntem în această sală, ne ducem cu drag și cu simț de răspundere, munca de profesori, conferențieri, asistenți, în învățământul nostru superior sau mediu. Noi cunoaștem din practică sărăcia de material documen-

tar, cunoaștem cât de greu ne vine atunci când studenții noștri cer bibliografie pentru câte o lucrare privind istoria patriei noastre și noi nu suntem în măsură de a le recomanda izvoare pentru cercetările lor. Facultatea de Istorie din București n'a simțit până acum suficient ajutorul de care ar avea nevoie pentru îmbunătățirea predării lecțiilor de Istoria R.P.R. și pentru o mai bună pregătire a studenților, prin lucrări științifice ale institutelor Academiei R.P.R., lucrări care să poată fi folosite ca material documentar.

O explicație a acestei situații ar putea fi lipsa unei strânse legături între cercetările științifice în domeniul istoriei și problemele cuprinse în programul de învățământ superior. Drept rezultat, studenții noștri nu sunt obișnuiți să lucreze cu documentele, nu au îndrumare și nici (mai ales) deprindere cu privire la felul în care trebuie să fie folosite izvoarele. Sunt experiențe neplăcute pe care le facem câteodată la facultate : astfel, suntem în situația de a da studenților un material burghez, pentru care nu există o ediție critică, vedem (fără a avea dreptul să ne mirăm), că ei nu știu cum să folosească acest material, cum să privească în mod critic, combativ, cele cuprinse în el. Ei ajung astfel la concluzii ce nu sunt de loc științifice, ba dimpotrivă. Dar vina este a noastră din două cauze : nu reușim poate să-i înarmăm suficient cu o concepție științifică asupra istoriei, dar nici nu le punem la îndemână lucrări de istorie din care ei ar putea să învețe *cum* trebuie studiată istoria, *cum* trebuie analizate problemele de istorie. Dimpotrivă, ne scuzăm : „N'avem bibliografie pentru cutare sau cutare problemă din istoria patriei noastre“ și-i lăsăm să rezolve singuri — desigur cu greșeli — problemele grele.

Legată de această problemă a cercetătorilor de istorie care ar trebui să-și îndrepte atenția și spre studierea unor probleme care intră în programul de studii al facultăților (pentru a se forma astfel treptat un material bibliografic) este și problema unui manual pentru învățământul superior.

Se pare că există încă o destul de puternică rămășiță a unor păreri din trecut asupra manualelor ; astfel, alcătuirea unui manual nu este considerată ca o muncă de cercetare științifică. Nu e nevoie de multe argumente pentru a combate această părere greșită. Iată de ce nu insist asupra necesității întocmirii unui manual de istorie pentru învățământul superior, ci vreau numai să atrag atenția asupra urgenței unui astfel de manual. Este și vina Facultății noastre că n'a ridicat cu mult mai înainte această problemă. Iată de ce, pentru a îndrepta această greșală, și mai ales pentru a asigura învățământului superior condițiile de a începe să posede o anumită bibliografie în probleme de Istoria R.P.R. aș propune ca Secțiunea a V-a a Academiei R.P.R. să-și completeze planul său de muncă în acest sens.

C. IONESCU-GULIAN :

În cadrul raportului general al Secțiunii de Științe istorice, filosofice și economico-juridice s'a menționat pe scurt activitatea Universității serale de Marxism-Leninism de pe lângă Academia R.P.R.

Deși la această universitate urmează cursurile cercetători dela toate institutele Academiei R.P.R., cred că, dat fiind conținutul învățământului la această universitate, nu poate lipsi discutarea activității ei în cadrul debaterilor sesiunii de științe sociale.

Ca responsabil al acestei universități, trebuie să dau o serie de lămuriri asupra rezultatelor pozitive ale universității între anii 1951—1953, asupra lipsurilor constatate în această perioadă, precum și asupra perspectivelor de îmbunătățire a muncii la universitate.

Universitatea serală de Marxism-Leninism a încheiat cursurile primei serii în toamna anului acesta, când au absolvit cursurile peste 300 de tovarăși. Cursurile universității au cuprins următoarele discipline: materialism dialectic și istoric, bazele marxism-leninismului, economia politică și construcția socialismului, istoria R.P.R., politica mondială, istoria filozofiei și ciclul de conferințe „Probleme actuale în știință“.

După cum reiese din numărul prelegerilor, cea mai mare importanță s'a dat prelegerilor de materialism dialectic și istoric în vederea înarmării cercetătorilor științifici cu învățătura marxist-leninistă, cu mărirea metodei dialectice marxiste.

În cei doi ani de activitate, universitatea a obținut o serie de rezultate care s'au reflectat în nivelul lucrărilor dela diferite institute, în creșterea combativității cercetătorilor împotriva concepțiilor idealiste, antiștiințifice, din științele naturii și științele sociale.

Aceste rezultate — creșterea nivelului ideologic și al combativității — au fost posibile datorită însușirii de către cercetători a concepției materialiste despre lume, a înțelegerii importanței spiritului de partid în filozofie și știință, a sesizării importanței luptei ideologice.

Indiferent de specialitatea lor, cercetătorii au văzut că pentru toți există probleme comune, problemele teoretice ale științei și că în orice sector al realității metoda dialectică marxistă este unicul instrument pentru descoperirea legilor obiective, că materialismul este unica interpretare științifică a fenomenelor. În cursul seminariilor de materialism dialectic, care au fost organizate pe discipline științifice înrudite, cercetătorii, în majoritatea lor, au participat cu pasiune la discuții, dovedind nu numai însușirea corectă și temeinică a metodei dialectice marxiste, dar aducând de multe ori un aport substanțial în discuții prin exemplificări originale din domeniile lor respective de cercetare.

În această privință trebuie să menționăm nivelul înalt și lupta de opinii care a caracterizat seminariile cercetătorilor din științele biologice.

În ce privește pe cercetătorii Institutului de Istorie trebuie să remarcăm că deși în general, s'au prezentat pregătiți la seminariile recapitulative, ei n'au fost totdeauna frunțași în discuțiile la seminarii, așa cum se cuvine unor cercetători în științele sociale.

De asemenea trebuie să observăm că unii tovarăși dela Institutul de Istorie — deși puțini la număr — au abandonat Universitatea, netrecându-și examenele sau retrăgându-se fără nicio justificare obiectivă.

În ce privește lipsurile în activitatea Universității serale, ele se datoresc parte unor condiții obiective, parte slăbirii, în unele perioade, a simțului de răspundere, precum și unei insuficiente organizări și planificări a conducerii Universității.

Pentru susținerea celor peste 100 de prelegeri care s'au ținut la Universitate, am făcut apel la o serie de tovarăși — nu prea numeroși — dela catedrele de materialism dialectic, marxism-leninism, economie politică, istorie.

Tovarășii academicieni, membri corespondenți, directori de institute care lucrează în științele naturii, ne-au dat un ajutor prețios în cadrul ciclului problemelor actuale ale științei.

Tovarășii dela catedrele de științe sociale, unii din ei tineri, dar bine pregătiți, au ajutat la conducerea seminariilor.

În general, aproape toți tovarășii care au fost solicitați au răspuns apelului Universității, deși uneori trebuiau să facă eforturi deosebite pentru a pregăti la timp lecțiile. O bună parte din lecții au fost la un nivel ideologic satisfăcător, au prezentat problemele la nivelul ultimelor cercetări, s'au străduit să dea priviri sintetice asupra unor probleme care de obicei sunt tratate mult mai amplu.

Totuși au existat și prelegeri care nu au corespuns nivelului cerut, fiind pregătite în grabă, vulgarizând uneori problemele teoretice, fiind lipsite de exemplificări noi, banalizând și schematizând uneori învățătura marxist-leninistă. Răspunderea pentru nivelul scăzut al acestor lecții îl poartă conducerea Universității, deoarece au făcut uneori cu ușurință credit unor tovarăși fără să controleze în de aproape materialul pregătit de ei sau făcând aceasta în ultimul moment. De asemenea purtăm răspunderea și a deficiențelor organizatorice ca de exemplu amânarea unor lecții. Unele lecții n'au fost expuse de către autorii lor, iar unele seminarii au fost suprapopulate, ceea ce a dăunat bunei lor desfășurări.

Directorul de studii al Universității n'a știut să antreneze și alți tovarăși dela institutele de științe sociale în munca de răspundere a conducerii Universității, lucrând sectar și bazându-se pe relații personale pentru

obținerea lecțiilor. Trebuie să remarcăm că nici secretariatul Academiei R.P.R., nici Secțiunea a V-a nu s'au preocupat decât întâmplător de problemele și bunul mers al Universității.

Clasicii marxism-leninismului ne-au lăsat nu numai un tezaur de învățături, dar ne și educă în spiritul exigenței față de munca noastră. O bună parte din tovarășii care au luat astăzi cuvântul și-au axat în chip firesc observațiile lor critice pe tema lichidării empirismului, a factologiei în cercetările din științele sociale. Această exigență pe care au remarcat-o atât cercetătorii mai maturi cât și cadrele tinere, precum și critica obiectivismului și a unor influențe a ideologiei burgheze în comunicări, este un alt rezultat de seamă al însușirii marxism-leninismului.

Anul acesta au început cursurile celei de a doua serii a Universității, cuprinzând aproape 400 de tovarăși. Învățând din experiența primei serii, analizând lipsurile acestea de până acum, conducerea Universității se va strădui să asigure un nivel mai înalt prelegerilor, să înmulțească numărul seminariilor, să ridice nivelul prelegerilor și seminariilor. Credem că aceasta va fi posibil, deoarece conducerea Universității a căpătat dela început, anul acesta, ajutorul Comitetului Orășenesc al Organizației de București, care a organizat colectivele de catedre și a întărit conducerea Universității, creând un colectiv larg de tovarăși competenți.

În numele conducerii Universității serale de Marxism-Leninism de pe lângă Academia R.P.R. ne luăm angajamentul să lichidăm lipsurile din trecut și să creăm cele mai bune condiții pentru ca noua serie de cercetători, care urmează cursurile Universității să poată fi înarmată cât mai bine cu problemele marxism-leninismului.

N. MUNTEANU :

Audierea celor peste 60 de comunicări care s'au ținut în secția de Istorie și lectura unora din ele au trezit la noi, începătorii în această știință, un interes deosebit.

Interesul pentru aceste lucrări este explicat în primul rând de necesitatea pe care noi, colectivele de propagandiști din școlile în care studiază muncitorii, o simțim în găsirea unor lucrări de istorie a R.P.R.

Dvs., specialiști în istorie, cunoașteți faptul că în ceea ce privește istoria patriei noastre — mă refer la o interpretare științifică, progresistă, de pe pozițiile marxismului, a istoriei patriei noastre — s'au scris și s'au publicat încă foarte puține lucrări. Aceasta desigur nu este nimic nou pentru dvs.

Ceea ce vreau să arăt este setea și dorința crescândă a muncitorilor, care studiază în școli, de a cunoaște cât mai multe lucruri și cât mai multe fapte interpretate în mod științific în legătură cu Istoria patriei noastre.

Unele lucrări care s'au scris și publicat în legătură cu Istoria R.P.R. sunt sub nivelul cerințelor crescânde ale muncitorilor. Insuficiența provine atât din punct de vedere al calității lucrărilor publicate, cât și a cantității lor. Următoarele întrebări ale studenților pot fi auzite în școala noastră foarte des: „De ce nu scriu istoricii mai multe lucrări despre istoria patriei noastre? De ce institutele de Istorie ale Academiei R.P.R. se rezumă la publicarea volumelor de documente mai ales și de ce apar atât de rar articole și în special lucrări mai masive care să interpreteze și să prezinte documentele publicate?”

La aceste întrebări, noi, cei care activăm în colectivele de istorie, și care la rândul nostru facem primii pași în cunoașterea istoriei patriei noastre, n'am putut răspunde. Și pentru că n'am putut răspunde studenților la aceste întrebări, dați-ne învoirea de a le repeta istoricilor noștri.

Pentru că eu mi-am propus să vorbesc despre necesitatea pe care o simt studenții noștri și pe care o simțim noi înșine de a avea puțința să studiem lucrări de istorie, în general, să cunoaștem istoria patriei noastre, permiteți-mi să mă opresc pe scurt asupra unui aspect din activitatea institutelor de Istorie și asupra planului lor de activitate pe anul 1954.

Din planul de activitate pe anul 1954, prezentat aici de către Acad. P. Constantinescu-Iași, reiese că se prevăd puține lucrări în care se vorbește despre istoria mișcării muncitorești. Acest fapt constituie, după părerea mea, una din lipsurile cele mai mari ale planului pe 1954 și în general, aceasta ilustrează o scădere a activității tovarășilor pe tărâmul științei istoriei din R.P.R.

Nu fac decât să repet un adevăr în deobște cunoscut, anume că începând cu ultimul pătrar al veacului al XIX-lea, proletariatul din țara noastră s'a situat în fruntea luptei pentru progresul țării și a fost singura clasă care, în virtutea rolului său istoric, a determinat realizarea unor serii de reforme și revendicări sociale politice și culturale.

Intreaga luptă a clasei muncitoare și cu deosebire lupta dusă în secolul al XX-lea, sub conducerea Partidului Comunist Român, a pregătit asaltul pentru cucerirea puterii de către proletariat și trecerea la construirea socialismului în patria noastră.

Lupta proletariatului în frunte cu partidul său de avangardă a constituit acea forță de neînving, în jurul căreia s'au grupat toate păturile sociale și toate elementele progresiste ale țării, în protestul lor împotriva odiosului regim al moșierimii și burgheziei. Istoricul care cercetează și scrie despre istoria mișcării muncitorești trebuie să cerceteze și să scrie activitatea organizațiilor clasei muncitoare.

Cea mai largă organizație de clasă a proletariatului este sindicatul. Sindicatele cuprind pe toți salariații.

Partidul nostru a acordat cea mai mare importanță mișcării sindicale, problemei orientării pe calea revoluționară a activității sindicatelor și problemei unității sindicale din țara noastră.

Acest adevăr, este, fără îndoială, cunoscut de către oamenii de știință din domeniul istoriei. Dar aceasta nu este de ajuns. Adevărurile cunoscute de lucrătorii din domeniul științelor istoriei trebuie făcute cunoscute masselor largi, poporului muncitor.

Socotim că istoricii noștri au datoria să facă larg cunoscut acest adevăr, iar proiectul de plan pe 1954 nu vorbește despre istoria sindicatelor din țara noastră.

Ceea ce s'a făcut până acum în acest domeniu, este prea puțin. Unele articole publicate în revista „Studii“ și în „Documente privind istoria României“ publicate sub îngrijirea Acad. M. Roller, constituie un pas însemnat, dar insuficient și incomplet.

Trebuie menționat că unele comunicări care s'au făcut aici și care se referă la mișcarea muncitorească, constituie pași însemnați pentru cunoașterea istoriei mișcării muncitorești din țara noastră. Mă refer la comunicările tovarășilor I. Cicală, Gh. Haupt, A. Egyed, V. Rață și alții.

Sunt însă încă foarte multe fapte și date din istoria frământată a mișcării sindicatelor din țara noastră care se cer desbătute și lămurite.

La noi această sarcină importantă n'a fost realizată, dar nici istoricii noștri nu-și propun acest lucru pentru viitorul apropiat. Despre aceasta vorbește planul pe 1954.

Trebuie să arăt, în mod autocritic, că nici colectivul școlii noastre — Școala Superioară a C.C.S. — nu a făcut nimic în acest domeniu — ci a așteptat ca treaba s'o facă alții. Noi ne propunem să ne debarasăm de această delăsare. În acest sens, noi am alcătuit două colective, dintre care un colectiv și-a propus să adune material și să redacteze monografiile despre refacerea unității sindicale din România (1 Septembrie 1944) iar celălalt să facă o lucrare despre actul revoluționar din 11 Iunie 1948 și importanța lui istorică. Însă, cunoscându-ne propriile noastre forțe, colectivul școlii noastre nu poate realiza singur sarcina de a scrie istoricul sindicatelor din țara noastră.

De aceea, noi propunem că în planul de activitate pe 1954 al Secțiunii a V-a a Academiei R.P.R. și în deosebi în planul institutelor de Istorie să se prevadă alcătuirea unui colectiv care să cerceteze, să adune material și să treacă la redactarea lui pentru a putea scrie despre istoria sindicatelor din R.P.R. Considerăm că pentru început este bine să se adune materialul necesar.

Acest colectiv poate fi alcătuit atât cu tovarăși din partea Institutului de Istorie din București, cât și cu tovarăși din partea Școlii Superioare a C.C.S. În acest fel, colaborarea colectivului Școlii Superioare C.C.S. cu Institutul de Istorie ar căpăta o formă mai concretă și foarte utilă.

De asemenea, va fi necesară informarea reciprocă și coordonarea activității cu Institutele de Istorie din Cluj și din Iași,

Nu ne facem iluzii că această treabă este ușoară, mai ales că, după câte știm, documente risipite în întreaga țară privitoare la activitatea din trecut a sindicatelor nu au fost adunate și păstrate.

Dar atunci când istoricii vor simți nevoia de a scrie despre istoria sindicatelor, când vor fi pasionați de această problemă însemnată, această sarcină va fi cu succes îndeplinită. Masele de oameni ai muncii și cu deosebire masa activiștilor sindicali, studenți și elevi care trec prin școlile și cursurile sindicale, cer insistent să se scrie despre istoria sindicatelor din țara noastră. Această cerere a muncitorilor, a constructorilor socializmului, este pe deplin justificată. Cunoașterea trecutului de luptă al mișcării muncitorești, a organizațiilor muncitorești — deci și a sindicatelor — este necesară, căci cunoașterea trecutului dă încredere clasei muncitoare, condusă de partidul comuniștilor, în lupta de azi și dă perspectivă și încredere în viitorul fericit pe care poporul muncitor îl construște cu succes.

ȘT. MIHAI :

Lucrările cu privire la pătrunderea capitalului străin în țara noastră și subjugarea economică și politică a României monopolurilor imperialiste, constituie un ajutor prețios pentru activitatea științifică și politică a catedrelor de istorie din învățământul superior de stat și politic, datorită faptului că lucrările ce au fost prezentate sunt documentate din punct de vedere istoric. S'a ilustrat în mod amănunțit acapararea petrolului nostru de către trusturile imperialiste, precum și jefuirea nemiloasă a bogățiilor țării noastre. Cu deosebită tărie s'a scos în evidență rolul mârșav al monstruoasei coaliții burghezo-moșierești care, în vederea obținerii unui profit, cât mai mare au scos la meza imperialiștilor americani, englezi, germani, etc. bogățiile acestei țări, suveranitatea și independența politică și economică a statului român. Fie că erau conservatorii, liberalii sau țărăniștii la guvern pentru ei banul era totul, banul era patria și familia, iar poporul putea să sufere, să moară dacă interesele lor erau amenințate.

Un astfel de „patriotism“ de care au dat dovadă clasele exploatare — și despre care se vorbește în lucrările de față — face să crească și mai mult ura poporului muncitor împotriva celor care luptă pe toate

căile pentru reîntoarcerea la raiul pierdut. Totodată, îndârjirea masselor crește tot mai mult împotriva uneltirilor imperialiștilor care în colaborare cu elementele exploatoare dela orașe și sate uneltesc împotriva regimului de democrație populară. Astfel se întărește și se dezvoltă vigilența revoluționară a oamenilor muncii împotriva dușmanului de clasă.

Un lucru ce trebuie remarcat ca un fapt pozitiv este acela că, în studierea procesului de înfeudare a țării și de elaborare a unui material atât de bogat, au fost antrenate elemente tinere cu multă dragoste de muncă, dragoste de patrie. Din lucrări se constată că tovarășii au folosit un material documentar bogat și că au depus serioase străduințe pentru o interpretare cât mai justă. Înafară de părțile bune voi vorbi și despre unele lipsuri din lucrările respective.

Atât în lucrarea tov. Lungu Traian, cât și în lucrarea tov. Golfin Nicolau Paula, ne sunt prezentate o serie întreagă de evenimente și fapte dar fără o analiză marxistă serioasă asupra situației concrete date.

Există, în aceste lucrări, un oarecare obiectivism în felul cum e descris acest proces de înfeudare a țării și în deosebi în ce privește consecințele care au fost destul de dezastruoase și peste care unii autori au trecut superficial. Tov. Lungu Traian, foarte sumar, în câteva cuvinte arată în cele 30 de pagini ale lucrării, despre existența unei clase, clasa proletarietului, clasa care a suferit cel mai mult de pe urma înfeudării țării imperialismului străin. Nu ne amintește despre existența organizațiilor proletarietului și despre lupta sa, în fruntea căreia se afla, înaintea primului război mondial, neobositul și înflăcăratul luptător revoluționar : Ștefan Gheorghiu.

De asemenea și lucrarea tov. Golfin Nicolau Paula suferă de aceleași lipsuri. Pentru a întări cele spuse, voi da una din concluziile tov. Golfin Nicolau Paula cu privire la consecințele înfeudării țării noastre. Se arată : „singurul rezultat al acestor împrumuturi a fost și o mai accentuată creștere a dependenței economiei în anii care au urmat împrumutului stabilizării“. Oare se poate spune că aceasta a fost singurul rezultat ? Dar noi cunoaștem că în perioada respectivă proletarietul a fost într'o situație foarte grea, trăia în condiții mizerabile fiindcă el ducea jugul greu al înfeudării țării. Cunoaștem că în această perioadă proletarietul, condus de P.C.R., a purtat mai multe lupte în mod deschis cu burghezia, împotriva politicii antinaționale duse de aceasta.

În ceea ce privește lucrarea tov. Safta Stelian care se ocupă de legea minelor din 1929, lege care se plasează în perioada crizei economice din țara noastră și în care perioadă au existat frământări economice și politice deosebit de puternice, nu scoate în evidență care a fost poziția parti-

delor politice, poziția P.C.R. și cum s'au manifestat comuniștii față de situația dată.

Aceasta ne arată că tovarășii respectivi, în studiul materialului documentar ce l-au avut, n'au reușit să scoată unele din elementele cele mai caracteristice și importante ale perioadei istorice date.

O altă problemă, care cred că nu a fost suficient de adâncită și este în mică măsură scoasă în evidență, este problema contradicțiilor dintre trusturile imperialiste și dintre capitalul românesc și cel imperialist.

În fuga pentru obținerea de profit maxim, „se luptă un imperialism împotriva altuia, un monopol împotriva altuia, un capital financiar împotriva altuia“. Această luptă înverșunată între diferitele grupuri capitaliste nu se oprește aici, ci merge până la deslănțuirea războaielor imperialiste pentru acapararea de noi teritorii și piețe de desfacere. Primul război mondial este tocmai produsul ascuțirii contradicțiilor dintre grupurile monopoliste pentru reimpărțirea sferelor de influență.

Imperialiștii americani, precum și ceilalți, folosesc și acum aceleași metode pe care le-au folosit și în trecut în vederea subjugării economice și politice a altor state. Astfel, dacă aruncăm o scurtă privire asupra situației internaționale, vedem cum între trusturile imperialiste americane și engleze, se dă o mare bătălie pentru câștigarea izvoarelor de petrol din Iran. În această luptă de interese se ascut contradicțiile dintre țările imperialiste, respectiv între statul englez și cel al S.U.A.

Un rol deosebit de prețios în vederea vinderii bogățiilor țării și subjugării ei capitalului străin, l-au avut și social-democrații de dreapta din țara noastră. Acești lachei ai imperialismului internațional și agenți ai burgheziei în sânul mișcării muncitorești, au slujit docil burghezia și moșierimea română, în politica sa antipopulară și antinațională. Nu existau convenții, pacte și tratate economice, pe care social-democrații de dreapta să nu le fi aprobat și sprijinit. În vederea slujirii în mod cât mai fidel a claselor exploatare a născocit o serie de teorii dușmănoase despre sprijinirea sfabilizării capitalismului de către muncitori. Aceste teorii aveau menirea să abată clasa muncitoare dela lupta de clasă și să subordoneze mișcarea muncitorească intereselor burgheziei naționale și internaționale.

Pentru exploatarea cât mai cruntă a proletariatului social-democrații de dreapta au votat în parlament legi antimuncitorești și împreună cu guvernele burghezo-moșierești au innăbușit demonstrațiile și grevele muncitorești.

Șefii social-democrați de dreapta din ordinele burgheziei căutau prin toate mijloacele împiedecarea realizării F.U.M. și alungau pe comuniști

din sindicate fiindcă se opuneau cu îndârjire împotriva reducerilor de salariu, a concedierilor în massă etc.

Singurul partid care a luptat împotriva înrobirii economice și politice a țării noastre a fost P.C.R. Făcând o analiză marxistă a situației economice și politice din țara noastră în anul 1924, se arată că „...pentru ducerea războiului nimicitor (e vorba despre primul război mondial) oligarhia banchero-ciocoiască a luat dela bancherii din țările imperialiste (Franța, Anglia, Statele Unite) împrumuturi de zeci de miliarde de franci, încărcându-le însă pe umerii poporului. După război stăpânirea capitaliștilor și ciocoilor nu a încetat să prade țara, să înglobeze statul până peste cap cu datoriile noi și să stoarcă poporul muncitor dela sate și orașe până'n măduva oaselor“¹.

P.C.R. nu s'a rezumat numai la anumite constatări, ci a demascat în fața poporului muncitor politica mârșavă a burgheziei și moșierimii române care făcuse din România o colonie a imperialiștilor străini. pe care o pregătea în vederea declanșării războiului împotriva U.R.S.S.

P.C.R. a arătat că singura scăpare din ghiarele imperialismului străin hrăpăreț este doborârea prin forță a regimului exploatator burghezo-moșieresc. Stând în fața partidului asemenea sarcini mărețe, acesta a trecut temeinic la organizarea clasei muncitoare în partidul său de clasă și a mobilizat proletariatul în luptă, pentru atingerea mărețului țel.

Faptul că în țara noastră se construște astăzi, cu succes, socialismul, se datorește în primul rând proletariatului nostru care, condus de partidul său, a dovedit spirit de abnegație și un înalt patriotism în luptă, atunci când a fost vorba de interesele sale fundamentale.

Având în vedere caracterul acestor lucrări și importanța ce o prezintă pentru cunoașterea mai temeinică a politicii antinaționale dusă de guvernele burghezo-moșierești în problema jefuirii sistematice a bogățiilor țării noastre de către capitalismul internațional precum și a exploatării nemiloase a proletariatului în vederea obținerii unui profit maxim, consider că este necesară studierea mai departe — până în anul 1944 — a procesului de pătrundere al capitalului străin și a întăririi subjugării țării noastre monopolurilor străine. De asemenea găsesc că este necesar să se publice în tiraje mai mari aceste lucrări pentru a fi aduse la cunoștința masselor largi populare, să cunoască cauzele mizeriei în care a trăit și felul cum a luptat proletariatul din țara noastră sub conducerea P.C.R. pentru înlăturarea definitivă a oricărei exploatări a omului de către om.

¹ Documente. Ed. pentru literatură politică, ed. a II-a, p. 59.

S. ȘTIRBU :

La sesiunea actuală a fost prezentat un material atât de bogat încât numai nu număr mic de comunicări puteau fi studiate în intervalul de timp restrâns care ne-a stat la dispoziție. Cu o sinceră bucurie constatam că un număr mare de lucrări valoroase au fost elaborate de tinerii cercetători și, cu toate că unii se prezintă pentru prima oară cu lucrări proprii, ei dau dovadă de capacități reale în domeniul cercetărilor istorice

Tovarășii din Cluj au prezentat un material foarte interesant în legătură cu descompunerea feudalismului și dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste. Ne vom referi la o lucrare valoroasă și anume studiul tov. Bujor Surdu despre manufacturile de hârtie din Făgăraș. Este o lucrare prețioasă și foarte interesantă. Consider însă că colectivul din Cluj este vinovat că tov. B. Surdu n'a putut să valorifice îndestulător materialul documentar de care dispunea. Cercetând dezvoltarea industriei de hârtie în stadiul manufacturier, autorul ar fi trebuit să pornească dela teza lui Marx că „...în producția de hârtie poate fi studiată cu folos și în amănunte deosebirea dintre diferitele moduri de producție, întemeiată pe deosebirea dintre mijloacele de producție, precum și legătura dintre raporturile sociale de producție și aceste moduri de producție“¹. În continuare, Marx dă, ca exemplu, manufactura de hârtie din Evul Mediu în Germania ca tipică pentru relațiile feudale, apoi cea din Olanda și Franța în secolele XVII și XVIII, în care sunt folosite mașini și căreia îi corespund relații de producție capitaliste și, în sfârșit, industria de hârtie din secolul al XIX-lea în Anglia, bazată pe sisteme de mașini care cerea deja relații noi socialiste. Autorul nu și-a dat osteneală să se ocupe de această problemă, deși dispune de un material documentar extrem de prețios. Găsim date foarte interesante care dovedesc că introducerea primelor mașini simple determină necesitatea trecerii la munca salariată și alte date care lămuresc „...deosebirea dintre diferitele moduri de producție întemeiată pe deosebirea între mijloacele de producție“. Din păcate autorul nu dă destulă importanță acestei probleme.

Trec la comunicarea tov. V. Liveanu referitoare la armistițiul dela Focșani din Decembrie 1917. Autorul demască uneltirile regimului burghezo-moșieresc și a puterilor imperialiste împotriva tinerii republici sovietice-ruse. Comunicarea ridică o serie de probleme interesante, aduce o documentare bogată și tratează o problemă deosebit de actuală. Toate acestea constituie meritul lucrării și trebuie să fie apreciate ca aspecte pozitive în munca tov. V. Liveanu. Teza fundamentală însă, mai bine zis concluzia

¹ K. Marx, Capitalul. Ed. P.M.P., 1968, ed. a II-a, v. I, p. 353.

la care ajunge autorul — după părerea noastră — este greșită. Autorul atribuie istoriografiei burgheze o teză pe care de fapt aceasta n'a susținut-o, ci dimpotrivă a încercat s'o nege. Cităm din textul comunicării :

„Istoriografia burgheză a încercat să răspândească părerea că, în momentul în care a început tratativele de armistițiu, guvernul burghezo-moșieresc spera că Rada Ucraineană va isbuti să organizeze o armată care să continue războiul imperialist și că cercurile oficiale din Iași nici măcar nu se gândeau să încheie o pace separată cu Puterile Centrale“. În continuare se arată că Brătianu susține că nu a avut de gând să încheie armistițiul având speranțe în Ucraina.

Desigur afirmațiile lui Brătianu sunt false și ele trebuie să fie demascate. Dar faptul că guvernul avea de gând să încheie armistițiul nu înseamnă că urmarea totodată să încheie pace separată, dimpotrivă putea să se folosească de armistițiu pentru a torpila cauza păcii.

În realitate istoriografia burgheză neagă intenția regimului burghezo-moșieresc de a încheia armistițiul și nu vorbește despre problema păcii cu puterile centrale. Tov. V. Liveanu confundă problema armistițiului cu problema păcii. De aici decurge și concluzia greșită și anume că regimul burghezo-moșieresc cu mult înainte de Decembrie a vrut să încheie pace separată cu puterile centrale. În realitate, chiar și după încheierea armistițiului, guvernării români și stăpânii lor, imperialiștii francezi, englezi și americani, au încercat să târăgăneze încheierea păcii. Precizări importante în această problemă au fost făcute de I. V. Ștalin în articolul, intitulat : „Ce este Rada Ucraineană“. Aici se arată că imperialiștii francezi, concomitent cu încheierea armistițiului, pe frontul românesc au încheiat o alianță cu guvernul contrarevoluționar din Ucraina. Prin această alianță au încercat să târăgăneze încheierea păcii până la primăvară, deoarece până atunci va fi asigurată aprovizionarea frontului românesc și cel din Sud-Est cu cărbuni și alimente și deci ostilitățile vor putea fi reluate.

De fapt, ce au urmărit guvernul burghezo-moșieresc din România și Antanta prin armistițiul dela Focșani ? După părerea noastră au urmărit o manevră cu trei obiective. În primul rând au iscălit armistițiul ca să rapete mână liberă pentru a putea desarma unitățile revoluționare și pentru a răpi Basarabia. În al doilea rând, prin armistițiul încheiat cu puterile centrale au căutat să înlesnească înaintarea Germanilor în Rusia Centrală ca astfel să împiedece încheierea păcii dela Brest-Litovsk între Republica Sovietică și Germania. În sfârșit, prin încheierea armistițiului, satisfăcând în mod provizoriu năzuințele soldaților de a înceta focul, au vrut să târăgăneze încheierea păcii până la momentul în care obiectivele vor fi realizate,

pentru ca pe urmă să redeschidă ostilitățile împotriva Germaniei, în vederea realizării scopurilor imperialiste ale Antantei.

Tov. V. Liveanu vorbește numai despre primul obiectiv și nu spune nimic despre cel de al doilea obiectiv. Prin răpirea Basarabiei, primul obiectiv al armistițiului dela Focșani a fost parțial realizat. În ceea ce privește al doilea obiectiv, sunt documente care arată negru pe alb că împiedecarea păcii dela Brest-Litovsk a fost tocmai în centrul atenției acelor care au pus la cale această manevră contrarevoluționară. Dintr'o telegramă oficială a Legației Române din Paris, cităm următoarea declarație :

„Cu ocazia campaniei pe care aliații și-au propus s'o întreprindă în Ianuarie 1918, pentru a împiedica pacea separată pe care bolșevicii din Petrograd voiau s'o facă cu Germania, guvernul român a fost solicitat să participe la această acțiune. România a acceptat cu grabă și centrul acestei acțiuni a fost stabilit la Iași“.

Deci scopul acțiunii a fost de a împiedica încheierea păcii dela Brest-Litovsk. Se știe că datorită victoriei politicii geniale a lui Lenin acest obiectiv nu putea fi atins. Încheierea păcii dela Brest-Litovsk n'a putut să fie împiedecată.

Iluziile Antantei de a înăbuși revoluția din Rusia s'au spulberat, planurile ei s'au soldat cu un eșec total. Astfel Antanta a fost nevoită să renunțe la realizarea celui de al treilea obiectiv fixat cu ocazia tratatelor de armistițiu. Redeschiderea frontului româno-german nu putea să fie pusă în aplicare decât în cazul înăbușirii revoluției din Rusia. S'a adevărit pe deplin avertizarea dată Antantei în articolul sus pomenit publicat în „Pravda“ în Decembrie 1917 : „Nu ne îndoim — spunea atunci Stalin — că încercarea „aliaților“ de a forța lucrurile va fi zădărnicită de lupta popoarelor din Rusia pentru o pace democratică“.

Iată care sunt adevăratele cauze care au determinat ca guvernul burghezo-moșieresc să se gândească abia în primăvară anului 1918 la încheierea păcii separate. Toate acestea însă numai după ce torpilarea cauzei păcii urmărită prin armistițiul dela Focșani a eșuat. Rezultă că leza tov. V. Liveanu despre intențiile guvernului burghezo-moșieresc de a încheia pace separată încă în 1917 trebuie revizuită.

Cred că tov. V. Liveanu a socotit că este de ajuns să acumuleze un număr mare de referiri, de date și citate, să ia toate aceste date și să le înfățișeze într'o anumită ordine — și partea esențială a lucrării este gata. După părerea mea, este indispensabil ca odată cu acumularea datelor să se dea o importanță mai mare rezolvării principiale a problemei. Aceste două aspecte sunt strâns legate. Desigur nu poți rezolva o problemă, îna-

inte de a o cerceta, dar este inadmisibil de a se rezuma la strângerea datelor și de a pierde din vedere preocuparea esențială : rezolvarea principială a problemei.

GH. TOACA :

În regimul de democrație populară, partidul și guvernul R.P.R. acordă o deosebită atenție cunoașterii trecutului de luptă a poporului nostru, deoarece cunoscând trecutul, putem înțelege mai bine prezentul și prevedea viitorul.

Un rol important în cunoașterea istoriei patriei noastre, a luptei revoluționare a poporului nostru, a legăturilor strânse dintre poporul nostru și poporul rus, îl au muzeele istorice.

Dacă luăm numai Muzeul Lupta revoluționară a Poporului, Muzeul Româno-Rus și Expoziția Arheologică Permanentă, care în ultimul timp au fost îmbogățite cu numeroase documente și obiecte, constatăm că oamenii muncii, care caută să cunoască adevărul despre trecutul patriei noastre, precum și cei ce studiază în mod special istoria, pot găsi aici materiale care contribuie într'o foarte mare măsură la îmbogățirea cunoștințelor lor istorice.

În aceste muzee sunt unele documente și obiecte rare, de o mare însemnătate și care nu sunt destul de cercetate de specialiști și valorificate în literatura noastră istorică.

Literatura noastră nu oglindește încă bogatul și prețiosul material documentar, stampe, cărți, tablouri etc., din Muzeul Româno-Rus și alte muzee, care ne dovedesc influența adâncă a elementului slav în formarea poporului român și în dezvoltarea lui pe țărâm social, economic și cultural, precum și influența hotărâtoare a poporului rus asupra progresului poporului român, în diferite etape ale dezvoltării sale, ale luptei pentru independența națională și libertatea socială.

Să luăm numai două documente originale, din multe altele aflate în muzeu, date și semnate de marele comandant de oști Suvorov, la Bârlad în 6 Februarie 1791, prin care istoricii noștri pot vedea că Suvorov, deși învinsese pe Turci la Mărtineni (Râmnicu-Sărat) recomandă totuși „autorităților militare și altor deținători de demnități să nu se aducă ofense, asupriri și ruinari, la fel să nu se ia nimic fără plată... fără programarea autorităților civile“.

De un real ajutor pentru cercetătorii noștri în domeniul istoriei, poate fi folosirea și valorificarea bogatelor documente și obiecte aflate la muzeul „Lupta revoluționară a poporului“

În sălile acestui muzeu se găsesc de asemenea materiale și documente importante care merită să fie cercetate și studiate cu cea mai mare atenție.

Din documentele expuse merită să fie semnalat acela din anul 1577 în care se vorbește despre Nicoară Potcoavă, domn al Moldovei, care a organizat și condus lupta țăranilor iobagi din Moldova ajutați de Cazaci împotriva Otomanilor.

În muzeu sunt de asemenea expuse numeroase documente despre viața și activitatea lui N. Bălcescu, care nu sunt suficient valorificate de istoricii noștri.

Cu ocazia centenarului lui Bălcescu, și în literatura scrisă despre el putea fi folosit și materialul bogat care se găsește în cuprinsul unui dosar original în care se află interogatoriul revoluționarilor dela 1848, printre care și al lui N. Bălcescu, purtând și autograful lui.

Printre materialele noi, expuse în sălile muzeului „Lupta revoluționară a poporului“, de o mare importanță pentru cercetători sunt și fotocopiile registrelor de evidență a unor soldați de sub conducerea generalului polonez Bem ce au luptat în 1848 de partea revoluționarilor din Transilvania prin care se constată că în armată sa a fost și un număr mare de revoluționari români.

În Muzeu este expusă, în original, prima ediție apărută în limba română a „Manifestului Partidului Comunist“ (1892) cât și diferite manifeste editate de grupurile comuniste din România, în urma Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Un moment important pentru istorici îl prezintă fotocopia unui manifest editat în 1918 cu ocazia răscoalei marinarilor din Sulina, în care se poate citi: „Marinarii din Sulina după exemplul marinarilor ruși au ridicat drapelul revoluției“, și se încheie cu cuvinte „Jos monarhia! Trăiască revoluția!“.

Alte numeroase documente și manifeste expuse în muzeu despre care nu prea se scrie în literatura istorică oglindesc lupta dusă de partidul nostru dela înființarea sa până în zilele noastre.

Documentele importante și foarte necesare pentru ridicarea nivelului științific, ideologic și cultural al oamenilor muncii, care se găsesc astăzi în muzee, se datoresc desigur și activității tovarășilor care se ocupă cu cercetarea problemelor de istorie. Dar trebuie să recunoaștem că muzeele noastre mai simt lipsa unui material documentar, iar pentru anumite perioade și probleme, materialele lipsesc aproape complet.

Cu toate că în muzeele noastre sunt expuse documente de mare valoare, totuși ele au nevoie de sprijinul mai activ al specialiștilor în știin-

țele istorice pentru continua dezvoltare și îmbogățire cu noi documente și obiecte, pentru valorificarea lor.

Este necesar ca cercetătorii noștri să treacă mai des prin aceste muzee, să le folosească în munca lor și să contribuie totodată la completarea cu noi documente a fondurilor din muzee.

Existând o legătură strânsă între specialiștii noștri din domeniul istoriei și muzeele istorice, acestea vor deveni focare puternice de popularizare a luptei poporului, de aprofundare științifică a studiului de istorie, ceea ce constituie o importantă contribuție la construirea socialismului în patria noastră.

R. MANOLESCU :

Pe marginea comunicărilor prezentate la sesiune și anume : „Câteva aspecte ale răscoalei dela Bobâlna“ de tov. L. Demenyi și „Despre participarea orășenilor din Transilvania la răscoala populară din 1514“ de tov. Bellu Sabin, am de făcut unele observații și completări cu privire la răscoalele țărănești din Transilvania în epocile amintite.

Cu privire la conținutul denumirii de răscoală, socotesc că ar fi fost bine să se fi arătat că — în opoziție cu revoluția — răscoala nu isbuște să schimbe orânduirea socială existentă cu alta nouă, caracteristică, pe care o au și răscoalele țărănești din 1437 și 1514.

Pentru răscoala țărănească din 1514 s'a folosit denumirea de „răscoală populară“. Cuvântul „populară“ socotesc că este folosit pentru motivul că, alături de țărâtime, au mai participat și alte pături sociale ca : orășeni, cler inferior etc. Această participare nu schimbă însă caracterul dominant țărănesc al acestei răscoale, contradicția antagonică fundamentală fiind aceea dintre feudali și iobagi. Deși, și în răscoala țaranilor germani din 1525 au participat și elemente orășenești — și într'o măsură mai mare decât în 1514 — totuși Engels a caracterizat această mișcare drept „război țărănesc“.

Socotesc că pentru răscoala țărănească din 1514 denumirea cea mai adecvată, care corespunde conținutului ei, este aceea de „război țărănesc“ deoarece forța motrice a mișcării a fost țărâtimea, constituită — după cum arată Engels — într'o armată revoluționară, ceea ce a dat luptei caracterul unui adevărat război antifeudal.

Acest-caracter este de altfel subliniat și de Engels care în „Războiul țărănesc german“ spune că : „In acelaș an, 1514, tot primăvară, isbucni în Ungaria un război general al țaranilor“.

Pentru mișcarea din 1437 se folosește în comunicare când denumirea de „răscoală țărănească“ când aceea de „război țărănesc“.

Socotesc că și conținutului răscoalei țărănești din 1437 i-ar corespunde cel mai bine denumirea de „război țărănesc“, deoarece mișcarea s'a întins pe aproape tot cuprinsul Transilvaniei, s'au dat adevărate bătălii între armata feudală și iobagi, iar țărănimea răsculată a fost organizată într'o tabără militară, după modelul husit, pe muntele Bobalna.

Cauzele și desfășurarea răscoalelor țărănești din 1437 și 1514 se pot înțelege numai prin analizarea cauzelor interne, generale, care le-au dat naștere: exploatarea țărănimii asupra de feudați, înrăutățirea neconținută a stării ei, precum și a cauzelor imediate.

Analizarea stării țărănimii din preajma anului 1437 s'a făcut pe larg, alcătuindu-se astfel o imagine grăitoare a situației sale.

Din analizarea stărilor sociale din preajma anului 1514 lipsește însă tocmai înfățișarea situației țărănimii, forța motrice a mișcării.

După cum s'a înfățișat situația și poziția nobilimii mari și mici, a clerului înalt și de jos, a păturilor orășenești, tot așa era necesară și înfățișarea, pe scurt, a situației și poziției țărănimii, pentru a înțelege astfel mai bine relațiile dintre țărănime, păturile orășenești și celelalte grupări sociale din Transilvania, în timpul mișcării.

În această vreme, stratificarea țărănimii din Ungaria și Transilvania progresează, ca o urmare a creșterii producției de mărfuri, care atrăgea tot mai mult pe țărani în procesul schimbului. S'a ridicat astfel o pătură de țărani înstăriți, dar a crescut în schimb numărul iobagilor fără de pământ.

În această vreme starea țărănimii se înrăutățește, deoarece feudații, pentru a obține tot mai multe cereale, pe care le vând la oraș, măresc renta în muncă și în bani și înăspresc măsurile împotriva strămutării iobagilor, pentru a nu pierde mâna de lucru.

Înrăutățirea situației țărănimii și stratificarea ei fac ca mulți iobagi — mai ales cei fără de pământ — să fugă la oraș sau să se tocmească ca argați.

Țăranii fugiți la orașe fie că vor îngroșa rândurile Lumpenproletariatului, massă inconsecventă, de manevră, fie că vor deveni calfe și muncitori necalificați, care vor lupta alături de ceilalți meseriași din orașe împotriva feudalilor și orășenilor bogați.

O altă problemă care se ridică este aceea a folosirii indicațiilor clasice marxism-leninismului în decursul lucrărilor amintite sau la concluziile acestora.

Astfel, la concluzii, s'au subliniat — mai succint pentru mișcarea din 1514, mai pe larg, cu referiri la clasicul marxism-leninismului, pentru cea din 1437 — cauzele care au dus la înnăbușirea lor: fărâmițarea și lipsa de unitate a țăranilor, subliniată de Engels în „Războiul țărănesc german“

și neîmbinarea luptei clasei muncitoare cu lupta țărănimii, indicată de I. V. Stalin în convorbirea sa din 1931 cu scriitorul german Emil Ludwig.

Uneori citatele din clasici au fost însă doar amintite, fără a se aplica în chip concret, cu exemple, la situația respectivă.

Astfel, cu privire la cauzele înfrângerii țăranilor în 1437 se folosește indicația lui I. V. Stalin, care subliniază că răscoalele țărănești nu pot avea succes dacă nu sunt îmbinate cu mișcările muncitorilor, dar nu se arată că în acea vreme nu exista o clasă muncitoare în Transilvania care să fi putut conduce țărănimea în luptă, deoarece orânduirea capitalistă — și deci și muncitorimea — nu-și făcuse încă apariția.

Menționez — ca o completare — că încă în lucrarea „Ideologia germană” Marx și Engels arătau, referindu-se la mișcările țărănești că: „Marile răscoale ale Evului Mediu plecau toate dela țară, dar rămâneau totuși lipsite cu totul de rezultat din pricina fărâmițării și a înapoierii, derivând din starea de fărâmițare a țăranilor”, indicându-se astfel că și înapoierea economică, ideologică etc. a țărănimii, este una din cauzele înfrângerii sale.

În afară de aceste probleme ridicate în comunicări, aș dori să fac câteva completări cu privire la unele probleme ce le ridică răscoalele țărănești analizate.

Cu privire la răscoala din 1437 a fost relevat rolul de seamă al huiștismului ca ideologie revoluționară a masselor țărănești. Vreau să arăt de ce însă masele populare au îmbrăcat revendicările lor într-o haină religioasă, expresie însă a năzuințelor lor sociale.

Engels a arătat în „Războiul țărănesc german” că: „Dacă luptele de clasă de atunci aveau lozinci religioase, dacă interesele, nevoile și revendicările claselor izolate se ascundeau sub mască religioasă, acest fapt nu schimbă lucrurile întru nimic și se explică ușor prin condițiile epocii”.

După ce arată cauza formării dominației intelectuale a bisericii în Evul Mediu, Engels subliniază că această supremație a teologiei asupra activității intelectuale era totodată și urmarea firească a poziției bisericii ca sancționare a dominației feudale existente. De aceea, toate atacurile îndreptate împotriva feudalismului erau cu precădere atacuri împotriva bisericii catolice, iar doctrinele revoluționare, sociale și politice erau mai cu seamă erezii teologice.

Astfel, explicația teoretică a apariției ereziilor în Evul Mediu ne ajută la înțelegerea mai clară a rolului huiștismului în răscoala țărănească din 1437.

Cu privire la mișcarea din 1514 s'a înfățișat participarea păturilor orășenești ardelene în etapa izbucnirii răscoalei, adică de atunci când țăranii cruciați întorc armele împotriva exploatatorilor feudali.

Putem însă afirma că legătura dintre țărani și păturile orășenești n'a ființat doar din timpul răscoalei. Unele materiale arată că numeroși târgoveți au făcut parte din însăși armata cruciată și cel puțin o parte dintre aceștia au devenit luptători în timpul răscoalei alături de țărani împotriva feudalilor.

Prin participarea unor pături de orășeni alături de armata țărănească încă înainte de răscoală, s'a făcut astfel mai strâns legătura dintre iobagi și sărăcimea din orașe, în lupta împotriva feudalilor și a orășenilor bogați.

Inchei cu o sugestie.

În cele două comunicări — atât în tratare cât și în concluzii — s'a subliniat lupta comună împotriva exploatării a masselor de Români și Unguri. Acest aspect deosebit de important al mișcărilor din 1437 și 1514 ar putea constitui subiectul unui studiu mai aprofundat, care ar aduce astfel o prețioasă contribuție la studiul luptei masselor populare de diferite naționalități de pe cuprinsul patriei noastre împotriva exploatării, pentru o viață liberă.

M. PETRESCU-DAMBOVIȚA (Iași) :

În comunicările cu subiecte din domeniul istoriei vechi a R.P.R., ținute la această sesiune, s'au adus unele contribuții importante, s'au pus în discuție elemente noi de cultură materială și s'a încercat o interpretare științifică a faptelor prezentate.

Astfel, un interes deosebit prezintă concluziile privind cultura materială neolitică dela Giulești (Șantierul București), începuturile metalurgiei aramei și bronzului, procesul descompunerii comunei primitive prin intensificarea schimburilor cu produsele superioare ale tehnicii grecești, apariția statului la Daci, descoperirea dacică din Nordul Dobrogei, legăturile cu statul din Kiev etc.

În ceea ce privește cultura neolitică dela Giulești — încadrată just de tov. E. Comșa la sfârșitul epocii neoliticului timpuriu — putem afirma că ea a fost studiată deocamdată în cadrul neoliticului din Muntenia. În viitor, va trebui să se ia în considerație și legăturile ei cu cultura neolitică corespunzătoare dela Zănești, din centrul Moldovei, pentru a se lămurii problema raporturilor dintre aceste două culturi neolitice, care preced culturile Boian A. în Muntenia și precucuteni în Moldova. De asemenea, cu acest prilej va trebui să se studieze contactul triburilor locale din această etapă a neoliticului cu cultura sudică a triburilor egeene.

Relativ la metalurgia aramei, deosebit de importantă este constatarea Prof. I. Nestor, că la început, cuprul a fost topit și turnat și apoi a fost

redus. În legătură cu turnarea cuprului, ne-ar fi interesat și argumentele care permit identificarea acestei tehnici, întru cât până în prezent se admitea, în general, prelucrarea prin ciocănire. În Moldova nu există până în prezent niciun criteriu stratigrafic, pe baza căruia, topoarele cu două tăiușuri în cruce să poată fi atribuite fazei Cucuteni B. De asemenea, credem că și argumentul indirect, folosit pentru datarea lor în faza Cucuten B, prezența unor forme mai vechi de topoare în faza Cucuteni A, poate fi invocat numai în ipoteza în care avem certitudinea stratigrafică. Intensificarea metalurgiei aramei în faza Cucuteni B, era importantă din punct de vedere social-economic. Astfel, pe lângă începutul dezvoltării creșterii vitelor și apariția locuințelor izolate cu spațiul economic mare, caracteristice triburilor de cultivatori și păstori, începe să se desvolte și metalurgia aramei. S'au creat în acest fel în sânul organizării gentilice matriarhale premisele trecerii dela această formă de organizare la cea patriarhală. Această situație se reflectă și în suprastructura societății respective, după cum ne-o dovedesc figurinele masculine din faza Cucuteni B.

Relativ la descoperirile dacice din Nordul Dobrogei comunicate de Prof. Gh. Ștefan, ne-ar interesa dacă în faza mai veche din a doua epocă a fierului dela Somova, specia ceramică lucrată cu mâna, asemănătoare celei dela Ciolănești și Poiana, este sau nu însoțită și de ceramică lucrată la roată. În caz afirmativ va trebui să se ia în considerație faptele, care au contribuit la trecerea la noua tehnică a ceramicii în această regiune din Nordul Dobrogei.

În ceea ce privește amforele elenistice descoperite la Lunca Ciurei de către un profesor din învățământul mediu dela Iași și comunicate de Prof. D. Tudor, avem de observat, că din lipsă de sondaje sau săpături nu pot fi puse în legătură directă cu ceramica neagră (lustruită) dela Poieniști. De altfel și datarea amforelor rodhiene în secolele III—II î.e.n. diferă de aceea a ceramicii dela Poieniști, care se plasează în secolul I î.e.n.

În legătură cu problema apariției statului la Daci, ridicată de Prof. M. Macrea, trebuie să se ia în considerație condițiile locale, care au accelerat descompunerea comunei primitive de pe teritoriul viitorului stat dac. Astfel, prezența materiei prime, a ceramicii și apoi a fierului, au contribuit ca cea de a doua diviziune socială a muncii, despărțirea meseriașilor de agricultori să fi apărut aici mai devreme și să se fi dezvoltat mai intens decât în regiunile extracarpatine, din Moldova și Muntenia. Deci, procesul despărțirii meseriilor de agricultură trebuie urmărit pe teritoriul viitorului stat dac cu mult înainte de secolul I î.e.n. și anume dela sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului, odată cu dezvoltarea metalurgiei bronzului. El se va desăvârși apoi în a doua epocă a fierului și

va culmina în secolul I î.e.n., când metalurgia fierului va atinge o mare dezvoltare.

În afară de aceasta, credem, că orașul ... amintit de Arrian în legătură cu expediția lui Alexandru Macedon la Dunăre, nu poate fi localizat la Dunăre, așa cum se presupune de către Prof. M. Macrea, întru cât, după cum se știe, în urma săpăturilor recente dela Zimnicea, s'a precizat că majoritatea resturilor de locuire de acolo, nu datează din secolul al IV-lea î.e.n. din vremea expediției lui Alexandru Macedon, ci de mai târziu, din secolele III și II î.e.n.

În sfârșit, relativ la elementele de cultură materială veche rusească din așezarea feudală din secolele X—XIII dela Dinogetia, trebuie să amintim tov. I. Barnea că o fuserolă de tip Donici s'a mai găsit la noi, în afară de Dobrogea și de localitatea Hlincea-Iași din Moldova. Întru cât ele datează dintr'o perioadă mai mare de timp, din secolele X—XIII, ne întrebăm în ce măsură pot ajuta la o datare mai precisă a nivelelor de lucrări feudale dela Dinogetia.

Relativ la raportul de activitate pe 1954 propunem ca la capitolul săpături de salvare să se treacă Valea Lupului (raionul Iași) și Spineasa (raionul Tg. Frumos), din cauza importanțelor descoperiri făcute recent cu prilejul lucrărilor de săpături de pe șantierele de acolo.

MARIA COVACI :

Păreră noastră asupra comunicării tovarășului S. Fuchs „Grevă muncitorilor din valea Mureșului din 1925“ este că, prin tema ridicată și tratată, a adus o contribuție serioasă în cunoașterea unei acțiuni revoluționare din valea Mureșului care nu a fost până acum studiată. Prin materialul documentar folosit, autorul a reușit să redea amploarea pe care au avut-o mișcările revoluționare ale muncitorilor din valea Mureșului în anii stabilizării relative a capitalismului.

Un alt fapt ce contribuie la ridicarea nivelului lucrării, este felul cum sunt redată problemele, tratarea lor partinică, precum și stilul clar, plăcut.

În mod deosebit, în capitolele care tratează dezvoltarea industriei de cherestea în valea Mureșului, prin materialul statistic și documentar, autorul reușește să ne înfățișeze pătrunderea capitalului străin în această ramură industrială, precum și jaful săvârșit de capitaliști prin exploatarea nemiloasă a pădurilor din această regiune.

Considerăm însă că lucrarea are și unele lipsuri.

Nu este dezvoltat în măsură suficientă felul cum se aplică în mod concret în valea Mureșului de către organizațiile de partid, linia trasată de P.C.R. la Congresul al III-lea din 1924 în ceea ce privește transfor-

marea P.C.R. într'un partid de massă, extinderea influenței partidului în rândul masselor largi populare.

Deși în comunicarea tov. S. Fuchs sunt referiri la Congresul al III-lea al P.C.R., totuși nu se pomenește nimic despre punctul al 12-lea al rezoluției Congresului al III-lea al P.C.R. asupra „situației economice și politice“ în care se vorbește despre „necesitatea ca P.C.R. să devină o organizație de fier a proletariatului, să se transforme ca spirit și organizație într'un partid bolșevic, să găsească legătura intimă de nedesfăcut cu masele muncitorești și țărănești și să știe să lanseze lozinci potrivite pentru a face cu puțință lupta comună a muncitorilor, țăranilor și masselor naționale asuprite, să știe să lărgească și să înalțe aceste lozinci în scopul ducerii luptei la victorie“.

Desigur nu este îndestulător doar să se facă o enunțare a citatului în comunicare (lucru care de altfel nu s'a făcut), ar fi trebuit să fie analizate în parte fiecare problemă ridicată la punctul 12 al rezoluției amintite. Să se fi arătat ce fel de lozinci erau, de ce a fost necesar ca aceste lozinci să fie lansate de P.C.R. în această perioadă. Era desigur necesar ca pe baza acestui material din Congresul al III-lea P.C.R. să se facă o cercetare serioasă și în alte documente privind bolșevizarea Partidului Comunist și să se fi arătat cum aceste lozinci ale P.C.R., în condițiile stabilizării relative a capitalismului, permiteau ca să fie obținute victorii în urma luptei.

În sfârșit, trebuia să fie analizate care au fost urmările concrete ale luptei, dacă s'au obținut sau nu victorii și, în special, în ce măsură aceste acțiuni din valea Mureșului au contribuit la realizarea sarcinilor concrete ce stăteau în fața P.C.R. în această etapă istorică dată. Acest lucru tov. S. Fuchs nu l-a făcut în lucrarea sa, din cauză că a neglijat o problemă deosebit de importantă pentru mișcarea muncitorească internațională și anume aceea a congreselor Internaționalei a III-a și în deosebi, Congresul al V-lea care se ține în această perioadă și unde se trasează tocmai sarcini partidelor comuniste privind bolșevizarea lor și legarea lor de mase largi populare.

P.C.R. a luptat în perioada stabilizării relative a capitalismului pentru îndeplinirea sarcinilor trasate de Internaționala a III-a.

Tov. S. Fuchs nu a arătat în tratarea evenimentelor din valea Mureșului cum P.C.R. reușește să devină conducătorul mișcărilor greviste: neglijând rolul de conducător al partidului se poate trage concluzia că rolul primordial în organizarea și conducerea grevelor l-au avut sindicatele.

Explicația dată asupra rămânerii în urmă din punct de vedere al organizării muncitorilor din valea Mureșului până în 1920 considerăm că

nu este cea mai justă. Argumentul pe care tov. S. Fuchs îl aduce în această problemă, acela al depărțării teritoriale (al centrului de regiune) nu este argumentul cel mai convingător.

Noi credem că muncitorii din valea Mureșului nu trăiau izolați, ei aveau legături și cunoștințe despre presa muncitorească, de acțiunile sindicale din alte părți, de grupările comuniste care activau și până în această perioadă.

Ar fi necesar ca tov. S. Fuchs să cerceteze această problemă, deoarece este în măsură să o facă ocupându-se de această perioadă și credem că ar putea găsi argumente mai convingătoare pentru a explica această problemă.

Demascarea social-democrației de dreapta din regiunea Mureșului nu a constituit o preocupare pentru tov. S. Fuchs. El nu arată acțiunile trădătoare duse de aceasta în timpul grevei din 1925.

Neglijând acțiunile social-democrației de dreapta din regiune în timpul grevei, comunicarea aceasta nu dă o lumină clară asupra spărgătorilor grevei din 1925.

Ar fi fost necesar ca în comunicarea sa, tov. S. Fuchs să fi pus un accent mai mare pe solidaritatea muncitorilor de diferite naționalități care conviețuiesc în Valea Mureșului, în acțiunile greviste de care se ocupă comunicarea. Inșă din cauză că tov. S. Fuchs nu a folosit în această problemă materialul Congresului al III-lea și nu a folosit în mod concret rezoluția sus amintită, nu a redat tocmai felul cum organizația de partid, prin lozincile lansate de P.C.R. a reușit să ridice la luptă comună pe muncitorii, țărăni și minoritățile naționale din valea Mureșului împotriva capitalismului și cum prin aceasta s'a lărgit legătura partidului cu masele largi populare.

V. VARGA :

Știința istoriei, bazată pe ideile materialismului istoric, face parte din științele sociale. De aceea cerințele crescânde care se pun azi față de cadrele din celelalte domenii ale științelor sociale — (bazele marxism-leninismului, materialism dialectic și istoric și economia politică) — sunt în aceeași măsură valabile și pentru cadrele care lucrează în domeniul istoriei. Aceasta se referă atât la nivelul lucrărilor și lecțiilor și la conținutul lor de idei, cât și la caracterul creator al activității istoriografice.

Știința istoriei, fiind astfel un sector important și indispensabil al luptei pentru construirea socialismului în țara noastră, un domeniu pentru dezvoltarea căruia partidul și guvernul nostru arată o grijă deosebită,

se cere, în primul rând, istoricilor noștri de a asigura și desvolta mereu în activitatea lor un spirit combativ și critic.

În această privință trebuie constatat, că pe lângă avântul serios ce l-a luat în ultimul timp știința istoriei, se mai manifestă o serie de lipsuri în folosirea armei criticii și în abordarea curajoasă a anumitor probleme, care tocmai din această cauză, rămân rezolvate pe jumătate sau sunt ocolite chiar.

Slaba dezvoltare a spiritului critic se observă, înainte de toate, față de istoriografia burgheză. În general s'a considerat până acum, că dintre istoricii borgezi trebuie să fie criticați mai mult cei mai reacționari, cei care s'au compromis în mod deosebit și printr'o activitate politică. Din această categorie fac parte tipuri ca Giurescu, Panaitescu, Zane, etc. Dar în același timp nu s'a trecut încă în mod sistematic la analiza critică, principială a lucrărilor istoricilor borgezi N. Iorgă, Xenopol și alți istorici cunoscuți ai borgeziei și moșierimii și care mai continuă să exercite o influență relativ puternică asupra unor cadre din istoricii noștri. Trebuie spus, că respectul tacit, păstrat neprincipial și necritic față de așa zisa „erudiție“ a unor „somități“ ascunde, de fapt o admirație față de pura factologie din istorie și de metodele arbitrare, borgeze, de „interpretare“ ale problemelor de istorie. Acest spirit de conciliere este de fapt o variantă a teoriei „știință pentru știință“ și o frână în dezvoltarea unor cadre și în lămurirea unor probleme istorice.

Un alt exemplu al lipsei de poziție combativă este faptul că nu există o preocupare pentru urmărirea și zdrobirea falsificărilor istoriei pe care o fac astăzi în apus, cu scopuri calomniatoare, cei care au fugit de judecata poporului, agenții români plătiți din fondul special al imperialismului american.

În această ordine de idei trebuie arătat că la noi s'a făcut încă puțin pentru demascarea și combaterea documentată a manifestărilor naționalismului borgez cu privire la problemele de istorie. Această muncă de mare importanță trebuie dezvoltată și făcută nu numai cu privire la manifestările mai recente și mai camuflate ale naționalismului borgez, dar și tocmai cu privire la acele „autorități“ borgeze din trecut, care și-au făcut o profesie din otrăvirea conștiinței oamenilor prin naționalismul borgez. Este destul dacă reamintim acele „teorii“ absurde, antiștiințifice și șovine pe care le-au fabricat atât N. Iorgă cât și „istoricul“ concurent al său maghiar Jancso Benedek, cu privire la Transilvania, în scopul învrăjbirii reciproce a populației din această regiune.

Pe lângă aceste slăbiciuni o lipsă importantă a istoriografiei noastre este aceea, că la noi încă nu s'a pornit la cercetări sistematice, pe perioade, după un plan general, întocmit cu metode științifice. Aceasta a făcut ca

cercetările să fie organizate mai mult în dependență de anumite aniversări, comemorări sau de alte sarcini izolate, aceste munci având adeseori caracterul unor munci de campanie. De aceea, dezvoltarea activității științifice a suferit și mai suferă în bună măsură datorită tocmai lipsurilor în ceea ce privește documentarea.

În această privință, lipsuri serioase are însăși Biblioteca Academiei R.P.R., una din principalele surse de documentare din țara noastră. Deși Biblioteca Academiei R.P.R. a obținut în ultimul timp unele rezultate prin completarea fondurilor, de exemplu cu materiale sovietice, totuși n'a făcut încă destul pentru înlesnirea serioasă a muncii de cercetare. Este vorba în primul rând de faptul că cele mai multe fișe nu sunt făcute decât pe autori și nu pe probleme, ceea ce înseamnă că multe materiale mai zac necunoscute și nevalorificate. De asemenea, nu s'a asigurat încă o muncă sistematică de pregătire a documentelor nici la Arhivele Statului. Se observă, în general, o rămânere în urmă cu privire la despuierea periodicelor.

În sfârșit, o problemă dureroasă este aceea, că situația este foarte dificilă la instituțiile respective (Biblioteca Academiei R.P.R., Arhivele Statului, alte biblioteci etc.) în problema bibliografiei cu privire la mișcarea muncitorească din țara noastră.

Ritmul dezvoltării științei noastre impune, ca lipsurile cu privire la justa orientare istorică, spirit combativ, documentare etc. să fie analizate și să se găsească mijloace pentru rezolvarea lor.

NICHITA ADĂNILOAIIE :

Referitor la comunicarea Prof. S. Știrbu, făcând abstracție de importanța noilor documente și a interpretării științifice pe care o face răscoalei condusă de Tudor Vladimirescu, îmi rezerv și aici unele observații.

Prof. S. Știrbu în tratarea lucrării nu se ține întocmai de titlul ei „Cu privire la legătura între răscoala din 1821 și mișcările de eliberare din țările vecine“. În partea a doua a lucrării tratează mai mult răscoala condusă de Tudor și acțiunile agenților englezi. Legătura dintre răscoala condusă de Tudor și răscoala Sârbilor putea fi extinsă pe o scară mai largă pe baza a mai multe documente nu pe baza unuia singur (cel cu Nenadovici) fiindcă există între ele foarte multe asemănări. Aceleași elemente au luat parte la răscoală și scopul urmărit a fost aproape identic. Kara Gheorghe se aseamănă din multe puncte de vedere cu Tudor. Făcea și el negoț de vite. Era și el împiedecat de Turci în afacerile sale. Asemănările și veleitățile nu se opresc la conducători, ci se extind asupra întregii clase pe care o reprezenta fiecare. La început spune și el că luptă numai împo-

triva Turcilor rebeli pentru a adormi vigilența sultanului dar se va vedea apoi că luptă împotriva jugului otoman. Se făcea comerț între Oltenia, Banat și regiunile sârbești. După înăbușirea răscoalei lui Kara Gheorghe, emigranții trec și în Nordul Dunării. Există scrisori ale lui Kara Gheorghe către mitropolitul Valahiei. Inafară de aceasta, la 1814 după înăbușirea răscoalei lui Haği Prodan și el trece în Nordul Dunării. Autorul nu ne pomeneste apoi nimic despre pregătirile Bulgarilor de răscoală. Documente sunt și în această privință. De pildă : o revistă a muzeului ceh din 1832 are material referitor la aceste pregătiri.

Cred apoi că dacă se vor studia mai cu atenție documentele referitoare la acea organizație din București îndreptată împotriva boierilor, a sistemului politic și a Turcilor, se va vedea că ea a avut legături cu Eteria și cu răscoala lui Tudor. Știm acum că răscoala lui Tudor trebuia să înceapă în 1816 și știm de asemenea că organizația din București în frunte cu N. Petrovici, M. Gros, Rađu Balog etc. a fost descoperită în primăvara aceluiași an. Oare nu din cauza acestei descoperiri n'a început răscoala în Oltenia în 1816 ?

Noi documente ne vor răspunde și la această problemă. Referitor la influența mișcării decembriste asupra răscoalei din 1821, Prof. S. Știrbu a publicat în numărul 1 al revistei „Studii“ din 1951 prima parte a unei lucrări în care tratează tocmai această problemă. Tot atunci Prof. S. Știrbu ne anunță (în josul paginei finale) că urmarea va apare în numărul următor, adică în Iunie 1951. De atunci revista a mai scos 10 numere și urmarea comunicării n'am mai văzut-o. Acum reia această problemă, extinzând influența decembristă asupra programului și tacticii răscoalei condusă de Tudor : începerea mișcării în momentul morții domnitorului, lupta pentru întărirea disciplinei de fier, planul lui Tudor conceput pe baza revoluției militare etc.

Autorul ne spune că legătura cu decembriștii s'a făcut prin intermediul lui Iordache Olimpiotul „...care a adus dela Chișinău la București concepția tactică a răscoalei“. Mai departe însă aflăm că tocmai acest Iordache nu era de acord cu disciplina de fier. De aici, divergențele cu Tudor etc. Ni se arată apoi că în anumite cazuri și decembriștii admiteau lupta masselor. Uniunea Propășirii și Societatea de Sud care au existat la 1821 (prima până în Ianuarie 1821 și a doua începând dela această dată), erau izolate de popor și se bizuiau doar pe unități militare devotate lor. Insuși Pestel, care era cel mai radical dintre conducătorii acestor societăți, se îngrozea de scenele revoluției franceze și căuta alte mijloace spre a nu se mai repeta astfel de evenimente. Decembriștii urmăreau lichidarea iobăgiei și a autocrației și introducerea unei constituții. In ceea ce privește desființarea iobăgiei, ideile lor erau însă confuze. Frica de popor a

decembriștilor face ca mișcarea să aibă un caracter limitat de clasă. Ei vroiau ca prin comploturi și acțiuni organizate de nobili să aducă îmbunătățiri pentru țărani, dar după cum spune Lenin, ei erau „foarte departe de popor”. Preconizau deci reforme pentru țărănime fără a atrage la luptă însăși țărănimea. Urmăreau așa dar reforme de sus. La Tudor este invers. El apelează la „tot norodul omenesc” și atunci țărănimea liberă sau iobagă, lucrătorii din orașe și burghezia în ascensiune aleargă sub steagul lui să stârpească „tagma jefuitoarelor”.

La 1821 decembriștii erau încă într'o fază de organizare, într'o fază incipientă și A. M. Pankratova arată chiar că evenimentele din Italia și Balcani i-au impresionat foarte multe pe acești oișeri.

Pentru aceste motive asemănarea dintre aceste mișcări mi se pare forțată în unele privințe. Nu vreau prin aceasta să contest legăturile dintre decembriști și patrioții greci, cât și simpatia lor pentru mișcările de eliberare din Balcani.

La fel mi se pare ca forțat și caracterul militar al răscoalei care de altfel contravine atât cu textul proclamațiilor lui Tudor cât și cu desfășurarea mișcării.

Faptul că din cei 160 căpitani cunoscuți în răscoală, 45 au fost voluntari panduri în timpul războiului din 1806—1812, și că erau deci militari este un lucru firesc, dar cred că nu me dă dreptul să tragem concluzia că răscoala a fost exclusiv militară. Atunci când ai la îndemână astfel de oameni căliți în lupte și gata de sacrificiu, este explicabil că în primul rând îi vei pune pe aceștia în fruntea detașamentelor și apoi pe alții care nu au deprinderea necesară. Inafară de aceasta, căpitanii aveau arme și cete de ale lor care îi urmau întocmai. Avem apoi în fruntea detașamentelor moșneni și chiar clăcași, fără să mai amintim de componența luptătorilor de rând. Și aceștia erau militari?

Nu sunt apoi de acord cu autorul lucrării în ceea ce privește ațitudinea boierimii față de răscoală. Se amintește că marii boieri au stipendiat răscoala. Țin să atrag atenția că la Arhivele Statului este un „Dosar despre rămasurile lui Tudor Vladimirescu” cuprinzând în cele 99 de foi ale sale o mulțime de documente inedite din care rezultă că Tudor s'a împrumutat înainte de răscoală cu bani dela o serie de boiernași și negustori. Toți aceștia se judecă între ei și în cele din urmă, în 1837, împart averea lui Tudor¹. Deci nu se împrumută dela marii boieri.

Nu neg participarea unei părți a boierimii și în special a micii boierimi la răscoală. Lenin ne arată că „...în epoca prăbușirii feudalismului și a absolutismului, mișcările naționale devin mișcări de masă atră-

¹ Arh. Stat. Buc. judecătorească, Fondul Mahojinți, Dos. 8 (15921).

gând în arena politică, într'un fel sau altul, toate clasele populației". Feudalii care au intrat în mișcările de eliberare de sub despotismul turcesc vroiau să abată direcția mișcării dela reforme liberale pentru a nu-și pierde privilegiile. Intervenția lui Rizo Neaclos la Alexandru Ipsilante pentru a nu desființa privilegiile boierești în Moldova este concludentă în acest sens. Dar drept consecință țărănimea n'a participat la Eterie alături de boierii moldoveni pentru că pe ea o durea în primul rând jugul feudal întâi și apoi cel turcesc.

Parte din boierii interesați în comerț aveau piedeci din cauza vasalității turcești și de aceea urmăreau să scape de această vasalitate. Desființarea monopolului turcesc însemna libertatea comerțului, însemna deci o îmbogățire pentru ei. Aceștia tindeau să devină proprietari capitaliști. Dar ei nu urmăreau să scape de vasalitatea turcească printr'o răscoală care le-ar fi subminat și lor privilegiile, ci printr'un ajutor extern. În cazul de față sperau că țarul va sprijini Eteria. Așa se explică faptul că unii dintre boieri au fost de acord cu Tudor, la început sperând că la venirea armatelor ruse, în ajutorul Eteriei, răscoala poporului din Țara Românească, va fi paralizată și privilegiile lor vor fi astfel salvate. Se poate adăuga faptul că și acești boieri aveau un scop diversionist și anume de a abate atenția masselor dela lupta de clasă. Poporul însă s'a răsculat împotriva amândorora, adică atât a exploatorilor interni cât și celor externi.

Diversi boiernași ca Bărbierul N., Binescu Ștefan, Ciupagea, Dumitrache Protopopescu, Costache Ralet îi găsim când în oștirea lui Tudor, când prădând pe cont propriu prin alte regiuni și chiar făcând scăpați pe mulți boieri dați în pază lor.

Prof. S. Știrbu ajunge la concluzia că Tudor își pierde viața din cauza disciplinei de fier pe care voia să o mențină cu orice preț, și din cauza acțiunilor mășave ale lui Udrițchi sau ale agenților englezi, dar cred că nu trebuie să uităm că în primul rând cei mai interesați în pierderea acestuia erau boierii pământeni. Să nu uităm că numai cu câteva zile mai înainte de prinderea lui Tudor la Golești, Băleanu îl vizitase pe Al. Ipsilante la Târgoviște.

Caracterul militar al răscoalei mi se pare exagerat și pentru următoarele motive: răscoala a început în Oltenia, pentru că aici, pe lângă jaful fiscal, exploatarea boierească, prădăciunile turcești, nemulțumirea pandurilor impuși la bir, mai erau dezvoltate și unele elemente burgheze. E suficient să arăt că în Mehedinți numai în anul 1820 s'au ținut 19 iarmaroace în opt localități.

Deci accentuarea începuturilor capitalismului și descompunerea feudalismului au dus la această răscoală. Sarcinile puse de dezvoltarea vieții materiale nu puteau fi îndeplinite decât pe cale revoluționară.

Contradicțiile antagonice între tânăra burghezie în dezvoltare și boierime, cât și între țărănime și boierime, amplificate și prin existența jugului otoman vor răbufni prin răscoala condusă de Tudor Vladimirescu împotriva „tagmei jefuitoarelor”. Concluzia firească ce se impune este că la 1821 a fost o răscoală a poporului și nu o simplă răscoală militară

I. BACIU (Orașul Stalin) :

Reprezentând filiala „Societății istorice și filologice” din Orașul Stalin, exprim adânc simțurile mulțumiri pentru deosebita cinste de a fi invitați în această sesiune a acestui înalt for științific.

Față de raportul prezentat, îmi permit să observ următoarele: planul de cercetări științifice pe anul 1954 nu conține nici o problemă legată de trecutul bogat al orașului și raionului Stalin.

Epoca comunei primitive a orașului și a raionului n'a fost tratată încă în mod organizat. Istoria orașului și a raionului zace îngropată în cele opt volume de cronici, strânse sub titlul „Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt” (Izvoare pentru istoria orașului Brașov), sau în volumele „Țara Bârsei” și „Brașovul”.

Foarte puțini cercetători s'au ocupat însă în concepția materialismului istoric, de variatele probleme ale acestui oraș, situat la întretăiere de drumuri, cu relațiile sale economice, culturale și politice cu Țările Române.

Istoricul industriei acestui oraș, cu întreprinderi de peste 100 de ani, ca „Partizanul Roșu”, își așteaptă încă cercetătorii.

Activitatea tiparniței care are un trecut de peste 400 de ani — unde, printre alții și-a tipărit cărțile Coresi — este necunoscută.

În numele filialei „Societății de științe istorice și filologice” a Orașului Stalin, rog Academia Republicii Populare Române să ne acorde întregul său sprijin în activitatea ce dorim să desfășurăm.

Nădăjduesc că tovarășii istorici din Orașul Stalin vor porni de aici înainte la o muncă mai spornică.

Pentru realizarea acesteia însă avem nevoie de permanenta Dvs. atențiune.

V. POPOVICI (Iași) :

Sesiunea Secțiunii a V-a a fost o impunătoare manifestare a științei istorice din țara noastră, un bilanț cu bogate realizări, rezultatul unei munci îndârjite dusă pentru promovarea activității științifice în domeniul istoriei.

Pentru prima dată în această sală, zeci de tineri cercetători au putut să-și prezinte rezultatele la care au ajuns în diferite probleme de istorie.

S'a putut ajunge la aceste realizări datorită sprijinului dat de partid și guvern, care au asigurat toate condițiile necesare pentru buna desfășurare a activității științifice.

Știința istorică Sovietică este un permanent îndrumător în munca pe care o ducem în alcătuirea unei istorii științifice a patriei noastre.

Dar, așa cum s'a arătat în raportul Secțiunii a V-a a Academiei R.P.R., în activitatea institutelor au fost și unele lipsuri.

Secția de istorie a Institutului de Istorie și Filologie din Iași a avut o serie de lipsuri în activitatea desfășurată în anul 1953 — care au fost arătate în raportul anual — iar prin numărul comunicărilor prezentate în această sesiune, nu se poate spune că Secția de Istorie-Iași a contribuit prea mult la succesul acestei sesiuni.

Este drept, la noi mai sunt încă greutăți — pe care nu le-am învins, vinovați de aceasta suntem și noi — suntem foarte puțini la număr. Totuși chiar în aceste condiții, noi putem să ne prezentăm mai bine. Care este cauza acestei deficiențe?

Noi n'am acordat toată importanța, n'am făcut tot ce se putea face ca să ne pregătim bine pentru această sesiune.

În urma analizei muncii Secției de Istorie-Iași în cadrul Secțiunii a V-a ne-am îndreptat toată atenția pentru unele rămăneri în urmă în munca sectorului de istorie modernă și contemporană — și am lăsat pe planul al doilea pregătirea pentru această sesiune.

Trebue să subliniem că în această direcție, n'a fost un bun exemplu faptul că tocmai, eu, am terminat comunicarea după ultimul termen acordat.

Acest lucru, noi îl vom ține minte și vom căuta să învățăm din aceste greșeli.

În anul 1954 vom arăta că, în urma criticii juste care ni s'a făcut, am înțeles să ducem lupta pentru a lichida lipsurile și vom aduce astfel o contribuție serioasă la dezvoltarea științei istorice în patria noastră.

I. IONAȘCU :

Am citit comunicarea scrisă aparținând colectivului care a săpat la *Curtea Veche* (piața de flori) din București și am rămas surprins de faptul că nu se vorbește, când se tratează începuturile feudalismului, nimic de Cetatea Dâmboviței și de identificarea ei cu cetatea București care apare documentar în anul 1459, în domnia lui Vlad Țepeș, trecându-se direct la Mircea Ciobanul, ctitorul bisericii domnești de la Curtea Veche, pe la anul 1550.

Aproape toți cercetătorii care s'au ocupat de trecutul orașului București au fost de acord în identificarea Cetății Dâmbovița cu orașul București. Dacă identificarea este în general admisă, atunci așezarea este atestată documentar încă din anul 1368, în zilele lui Vlaicu Vodă, și ca atare peste mai puțin de două decenii, Capitala va împlini 600 de ani de existență, ca fortăreață și oraș.

„Cetatea București“ apare sub acest nume prima oară într'un document de la Țepeș, dat la 20 Septembrie 1459, dar tot el dă și acte din „Cetatea râului Dâmbovița“, ceea ce dovedește că cele două denumiri erau în luptă. Aceasta se termină în favoarea denumirii „București“, căci în vremea lui Radu cel Frumos, succesorul la domnie (1462—1474), nu mai apărea „Cetatea Dâmbovița“, ci numai „București“. În domnia lui Laiotă Basarab (1474—1476), pornesc din cancelaria acestui domn răvașe către brașoveni, vestindu-i că „...a sosit un cupeț (neguțător) turc cu marfă bună și multă și este un bun prieten al domniei mele, ba cel mai bun prieten al domniei mele“ și oricine va vrea să cumpere marfă „...să-și trimită omul, ca să prețuiască și să se tocmească cu turcul *în Cetate în București*“. Actul nu-i datat și editorii l-au considerat fie al lui Laiotă Basarab, fie al lui Neagoe Basarab, căci nu apare în titlu decât numele „Băsarab“, dar din analiza conținutului celorlalte documente, cred că e vorba de Laiotă, nu de Neagoe Basarab (1512—1521).

Dacă la 15 ani după apariția denumirii „cetatea București“, găsim aici antrepozite mari de mărfuri, înseamnă că așezarea nu era numai cetate și reședință domnească, ci și un centru orășenesc important, cu meșteșugari și negustori. Și acest centru nu s'a format într'un timp scurt, ci treptat. Cred că în preajma „cetății“ a existat un sat de agricultori, care s'au desprins încet de agricultură, îmbrățișând meșteșugurile ale căror produse erau cerute la Curte, apoi în târg.

Ceea ce trebuie să stabilească săpăturile este locul unde s'a ridicat „cetatea Dâmbovița“, în perimetrul orașului; cum s'a construit, din ce materiale și cum trăia populația din jurul ei din „posadă“. Pe considerații de ordin strategic (o înălțime dominantă lângă drumul spre Giurgiu, ce trebuia bine apărat de incursiuni turcești) și de filiație (Alexăndru II, ctitorul mănăstirii sf. Troiță-Radu Vodă, fiind strănepotul lui Vlad Țepeș) consider că vechea cetate a Dâmboviței a putut fi pe colina dela Radu Vodă. Săpăturile din vara 1953 n'au confirmat părerea mea, dar nici n'au eliminat-o, ele nefiind terminate.

Dar presupunând că săpăturile arheologice dela Radu Vodă nu vor atesta existența unei cetăți aici în secolele XIV—XV, nu înseamnă că ea nu a ființat în hotarul orașului București, care hotar purta încă la 1620 numele de „moșia Dâmbovița“ (în turcă: „Dâmbovița“, desigur) și în conse-

cință istoricii și arheologii din sectoarele șantierului București trebuie să urmărească atent problema „cetății”. Toate înălțimile de lângă Dâmbovița bucureșteană (în special cea dela Patriarhie) trebuie sondate. Pe lângă aceasta, întreg materialul documentar și narativ trebuie cunoscut bine de colective și confruntat cu cel arheologic. Iar colectivele trebuie să aibă în componența lor studenți ce se specializează în istoria medievală, nu ca până acum, când constatăm că studenții ce au săpat la București, fiind designați de arheologi ca atașați de studiul comunei primitive și al sclavagismului, nu se dedică cercetărilor privind feudalismul.

V. MACIU :

Privită în ansamblu, această sesiune impresionează prin numărul mare al comunicărilor prezentate și discutate, precum și printr'o participare numeroasă a tinerilor istorici. Numeroase probleme ale istoriei țării noastre au fost examinate din punctul de vedere al concepției materialist-dialectice a istoriei. O serie de comunicări, cum sunt cele referitoare la situația iobagilor din Transilvania în secolul al XVIII-lea sau la aceea a manufacturilor, pun în discuție aspecte ale dezvoltării societății din țara noastră, cu totul neglijate de istoriografia burgheză.

Participarea tinerilor istorici la lucrările sesiunii, prin comunicări și discuții, dă un imbold deosebit noilor cadre de istorici la dezvoltarea științelor istorice. O inovație este invitarea la lucrările sesiunii a unui număr de reprezentanți, din București și provincie, ai Societății de Științe istorice și filologice, mijloc prin care cercul celor care trebuie să aprofundeze metodic diferitele probleme ale istoriei țării noastre se poate lărgi considerabil. Numai antrenând temeinic în munca științifică creatoare masa cadrelor ce predau istoria în școlile de grad mediu, tânăra noastră știință istorică va putea căpăta amploarea, care s'o facă să rodească în mințile sutelor de mii de tineri noile cuceriri științifice.

Am cercetat mai de aproape comunicările, ce-și pun probleme în legătură cu destrămarea feudalismului și apariția capitalismului pe teritoriul țării noastre, printre care comunicarea tov. Ion Neacșu, care poartă titlul „Oastea pandurilor condusă de Tudor Vladimirescu în răscoala dela 1821”.

În comunicarea sa este valoroasă expunerea procesului de organizare militară a Adunării norodului, a planului strategic al lui Tudor Vladimirescu și, în special, prezentarea, pe baza unor îndelungate și laborioase cercetări, a listei cu numele cunoscute ale pandurilor și căpeteniilor care au participat la răscoala din 1821 sub conducerea lui Tudor Vladimirescu, cu indicația componenței www.dacoromania.ro și a funcțiilor lor. Prin această parte

a sa, comunicarea toș Neacșu va fi de un ajutor deosebit noilor cercetători ai evenimentelor din anul 1821.

O problemă care n'a fost pusă în discuție direct, deși e o problemă majoră, dar la care s'a făcut aluzie în câteva comunicări, este aceea a specificului destrămării relațiilor feudale în țările dela răsărit de Elba și în special în țara noastră. La noi, pe măsură ce se apropie sfârșitul modului de producție feudal, exploatarea feudală crește și renta în muncă precumpănește cu mult renta în bani. Această împrejurare i-a făcut pe unii medievști să susțină că în Moldova și Țara Românească, feudalitatea, ca atare, s'a întărit la începutul secolului al XIX-lea. În sprijinul acestei susțineri a lor ei au adus cunoscută caracterizare făcută de Karl Marx¹, Regulamentului Organic — codicele muncii de clacă, fără să studieze mai atent prima parte a subcapitolului intitulat „Goana după supramuncă. Fabricant și boier“, în care se discută tocmai această problemă.

În primul rând, Karl Marx arată destul de clar aici că goana după supramuncă e caracteristică *numai* acelei formațiuni economice a societății în care precumpănește *valoarea de schimb* nu *valoarea de întrebuințare* a produsului, deoarece în formațiunea economico-socială în care precumpănește *valoarea de întrebuințare* a produsului „...supramunca este limitată printr'un cerc mai restrâns sau mai larg de trebuințe, fără însă ca din caracterul producției însăși să rezulte o *nevoie nelimitată de supramuncă*“². *Dimpotrivă, goana după supramuncă* e menită să producă *plusvaloarea*, fie că ea se ducea de către fabricantul englez sau de boierul român.

Așa dar, boierul român dela începutul secolului al XIX-lea și în special din timpul domniilor regulamentare, deși se folosea în goana lui după supramuncă de codicele muncii clăcășești, devenea tot mai mult exploatare capitalist. Cred că se poate spune că feudalitatea se întărea prin Regulamentul Organic, când ea era în descompunere și unii reprezentanți ai ei se trudeau să găsească cea mai favorabilă și *nepericuloasă* cale pentru ei, goanei lor după supramuncă, așa cum s'a dovedit după reforma agrară din 1864.

În al doilea rând, Karl Marx dă și explicația originii în țările cu formațiuni economico-sociale inferioare capitalismului, a goanei după supramuncă. „Aceste țări au fost cointeresate în piața mondială, „dominată de modul de producție capitalist și care face ca vânzarea în străinătate a produselor lor să devină interesul predominant...“³. În felul acesta, economia Țărilor Române în prima parte a secolului al XIX-lea nu mai este feudală decât parțial.

¹ K. Marx, Capitalul. Ed. P.M.R., 1948, v. I, p. 233.

² Ibidem, p. 231.

³ Ibidem.

O cercetare mai adâncă a acestei probleme poate duce la concluzii interesante și pentru alte aspecte ale procesului istoric discutat.

G.H. ȚUȚUI :

În legătură cu comunicările făcute în cadrul acestei sesiuni și cu planul de lucru pe anul 1954 al Secțiunii a V-a a Academiei R.P.R., voi ridica două probleme care au fost slab tratate în comunicări. Este vorba de necesitatea unor lucrări, care să trateze mai mult despre lupta comună a masselor populare din patria noastră, cu masele populare din țări vecine prietene ca de pildă R.P. Ungară și R.P. Bulgaria. Necesitatea unor asemenea lucrări se resimte din ce în ce mai mult.

Intocmirea unor asemenea lucrări este necesară în primul rând pentru lămurirea mai temeinică a unor momente însemnate din lupta poporului nostru, împotriva exploatatorilor interni și a cotropitorilor străini. În al doilea rând, lucrările despre această problemă întocmite de pe poziții științifice, marxist-leniniste, sunt deosebit de necesare pentru educarea oamenilor muncii în spiritul frăției între popoare, al patriotismului socialist. Aceste lucrări ar constitui un instrument însemnat în lupta împotriva rămășițelor educației nefaste naționalist-șovine desfășurată în masele populare de către burghezie și moșierime.

În istoria patriei noastre există — fără a mai vorbi de Rusia — numeroase momente importante în care lupta masselor populare din țara noastră se împletește strâns cu lupta masselor populare din țările vecine, R.P. Ungară și R.P. Bulgaria. Putem aminti, ca exemple, luptele sociale din secolul al XVI-lea (răscoala țăranilor iobagi condusă de Gh. Doja), luptele sociale din secolul al XVIII-lea, lupta înfrățită a populației din Ungaria și Transilvania în revoluția ungară din 1918 și din 1919 etc. Putem de asemenea aminti luptele comune româno-bulgare contra jugului otoman și româno-ungare contra jugului habsburgic ș.a.m.d.

Propun ca, în planul de lucrări pe anul 1954, să fie prevăzută efectuarea unor asemenea lucrări și traducerea unor lucrări de acest fel publicate în R.P. Ungară și în R.P. Bulgaria.

În al doilea rând, trebuie relevat faptul, că în lucrările de istorie publicate până acum, în comunicările făcute la această sesiune, cât și în planul de lucru al Secțiunii a V-a a Academiei R.P.R. nu se acordă importanța cuvenită problemelor de politică externă.

În momentul actual, când popoarele cer din ce în ce mai hotărît reglementarea pe cale pașnică, pe cale de tratative între statele interesate, a problemelor internaționale litigioase, cunoașterea problemelor de politică externă capătă o importanță deosebită. Masele din ce în ce mai largi de

oameni ai muncii, activiști, studenți etc. simt nevoia de a fi înarmați cu cunoașterea profundă a politicii externe a statului nostru democrat popular, politică de apărare a păcii și a independenței naționale. Legat de aceasta se pune problema demascării politicii externe a regimului burghezo-moșieresc etc.

Cunoașterea politicii externe a României este necesară nu numai pentru a demasca cârdășia burgheziei și moșierimii române cu imperia-liștii apuseni în vederea exploatării poporului român și a jefuirii bogățiilor țării, ci și pentru a înțelege mai bine politica internă reacționară a burghe-ziei și moșierimii române, știut fiind că politica internă și externă a unui stat nu pot fi despărțite. Cunoscând mai bine trecutul istoric, noi putem înțelege mai ușor problemele actuale, putem vedea mai clar perspectivele luminoase ale viitorului.

Este necesar de asemenea să cunoaștem lupta masselor populare din patria noastră pentru o politică externă justă, lupta clasei muncitoare pentru apărarea independenței naționale, a păcii și pentru prietenie cu Uniunea Sovietică.

Întocmirea unor lucrări despre politica externă a României despre diferitele alianțe, acorduri, pacte și înțelegeri în care s'a angajat România burghezo-moșierească, pot servi la educarea masselor populare în spiritul patriotismului socialist, a vigilenței revoluționare, a urii față de impe-rialiști.

Cunoașterea problemelor politicii externe va ușura înțelegerea ca-racterului antiimperialist al revoluției democrat-populare din țara noastră.

Am ridicat aceste probleme deoarece în această direcție s'a lucrat puțin, materialul publicat până în prezent este insuficient și nu corespunde cerințelor, iar materialul documentar este greu accesibil pentru cei ce se interesează de aceste probleme.

Pentru aceasta propun :

— Să se studieze posibilitatea formării în cadrul Institutului de Istorie al Academiei R.P.R. a unui colectiv care să întocmească o lucrare despre „Istoria Politicii externe a R.P.R.“.

— Să se prevadă în planul de lucru pe 1954 elaborarea unui număr mai mare de lucrări cu privire la politica externă a R.P.R.

Legat de aceasta se pune problema cunoașterii mai temeinice a poli-ticii externe a Uniunii Sovietice, a documentelor sovietice publicate. Această necesitate rezultă și din faptul că unele lucrări de politică externă publi-cate până acum, ca de pildă articolul tov. Eliza Campus dovedesc o insu-ficientă cunoaștere a acestor probleme.

Propun ca pe lângă Institutul de Istorie al Academiei R.P.R. în cadrul

acțiunii de ridicare a nivelului profesional al cadrelor de istorici să se organizeze un ciclu de conferințe cu privire la istoria relațiilor internaționale, la politica externă a Uniunii Sovietice. Aceste conferințe legate de politica externă a țării noastre vor ajuta mult. În legătură cu cele arătate mai sus și colectivul de istorie dela Institutul de relații internaționale are o lipsă serioasă. Noi nu am participat aproape deloc la activitatea Secțiunii a V-a și astfel nu am contribuit la rezolvarea acestor probleme.

C. ȘERBAN :

Cu prilejul lucrărilor acestei sesiuni a Secțiunii a V-a a Academiei R.P.R., tov. L. Lehr a prezentat o lucrare care se ocupă cu dezvoltarea economică a orașelor din Țara Românească în anii 1501—1650, al cărui rezumat l-ați auzit în ședința de Marți dimineața. Tov. L. Lehr a folosit ca material documentar pe cel editat de Editura Academiei R.P.R. în colecția „Documente privind istoria României”, (seria B. Țara Românească sec. XVI și XVII) și, înafară de aceasta unele materiale inedite. Fiind prima încercare de a prezenta în mod științific unele aspecte ale dezvoltării economice a orașelor din Țara Românească între 1501—1650, lucrarea tov. L. Lehr merită o atenție deosebită din partea cercetătorilor istorici care se ocupă cu asemenea probleme. Tov. L. Lehr arată în lucrare că erau în această perioadă 21 de orașe (și târguri adăugăm noi) unele în formare, altele în dezvoltare iar ultima categorie în decădere. Din fiecare categorie sunt citate numai câteva, în total șapte, iar restul sunt trecute sub cuvântul etc. În restul lucrării nu mai apar celelalte. Tocmai tov. L. Lehr care a cercetat documentele acestei perioade este indicat să înșire toate aceste orașe și târguri¹. Dar nu numai atât: Tov. L. Lehr putea, și trebuia chiar să prezinte pentru fiecare condițiile istorice care au determinat și care au favorizat formarea orașelor în Țara Românească. Istoricii sovietici B. B. Veselovski, B. B. Kafengaus, M. N. Tihomirov, N. V. Piatiseva, L. S. Gordonov, D. E. Arhin, studiind problema formării și dezvoltării orașelor în feudalism au arătat întotdeauna că, condițiile istorice de formarea orașelor au fost foarte variate².

De aceea socotesc că primele concluzii obținute de tov. L. Lehr cu privire la componența socială a orașelor în Țara Românească între anii 1501—1650 nu sunt atât de convingătoare deoarece ele caută să generalizeze faptele istorice constatate numai în urma studierii actelor cu pri-

¹ L. Lehr, Despre dezvoltarea economică a orașelor din Țara Românească în anii 1501—1650, p. 63.

² Marea Enciclopedie sovietică, vol. 10, p. 100. www.dacoromanica.ro

vire la orașele București și Târgoviște. Sau dacă am cerceta și documentele din celelalte 12 orașe, din Țara Românească, concluziile ar fi aceleași?

Tov. L. Lehr n'a ținut seamă, în lucrare, de faptul că în cursul a 150 de ani din Istoria Țării Românești — 1501—1650 — s'au desfășurat evenimente care au contribuit la transformarea social-economică, care au modificat uneori structura administrativă și politică a orașelor și târgurilor: lupta împotriva jugului otoman, lupta pentru crearea statului centralizat, procesul de fărâmițare feudală, frământări și răscoale țărănești, frământări orășenești.

Iată una din cauzele formării de noi orașe și târguri, de dezvoltare continuă a unor orașe și târguri, de decădere a altora.

Orașul și târgul, ca izvor de venituri pentru domnie, n'a fost prezentat în lucrarea tov. L. Lehr. Inafară de producerea de marfă la comandă sau pentru piață, de vânzarea ei, de favorizare a tranzitului, orașul și târgul în epoca feudală mai are și o funcție economică, și anume, constituie un izvor de venituri pentru domnie. Pentru împlinirea birului și haraciului, puterea centrală impune orașului și târgului sume mari de bani: la zaharea, la salahori, direct proporțională cu întinderea sa teritorială, cu numărul de locuitori, cu al imobilelor: case, prăvălii, pivnițe și instalații meșteșugărești, cu poziția sa în sistemul administrativ politic al țării. Domnia dispune de vama târgului și orașului pe care o acordă cui vrea. Domnia acordă privilegiile boierilor, mănăstirilor și târgoveților, vânzări și cumpărări de ocine, pivnițe, case, prăvălii. Ele sunt garantate inițial în mod teoretic de puterea centrală. Mai târziu, când veniturile târgului și orașului cresc, puterea centrală în mod abuziv anulează dreptul de proprietate particulară a târgoveților în hotarul târgului, prin acordarea hotarului târgului unei terțe persoane privilegiate. Atunci răbufnesc, pe neașteptate frământările orășenești și chiar răscoalele orășenești îndreptate împotriva clasei dominante. O altă chestiune care ar trebui adâncită este problema exploatării satului de către oraș, care în lucrarea tov. L. Lehr este amintită numai ca o formulare fără a fi exemplificată cu material documentar¹.

„Marx și Engels au arătat încă în „Ideologia germană“ că contradicția dintre oraș și sat a luat naștere și s'a adâncit odată cu apariția și dezvoltarea societății împărțite în clase antagoniste“². Așa dar nu este un fenomen întâlnit în special în epoca feudală. Exploatarea satului de către oraș nu trebuie privită numai în sensul deprecierei prețurilor mărfurilor, aduse de către țărani la oraș, ci și în exproprierea țărănimii și rui-

¹ L. Lehr, Despre dezvoltarea economică a orașelor din Țara Românească în anii 1501—1650, p. 26.

² E. Carnaurova, Despre lichidarea deosebirii esențiale dintre oraș și sat. Ed. pentru literatură politică, 1953, p. 5—6.

narea majorității populației rurale în întregul mers al dezvoltării uneltelor de producție, a comerțului, a cămătăriei.

Cu o deosebită atenție am parcurs lucrarea tov. S. Vianu care se ocupă cu problema descompunerii feudalismului în Țările Române.

Concluziile tov. S. Vianu sunt: „Puternicile relații feudale împiedecau dezvoltarea forțelor de producție; neconcordanța între caracterul lor era vizibilă. Creșterea neconcordanței relațiilor de producție cu caracterul forțelor de producție a apărut în ascuțirea luptei de clasă și la urma urmelor au dus la îndepărtarea pe cale revoluționară a orânduirii feudale“. Cu câteva rânduri mai sus, autorul afirmă: în această etapă, odată cu creșterea producției de marfă, apar elementele noului și anume transformarea producției simple de marfă în producție capitalistă. Aplicarea muncii salariate se răspândește treptat în muncile sezoniere și pe marile latifundii moșierești“.

Materialul documentar interpretat este format din registrele de cheltuielă ale moșiilor marelui logofăt Răducanu Roset din ținuturile Sucevei, Dorohoi, Vaslui, Putna, Bacău din anii 1798—1812.

Cercetând procesul de producție și mai ales relațiile de producție din întreprinderile manufacturiere din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, tov. S. Vianu asigură că asemenea manufacturi au un caracter vădit feudal.

Așa dar tov. S. Vianu asigură că munca salariată din sectorul agricol a favorizat și a grăbit apariția noului, a relațiilor capitaliste în epoca feudală.

Această concluzie vine însă în contradicție cu cercetările lui Marx și Engels care urmărind și analizând începuturile îndepărtate ale relațiilor de producție capitaliste au studiat condițiile de exploatare ale muncitorilor din primele ateliere și manufacturi unde forța de muncă apare pe piață ca o marfă care era cumpărată de capitaliști și exploatată în procesul de producție.

În condițiile dezvoltării forțelor de producție se știe că în perioada de trecere de la feudalism la capitalism agricultura rămâne cu mult în urma industriei. De aceea, eu sunt convins că în problema trecerii de la feudalism la capitalism în Țările Române, noul apare mai întâi în sectorul industrial și apoi în cel agricol — și iată care sunt aceste motive:

Tov. S. Vianu a studiat relațiile de producție ale întreprinderii manufacturiere de postav de la Pociovaliște și de la București și a constatat existența muncii salariate, parțial, totuși rămâne convins că această între-

prindere manufacturieră are un caracter vădit feudal. De asemenea tov. S. Vianu afirmă că la sfârșitul secolului al XVIII-lea, capitalul constant investit în înființarea de întreprinderi manufacturiere este și de natura negustorească.

În 1952 am studiat puțin relațiile de producție existente la manufactura de postav dela Pociovaliște și dela București¹, am ajuns la concluzia că aceste relații sunt mixte, feudalo-capitaliste, de trecere dela relații feudale la cele capitaliste. Cu alte cuvinte producția de marfă din această întreprindere manufacturieră „...a existat sub feudalism și l-a deservit totuși, a pregătit unele condiții pentru producția capitalistă și nu a dus la capitalism”². Tot atunci am constatat că manufacturile negustorești erau din ce în ce mai numeroase.

Cercetările din anul acesta mi-au permis să confirm date noi asupra acestei teze.

În primul rând am constatat că *toate* întreprinderile manufacturiere de sticlă din Moldova din secolul al XVIII-lea sunt negustorești. Sunt patru: cea din Gălugan (Bacău), din 1740—1741, cea dela Vătijeni (Hârlău) din 1772, cea dela Seleni (Hârlău) 1786 și cea din ținutul Romanului din 1798—1802.

Studiind cu amănunțime un registru de cheltuială al întreprinderii manufacturiere de sticlă din ținutul Romanului am constatat că patronii — o asociație — sunt negustori, că mijloacele de producție erau proprietatea acestora, că forța de muncă apărea pe piață ca o marfă „care poate fi cumpărată de capitalist și exploatată în procesul de producție”³. Salariul unui meșter este de 250—350 lei anual, al unui lucrător 30 lei anual iar salariile calfelor sunt mai mici. Totuși aceste concluzii n’au fost suficiente pentru a mă convinge că e vorba de o întreprindere manufacturieră de tip capitalist întru cât în Moldova, în secolul al XVIII-lea „...nu există sistemul de exploatare de către capitaliști a muncitorilor salariați”⁴.

Datele constatate la această întreprindere manufacturieră erau mult mai complete, dintr’un anumit punct de vedere, decât acelea dela întreprinderea manufacturieră de postav dela Pociovaliște și dela București. Cu toate acestea și această manufactură nu poate avea un caracter capitalist dar nici unul vădit feudal, cum afirma tov. S. Vianu, ci tipul manufacturii de tranziție cu relații mixte feudalo-capitaliste.

Criza acestui tip de manufactură se datorește în cea mai mare parte persistenței îndelungate a jugului otoman asupra forțelor noastre econo-

¹ « Studii », 1952, Nr. 3.

² I. Stalin, Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S., Ed. pentru literatură politică, 1952, p. 17.

³ I. Stalin, op. cit., p. 16.

⁴ Ibidem.

mice, concurenței puternice a capitalului străin, a concurenței mărfurilor străine care inundau piața noastră internă la sfârșitul secolului al XVIII-lea, la adăpostul „binefăcătoarelor“ capitulații abordate de Poarta burgheziilor europene, pe care „nevoia de debușuri din ce în ce mai largi pentru produsele ei“ o gonia „pe tot întinsul globului pământesc“¹.

Această principală frână a dezvoltării întreprinderilor manufacturiere din țara noastră a favorizat în schimb, specializarea neobișnuit de multiplă a meșteșugarilor, spre sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Numai îndepărtarea monopolului turcesc prin hotărârile păcii dela Adrianopole, a creat condițiile istorice favorabile creșterii întreprinderilor manufacturiere de tip capitalist, care au permis în foarte scurt timp trecerea la revoluție industrială în țara noastră, la jumătatea secolului al XIX-lea.

S. IANCOVICI :

Comunicarea Prof. S. Știrbu, „Cu privire la legăturile între răscoala din anul 1821 și mișcările de eliberare din țările vecine“ — pune o problemă foarte importantă, în bună măsură neglijată până acum.

Intr'adevăr, noi nu trebuie să tratăm istoria patriei noastre izolat de istoria altor popoare, nu trebuie să o separăm cu totul de istoria popoarelor vecine, mai ales când este vorba de perioadele în care aceste popoare au avut de suportat același jug și de înfruntat același dușman. Acesta este cazul, la începutul secolului al XIX-lea, cu popoarele bulgar, român și sârb, care luptă împotriva crotropitorului otoman, cu ajutorul Rusiei, al păturilor sale înaintate, cum sunt în această vreme decembriștii.

În istoriografia sovietică, s'a insistat în ultimii ani asupra necesității de a se înlătura tocmai această lipsă de a trata în mod izolat istoria unui popor sau a unei țări. S'a arătat în mai multe rânduri că este just și necesar a trata istoria diferitelor popoare din U.R.S.S. în legătură cu istoria altor popoare ale Țării Sovietice, și în special cu istoria marelui popor rus, și de asemenea de a trata Istoria U.R.S.S. în legătură cu istoria generală.

Desigur că și în tratarea acestor probleme trebuie să se țină seama de factorul popor și trebuie de asemenea să se meargă la izvoare.

Comunicarea Prof. S. Știrbu, cu titlul arătat mai sus, pornește tocmai dela un izvor, dela un document important, nepublicat până acum. Documentul este analizat cu foarte multă atenție. În schimb, în ceea ce privește observarea factorului popor, avem impresia că aceasta nu s'a făcut în măsura pe care o sugerează titlul comunicării așa cum este formulat.

¹ K. Marx - Fr. Engels, Opere alese, v. I, p. 113

Intr'adevăr, documentul semnat de Iacov Nenadovici, găsit de colectivul care lucrează la Colecția de documente, ridică probleme noi, aruncă o lumină nouă asupra unor întâmplări în legătură cu răscoala și cu relațiile lui Tudor Vladimirescu. Credem însă că nu este suficient a lega datele noi pe care le aduce acest document numai de datele cunoscute din publicații. Este adevărat că în comunicare se urmărește scopul de a analiza numai unele aspecte în legătură cu răscoala și se arată just că o deplină rezolvare a problemelor numeroase privind răscoala va putea veni abia după cercetarea amănunțită a întregului material, mai ales a celui inedit, de către colectivul care are această sarcină în cadrul Institutului de Istorie, precum și de către alți cercetători. Trebuie deci să se meargă la mai multe izvoare deodată.

Documentul din 1823 trebuie pus, credem, în legătură în primul rând cu alte materiale nepublicate. Căci din felul cum s'a încercat valorificarea acestui document, conexându-l numai cu materiale publicate, nu a reieșit legătura dintre răscoala din 1821 și răscoala poporului sârb. Problema a fost redusă la demonstrarea faptului că a fost pregătită o răscoală încă din 1816, problemă desigur de mare importanță, dar care tocmai de aceea trebuie studiată în mod special ca atare și pe baza mai multor documente. Chitanța lui Tudor este semnată în Iunie 1816, iar Kara-Gheorghe ceruse să plece din Rusia în Serbia de îndată ce a auzit că a izbucnit a doua răscoală a Sârbilor, în Aprilie 1815. El și-a amânat plecarea din cauză că răscoala s'a terminat repede și, se pare, după aceasta el a intrat în legătură cu Eteria. Trebuie să se vadă mai bine ce e cu proiectata trecere a lui Kara-Gheorghe pe la Cerneț, în 1816, căci și fiul său împreună cu alte 17 persoane se oprește în 1831 tot la Cerneț și se stabilește acolo, cu toate că nu mai poate fi vorba acum de oarecare pregătiri în vederea vreunei acțiuni¹.

Din comunicare reiese, în oarecare măsură, legătura lui Tudor numai cu unii dintre răsculații sârbi, reiese legătura între membrii Eteriei și decembriști. Lipsește însă prezentarea legăturii cu răscoala ca atare pentru scuturarea jugului otoman. Lipsește legătura cu mișcarea poporului bulgar. Titlul comunicării corespunde de fapt numai unei părți a ei, deoarece părțile cu privire la lupta pentru disciplină, cu privire la uneltirile agenției străine, constituie subiecte diferite.

Există material suficient, edit și inedit, pe baza căruia se poate lărgi problema enunțată în titlul comunicării.

Fără intenția de a rezolva acum această problemă, vom atrage numai atenția asupra câtorva fapte și a câtorva documente.

Credem că documentul analizat de Prof. S. Știrbu ar trebui studiat

¹ Arh. Stat. Buc., Dos. Admin. 453/1831.

în lumina datelor pe care le oferă și alte documente în legătură cu lichidarea moștenirii lui Tudor, la un deceniu după moartea sa. Din dosarul dela 1832 privind această problemă reiese, printre altele, că Macedonski are pretenții pentru 21.903 tl. pe care i-a dat lui Tudor. Vasile Strâmbeanu pretindea și el 3.200 tl. care i s'ar fi luat la Cotroceni în 1821. Acest dosar se completează cu alte două dosare tot în legătură cu moștenirea: unul dela Cerneț, altul dela Tribunalul de Argeș, desigur și cu al treilea dosar dela Arhivele din Craiova. Dar cel mai important dosar este acela dela Logofeția Dreptății cu privire la pretențiile lui Iacov Nenadovici. Documentul dela Academia R.P.R. trebuie pus în legătură cu actele acestui dosar. În 1830, Nenadovici pornește judecată împotriva boierilor valahi pentru a i se restitui suma pe care el a împrumutat-o în 1821 lui Tudor, pe seama boierilor.

În acest dosar sunt menționate o serie de declarații date de Gr. Brâncoveanu, Barbu Văcărescu, Minciachi, Nicolae Chipri, Episcop Ilarion, Alexandru Filipescu ș.a. Cele cinci documente originale pe care și baza Nenadovici pretențiile, el le-ă cerut dela Kisseleff ca să le ducă în Serbia. Reiese din dosar că aceste documente au ajuns la cancelaria lui Kisseleff. Poate că în cercetările viitoare vom constata ce s'a întâmplat până la urmă cu ele.

Dar problema nu se lămurește atât prin aceste acte cât mai ales prin cunoașterea faptelor care arată conțret legătura directă cu răsculații sârbi.

În cuvântarea sa rostită în fața pandurilor la Cotroceni, la 15 Mai 1821, Tudor arată că, în vremea generalului rus Isaiov, a luptat împreună cu Sârbii la Cladova și în Poreci. Ținutul Poreci este departe de Cladova, spre interiorul Serbiei. Acolo, comanda oștirea sârbească Milenco Stoicovici, unul dintre principalii capi ai Sârbilor răsculați. Tot acolo s'a aflat un timp și Haiduc Velco, având ca tovarăș de luptă pe Iordachi Olimpiotul. Astfel Tudor și pandurii lui au cunoscut în de aproape pe mai mulți capi ai răscoalei sârbești, încă din 1807—1808. Alții dintre șefii răsculaților sârbi au stat în Oltenia. În 1810, stau la Burila mai mulți răsculați, printre care și Petar Dobârneaț, unul dintre cei mai de văză „voievozi“, cum li se zicea, precum și Milan Obrenovici, fratele lui Miloș Obrenovici. Toți cei stabiliți la Burila, purtau o intensă corespondență cu Hagii Enuş. Cu el corespundează aproape tot timpul și șefii răscoalei rămași în Serbia, de exemplu Miloș Obrenovici și Mladen Milovanovici, acela care în 1821 ia parte la lupta dela Sculeni. Există și alte momente de legătură mai directă între acești răsculați și oamenii dela noi. Haiduc Velco vine în 1821 la Cerneț, împreună cu o parte din oștirea sa și stă

aici câtva timp. Se pare că un frate al lui Haiduc Velco s'a aflat mai târziu în oștirea lui Tudor.

După înfrângerea răscoalei sârbești la 1813, o bună parte dintre răsculații sarbi, emigrează în Țara Românească unde sunt ajutați în diferite feluri. Bunăoară, Românii îi răscumpărau pe Sârbi dela Turci care îi puneau în vânzare, după cum arată însuși Tudor. Hagi Prodan (Gligorievici) trece în Țara Românească după ce eșuează răscoala de sub conducerea sa în Pojega, la 1814.

Și înainte de 1813, Sârbii răsculați au primit anumite ajutoare. Este important să reținem faptul că în 1809 Kara-Gheorghe s'a adresat, într-o scrisoare, pentru ajutor mitropolitului Ungro-Vlahiei, arătând că și-a asigurat un ajutor bănesc din partea lui Barbu Văcărescu. Constantin Ghica și Ioan Scufa. De asemenea s'au cerut în București oameni „care au știință de ale metalelor“.

Acestea și alte fapte constituie elemente de legătură între răscoala dela 1821 și aceea a Sârbilor. Emigranții care au trecut în Țara Românească și au stat aici, prin însuși prezența lor, și prin contactul direct cu locuitorii, deveneau propagatorii ideilor împotriva tiraniei turcești și feudale. Exemplul lor viu și rezultatul general al luptei lor, desigur că a dat de gândit.

Dar legătura dintre lupta celor două popoare devine și mai concretă prin participarea activă la răscoala condusă de Tudor a unui însemnat număr dintre foștii combatanți din oștirile lui Kara-Gheorghe, Milenco, Stoicovici și Haiduc Velco, cum a fost de exemplu acel popă cu reata lui de Sârbi și Bulgari care a luptat la 1821 în Valea Muierii.

Iată deci unele dintre elementele din care credem că reiese mai concret legătura între mișcările de eliberare a două popoare vecine.

Dacă este vorba de legăturile dintre răscoala din Țara Românească și mișcările de eliberare ale popoarelor vecine, atunci trebuie arătate și legăturile cu poporul vecin bulgar. În această privință există mai puține date și se cunosc puține lucruri. Totuși, materialul existent arată că această legătură există. O cercetare mai adâncă și mai atentă va lămuri și această problemă. Iată de pildă, chiar Aricescu relatează că în 1821 Ipsilanti a fost întâmpinat la Focșani de către Mladen care-i promise concursul a vreo 4.000 Bulgari, dacă el va trece Dunărea. Din unele note reiese că terenul pentru răscoală fusese pregătit în Bulgaria, încă din 1817 de către Bimbașa Sava. O acțiune de pregătire a răscoalei se duce la Șiștov. Dincoace, mișcarea Bulgarilor este pregătită de Hagi Pancu Cristu, care organizează un detașament de Bulgari la Zimnicea. Tudor cunoștea aceste pregătiri și le-a stimulat după cum și pe Ipsilanti l-a îndemnat să treacă Dunărea. Un Bulgar din Țara Românească, originar dela Sliven, scăpând

de moartea care i-a găsit pe ceilalți bulgari participanți la această acțiune, când treceau Dunărea, nu s'a dus la eteriști, ci la pandurii lui Tudor. Știm că în oștirea lui Tudor se aflau și alți Bulgari. Pornind dela aceste elemente, și dela altele, adâncind cunoașterea situației din Bulgaria, cercetând atent materialul bulgăresc, credem că se va putea cunoaște și problema mișcării bulgare, în preajma lui 1821. Credem că în felul acesta problema legăturii cu mișcările de eliberare din țările vecine va fi tratată mai complet.

V. LIVEANU :

Mă voi referi, la unele probleme de istorie modernă și contemporană ridicate în această sesiune. Comunicările la care mă voi referi conțin un material bogat și contribuții originale la rezolvarea unor probleme ale istoriei poporului nostru. Dar ele cuprind și unele teze nejuste, care trebuie criticate.

În comunicările Prof. S. Știrbu, privind răscoalele din 1821, s'a afirmat că răscoala condusă de Tudor Vladimirescu, prin trăsăturile ei fundamentale, se apropie de mișcarea decembriștilor. Se afirmă de către tovarășii sus amintiți, și în special de către Prof. S. Știrbu, că sub înrăurirea influenței decembriștilor, Tudor Vladimirescu a interzis țaranilor să „jefuiască în mod neorganizat pe boieri“, adică să atace în mod individual pe boieri, pe oamenii și bunurile lor. Dar Prof. S. Știrbu nu ține seama că între mișcarea din 1821 din Valahia și mișcarea decembriștă există deosebiri esențiale. Mișcarea decembriștilor, așa cum a subliniat Lenin, a fost o mișcare revoluționară *nobilă*. Revoluționarii nobili decembriști se temeau să atragă masele în mișcări și de aceea considerau armata condusă de ofițeri nobili ca *singura* forță care trebuie să lupte împotriva țarismului. Pentru decembriști, menținerea disciplinei militare era un mijloc de a menține masele în marginile programului progresist, dar limitat de însăși condițiile istorice în care l-au formulat decembriștii.

Spre deosebire de decembriști, care *nu* intenționau să declanșeze un război țărănesc, Tudor Vladimirescu și ceilalți conducători ai răscoalei din 1821 au declanșuit, sprijinit și încurajat războiul țărănesc. Proclamația dela Padeș chema țaranii să jertfească „averile cele rău agonisite ale tiranilor boieri“, care se împotriveau mișcării și țaranii au ascultat de acest îndemn. Unele documente publicate în legătură cu situația agrară a Olteniei, în preajma și în cursul anului 1821, arată că țaranii au atacat și distrus conacele boierești, au încetat de a mai da plată cu dijmă, au intrat în pământurile boierești; țaranii au încetat de a mai plăti birurile. Documentele publicate arată că atunci când unii boieri olteni au cerut panduri pentru a-i feri de jafurile țărănești, ei au fost întâmpinați cu un refuz

categoric. De altfel, documentul găsit de tov. I. Neacșu, cuprinde tocmai o listă a căpeteniilor de panduri, a căpeteniilor „armatei“ lui Tudor, care au participat la jafuri, desigur, fără a fi pedepsiți de Tudor. Capeteniile de arnăuți care au participat la faimoasa atașare a boierilor dela Benești au fost executați numai după ce au jefuit o biserică din Slatina. Tudor Vladimirescu, așa cum se vede din proclamația dela Padeș și chiar din cea citată de Prof. S. Știrbu, interzicea numai jefuirea țăranilor și negustorilor, dar nu „jefuirea“ averilor rău agonisite ale boierilor. *Principalul* în răscoala din 1821 a fost *nu* marșul câtorva mii de panduri din Oltenia la București, așa cum susține tov. I. Neacșu și Prof. S. Știrbu. *Principalul* în răscoala din 1821, a fost participarea la mișcare a masselor largi, participare care sub imboldul marșului oastei lui Tudor a luat în primul rând forma *războiului țărănesc* și tocmai în aceasta a constatat însemnătatea și forța mișcării.

Spre deosebire de aceasta, principalul în mișcarea decembristă a constatat în complotul militar și tocmai de aici au izvorât slăbiciunile ei; neținând seama de deosebirile esențiale dintre mișcarea decembristă și mișcarea din 1821 din Valahia, Prof. S. Știrbu forțează lucrurile, interpretează în mod arbitrar faptele și ajunge să susțină unele teze ale istoriografiei burgheze, care încearcă să calomnieze pe Tudor Vladimirescu. Prof. S. Știrbu afirmă de pildă, în comunicarea sa, că „nu încapе îndoială, că țărănimea setoasă de răzburare, n'a putut să înțeleagă nici ea măsurile lui Tudor“. Aceasta este de fapt o reluare într'o formă atenuată a tezei istoriografiei burgheze, asupra contradicției dintre obiectivele pe care le urmărea Tudor Vladimirescu și obiectivele pe care le urmărea țărănimea. Teza Prof. S. Știrbu aduce apă la moară teoriilor antiștiințifice, care încearcă să-l prezinte pe Tudor Vladimirescu ca pe un fel de „protector“ al boierilor, teză pe care autorul și-a propus s'o combată. De asemenea trebuie să arătăm că teza Prof. S. Știrbu, după care Iordache Olimpiotul și arnăuții ar fi fost exponenți ai lumpenproletariatului nu este documentată.

Se știe că o mare parte din arnăuți și chiar Iordache Olimpiotul, se ocupau cu comerțul și însuși Prof. S. Știrbu sublinia acest fapt într'un articol publicat în revista „Studii“¹. După părerea mea, în comunicarea prezentată în această sesiune, Prof. S. Știrbu nu a adus argumente care să desmintă cele susținute cu privire la arnăuți în articolul publicat în revista „Studii“. Menționăm că această critică asupra tezelor prezentate de Prof. S. Știrbu, am expus-o și în discuțiile care au avut loc în cadrul Institutului de Istorie al Academiei R.P.R. din București, cu prilejul unei comunicări a Prof. S. Știrbu. De asemenea trebuie arătat că, recunoașterea

¹ « Studii », 1951, Nr. 1. www.dacoromanica.ro

deosebirilor fundamentale dintre răscoala din 1821 și mișcarea decembristă, nu exclude existența unor legături între ele.

Lenin a subliniat că decembriștii, revoluționari nobili, au contribuit la trezirea și educarea unei generații de revoluționari, răsăriți, ieșiți din straturile de jos ale poporului. Activitatea decembriștilor a putut încuraja și trezi la acțiune și pe revoluționarii ieșiți din straturile de jos ale poporului nostru, așa cum au fost luptătorii dela 1821.

A doua problemă la care vreau să mă refer, este aceea a atitudinii partidelor burghezo-moșierești, în perioada primului război mondial. Atât în comunicările Prof. L. Bányai și T. Bugnariu, cât și în comunicarea Conf. I. Gheorghiu, se afirmă că gruparea condusă de Marghiloman, era „filo-germană”. Această caracterizare este insuficientă, și poate duce la confuzii. În realitate, gruparea lui Marghiloman, acționa în strânsă înțelegere cu gruparea liberală brătienistă „filo-antantistă” și a sprijinit în secret, participarea României în războiul imperialist, alături de Antantă, chiar și în timpul războiului. Gruparea lui Marghiloman, pe baza unei înțelegeri secrete cu Brătianu și Hohenzollernii, s'a menținut ca o rezervă a burgheziei pentru cazul victoriei puterilor centrale (despre această problemă am vorbit mai pe larg în comunicarea prezentată în această sesiune).

În Martie 1918, însuși Brătianu și Ferdinand, cu aprobarea Legăției franceze din Iași, au chemat pe Marghiloman la guvern.

În timpul în care a fost la guvern și în ciuda unor pseudo-procese intentate unor foști miniștri brătienști, Marghiloman a păstrat legăturile de colaborare cu Brătianu, principalul exponent al politicii filo-antantiste.

Gruparea lui Marghiloman și gruparea liberală brătienistă nu au acționat fățiș, ci în secret, pe o linie politică comună, tinzând la asigurarea unei prăzi cât mai bogate, pentru burghezia și moșierimea română, prin înfeudarea țării noastre, unei sau alteia dintre marile puteri imperialiste. Cele două principale grupări politice, burghezo-moșierești, au sprijinit *amândouă* înfeudarea României, imperialiștilor Antantei în vara anului 1916, apoi imperialiștilor germani, începând din Decembrie 1917, apoi din nou imperialiștilor Antantei, când șansele victoriei s'au înclinat din nou, de partea acestora din urmă.

În încheiere, mă voi referi la criticile aduse de către Prof. S. Știrbu comunicării pe care am prezentat-o în această sesiune.

În această comunicare, eu am susținut că în Decembrie 1917, cercurile conducătoare burghezo-moșierești au încheiat armistițiul dela Focșani, cu scopul de a deschide calea pentru încheierea păcii separate cu puterile centrale. Încheind armistițiul, clasele exploatoare urmăreau să înfeudeze România, imperialiștilor germani, pentru a obține sprijinul militarismului prusac, în vederea luptei împotriva tinerei puteri sovie-

tice și a mișcării revoluționare din țara noastră. Urmărind să se coali-zeze cu imperialismul german, împotriva revoluției din Octombrie, guvernul român acționa de comun acord cu generalii țariști din Moldova, care aveau strânse legături cu Rada Ucraineană contrarevoluționară. Aceste teze reprezintă concluziile trase de noi.

Prof. S. Știrbu nu a negat autenticitatea izvoarelor și faptelor menționate în comunicare, ci s'a mărginit să afirme că am citat prea multe fapte fără a le interpreta în mod just. Ar fi fost de dorit ca Prof. S. Știrbu să se refere la aceste fapte și să arate care este interpretarea lor justă, dacă are alta.

În loc să se refere la aceste fapte, Prof. S. Știrbu a preferat să le treacă sub tăcere.

Refuzând să țină seama de noile fapte, Prof. S. Știrbu preferă să se mențină la vechile teze susținute de d-sa, la cursul ținut la Universitatea C. I. Parhon, acum doi ani, atunci când cercetarea izvoarelor privind armistițiul dela Focșani nu începuse.

Prof. S. Știrbu susține că guvernul român, de acord cu Rada Ucraineană contrarevoluționară a încheiat armistițiul dela Focșani, *nu* cu scopul de a încheia de îndată pacea separată cu puterile centrale, ci cu scopul de a obține un scurt răgaz, în vederea reînceperii războiului cu imperialiștii germani.

În sprijinul acestei teze, Prof. S. Știrbu, atât în intervenția d-sale la această sesiune, cât și în cursul ținut a adus numai un citat fragmentar dintr'o lucrare a lui I. V. Stalin, citat interpretat în mod arbitrar și fără a ține seama de ansamblul referirilor lui I. V. Stalin la problema în discuție.

Intr'un articol apărut în Pravda din 28/15 Decembrie 1917, I. V. Stalin a citat un document din care reiese că Rada se pregătea să trimita trupe pe frontul român, urmărind „să mențină o aparență de front rusesc până în Februărie sau Martie și să târăgăneze încheierea definitivă a armistițiului“. Prin aceasta, sublinia I. V. Stalin¹, Rada Ucraineană urmarea „să torpileze cauza păcii“.

De aici, Prof. S. Știrbu a tras concluzia că guvernul român, ca și Rada Ucraineană, încheind armistițiul, urmăreau să târăgăneze încheierea definitivă a păcii cu imperialiștii germani.

Este însă evident că, în articolul citat, I. V. Stalin nu se referea la problema armistițiului și a păcii pe frontul român, căci *la data la care a apărut articolul, armistițiul pe frontul român fusese încheiat de peste doua săptămâni*, de către reprezentanții guvernului român și ai Radei Ucrainene.

¹ I. Stalin, Opere, v. IV, p. 29.

Vorbind despre intenția Radei Ucrainene de a torpila „încheierea definitivă a armistițiului“ și prin aceasta „cauza păcii“, I. V. Stalin nu putea avea în vedere evenimentele din România, unde armistițiul fusese de acum încheiat. I. V. Stalin avea în vedere situația din Rusia.

Articolul lui I. V. Stalin trebuie înțeles în sensul că Rada Ucraineană, ca și guvernul român, urmăreau să torpileze cauza păcii între *puterea sovietică* și imperialiștii germani, urmăreau să torpileze tratativele dela Brest-Litovsk tocmai pentru a torpila și cauza păcii între puterea sovietică și imperialiștii germani.

Guvernul român ca și Rada Ucraineană — așa cum arătam în lucrarea noastră — au început la Focșani în Decembrie tratative *oficiale* de armistițiu și tratative *secrete* de pace.

Inercarea Radei Ucrainene de a trimite trupe contrarevoluționare în Moldova, cele la care se referea I. V. Stalin, avea ca scop concret dezarmarea unităților revoluționare de pe frontul român, care sprijineau tratativele de pace inițiate de guvernul sovietic; încă odată era vorba în Decembrie 1917 de torpilarea păcii între puterea sovietică și imperialiștii germani și nu de torpilarea păcii banditești dintre burghezia română și imperialiștii germani.

Aplicând politica de luptă împotriva puterii sovietice și a tratativeilor de pace inițiate de guvernul sovietic, Rada Ucraineană a început tratative secrete de pace cu imperialiștii germani. I. V. Stalin a subliniat că „Rada delă Kiev s'a legat definitiv de Caledin și duce tratative mișelești cu imperialiștii austro-germani, fără știrea popoarelor din Rusia“¹.

Prof. S. Știrbu a trecut sub tăcere această referire a lui I. V. Stalin, la tratativele secrete de pace începute de Rada Ucraineană. Autorul comunicării a trecut sub tăcere și faptul că încă din 7 Decembrie 1917, I. Brătianu, care era informat de intențiile ascunse ale Radei, comunica ministrilor României în străinătate că, „Rada Ucraineană lipsită de armată proprie, proclamă necesitatea păcii“. Trecerea sub tăcere a faptelor nu a fost însă niciodată un argument.

Faptele ne arată însă că guvernul român, respingând propunerea sovietică de a participa la tratativele dela Brest-Litovsk, a preferat să se alăture tratativilor dela Focșani inițiate de generalul țarist Cerbacev, reprezentant al Radei Ucrainene.

Participând la tratativele dela Focșani, alături de Radă, care era gata să încheie o pace separată, prin care să vândă Ucraina imperialiștilor germani, guvernul român intenționa el însuși să *încheie o pace separată*, prin care să înfeudeze România imperialiștilor germani; negând acest fapt, Prof. S. Știrbu se lasă influențat de istoriografia burgheză care

¹ I. Stalin, op. cit., p. www.dacoromanica.ro

a încercat să ascundă că armistițiul dela Focșani, a fost de fapt o înțelegere încheiată între burghezia română și imperialiștii germani, în scopul luptei comune împotriva revoluției din Octombrie și a valului revoluționar crescând din țara noastră.

Prof. S. Știrbu susține că unul din scopurile *principale* pe care le-a urmărit guvernul român încheind armistițiul dela Focșani, a fost de a înlesni înaintarea trupelor germane în Rusia centrală, pentru a împiedeca astfel încheierea păcii la Brest-Litovsk. Desigur, că așa cum am subliniat în lucrarea noastră, guvernul burghezo-moșieresc român urmărea să izoleze statul sovietic, lăsându-l singur în fața imperialismului german, înarmat până în dinți.

Dar dacă se vorbește despre obiectivele *principale* ale armistițiului dela Focșani, datoria istoricilor noștri este să arate că prin armistițiul dela Focșani, guvernul român a urmărit în *primul rând* să obțină posibilitatea de a ataca *el* puterea sovietică.

În acordul de armistițiu dela Focșani, s'a introdus chiar o clauză concretă, prin care guvernul român a primit permisiunea de a transfera trupe de pe frontul Siretului pentru a ataca trupele revoluționare ruse din Moldova și a invada Ucraina sovietică (telegrama citată de Prof. S. Știrbu se referea — dacă este citită în întregime — tocmai la măsurile luate de guvernul român, *după* încheierea armistițiului și pe baza lui în scopul deslănțuirii agresiunii antisovietice).

Dar pentru a avea mâinile libere în scopul deslănțuirii agresiunii antisovietice, guvernul burghez moșieresc român intenționa încă din Decembrie 1917 să încheie pacea separată cu puterile centrale.

Vorbind despre intenția guvernului român, de a izola statul sovietic în fața puterilor centrale și de a înlesni cotopirea Rusiei sovietice de către imperialiștii germani, Prof. S. Știrbu trece sub tăcere planul burgheziei române de a se coaliza cu imperialiștii germani în lupta împotriva puterii sovietice, și de a încheia în acest scop pacea separată, banditeasca cu puterile centrale.

GH. HAUPT:

Unul din aspectele importante ale sesiunii actuale, a fost faptul că s'au prezentat un număr de lucrări care au tratat momente ale începutului mișcării muncitorești din țara noastră. Studiarea acestor probleme are o importanță științifică și politică deosebită. Cunoașterea istoriei mișcării muncitorești folosește la educarea comunistă a poporului muncitor care continuă aceste eroice tradiții. Studiarea experienței de luptă a clasei muncitoare este folosită de partid pentru a înțelege cu mai multă profunzime

complexul de evenimente al prezentului și ă conduce poporul nostru pe drumul construirii socialismului.

E știut că istoriografia burgheză, servind interesele claselor exploatoare, care încercau — fără rezultat — să înăbușe lupta celor exploatați, a neglijat conștient studierea celui mai important capitol al istoriei moderne și contemporane a patriei noastre, a istoriei mișcării muncitorești. Pe de altă parte, teoreticienii oportuniști ai partidului social-democrat, agenți ai burgheziei în mișcarea muncitorească, care prin vorbe demagogice se dădeau drept „luptători socialiști“ au fost nevoiți să scoată câteva „cărți“ consacrate istoriei mișcării socialiste. Aceste „lucrări“, ca de exemplu cartea agentului american Titel Petrescu, sau a reneगतului Atanasiu care, în 1907, în calitate de prefect, înăbúșea în sânge lupta muncitorilor și țáranilor din Galați, serveau ca falsificări grosolane ale istoriei mișcării muncitorești și socialiste dela noi din țárá. Din fiecare rând al acestor lucrări, care în fond nu reprezentau áltceva decât elogierea oportunismului și a trădării, se simte ura și disprețul nemărginit al acestor „domni“, față de eroicul nostru proletariat, care, în curs de zeci de ani, a luptat împotriva exploatării omului de către om, împotriva imperialiștilor apuseni care au transformat țára noastră într'o semicolonie.

Toate acestea sunt necesare pentru înțelegerea importanței lucrărilor prezentate în cadrul sesiunii.

Probleme interesante și care vor servi ca obiect al unor discuții fructuoase, sunt ridicate în lucrarea tov. V. Rață. Atacând cu curaj problemă nestudiată a grevelor din anii 1880—1887, tov. V. Rață ajunge la concluzii interesante privitoare la caracterul acestor lupte muncitorești. Lipsa de material concret documentar insuficient folosit de autor, scade mult din valoarea comunicării.

O contribuție valoroasă reprezintă lucrările tinerilor cercetători, în care sunt redade unele aspecte ale luptei clasei muncitoare din Transilvania. Astfel tov. I. Cicală și A. Egyed în comunicarea ținută, care este de fapt un început al unei lucrări de amploare, prezintă unele aspecte ale luptei greviste a proletariatului din Transilvania sub influența revoluției burghezo-democratice din Rusia, din anii 1905—1907. Deosebit de interesante sunt materialele din care se vede că, sub influența luptei eroice a proletariatului rus, mișcarea grevistă în Transilvania din anii 1905—1906, dela greve ráslele ajunge la greve generale și demonstrații politice. Autorii încearcă — e drept că de multe ori fără să folosească material concret, ce se găsește în deajuns — să demaște rolul trădător al conducerii oportuniste a partidului social-democrat. Luptele proletariatului din anii 1905—1906 au scos lá iveală nu numai incapacitatea partidului Internaționalei a II-a condusă de oportuniști, cum arătau just autorii, dar și rolul de agenți ai burgheziei al conducerii

cătorilor social-democrați, care ca și fruntașii oportuniști ai partidului social-democrat din Austro-Ungaria — au luptat nu pentru organizarea proletariatului și asaltul capitalului, ci dimpotrivă au depus tot efortul pentru a frâna avântul revoluționar al clasei muncitoare.

Comunicarea tov. I. Cicală și A. Egyed se completează cu lucrarea tov. M. Gaspar care tratează un moment important din istoria eroicei lupte a minerilor din Valea Jiului — greva din 1906 — ajungând la justa concluzie că această grevă, prin caracterul și desfășurarea ei, a fost lupta muncitorească cea mai amplă și importantă din Transilvania în anii 1905—1907. Autoarea repetă lipsurile arătate înainte. În mod just dă o importanță primordială analizei desfășurării grevei din 1906, înțelegând rolul trădător al social-democrației, care, după cum arată tov. M. Gaspar, „nu numai că n'a sprijinit greva, ba chiar eră împotriva ei“. Totodată tov. M. Gaspar nu utilizează suficient material documentar pentru a demonstra și mai larg și concret această problemă importantă.

Dacă putem vorbi de unele lipsuri ale acestor comunicări, trebuie spus că referatul tov. H. Mureșan conține greșeli mai serioase. Aceste greșeli nu se pot explica numai prin lipsa de maturitate în domeniul cercetărilor științifice ale autoarei. Tema pe care a atacat-o tov. H. Mureșan este foarte importantă. Materialul adunat prezintă interes. Dar autoarea în loc de a analiza această luptă grevistă a minerilor din Anina din anul 1897 s'a mulțumit cu o descriere superficială, ferindu-se de generalizări și concluzii. În loc să încadreze acest eveniment în cadrul general al mișcării muncitorești din această perioadă, atât pe plan internațional cât și pe plan intern, autoarea, ca să ajungă la greva din 1897, începe cu considerații generale despre dezvoltarea industriei și mineritului din Transilvania dela sfârșitul veacului al XVII-lea. Autoarea nu numai că nu a pus problema caracterizării acestei greve dar a și ajuns la afirmări și aprecieri nejuste. Tov. H. Mureșan socotește că greva s'a încheiat printr'un eșec, datorită faptului că folosind jandarmi și armată, capitaliștii au înfrânt această eroică luptă. Tov. H. Mureșan nu vede însă ce însemnătate enormă a avut această luptă grevistă în procesul dezvoltării conștiinței de clasă a minerilor din Anina, precum și a clasei muncitoare din Transilvania în genere. În timpul acestei greve bine organizate, intenția greviștilor de a cere capitaliștilor să le acorde bunăvoința de a sătisface cererea lor, se transformă în lupta dârză a minerilor de a determina împlinirea revendicărilor lor. În timpul grevei a crescut solidaritatea proletariatului. Muncitorii au început să înțeleagă că armata și funcționarii apără interesele capitaliștilor, că au de luptat nu împotriva unui singur capitalist care îi exploatează nemijlocit, ci au de luptat cu întreaga clasă dominantă. Pe baza acestei lupte greviste minerii ajung la convingerea că

numai în mod organizat pot lupta împotriva clasei exploatare. Rezultatul cel mai elocvent al luptei minerilor din Anina în anul 1897 a fost faptul că în primăvara acestui an ei au trecut la o treaptă superioară a luptei împotriva capitalismului, organizându-se și făurind primul sindicat al minerilor din Ungaria.

Una din cauzele de bază pentru care eroica luptă a minerilor a fost înfrântă trebuie căutată în politica conducerii oportuniste a partidului social-democrat. Acestei probleme importante autoarea îi acordă numai o jumătate de frază. Este știut că după moartea lui Engels oportunismul a devenit dominant în Internaționala a II-a. Partidul, cel mai dominat de oportunismul putred a fost partidul social-democrat din Austro-Ungaria. Partidul social-democrat concentra atenția nu spre proletariatul industrial, ci spre micii meseriași, baza socială a oportunismului. Cu toate că în anii 1890 organizarea sindicatelor în Transilvania a luat un larg avânt, partidul social-democrat nu numai că nu a depus niciun efort pentru organizarea minerilor, ci dimpotrivă frâna tendința lor de a făuri organizațiile lor de clasă. Greva minerilor din Anina a avut loc în perioada când conducerea oportunistă a partidului social-democrat a creat în sânul mișcării muncitorești partide și secții naționale, slăbind astfel unitatea de luptă a muncitorilor. Toate acestea sunt neglijate complet de tov. H. Mușșan. Această duce la rezultatul că referatul în loc să scoată în lumina justă lupta minerilor din 1897, o denaturează.

Citind cu atenție cele cinci comunicări consacrate începuturilor dezvoltării mișcării muncitorești din țara noastră, ajungem la unele concluzii și anume: cu toate că conducerea Partidului, precum și Prezidiul Academiei R.P.R. atribue o importanță deosebită studierii istoriei mișcării muncitorești și socialiste, noi istoricii am făcut încă prea puțin. Planul pe anul 1954 al Secțiunii a V-a prevede o serie de lucrări care vor aduce o contribuție la cunoașterea procesului de dezvoltare a mișcării muncitorești din țara noastră. Dar cu toate acestea toate golurile, în cunoașterea acestui proces, nu vor fi încă umplute. Cunoaștem prea puțin încă din eroicele lupte greviste ale muncitorilor dela căile ferate, din porturi, din industria extractivă, precum și din alte ramuri între anii 1880—1900. Nu cunoaștem nici chiar numele sau știm prea puțin despre zeci de muncitori înaintați pe care clasa muncitoare i-a ridicat din sânul ei ca conducători ai luptelor sale. Nu cunoaștem încă procesul de răspândire a marxismului, precum și rolul dușmănos în acest proces a elementelor burghezo-liberale care au acaparat vremelnice în mâna lor conducerea mișcării socialiste. Toate aceste probleme trebuie lămurite. Se simte nevoia lucrărilor teoretice care să lămurească importante probleme din istoria mișcării muncitorești.

I. RADUȚIU :

Cu privire la comunicarea Prof. A. Oțetea despre „Constrângerea extraeconomică a clăcașilor la începutul secolului al XIX-lea“, aș vrea să-mi exprim următoarea părere.

Cu toate că problemele teoretice legate de această lucrare au fost ridicate de Prof. V. Chereșteșiu, am avea și noi de ridicat unele probleme.

În comunicare se ajunge la constatarea că, prin dezvoltarea producției de mărfuri pentru asigurarea aprovizionării armatelor rusești și austriace, în războaiele cu Turcii înainte și după 1800, economia țării devine din economie naturală o economie cu produse excedentare, însă fără debușee libere, fiind astfel silită să se orienteze spre creșterea animalelor ușor exportabile (clandestin).

În lucrare nu se arată aproape nimic despre proprietatea cu care este înzestrat clăcașul. Totul este legat numai de moșia boierului, ca și cum numai prin aceasta s'ar fi putut rezolva problema unor producții mari. Credem că aceasta o face Prof. A. Oțetea, deoarece, conform întrebării pe care și-o pune oarecum pentru sine însuși, dovedește că este în dubiu asupra problemei: dacă există sau nu în acel timp drept de proprietate feudală asupra întregii suprafețe de pământ. Noi suntem de părere că prin confirmarea din legea lui Ipsilante și Caragea a existenței clăcii și din felul însuși cum tratează mai departe problema tov. profesor, se subînțelege că proprietatea feudală asupra pământului — temelia feudalismului — există.

Socotim că trebuia ilustrată mai bine situația economică a gospodăriei clăcașului și explicată forma în care, tot din veniturile gospodăriei mici, se satisfăceau aproape în întregime pretențiile turcești.

Pornind dela constatarea lipsei acute de brațe de muncă în perioada celor două războaie ruso-turce, autorul ajunge la concluzia că constrângerea extraeconomică a clăcașilor — ce duce de obicei la întărirea economică a boierilor — de data aceasta a rămas — așa cum reiese și din exemplele date — aproape fără rezultat. Apoi, în concluzia lucrării, se arată că boierii, până la urmă neavând încotro, se decid să-și procure inventar propriu și să-și angajeze salariați, deci să-și lucreze pământul pe bază de relații capitaliste. Pe de altă parte se arată că, chiar unii dintre clăcașii care au rezistat tuturor constrângerilor extraeconomice, emancipându-se, luând de exemplu pe lăturalnici, au început să ia în arendă moșii, devenind arendași. Aceasta ar însemna că s'a trecut în mod pașnic — din intenția boierilor — la relațiile capitaliste, ceea ce socotim că este greșit.

Nu se arată în comunicare, că o formă a protestului țăranilor față de silnicia boierilor era fuga la oraș, ceea ce duce la dezvoltarea orașenilor, a înmulțirii meseriașilor, deci se întărește diviziunea muncii dintre sat și oraș. Astfel apar și negustorii, iarmaroacele și târgurile. Această problemă trebuia arătată măcar fugitiv.

În ce privește „frauda“, ca mijloc de constrângere extraeconomică, în lucrare ea nu figurează printre mijloacele de constrângere extraeconomice enumerate de Lenin. Aceasta este un fenomen care însoțește toate stadiile dezvoltării societății bazate pe exploatare, deci noi credem că nu se poate considera în mod special, frauda ca o formă a constrângerii extraeconomice.

Considerăm ca o idee greșită că inițiativa înființării manufacturilor în țările apusene este atribuită statului, iar la noi se afirmă că ele apar datorită inițiativei particulare a boierilor și negustorilor. De fapt, inițiativa vine atât dela stat cât și dela particulari, numai că, după părerea noastră, statul, ca un element suprastructural — pe atunci feudal — nu putea determina apariția unor manufacturi capitaliste.

În articolul semnat de A. Pancratova din „Voprosii Istoriei“, numărul 9, cu titlul „Producția de mărfuri din orânduirea feudală“, este subliniat că manufactura este, în primul rând, un stadiu de dezvoltare a forțelor de producție, fie în condițiile existenței bazei feudale, fie a aceleia capitaliste. Deci există manufactură cu lucrători iobagi. De remarcat însă este faptul că ea este frânată în dezvoltarea spre o înregistrare tehnică mai avansată datorită existenței relațiilor de producție feudale.

În procesul desființării acestor relații, manufactura ia avânt prin creșterea mare a numărului de muncitori — oameni eliberați de iobăgie. Dar pentru ca manufactura să se desvolte în asemenea situații se cere și calificarea oamenilor care să poată mânui mașinile prea complicate pentru iobagii abrutizați. La fel, ca un alt factor, este necesară asigurarea de către stat a securității depline a patronilor contra abuzurilor, fără de care întreprinzătorul capitalist nu era dispus să riște pierderea banilor investiți. Aceeași problemă se pune cu ascutime odată cu dezvoltarea producției de mărfuri, și în ce privește târgoveții.

Astfel, contradicția între forțele de producție și relațiile de producție feudale și piedicile care rezultă din constrângerea extraeconomică devine acută pe măsura dezvoltării manufacturilor capitaliste.

Problema apariției capitalismului în domeniul agriculturii nu se poate despărți de dezvoltarea capitalismului în general, și trebuia revenit la manufacturile apărute în sânul societății feudale, mai ales fiindcă la începutul lucrării se dă o serie de exemple despre înființarea de manufacturi.

În ce privește lucrarea (în general), apreciem că, în ciuda lăcunelor sale, ea prezintă o valoare reală din punct de vedere documentar și oglindește o străduință serioasă pentru a rezolva problemele din punct de vedere științific.

N. COPOIU :

Cercetarea cauzelor marilor răscoale țărănești din anul 1907, pe baza bogatului material informativ furnizat de arhivă, de presă, și de diferite studii nu este deloc simplă. Aparenta diversitate și complexitate a „chestiei țărănești“, cum îi spuneau contemporanii, poate să dea naștere unor interpretări eronate dacă istoricul nu ține seama de totalitatea factorilor care au determinat izbucnirea răscoalei.

În legătură cu lucrarea tov. I. Grămadă, care tratează felul cum au falsificat istoricii burghezi evenimentele anului 1907, vreau să aduc în discuții două chestiuni.

Prima se referă la originea răscoalelor.

A spune că izbucnirea violentă a marilor nemulțumiri ale țărănimii se datorește mizeriei în care ea se sbătea este just, dar nu este tot. Mizeria țărănimii a existat și există încă în societatea împărțită în clase antagoniste iar neîntreruptul șir de mișcări țărănești confirmă acest lucru.

Când însă avem de-a-face cu răscoale țărănești de proporțiile celei din 1907, trebuie să cercetăm cu atenție și condițiile care au contribuit, într-o măsură mai mare sau mai mică, la izbucnirea acestora.

În această privință, putem spune că un model strălucit de cercetare a luptelor revoluționare ale țărănimii ni-l dă Fr. Engels în „Războiul țărănesc german“, unde autorul analizează situația în complexul ei : starea social-economică, influențe religioase, influențe politice etc.

În decursul istoriei patriei noastre mizeria țărănească nu este specifică anului 1907 și nici nu a atins proporțiile cele mai mari în acest an, pentru că anul 1907 fusese un an agricol bun, în comparație, de pildă, cu anul 1906, când de asemenea au avut loc agitații țărănești foarte grave, mai ales în Moldova, agitații care au necesitat deplasări de trupe. Cu toate acestea violența turburărilor nu a atins pe cea din 1907.

Oare, în această situație, nu este cazul să ne întrebăm ce alt factor, ce altă condiție specială a fost în 1907, care a făcut ca tocmai în acest an să izbucnească cea mai mare răscoală țărănească ?

În multe documente ale acestui eveniment din istoria țărănimii noastre se vorbește despre o anumită stare de spirit, despre un vânt de eliberare și de împroprietărire, care trecea prin satele noastre.

Istoricii burghezi atribuiau această stare de spirit demagogiei făcută de partidele politice în timpul opoziției, lucru inexact, deoarece promisiuni demagogice se făcuseră și în anii precedenți. Noi nu trebuie să aruncăm peste bord, odată cu această cauză falsă și pe aceea a situației istoricește dovedită, adică acea stare de spirit, ci trebuie să vedem în aceasta din urmă materializarea ecoului revoluției burghezo-democratice ruse din 1905, ajuns în satele noastre, fie prin filiera mișcării muncitorești dela noi, fie direct și prin cele câteva sute de potenținiști, răspândiți în toată țara.

Presă vremii, reacționară în marea ei majoritate, a publicat numeroase materiale în această problemă. Aceste ziare reacționare, fie liberale, fie conservatoare, publicau aceste informații, supunându-se tendinței generale care a existat în special după răscoale, de a se descoperi așa zii instigatori care, chipurile, au rătăcit mintea țăranului.

Prin urmare, nu întâmplător a izbucnit răscoala țăranilor tocmai în anul 1907; vântul de libertate, de luptă împotriva exploataților, care se pornise din răsărit, a ajuns și la noi. Acesta este un factor ce trebuie subliniat alături de altele care trebuie aprofundate.

A doua problemă pe care vreau s'o pun în discuție privește concepția doctrinarilor burghezi în chestiunea țărănească, lucru pe care tov. I. Grămadă îl tratează în câteva zeci de pagini. Precizez că lucrările la care autorul se referă nu sunt ale unor istorici propriu ziși, ci ale unor politicieni care au prezentat „soluții“ privind „chestia țărănească“.

Atunci când este vorba să combatem istoriografia burgheză sau, în general, concepția burgheză asupra anumitor probleme, este necesar să mergem și la presa vremii, care reflectă admirabil concepția clasei dominante. Oricât de tendențios și de greșit priveau ziarele situația țăranimii în preajma anului 1907, nu este lipsit de interes să urmărim felul cum căuta burghezia consolidarea unei pături de proprietari mijlocii, adică de chiaburi și cum luptau moșierii împotriva oricăror atingeri ale dreptului de proprietate. Voi cita un exemplu: un conservator, A. D. Holbăn, publica un articol în ziarul „Epoca“, intitulat „Ce nu e permis“. Ceea ce nu s'a permis, după concepția acestui exploataător, atunci când se discutau reformele care totuși trebuiau să fie date țăranilor, după ce li se dăduse gloanțe, ca să se pună măcar în discuție principiul proprietății.

Prin ziarele vremii transpiră toate ideile reacționare ale doctrinarilor clasei dominante, chiar sub forma unor campanii de presă.

De aceea consultarea principalelor ziare în chestiunea combaterii scribilor burghezi în problema țărănească se impunea, mai ales că lucrările demascate și combătute de tov. I. Grămadă, apărute în jurul anului 1907, au fost comentate și de presă.

Acad. MIHAIL ROLLER. *DESPRE POPORUL FĂURITOR AL ISTORIEI ÎN UNELE PROBLEME DE CERCETARE DIN DOMENIUL ISTORIEI ROMÂNIEI**

...Știința marxist-leninistă a dovedit că la baza tuturor transformărilor revoluționare cunoscute în istoria societății omenеști sta, în ultima analiză, lupta producătorilor de bunuri materiale și culturale, lupta maseilor celor ce muncesc, lupta popoarelor.

Studiul desfășurării evenimentelor istorice pe teritoriul patriei noastre, de-a lungul vremurilor, nu face decît să confirme acest mare adevăr și cu privire la istoria României.

În directă dependență de orînduirile sociale pe care le-a cunoscut istoria patriei noastre, masa de milioane de oameni ai muncii a cunoscut transformări continue.

Din nefericire studiile noastre au rămas încă în urmă în ceea ce privește lămurirea științifică a procesului de formare a poporului român. Dar istoriografia care se dezvoltă în regimul de democrație populară dovedește, pe baza unui material tot mai abundent, că de milenii a existat în permanență pe teritoriul patriei noastre o populație grupată în ginți, triburi, uniuni de triburi, din care a luat naștere poporanitatea (narodnost) apoi poporul român și națiunea romînă. Aceasta masă de oameni ai muncii s-a împărțit, în procesul apariției pe teritoriul patriei noastre a proprietății private asupra mijloacelor de producție, în clase antagoniste, în asupriți și asupritori, care se găsesc în continuă luptă.

„Omul liber și sclavul, patricianul și plebeul, nobilul și iobagul, meșterul și calfa, într'un cuvînt asupritori și asupriți, se aflau într-un permanent antagonism, duceau o luptă neîntreruptă, cînd ascunsă, cînd fățișă, o luptă care de fiecare dată se sfîrșea printr-o prefacere revoluționară...”¹.

În această luptă milenară, poporul a fost cel care, în ultima instanță, a reprezentat factorul hotărîtor al tuturor transformărilor sociale ce duceau înainte societatea, chiar cînd, datorită condițiilor istorice din trecut masele populare nu au fost eliberate de exploatare.

Poporul este făuritorul tuturor bunurilor, atît al bunurilor materiale necesare existenței oamenilor, cît și al bunurilor culturale. Cele mai geniale opere literare, artistice și științifice își trag seva din munca și lupta de veacuri a maseilor populare și exprimă năzuințele maseilor. Nu

* Extras din stenograma concluziilor prezentate în Sesiunea lărgită a Secțiunii de Științe istorice, filozofice și economico-juridice a Academiei R.P.R. din 21—24 decembrie 1953.

¹ Marx — Engels, Manifestul Partidului Comunist. Ed. pentru literatură politică, 1953, p. 32—34.

întâmplător, ideologii claselor exploatoare, cu ura și disprețul lor ciocoiesc față de mase, au ponegрит tezaurul culturii naționale, au falsificat istoria poporului român, au sfidat bogăția și frumusețea limbii române — al cărei făuritor și purtător este poporul — propovăduind teoriile antipatriotice ale cosmopolitismului și îngenunchind slugarnic în fața pseudoculturii înfeudată a cercurilor capitaliste occidentale.

Alexandru Russo — care, ca și ceilalți reprezentanți ai culturii înaintate a timpului se adăpa la izvorul creației populare — făcînd cu un veac în urmă un tablou al stărilor de lucruri din Moldova și Valahia spunea :

„...Îmi închipuesc că sînt un străin sosit în Moldova sau în Valahia cu dorința de a studia istoria, datinele, natura și geniul neamului românesc. Cumpăr o bibliotecă întreagă de cărți scrise în felurite jargonuri : istorie, poezie, jurnalistică, etc.

Deschid o carte istorică și văd în ea nume, date, pomeniri de războaie, însă nici o idee de mișcare socială, de instituturi, de gradul civilizației diferitelor epoci. Nemulțămît mă duc să vizitez monumentele, dar nu voi descoperi un vestigiu din lumea trecută : monumentele lipsesc ! Mă întorc deci la limba și literatura de astăzi ! Aicia mă cuprind fiori de ghiață !

Gramaticile îmi par niște seci disertațiuni de lingvistică latină, franceză, italiană... însă nu adevărate gramatici românești.

Cercetez literatura și dau de o amestecătură indigestă de limbile neolatine, de o sumă de idei luate fără nici un sistem de la străini, și prin urmare nu-i găsesc nici un caracter original.

Unde este dar românismul ? Unde să-l caut pentruca să-mi fac o idee exactă de geniul român ?

Din întîmplare mă primblu într-o zi printr-un iarmaroc și de odată mă cred în altă lume. Văd oameni și haine, ce nu văzusem în orașe ; aud o limbă armonioasă, pitorească și cu totul străină de jargonul cărților. De unde eram la îndoială dacă Românii sînt o nație sau o colonie cosmopolită modernă, un soi de Algeria franco-italiano-grecească, încep a întrevedea adevărul.

Iată un om cu fisionomia veselă ! El intră într-o colibă de frunze, scoate de sub suman un instrument, ce-i zice lăută, și se pune a cînta. Mulțime de oameni se îndeasă împrejurul lui și îl ascultă cu dragoste, căci el zice balade strămoșești !...

Ochii mi se deschid ; o naționalitate întreagă se desvăluie în graiul, în hainele, în tipul antic, în cîntecele acelor oameni...

...toată nedumerirea s-au șters din minte-mi ; rămîn convins de naționalitatea romînă, de geniul romîn, de adevărata literatură romînă. Înțeleg dragostea romînului pentru țara lui“¹.

Dacă masele populare prin lupta lor în decursul veacurilor au determinat progresul social pe teritoriul patriei noastre, răscoalele și mai ales revoluțiile, care s-au desfășurat în toate timpurile ca o necesitate, pe baza legilor economice obiective de dezvoltare a societății au reprezentat și reprezintă în dezvoltarea societății omenеști *culmi ale istoriei*. De-a lungul istoriei Romîniei, în *strășnicia furtunii omenеști* — cum sînt numite răscoalele, războaiele pentru libertate și mai ales revoluțiile — toata suferința strînsă clipă cu clipă de norodul asuprit, a aflat ceasul „*care răscumpără veacuri de chinuri*“².

Studiul istoriei patriei ne arată că, din vremurile cele mai îndepărtate, se înalță culmi tot mai numeroase, tot mai înalte, care duc la cea mai înaltă culme pe care o cunoaște istoria Romîniei pînă azi și pe care și-o făurește poporul muncitor din R.P.R. prin revoluția socialistă.

Luptând împotriva stăpînitorilor ce o înrobeau în interior, populația dacă a luptat totodată cu elan pentru a-și apăra libertatea amenințată de legiunile romane ce veneau să o îngenunche.

Supuși de către imperiul roman, Dacii — sclavi și plebeieni — s-au răscolat în vremurile lui Traian și după moartea acestuia³ în 118, în 139 ; grele au fost pierderile Romanilor în urmă răzmerițelor din 143 și 157—158.

Cronicarul Țării Romînești, Const. Cantacuzino-Stolnicul, vorbind despre lupta dusă de către populația de pe teritoriul țării noastre împotriva Romanilor în vremea lui Adrian și Antoninus Pius, arată că „...aflînd, Dacii vremea și soții (aliați) găsindu-și pe un neam ce-i zicea Alani, s-au sculat asupra Romanilor. Ci și acest Antonin (împărat), deci, trimițînd oaste asupra-le i-au biruit“⁴.

Ca urmare a îmbinării răscoalelor populației băștinașe — care căpătau un conținut mai larg datorită caracterului luptei împotriva stăpînirii romane — cu incursiunile din afara imperiului, ale populației libere zise

¹ Al. Russo, Poesia poporului. Studiu Literar. Scrieri, 1908, p. 192—193.

² Idem, Cântarea Romîniei. Scrieri, 1908, p. 131.

³ Script. Hist. Aug., Vita Hadriani, V, 2.

⁴ Constantin Cantacuzino Stolnicul, Istoria Țării Românești. București, 1901, p. 140. Istoria răscoalelor dacilor nu este pînă astăzi temeinic studiată. Cercetările începute au scos la lumină un număr mare de răscoale. Se cunosc răscoalele, deseori îmbinate cu incursiuni ale populației libere din afara imperiului: în 168—169, în timpul lui Marcus Aurelius, în 170 și în 180, apoi în timpul domniei lui Commodus, în anii 183—184, cînd se vorbește de o nouă și puternică revoltă; s'a răscolat populația în vremea lui Caracalla (212—217), Maximin Traçul (235—238), Gordian al III-lea (238—242), Filip Arabul (244—249), Gallienus (260—268), Valerianus (268—270), Maximian (270—276), Dioclezian (284—305), Constantin cel Mare (305—337), Maximianus (350—353), Magnentius (350—353), Constantinus cel Mic (350—361), Constans (350—361), Constans II (367—376), Julianus (361—363), Jovianus (363—364), Valentinianus cel Mic (364—375), Valens (364—378), Gratianus (373—383), Valentinianus cel Mare (375—383), Valens (378—392), Theodosius cel Mare (379—395), Arcadius (395—408), Theodosius cel Mic (408—450), Valentinianus cel Mic (425—455), Maximianus (448—455), Eugenius (455—456), Ricimer (456—472), Ricimer (472—475), Ricimer (475—478), Ricimer (478—484), Ricimer (484—487), Ricimer (487—491), Ricimer (491—493), Ricimer (493—496), Ricimer (496—499), Ricimer (499—501), Ricimer (501—504), Ricimer (504—507), Ricimer (507—510), Ricimer (510—513), Ricimer (513—516), Ricimer (516—519), Ricimer (519—522), Ricimer (522—525), Ricimer (525—528), Ricimer (528—531), Ricimer (531—534), Ricimer (534—537), Ricimer (537—540), Ricimer (540—543), Ricimer (543—546), Ricimer (546—549), Ricimer (549—552), Ricimer (552—555), Ricimer (555—558), Ricimer (558—561), Ricimer (561—564), Ricimer (564—567), Ricimer (567—570), Ricimer (570—573), Ricimer (573—576), Ricimer (576—579), Ricimer (579—582), Ricimer (582—585), Ricimer (585—588), Ricimer (588—591), Ricimer (591—594), Ricimer (594—597), Ricimer (597—600), Ricimer (600—603), Ricimer (603—606), Ricimer (606—609), Ricimer (609—612), Ricimer (612—615), Ricimer (615—618), Ricimer (618—621), Ricimer (621—624), Ricimer (624—627), Ricimer (627—630), Ricimer (630—633), Ricimer (633—636), Ricimer (636—639), Ricimer (639—642), Ricimer (642—645), Ricimer (645—648), Ricimer (648—651), Ricimer (651—654), Ricimer (654—657), Ricimer (657—660), Ricimer (660—663), Ricimer (663—666), Ricimer (666—669), Ricimer (669—672), Ricimer (672—675), Ricimer (675—678), Ricimer (678—681), Ricimer (681—684), Ricimer (684—687), Ricimer (687—690), Ricimer (690—693), Ricimer (693—696), Ricimer (696—699), Ricimer (699—702), Ricimer (702—705), Ricimer (705—708), Ricimer (708—711), Ricimer (711—714), Ricimer (714—717), Ricimer (717—720), Ricimer (720—723), Ricimer (723—726), Ricimer (726—729), Ricimer (729—732), Ricimer (732—735), Ricimer (735—738), Ricimer (738—741), Ricimer (741—744), Ricimer (744—747), Ricimer (747—750), Ricimer (750—753), Ricimer (753—756), Ricimer (756—759), Ricimer (759—762), Ricimer (762—765), Ricimer (765—768), Ricimer (768—771), Ricimer (771—774), Ricimer (774—777), Ricimer (777—780), Ricimer (780—783), Ricimer (783—786), Ricimer (786—789), Ricimer (789—792), Ricimer (792—795), Ricimer (795—798), Ricimer (798—801), Ricimer (801—804), Ricimer (804—807), Ricimer (807—810), Ricimer (810—813), Ricimer (813—816), Ricimer (816—819), Ricimer (819—822), Ricimer (822—825), Ricimer (825—828), Ricimer (828—831), Ricimer (831—834), Ricimer (834—837), Ricimer (837—840), Ricimer (840—843), Ricimer (843—846), Ricimer (846—849), Ricimer (849—852), Ricimer (852—855), Ricimer (855—858), Ricimer (858—861), Ricimer (861—864), Ricimer (864—867), Ricimer (867—870), Ricimer (870—873), Ricimer (873—876), Ricimer (876—879), Ricimer (879—882), Ricimer (882—885), Ricimer (885—888), Ricimer (888—891), Ricimer (891—894), Ricimer (894—897), Ricimer (897—900), Ricimer (900—903), Ricimer (903—906), Ricimer (906—909), Ricimer (909—912), Ricimer (912—915), Ricimer (915—918), Ricimer (918—921), Ricimer (921—924), Ricimer (924—927), Ricimer (927—930), Ricimer (930—933), Ricimer (933—936), Ricimer (936—939), Ricimer (939—942), Ricimer (942—945), Ricimer (945—948), Ricimer (948—951), Ricimer (951—954), Ricimer (954—957), Ricimer (957—960), Ricimer (960—963), Ricimer (963—966), Ricimer (966—969), Ricimer (969—972), Ricimer (972—975), Ricimer (975—978), Ricimer (978—981), Ricimer (981—984), Ricimer (984—987), Ricimer (987—990), Ricimer (990—993), Ricimer (993—996), Ricimer (996—999), Ricimer (999—1000).

„barbare“, disperarea lui Aurelian „de a nu mai putea pastra Dacia“¹ se transforma în cunoscuta „retragere“, care a însemnat îndepărtarea stăpînirii romane de pe teritoriul patriei noastre.

Istoria Romîniei cunoaște culmi noi — prin rascoalele iobagilor din 1437, 1514, 1784 etc.

„Tot ce produce pamîntul cultivat prin munca și sudoarea feții voastre, tot ce arați, tot ce secerați ajunge bunul nobililor... : pentru ei plantați viile, pentru ei creșteți vitele, iar vouă vă rămîne suferința, foamea și robia...“ spune chemarea adresată de Gh. Doja, zecilor de mii de iobagi chemați să-și cucerească drepturile și să pedepsească pentru crimele lor pe nobili, grofi, boșeri, „oameni cu inimă de piatră“.

În ciuda greului jug otoman și habsburgic, Țările Romîne și-au putut croi drum înainte și datorită faptului că poporul a avut în lupta sa sprijinul popoarelor vecine. Evenimentelor din noembrie 1769 de pildă, când „*norodul Bucureștilor s-a ridicat cu mic și mare pînă și femeile cu prăjini și cu cărămizi strigând : „Muscalii, Muscalii au venit“ și năpădind asupra turcilor*² i-au alungat, le-au urmat altele, care au luat forme tot mai înalte.

Dacă istoria patriei noastre cunoaște în lupta pentru independență, alături de victoriile de la Vaslui, Călugăreni etc., și sfîrșitul tragic de la Cîmpia Turzii, aceasta se datorește faptului că : „*Din nenorocire Mihai nu pricepu niciodată — așa cum arată revoluționarul democrat N. Bălcescu — că în popor și numai în popor era adevărata lui putere, adevărutul lui sprijin*“³.

Împotriva „tagmei jefuitoare“, s-a răscolat norodul în anul 1821, și tot el a făcut ca istoria patriei noastre să urce pe o culme mai înaltă, în anul revoluționar 1848.

În timp ce guvernul, clasele „de sus“, boieri, negustori, s-au aflat nevrednice de misiile lor și de poporul ce conduceau, „*poporul cel de jos, mai cu seamă cel al Bucureștilor, — spune N. Bălcescu — și-a împlinit datorită revoluționară și națională...*“⁴.

Odată cu dezvoltarea capitalismului, clasa muncitoare se ridică în fruntea luptei poporului pentru a pune capăt împilărilor, sărăciei și chinurilor foametei.

Revoluția socialistă este calitativ deosebită de toate celelalte revoluții din trecut, cînd rodul transformărilor revoluționare nu revenea oamenilor muncii. Clasa muncitoare este forța capabilă să strîngă în

¹ O spune Vopiscus, biograful lui Aurelian — cap. XXXIX, p. 97.

² Genealogia Cantacuzinilor, de Mihai Cantacuzino banul, ed. București, 1902, p. 172.

³ N. Bălcescu, Opere. Ed. Acad. R.P.R., v. II, p. 305.

⁴ Ibidem, p. 85.

jurul ei și să conducă masa de milioane de oameni ai muncii nu numai pentru a doborî prin revoluție orînduirea veche, ci, săvîrșind revoluția în interesele poporului, să înalțe în locul ei o orînduire nouă, socialistă, care să pună capăt oricărei exploatare a omului de către om. A revenit clasei muncitoare misiunea istorică să înfăptuiască cea mai mare transformare revoluționară pe care a cunoscut-o istoria patriei noastre.

Vreme de decenii, proletariatul a luptat cu un neasemuit eroism, stîrnind mișcări de solidarizare și în rîndurile maselor țărănești. Marile lupte ale clasei muncitoare din țara noastră, mai ales cele ale muncitorilor cefești și petroliști din 1933, au „demonstrat că proletariatul român este capabil să joace rolul de hegemon în lupta întregului popor muncitor, pentru pîine, pace, democrație și socialism”¹.

Bucurîndu-se de condițiile istorice deosebit de favorabile ale eliberării țării noastre de către glorioasa Armată Sovietică, forțele patriotice conduse de P.C.R. au doborît dictatura fascistă antonesciană. Îndeplinind rolul de hegemon în desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice din țara noastră, clasa muncitoare a transformat această revoluție într-una socialistă. Ca urmare a închegării alianței între clasa muncitoare și țărănimea muncitoare și a marilor acțiuni și lupte duse de milioane de oameni ai muncii dela orașe și sate, sub conducerea P.C.R., partidele burghezo-moșierești și social-democrația de dreapta au fost izolate și apoi zdrobite, reprezentanții intereselor capitaliste și moșierești au fost înlaturați din guvern, monarhia prusacă a fost izgonită și la 30 decembrie 1947 a fost proclamată Republica Populară Romîină.

Victoriile dobîndite de Partidul Comunist Român în lupta sa eroică de decenii, au fost posibile datorită faptului că s-a călăuzit în mod consecvent după învățătura marxist-leninistă și experiența P.C.U.S., s-a sprijinit în acțiunile sale pe masele muncitoare, a întărit tot mai mult legăturile sale cu masele, a combătut necruțător pe oportuniștii de toate nuanțele care subapreciau forța maselor și încercau să lovească în legăturile dintre partid și mase și a educat pe membrii săi în spiritul încrederii nețărmurite în capacitatea revoluționară a maselor populare.

Zdrobind puterea politică a moșierimii și burgheziei, poporul muncitor condus de partidul comunistilor a trecut la construirea conștientă a societății socialiste. Poporul muncitor din patria noastră a devenit astfel constructorul vieții sale noi.

Munca și lupta poporului pentru socialism, pentru asigurarea satisfacerii nevoilor materiale și culturale mereu crescînde ale oamenilor

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Alianța între clasa muncitoare și țărănimea muncitoare chează succesului în opera de construire a socialismului în România, articol apărut în „Pentru pace trainică, pentru democrație populară” Nr. 45 (261).

muncii, ne este mult ușurată datorită existenței U.R.S.S., stat care a construit victorios socialismul, precum și datorită existenței țărilor de democrație populară din Europa și Asia. Ajutorul U.R.S.S. face posibil să fim scutiți de o serie de greutăți pe care a fost nevoită să le învingă U.R.S.S., când era singura țară desprinsă din sistemul capitalist, și face posibil ca regimul nostru democrat popular să desvolte într-un ritm mai rapid economia națională și să ridice nivelul de trai material și cultural al oamenilor muncii.

Conștient de scopul urmărit de către partid și guvern, năsele populare dau dovada de un eroism, în muncă, de inițiativă creatoare în viața social-politică, posibilă numai într-un stat în care clasa muncitoare a cucerit puterea politică, într-un regim în care oamenii muncii, eliberați de sub jugul claselor exploatare și al imperialiștilor străini, desfășoară o vastă activitate creatoare.

Una din mărturiile dezvoltării inițiativei creatoare a oamenilor muncii este, de pildă, numărul crescând de muncitori ce participă la întrecerile socialiste, care capătă tot mai mult un caracter de masă. În anul 1953, de pilda, circa 70 % din numărul total al muncitorilor și funcționarilor din industrie au fost antrenați în întrecerile socialiste. Inițiativa creatoare a oamenilor muncii își găsește oglindirea și în numărul mare de inovații aplicate în producție. Numai în trei trimestre ale anului 1953 au fost înregistrate 24.761 de inovații, la care se adaugă numeroase invenții.

Este știut că organizarea feudală a muncii se sprijină pe *disciplina bitei*, organizarea capitalistă a muncii sociale se sprijină pe *disciplina joamei*. „Organizarea comunistă a muncii sociale, spre care socialismul constituie primul pas — ne învață Lenin — se sprijină — și cu cât înaintează mai mult, cu atât se va sprijini mai mult — pe *disciplina liberă și conștientă chiar a celor ce muncesc, a celor care au răsturnat alit jugul moșierilor, cit și pe cel al capitaliștilor*“¹ (subliniat de noi).

Întrecerile socialiste reprezintă o metodă încercată de construire a socialismului pe baza activității creatoare a milioanei de oameni ai muncii. Vorbind despre întrecerile socialiste, V. I. Lenin arată că socialismul „...creează într-adevăr posibilitatea pentru atragerea majorității celor ce muncesc, în arena unei activități în care ei să se poată manifesta, să-și desfășoare aptitudinile în care să apară la iveală talentele ce zac ascunse în popor — izvor neatins — și pe care capitalismul le apăsa, le strivea și le înăbușea cu miile și cu milioanele“².

¹ V. I. Lenin, Opere alese, Ed. P.M.R., 1949, v. II, partea a II-a, p. 198.

² Ibidem, Ed. P.C.R., 1950, v. II, partea I-a, p. 368—369.

Pe baza muncii pline de elan a poporului muncitor s'a dezvoltat industria socialistă din R.P.R., iar agricultura a pornit pe un drum nou.

Perspective nelimitate se deschid activității creatoare a maselor prin construirea bazei economice și suprastructurii socialismului. În sectorul socialist al economiei noastre naționale a dobândit cîmp liber de acțiune legea concordanței obligatorii a relațiilor de producție cu caracterul forțelor de producție, ceea ce descătușează inițiativa creatoare a milioanele de oameni ai muncii. Statul de democrație populară, în îndeplinirea funcțiilor sale, asigură participarea celor mai largi mase populare la conducerea treburilor obștești. O ilustrare vie a faptului că în regimul nostru de democrație populară masele făuresc în mod conștient istoria, că ele participă activ la conducerea statului, a fost dezbaterea largă a proiectului de Constituție la care au participat peste zece milioane de cetățeni. O largă școală politică au constituit-o, pe lângă altele, alegerile recente pentru Sfaturile Populare în care peste zece milioane de cetățeni și cetățene au votat pentru 135.000 de deputați ieșiți din rîndurile poporului.

Cele mai largi mase populare din țara noastră participă la lupta pentru apărarea păcii, contribuind prin eforturile lor în muncă, prin întărirea continuă a capacității de apărare a patriei noastre, prin vîgilența sporită împotriva dușmanilor poporului nostru, la lupta frontului mondial al partizanilor păcii.

Alfabetizarea a milioane de oameni ai muncii, creșterea continua a numărului școlilor de toate gradele, activitatea zecilor de mii de cluburi, colțuri roșii, cămine culturale, cercuri agrotehnice, nenumăratele echipe artistice care valorifică talentele din popor, dezvoltarea științei, literaturii, artei legate de popor și puse în slujba lui — toate acestea dovedesc că, în procesul construirii socialismului, se valorifică în toate domeniile puterea creatoare a poporului.

„Au trecut vremurile acelea — a spus I. V. Stalin — cînd conducătorii erau socotiți drept singurii făuritori ai istoriei, iar muncitorii și țărani nu erau luați în seamă. Acum soarta popoarelor și a statelor o hotărăsc nu numai conducătorii, ci, mai ales și în primul rînd, masele de milioane ale celor ce muncesc. Muncitorii și țărani, care construiesc fără tîmbălău și fără zarvă fabrici și uzine, mine și drumuri de fier, colhozuri și sovhozuri, care produc toate bunurile vieții, care hrănesc și îmbracă pe toată lumea — iată cine sunt adevărații eroi și făuritori ai vieții celei noi“¹.

¹ I. V. Stalin, Opere, www.dacoromanica.ro

Hotărârile Plenarei lărgite a C.C. al P.M.R. din August 1953 subliniază, odată mai mult, că toate realizările obținute de regimul democrat-popular sunt rodul muncii pline de elan a clasei muncitoare, a întregului popor muncitor. Aceste înfăptuiri au fost obținute datorită conștiinței și spiritului de răspundere de care a dat dovadă eroica clasă muncitoare, forța conducătoare a statului și a întregului popor muncitor. Ele au la bază alianța frățească a clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare sub conducerea clasei muncitoare și contribuția intelectualității înaintate la întărirea și înflorirea patriei.

Înfăptuirea Hotărârilor Plenarei lărgite a C.C. al P.M.R. din August 1953 care urmăresc, pe baza necesităților obiective, dezvoltarea armonioasă a tuturor ramurilor economiei naționale și ridicarea rapidă a nivelului material și cultural al oamenilor muncii, va duce la o și mai largă participare a maselor la construcția economică și culturală, la făurirea conștiința a României socialiste.

În realizarea acestor sarcini un rol însemnat revine operei de educare marxist-leninistă a oamenilor muncii.

Avînd drept sarcină centrală să dezvăluie eroismul poporului în făurirea istoriei sale și rolul partidului marxist-leninist ca îndrumător și educator al poporului muncitor și organizator al luptei pentru construirea socialismului, cercetătorii din domeniul științei istoriei pun tot mai mult întreaga lor putere de creație în slujba formării conștiinței socialiste, educării comuniste a tineretului și a oamenilor muncii în genere.

Luptînd fără preget împotriva istoriografiei burgheze, a concepției reacționare care manifestă dușmănie față de popor, sarcina noastră, a istoricilor, este ca prin cercetările ce le întreprindem, prin studiile pe care le întocmim, prin lecțiile ce le predăm, să întărim și să dezvoltăm în popor conștiința forței sale, încredere în ineputabila sa putere creatoare de a construi socialismul și în invincibilitatea pe care o reprezintă unitatea de nezdruccinat dintre partid, guvern și popor.

Participînd activ la cea mai mare revoluție pe care o făurește poporul muncitor din țara noastră, să ne dovedim vrednici de a aduce contribuția ce o datorăm eroicei clase muncitoare care are menirea istorică de a se elibera și totodată de a elibera pentru totdeauna întregul popor muncitor de orice exploatare și asuprire.

ÎN LEGĂTURĂ CU PROCESUL DE FORMARE ȘI DEZVOLTARE A CLASEI MUNCITOARE ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI

Nașterea și dezvoltarea capitalismului au însemnat în același timp nașterea și dezvoltarea clasei muncitoare, adică a acelei forțe sociale care este istoricește menită să www.dacoromanica.ro

Istoricul nașterii și dezvoltării proletariatului din țara noastră a început să fie obiectul cercetărilor. Au început să apară studii și referate — deși încă puține ca număr — în care se tratează unele lupte parțiale duse de muncitorime. Dar această problemă este uneori tratată în afara dezvoltării bazei economice a societății noastre, ruptă de procesul producției materiale din fiecare epocă. (Secția modernă și contemporană a Institutului de Istorie — București).

Pe baza cercetărilor din ultimii ani, istoricii au ajuns la concluzia că descompunerea feudalismului și apariția capitalismului este un proces care se desfășura în Țările Române într'o perioadă îndelungată,

Datorită lipsei unei cercetări aprofundate a acestei probleme nu cunoaștem suficient : cum au apărut elementele capitaliste în sînul orînduirii feudale ; luptele care exprimau antagonismul dintre forțele noi de producție și vechile relații de producție, care frînau dezvoltarea, ținînd seamă de existența jugului otoman și habsburgic ; rolul forțelor înaintate din acea vreme și întregul complex de probleme legate de descompunerea feudalismului și dezvoltarea capitalismului. Aici găsim și cauzele repetate ale unor greșeli, care constau de pildă în confundarea producției de mărfuri capitaliste cu producția de mărfuri în genere, deși realitatea arată că producția de mărfuri a existat de pildă și în feudalism. În unele lecții, precum și în articole publicate în revista „Studii“ s-a vorbit despre atelierele manufacturiere din secolul al XVIII-lea, ca de unități capitaliste, ignorîndu-se faptul că existau pe moșii multe ateliere de manufactură în care munca era asigurată de țăranul iobag care nu poate fi confundat cu lucrătorul salariat. În analiza apariției și dezvoltării capitalismului, trebuie acordată, printre altele, o atenție deosebită procesului coexistenței manufacturilor de tip feudal cu manufactura de tip capitalist, a dezvoltării manufacturilor de tip capitalist, etc., și ca urmare procesului de apariție a muncitorului salariat ce nu posedă mijloace de producție proprii și care pentru a putea trăi, vinde singurul lucru ce posedă, forța sa de muncă. Fără lămurirea acestui proces nu vom putea cunoaște condițiile concrete în care a apărut proletariatul în țara noastră.

În condițiile descompunerii feudalismului, nașterii și dezvoltării capitalismului, adică în prima etapă a existenței istorice a proletariatului ca o clasă „în sine“ lucrătorii duc o luptă greă. Muncitorimea nu are în această perioadă organizațiile sale, programul și partidul său revoluționar de clasă. De aceea, acele lupte și-au găsit exprimarea în proteste și acțiuni individuale sau în grup, spontane, izolate, ale lucrătorilor împotriva explōatării întreprinzătorilor. Cu toate acestea, chiar în prima etapă a existenței sale istorice, proletariatul participă în forme variate la marile lupte pe care le-au cunoscut Țările Române împotriva jugului feudal și a

apasării naționale. Se știe că sărăcimea orașelor, și în primul rînd lucrătorimea a participat la rascoala din Transilvania condusa de Horia. De asemenea, este azi cunoscut ajutorul pe care l-au dat lucrătorii din București răscoalei conduse de Tudor în 1821, sau participarea activă a lucrătorilor în revoluția din 1848.

Cu cît înaintăm mai mult în desfășurarea evenimentelor din secolul al XIX-lea, cu atît mai puternic se face auzit glasul proletariatului.

Proletariatul nu exista însă în afară de timp și spațiu. El a cunoscut o însemnată dezvoltare în secolul al XIX-lea și al XX-lea. Apariția manufacturilor capitaliste nu reprezintă decît o fază a dezvoltării capitaliste. Pe baza meșteșugurilor orășenești și a producției micilor producători de mărfa dela sate, dezvoltarea manufacturii capitaliste a pregătit trecerea *pre fabrica, spre marea producție capitalistă. Apare proletariatul industrial, care ridică pe o treaptă superioară lupta de clasă dintre proletariat și burghezie. Pentru a putea cunoaște acest proces nu este suficient să studiem condițiile în care a avut loc în general revoluția industrială în țara noastră (în problema dezvoltării industriei, nu avem pînă azi un studiu temeinic, ci trebuie să cunoaștem condițiile concrete în care acest proces a avut loc în Țările Române (întîrzierea unirii naționale, existența monstruoasei coaliții burghezo-moșierești, frîna ce o reprezintă jugul otoman și habsburgic etc.).*

Urmărind acest proces în secolul al XX-lea, adică în epoca imperialismului, va trebui să studiem condițiile concrete ale dezvoltării forțelor de producție, a relațiilor de producție și a formelor luptei de clasă din România în acele vremuri (existența resturilor feudale, aservirea țării de către capitalul strain, lupta tot mai înverșunată a poporului muncitor împotriva boierimii, a capitaliștilor, a trusturilor străine, etc.).

În timpul dezvoltării industriei și formării proletariatului industrial — în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea — lupta clasei muncitoare ia forme tot mai organizate. În locul luptelor spontane, izolate, încep să aibă loc lupte tot mai organizate care cuprind muncitorii unei întreprinderi sau ai mai multor întreprinderi (de pildă în anul 1888 greva dela Atelierele Căilor Ferate București, a tipografilor din București, greva dela Galați etc.).

Intr-un proces îndelungat și complex muncitorii încep să-și creeze organizații. Dar aceste organizații ale muncitorilor sunt dominate de multe idei greșite, confuze, pe care burghezia sau unele grupări burgheze au încercat, și uneori au reușit, să le folosească pentru a îngreuna procesul de cristalizare a unui program și a unui partid revoluționar al clasei muncitoare.

Pentru a putea lumina în mod științific procesul formării proletariatului, ca o clasă „pentru sine“ este necesar să analizăm dezvoltarea luptei de clasă și formele concrete pe care ea le-a luat, în strînsă legătură

cu dezvoltarea forțelor de producție și a relațiilor de producție. Altminteri se poate ajunge la aprecierea idealistă că nu dezvoltarea capitalismului, nu începutul formării unui proletariat industrial și începutul de transformare a acestui proletariat într-o clasă cu o conștiință tot mai clara asupra rolului său istoric etc. a dus la făurirea mișcării muncitorești, ci, așa cum se mai întâlnesc cazuri, la idei greșite că burghezia a început organizarea lucrătorilor, sau că unele asociații în care lucrătorii se uneau, erau asociații burgheze (catedra de istorie R.P.R. din București etc.).

În luminarea caracterului și rostului primelor asociații de lucrători, meșteri, meseriași etc. care apar dela 1871—1872 va trebui să se țina seama de condițiile istorice în care au apărut, de scopul ce și l-au propus, dacă s-au unit sau nu „împotriva tuturor celor care vor răul lucrătorilor”¹ și de felul în care burghezia vroia să-i stingherească în această activitate.

Documentele care se referă la activitatea cercurilor revoluționare din România — pînă la 1880, ne arată problemele care frământau aceste cercuri, evoluția concepției care stătea la baza lor, și formele prin care ele încercau să slujească poporul.

Aceste documente² trebuiesc temeinic studiate pentru a putea trage toate concluziile.

Majoritatea documentelor confirmă prin date și fapte concrete pentru perioada la care se referă, puternica influență a mișcării revoluționare din Rusia asupra creării cercurilor revoluționare din România, asupra începutului de răspîndire a literaturii marxiste în România. În corespondența lui Nicolai Petrovici Zubcu Codreanu, Dr. Russel etc., se vorbește de operele revoluționarilor democrați ruși, ca de pildă de romanul lui Cernișevski „Ce-i de făcut”? În alte documente se vorbește de „Economia Politică” a lui Cernișevski în genere de ideile lui Cernișevski sau se spune de pildă „va urez succes în popularizarea operelor lui Cernișevski”.

Concepția care stătea la baza cercurilor revoluționare din Rusia sau a cercurilor revoluționare ruse din Elveția, Franța, Anglia etc. cu care cercurile revoluționare din România aveau legătură, nu era încă cea marxistă. Se resimte însă puternic influența revoluționarilor democrați ruși.

În afară de referiri la lucrările revoluționarilor democrați ruși, documentele sînt bogate în alte informații. Într-un document (datat 1880), Plehanov arată că începe să abandoneze principiile nărodniciste. În alt document e amintit revoluționarul bulgar H. Botev, puternic influențat de revoluționarii democrați ruși.

Nicolai Petrovici Zubcu Codreanu vorbește de componența redacției Gazetei „Obscina”: „Începînd cu anul nou, Rally Clemens și încă cîteva persoane vor edita revista „Obscina” se înțelege cu caracter revoluționar”.

¹ Din Obiectivele Asociației lucrătorilor din România, 1872.

² Colecția „Documente privind Istoria României”, Războiul pentru independență 1877-78, vol. I.

În documente se vorbește de editarea precum și de redacția Gazetei „Rabotnic”. Rally (Zamfir Arbore) propaga și idei anarhiste. Acesta ia legătura apoi cu liberalii (prin conducătorul partidului liberal Emil Costinescu) și se afundă în lagarul lor.

Pare însă, și aceasta este deosebit de important, că ar fi existat legături între cercurile revoluționare din România (problema mai trebuie studiată) și Uniunile muncitorești din sudul și nordul Rusiei. O serie de documente arată legături cu cercurile din Odesa, Nicolaev. Multe documente vorbesc de legătura cu cercurile revoluționare din Piter. Se vorbește și de o unire a organizațiilor din nord. Nicolai Petrovici Zubcu Codreanu vorbește într-o scrisoare de Halturin.

Tot Nicolai Petrovici Zubcu Codreanu spune într-o scrisoare următoarele :

„Sper să găsesc *gata* la Dumneata programul și statutul organizației *Societatea social-democratică Română*”. (Scrisoarea este întocmită în limba rusă, dar cuvintele „*Societatea social-democratică romină*” sînt scrise în limba română).

Mulțumită — în mare parte — cercurilor revoluționare ruse din Geneva, Paris, Londra etc. cercurile revoluționare din România iau legătura cu internaționaliștii, cu operele lui Marx, cu marxistii. Documentele vorbesc de opera „Capitalul” de K. Marx. Cercurile din România cer această operă în ediția rusă. Se cer rezumate, sau capitole din această operă. Se vorbește de legături cu Liebknecht, Bebel. Cercul în România material editat în limbă franceză în anul 1874 în care se vorbește despre „*dictatura proletariatului*”.

Începutul de organizare a muncitorilor și dibuirile pentru fixarea scopului organizațiilor muncitorești, au avut loc în condiții cînd nu am avut încă un puternic proletariat industrial. Trebuie ținut seama de faptul că, deși în anii de după 1871—1872 începuse în țara noastră să se dezvolte industria, această dezvoltare a fost frînată de monstruoasa coaliție ce se formase, de lipsa de independență națională, cucerită în 1877 etc. Însăși denumirea de „clasă muncitoare” sau „proletariat” nu era folosită curent nici de clasa stăpînitoare, nici de muncitori. De aceea, în secolul al XIX-lea întîlnim termenii de lucrător, meseriaș-meșter, maistru lucrător etc., sub care erau un timp înțeleși și muncitorii din industria în curs de dezvoltare.

O situație similară s-a cunoscut în secolul al XIX-lea și în Rusia. În introducerea pe care o publică la documentele privind mișcarea muncitorească din Rusia în secolul al XIX-lea¹, A. M. Pankratova arată că nu numai funcționarii superiori guvernamentali, „dar și stăpînii și muncitorii singuri nu știau și nu întrebunțau denumirea de „clasă muncitoare” sau proletariat... Terminologia deosebită în legătură cu compo-

¹ A. M. Pankratova, *Rușii din România în secolul al XIX-lea*, vol. I, p. 33.

ziția muncitorilor în întreprinderi pe care noi o întâlnim în documente, se alătura nu caracteristicilor sociale, ci profesionale”.

Această lipsă de claritate o întâlnim și la noi în țară în diferitele asociații de lucrători, meseriași, meșteri, ce s-au creat pînă în anii de după 1880—1881.

Construirea de căi ferate și crearea atelierelor de cale ferată, dezvoltarea industriei petrolifere etc., și creșterea corespunzătoare a proletariatului industrial, a dus la accelerarea procesului de cristalizare a organizațiilor muncitorești și a programului de luptă.

Se intensifică lupta clasei muncitoare. Au loc greve, uneori chiar greve generale într-o întreagă ramură industrială. Iau ființă cercuri muncitorești. Incep să se răspîndească ideile socialiste.

Dar mișcarea muncitorească nu era încă în acel timp unită cu socialismul științific. Activitatea mișcării muncitorești și a cercurilor socialiste se desfășura încă paralel.

Proletariatul crește însă în acest timp ca forță revoluționară. În raportul prezentat cu prilejul celei de a 30-a aniversări a întemeierii P.C.R. tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a arătat că îi revenea proletariatului „încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, sarcina istorică de a duce societatea înainte, sarcina de a fi conducătorul și călăuzitorul transformărilor necesare în direcția burghezo-democratică pe cale revoluționară”¹.

Incepînd deci cu ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, studierea istoriei producătorilor de bunuri materiale, înseamnă *studierea în primul rînd a istoriei proletariatului ca cea mai înaintată clasă socială, care, prin lupta sa eroică, a stat în fruntea întregului popor muncitor pentru eliberarea sa socială și națională.*

Revizioniștii, social-democrații de dreapta, oportuniștii de toate soiurile au negat rolul de hegemon al proletariatului în desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea spre revoluția socialistă. Ei n-au văzut și n-au vrut să vadă în proletariat luptătorul cel mai consecvent pentru democrație și socialism.

Purtătorii acestor idei au îngreunat enorm de mult procesul unirii mișcării muncitorești cu socialismul științific.

Studierea acestui proces, adică a felului concret în care s-a desfășurat în țara noastră unirea mișcării muncitorești cu socialismul științific este încă o problemă necercetată de istorici.

Se simte nevoia unui studiu temeinic privind dezvoltarea proletariatului și rolul clasei muncitoare în istoria modernă și contemporană a României. De la aprecieri generale, trebuie să trecem la analiza concretă a

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și Cuvîntări*. Ed. pentru literatură politică, 1952, ed. a III-a, p. 517.

dezvoltării muncitorimii în timpul existenței lucrătorilor din manufactura capitalistă; a formării proletariatului industrial și lupta lui în ultima etapă a capitalismului — în imperialism ținând seama de specificul de la noi, al regimului burghezo-moșieresc. Strâns legat de această dezvoltare va trebui să urmărim procesul de transformare a proletariatului dintr-o clasă „în sine“ într-o clasă „pentru sine“, procesul ce a avut loc în țara noastră pentru a uni mișcarea muncitorească cu socialismul științific.

„Istoria României — spune tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej — este plină de răscoale ale țărănimii înecate în sânge de boierime. Dar aceste răscoale n-au dat și n-au putut da roade. Țărănimea nu era unită, a acționat în mod izolat, clasa muncitoare era slabă numericeste, organizațiile muncitorești se aflau sub influența oportuniștilor. Numai odată cu triumful leninismului în mișcarea muncitorească internațională după formarea P.C.R. în țara noastră începe o luptă organizată pentru făurirea alianței între clasa muncitoare și țărănimea muncitoare“¹.

Istoria clasei muncitoare, a luptei sale pentru îndeplinirea sarcinii istorice ce-i revine, este strâns legată de problema alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare. Numai studiind problema pe baza marxism-leninismului vom putea lămurii clar: locul ocupat de luptele spontane, izolate laie muncitorimii în luptele sociale și naționale cunoscute în Țările Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea; conținutul luptei clasei muncitoare, mișcarea socialistă și lupta între curentele din sânul ei din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea; amploarea acestor lupte și caracterul luptei duse împotriva oportunismului, de revoluționari ca Ștefan Gheorghiu și alții, înaintea primului război mondial; avântul revoluționar din țara noastră, în urma victoriei Marelui Revoluții Socialiste din Octombrie și condițiile istorice în care a fost obținută victoria leninismului asupra reformismului și crearea partidului marxist-leninist, singurul partid în stare să organizeze și să conducă lupta clasei muncitoare aliată cu țărănimea muncitoare pentru obținerea victoriei.

Astfel de studii ne vor ajuta să înțelegem mai bine sarcinile pe care le îndeplinește azi clasa muncitoare după cucerirea puterii politice, în conducerea întregului popor muncitor pentru construirea socialismului în țara noastră.

ÎN LEGĂTURĂ CU FORMELE VARIATE DE LUPTĂ ALE MASELOR ȚĂRĂNEȘTI

Lupta dusă de popor de-a lungul vremurilor a luat forme variate și multiple.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Alianța între clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, cheia succesului în opera de construire a socialismului în România, articol apărut în Pentru pace trainică, pentru democrație populară 8, Nr. 45 (261).

În Evul Mediu de pilda, țărănimea — una din forțele sociale principale ale epocii — se împotriva exploatării interne și asupririi din afară prin încercări de răscumpărare, prin refuzul de a îndeplini obligațiile feudale, prin fuga în masă, prin răscoale etc.

Aceste forme variate de luptă n-au fost însă destul cercetate. Continuăm să rămânem la aprecieri generale, fără a lămuri temeinic o serie de probleme.

Această constatare reiese și din *tematica* comunicărilor de la această sesiune, privind istoria medie a României.

Deși răscoalele țărănești reprezintă forme dintre cele mai înalte de luptă ale poporului în orînduirea feudală, puține comunicări ating problemele legate de răscoale țărănești.

Fără a subaprecia valoarea și importanța comunicărilor prezentate, trebuie să ne punem întrebarea: cum se face că răscoala de sub conducerea lui Racoți, cea de sub conducerea lui Horia, Cloșca și Crișan, sau alte importante răscoale țărănești din Moldova și Țara Romînească, n-au fost obiectul unor comunicări la sesiunea de față?

Acest fenomen nu e izolat. Trebuie să mărturisesc că redacția care asigură publicarea colecției „Documente privind istoria României” publicînd documentele în ordine cronologică, nu manifestă grija pentru ca să se înceapă cel puțin paralel strîngerea documentelor pe tema unor răscoale țărănești, deși pînă azi nu avem publicate laolaltă documentele privind răscoalele din 1437, 1514, 1784 etc.

De asemenea neglijăm studiile cu privire la celelalte forme pe care le-a luat lupta poporului în epoca respectivă.

Unele forme de luptă folosite de țărănime nici n-au fost pînă azi studiate de către cercetătorii din țara noastră. De pildă forma de luptă folosită mai ales în secolele XVII—XVIII — *haiducia*.

Există deosebiri între răscoalele țărănești și acțiunile haiducilor.

Nivelul atins de răscoalele țărănești, și mai ales de marile răscoale — cu toate îngrădirile ce le-au fost proprii — a fost fără îndoială mult mai înalt din punctul de vedere al eroismului popular, al spiritului de sacrificiu, al puterii cu care se lovea în clasa exploatătoare etc., decît cel atins de acțiunile haiducilor. Dar și haiducia înscrie momente în istorie, peste care nu trebuie să trecem.

Îmi permit să zăbovesc puțin asupra acestei probleme.

Haiducia avea mai ales un caracter local. Grupuri mici de țărani, uneori și unii orășeni săraci, se retrăgeau în codru, exprimînd împotriva lor față de boierii care-i scoteau din ocină, care-i exploatau etc. Mai ales în secolele XVII și XVIII, cînd nu exista muncitorimea, și-i lipsea țărănimii aliatul și conducătorul; cînd în Țările Romîne nu se ridică o putere — chiar voevodală — în stare să conducă poporul împo-

triva jugului otoman, — acțiunile locale erau mari la număr. Grupurile de haiduci își îndreptau de obicei acțiunile lor împotriva boierilor din părțile unde acționau, împotriva bogașilor, împotriva turcilor. Ei loveau deseori pe ceamurii turcești, când duceau spre împărăția din Țarigrad plocoanele — bunuri adunate cu hapca dela oamenii din popor. Haiducii întorceau celor nevoiași bunurile ce le-au fost luate de slugile stăpînirii. De aceea, haiducii se bucurau de mare sprijin în popor. Populația locală simțea că are în jurul ei o voinicie.

Ideologii burgheziei și moșierimii române au cautat în repetate rânduri să prezinte această formă de luptă a țărănimii ca niște acțiuni de jaf, iar pe haiduci ca pe niște tilhari. Prezența în mijlocul haiducilor a unor elemente ce urmăreau prada, nu schimbă însă caracterul general al acestei acțiuni, ca o formă a luptei populare împotriva exploatării boierăști și jugului otoman.

De aceea poporul a cîntat această luptă în poezia populară pe care a făurit-o transmițînd din generație în generație faptele haiducilor care loveau în ciocoi¹.

Poporul a cîntat de asemenea acțiunile haiducești împotriva turcilor².

Ele nu aveau o extindere organizată și unitară pe întreaga țară, o conducere unitară și un program unic. Dar grupurile răslețe de haiduci bateau pe ciocoi, dădeau lovituri turcilor și căutau să îndulcească amărăciunea norodului, care deseori nu avea „bob de griu să-și hrănească pruncii,

1

«... Frunză verde de negară,
Pe Bujor mi-l judecară.
La divan mi-l întrebară
Mulți creștini de-a omorît
Cît prin țară a hoșit?
Iar Bujor cruce-și făcea
Și cu dreptul răspundea:
„Morți de om eu n-am făcut,
Dar ciocoi mulți am bătut!
— Ștefane, Bujorule,
Unde-ți sunt averile,
Ca să-ți scapi tu zilele?
— Le-am ascuns pe la copaci,
De-ajutor la cei săraci
Să-și cumpere boi și vaci!”...»

Antologie de literatură populară. Ed. Acad. R.P.R., 1953, p. 445.

2

«... Bate, Gruio, marginile,
„C'oIU să bat mijloacele
Ce mie îmi va scăpa,
Ție Gruio, să nu-ți scape...”
Și în turci se sloboziau
Și pe toți îi prăpădiau,
Cît se coace-o turtă'n foc,
Toți turcii fură polog; ...»

Antologia de literatură populară. Ed. Acad. R.P.R., 1953, p. 336.

nici loc de mormint să-și îngroape bătrînii, nici lacrimi să-și plîngă robia“¹.

În secolul al XVIII-lea și mai ales spre sfîrșitul lui, războaiele ruso-turce au început să fie duse de-a lungul Dunării.

Grupurile de haiduci au simțit în armata rusă o mare putere pe care se pot sprijini în lupta împotriva turcilor. Ei încep să iasă din codri. Multe din aceste grupuri de haiduci se înrolează în armata organizată împotriva turcilor.

Rămîne să se studieze evoluția haiduciei și locul ce-l ocupa în istorie haiducii, volintirii, pandurii. Ceea ce este însă fapt e că tot mai mare devine numărul polcurilor romînești ce se formează alături și cu ajutorul armatelor conduse de Rumianțev, Suvorov, Kutuzov.

La sfîrșitul secolului al XVIII-lea se desfășoară procesul de descompunere a feudalismului și de apariție a capitalismului. Deși întîlnim haiduci și în secolul al XIX-lea, numărul lor este în descreștere. Lupta poporului ia forme mai ascuțite, mai organizate.

Acțiunea haiducilor, ca o formă a luptei de clasă, trebuie studiată, odată cu celelalte forme ale luptei poporului. Literatura populară ne oferă mult material de studiu. Dar pot fi folosite și alte documente care scot în relief caracterul acestor acțiuni. Cît de grăitor este de pilda actul de *acuzațiune* întocmit împotriva lui Groază, socotit ultimul haiduc român.

Redăm spre exemplificare o parte din interogatoriul luat lui Groaza, cu prilejul judecării sale :

„PREȘEDINTELE : Vîrsta și numele d-tale ?

GROAZĂ : Nicolae sîn Petru, 52 ani.

PREȘEDINTELE : Meseria d-tale ?

GROAZĂ : Ostaș fără stăpîn care ascultă numai de glasul țării.

PREȘEDINTELE : Locuința d-tale ?

GROAZĂ : Pretutindeni unde se găsește un petec de pămînt romînesc.

„PREȘEDINTELE : Unde sînt tovarășii d-tale ?

GROAZĂ : Unii pe pămînt, alții în iad, o seamă poate în rai, dacă se vor fi popit înainte de moarte.

PREȘEDINTELE : Pentru folosul d-tale dă pe față înaintea drepților numele lor.

GROAZĂ : Nu se poate ! Voi ziceți că sînt hoț ; va fi ! dar meseria de trădător n-am învățat-o“².

Aceste sumare date, cu privire la acțiunile haiducilor, sunt destul de grăitoare pentru a nu mai insista.

¹ Mihail Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*, p. 117. Editura Tineretului 1952

² « Columna lui Traian » www.dacoromanica.ro 257.

Revenim deci la problema ridicată și anume că *este necesar să adâncim studiul privind variatele forme de luptă și mai ales studiul științific al rascoalelor țărănești, al frământărilor orașenești din epoca feudală a Țărilor Române*. Fără un studiu marxist-leninist al acestor probleme nu vom cunoaște actele de vitejie pe care le-a făcut poporul în fărura istoriei sale din acele vremuri.

ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA FORMĂRII ORAȘELOR ÎN DACIA

La consfătuirea istoricilor din Ianuarie 1953, cu prilejul analizei șantierului arheologic dela Suceava, a fost ridicată problema nașterii și dezvoltării orașelor în Moldova. S-a pornit dela teza că „în Moldova și partea de răsărit a Munteniei nu s-a cunoscut ca în restul teritoriului patriei noastre, forma orînduirii sclavagiste. În Moldova și răsăritul Munteniei, populația trăia în triburi, organizate în formele societății primitive. Ea a cunoscut o *robie partriarhală*. În această parte a țării noastre (în Moldova și răsăritul Munteniei) trecerea dela societatea primitivă la cea feudală se face fără a se fi cunoscut orînduirea sclavagistă“¹.

În nemijlocită legătură cu această stare de fapt, a fost pusă problema procesului nașterii și dezvoltării orașelor în Moldova.

În Oltenia, vestul Munteniei și Transilvaniei situația nu se prezenta întocmai ca în Moldova. În această parte a țării „elemente noi în economie încep să apară în timpul lui *Burebista și Decebal* marcînd trecerea dela comuna primitivă, la o formă superioară a societății — *sclavagismul* — formarea *statului sclavagist dac...*“ deși „fără îndoială că *pe teritoriul de azi al Romîniei nu a existat formă sclavagistă clasică*“².

În lumina acestei teze, procesul nașterii și dezvoltării orașelor în Oltenia, vestul Munteniei și Transilvania, este diferit de cel din Moldova.

Descoperirile arheologice din ultimii ani, bogatul material găsit în toată țara și mai ales în Munții Sebeșului (șirul de așezări-cetăți și monumentala așezare de la Grădiștea Muncelului cu cetatea, sanctuarul, atelierile, hambarele, terasele și așezările respective, în care reies vădit diferențierile sociale etc.), dovedesc o civilizație relativ înaintată pe care a creat-o populația băștinașă înainte de ocuparea romană, precum și o organizare socială care a depășit comuna primitivă.

Asupra acestei probleme au să se pronunțe în primul rînd, așa cum au și început, specialiștii de istorie veche a patriei noastre.

Folosind însă desbaterile în care au fost combătute afirmațiile arheologului Macrea, îmi permit să fac unele observații.

¹ Istoria Romîniei, manual, anul 1947, ed. I-a, p. 13.

² „Periodizarea istoriei Romîniei“ în « Contemporanul », seria a II-a, 1946, anul I.

Pentru a putea lamuri și această problemă pe baza adevărului științific — trebuie asigurat de la bun început baza științifică necesară studiului.

Învățătura marxist-leninistă a arătat pe larg cauzele multiple și, în primul rând, *cele economico-sociale care au dus la nașterea și dezvoltarea orașelor, precum și la rolul lor specific dela o orinduire la alta* (dezvoltarea forțelor de producție, separarea meșteșugurilor de agricultură etc.).

Este absolut necesar să cunoaștem aceste teze. Dar oricît de mult am buchisi aceste teze, ele nu ne vor duce la concluzii valabile, dacă le vom folosi mecanic și nu vom ține seama de condițiile concrete în care a avut loc acest proces în Țările Romîne. Aceasta face necesar studierea amănunțită a dezvoltării forțelor de producție și relațiilor de producție pe teritoriul patriei noastre, și ținînd seama de trăsăturile fundamentale ale periodizării marxiste a istoriei, să cunoaștem periodizarea istoriei Romîniei și trăsăturile ce i-au fost proprii.

Pentru lămurirea problemei orașelor din Dacia se mai cere să analizăm critic diferitele teorii burgheze emise și măsura în care ele mai dăinuie. Se pune problema de a păstra tot ce este valoros și de a ne debarasa totodată de tezele greșite care ne-au fost înrădăcinate și care frînează mersul înainte.

Este bine să amintim aici, ceea ce este dovedit — de aceea nu insistăm — că din secolele VI — V înaintea erei noastre au existat pe țărmul Mării Negre al patriei noastre un șir de așezări — Histria, Callatis, Tomis — a căror bază social-economică o constituie *modul de producție sclavagist*. Populația băștinașă care trăia în aceste așezări și în jurul lor participa activ și creator, la dezvoltarea lor economică, social-politică, culturală. Avînd o bază social-economică *sclavagistă* aceste așezări au grăbit destrămarea vieții patriarhale și au ajutat la dezvoltarea relațiilor sclavagiste pe o parte a teritoriului patriei noastre cu mult înainte de Decebal. De aici reiese că negarea existenței sclavagismului *în general pe teritoriul patriei noastre* contravine realității, cunoscută azi.

Se constată deci dela început că: a) în Moldova și Muntenia răsăriteană există un sclavagism patriarhal și b) pe țărmul Mării Negre și pe un teritoriu înconjurător a existat modul de producție sclavagist.

Pentru a lămuri care anume a fost modul de producție pe restul teritoriului țării noastre, este nevoie să revizuirem critic și felul în care istoricii burghezi, total subordonați școlilor din occident, prezentau în trecut lucrurile. Folosind și metodă comparativă în cercetarea problemei de care ne ocupăm, nu trebuie să fim orbiți în judecata noastră de forma de organizare din Grecia și Roma antică. Istoria ne învață că pentru prima oară, orașele au apărut în Mesopotamie, Egipt, Asia Mică, Caucaz, Asia

centrală, India și China în cel de al 3-lea, al 2-lea și 1-iul mileniu, înainte de era noastră, odată cu dezvoltarea societății sclavagiste timpurii. În orientul antic, pentru care într-o anumită măsură este caracteristică îmbinarea meșteșugăritului și agriculturii, orașul este centrul agricol și meșteșugăresc-comercial, rămânând în același timp centru religios, cetate și reședința conducătorului (rege). Fără a ignora ceea ce ne poate ajuta în lămurirea problemei din studiul dezvoltării Greciei și Romei antice, va trebui așa dar să nu ignorăm formele în care a apărut și s-a dezvoltat sclavagismul în Orientul antic (așa cum s-a subliniat și în dezbateri).

Istoriografia sovietică arată că planul unuia din cele mai vechi orașe — Ur — (secolele 22—21 înaintea erei noastre) este tipic pentru orașele întărite ale Asiei dintre cele două râuri (Mesopotamia). Desigur, pot fi folosite și exemple de așezări mai apropiate de țara noastră. Dar chiar din descrierea îndepărtată a așezării dela Ur. reies asemănări cu unele așezări de la noi. Se spune de pildă că în centru se află o cetățuie cu o piramidă cu trepte care este locul sfânt (de rugăciune) și palatul regelui etc. De aici se făcea supravegherea muncii sclavilor și a celor liberi, care lucrau pământul regesc sau a puterii religioase. În această citadelă se adunau produsele luate în calitate de dări de la populația agricolă. În jurul acestei citadele se resfira interiorul orașului și apoi un teren înconjurător ca o mahala a orașului. Ținând seama că aceste date se referă la societatea sclavagistă timpurie (care, deși timpurie, nu înceta de a fi totuși sclavagistă) din secolele 22—21 înaintea erei noastre și că de la acea dată pînă la secolul I î. e. n. și secolul I era noastră, civilizația în genere și mai ales cea din sud-estul Europei — cuprinzând sclavagismul clasic din Grecia și Roma a cunoscut o vădită dezvoltare, studiul sclavagismului din Orientul antic paralel cu cunoașterea dezvoltării Greciei și Romei antice ne va ajuta să lămurim problemele din țara noastră, fără a copia orbește tot ce vine de la Roma și fără a desconsidera rolul maselor populare de pe teritoriul patriei noastre, care prin munca lor au contribuit la crearea *civilizației dace* ce devine cunoscută în toată marea ei, abia acum, în urma săpăturilor arheologice inițiate în ultimii ani de către Academia R.P.R.

În cazul concret al nașterii orașelor — cetăți din orînduirea sclavagistă sau ale epocii feudale — va trebui totodată să ne debarasăm și de așa-zisa *teorie a apărării*, teorie burgheză foarte răspîndită, enunțată de Bücher, Maurer, Veber etc. Conform acestei teorii burgheze, factorul hotărîtor, baza dezvoltării orașelor ca puncte de întărire, a fost apărarea față de un atac extern, deși se știe că zidurile și întăririle nu erau caracteristici obligatorii pentru orașele din antichitate¹.

¹ Marea Enciclopedie Sovietică, XII, p. 473-474.

Lămurirea problemei nașterii și dezvoltării orașelor în Dacia cere așadar un studiu minuțios multilateral care să aibă în centrul preocupărilor, lămurirea condițiilor economice și social-politice în care producătorii bunurilor materiale și culturale, adică masele populare băștinașe, au creat civilizația dacă.

În lumina acestor considerații generale să aruncăm o privire asupra textului intitulat „Procesul separării orașului de sat la daci”.

Nu ne vom ocupa de contradicțiile care abundă și dintre care unele au fost relevate în dezbateri.

Dar după o atentă lectură a referatului apare tot mai limpede ca ideea generală care străbate întregul text nu este decât o încercare de a reedita, sub o droaie de citate, vechile teorii ale așa-zisei școli de la Roma, care desconsidera tot ce a creat populația băștinașă, pentru a putea acorda că tot ce s-a creat în Dacia e rod al „minunii de la Roma”.

Pentru că autorul vrea să arate ce orașe s-au întemeiat în Dacia „*abia în epoca stăpânirii romane*” el susține că așezările dacice din secolul al IV-lea î.e.n. și secolul al II-lea e.n., adică „*în tot răstimpul acestei lungi existențe neîntrerupte, așezările nu și-au modificat esențial înfățișarea și structura lor social-economică*”.

Neputînd contesta că fruntașii triburilor „*se bucură de o situație economică și socială privilegiată*”, că aceștia „*se detașează de populația de rînd*”, își clădesc locuințe aparte „*obișnuite în locuri mai bine apărate*”, autorul ajunge totuși pînă la urmă să tragă concluzia că „*... nobilii își împleteau viața cu aceea a țăranilor, în fruntea cărora ei stăteau*”, ceea ce duce la ideea falsă a armoniei sociale.

Cetățile dacice, așezările și clădirile monumentale pe care nu le poate nega, autorul nu le analizează, nu caută să afle cum au fost clădite, dacă se folosea munca sclavilor, ci conchide în grabă că „*...toate ne duc la convingerea că meșterii străini greci și romani au lucrat fără îndoială la construirea și amplificarea cetăților dacice*”.

Au fost găsite unelte, materii prime locale, ateliere etc. Toate acestea însă „*...sînt dela Romani procurate înainte de ocupare*” etc.

Aceste afirmații sînt contrazise de descoperirile arheologice și de textele literare, citate și în dezbaterile acestei sesiuni.

Se pare că arheologul Macrea se călăuzește după principiile enunțate de N. Iorga care susținea în lucrarea sa „Adevăr și greșeală în scrierea istoriei” că dacă în fizică te verifică aparatele și în matematică te verifică cifrele, în istorie „*...ori de-ai nimerit ori de-ai greșit, poți face așa încît să-ți iasă socoteala*”¹.

¹ N. Iorga, Generalități cu privire la studiile istorice, București, I.I.U., 1944, ed. a III-a, p. 200.

Aceasta a fost concepția trecutului. Dar nu e concepția științifică care ne călăuzește azi în căutarea adevărului istoric.

În ce privește lămurirea modului de producție, felul de viață al dacilor înainte de ocuparea romană, cercetările din ultimii ani au scos la iveală un material deosebit de prețios, care va fi, fără îndoială, îmbogățit prin cercetările care sînt în curs. Avem toate motivele să credem că specialiștii de istorie veche a R.P.R. vor ști să valorifice științific acest material și să prezinte adevărul asupra civilizației dace, asupra celor ce au faurit masele populare din Dacia.

* * *

În timpul lucrărilor Sesiunii anuale a Secțiunii Științelor istorice, filozofice și economico-juridice a Academiei R.P.R. din 21—24 decembrie 1953 au fost prezentate în domeniul istoriei 66 de studii și referate.

Prin tematica lor, ele se referă: 12 la istoria veche; 22 la istoria medie și 32 la istoria modernă și contemporană a Romîniei.

Ca rezultat al faptului că în regimul de democrație populară știința încetează a fi îndeletnicirea cîtorva, ci devine preocuparea unor cercuri tot mai largi, la întocmirea acestor lucrări au luat parte peste 70 de cercetători, dintre care peste 40 de cercetători tineri au prezentat pentru prima oară rezultatele cercetărilor lor proprii dela tribuna Academiei R.P.R.

Dezbaterile ce au avut loc și la care au participat 56 de cercetători, din domeniul istoriei, au dat prilejul să se desfășoare o vie luptă de opinii, care ne ajută să vedem mai clar unele probleme.

Istoriografia burghezo-moșierească a falsificat istoria Romîniei, pentru a micșora sau reduce cu totul rolul poporului, munca și creația lui. A fost falsificată sau ascunsă mai ales lupta revoluționară a clasei muncitoare.

Așa cum arată Fr. Engels: „Burghezia transformă totul în marfă și deci și istoria. Prin natura ei însăși și în virtutea condițiilor existente ei, burgheziei îi este proprie falsificarea oricărei mărfi. Ea a falsificat de asemenea și istoria. Mai bine plătită este (în capitalism, *nota noastră*) acea lucrare în care falsificarea istoriei corespunde mai mult intereselor burgheziei¹.

Sub stăpînirea boierilor și capitaliștilor erau stimulate, încurajate, fel de fel de scrieri în care se reproduceau fără sistemă diferite scrieri din occident, care, toate la un loc, aveau drept misiune să terfească virtuțile poporului și mai ales posibilitățile de creație pe care le are un popor liber și stăpîn pe soarta lui.

¹ Marx—Engels, Opere. Ed. 1951, X, p. 104

Profund diferită este sarcina de azi a cercetătorilor din domeniul istoriei. Generația de istorici care își desfășoară activitatea în regimul democrat-popular și-a luat sarcina de cinste ca, pe baza învățaturii marxist-leniniste și a experienței științei sovietice, care a aplicat și aplică cu succes această învățătură, să valorifice critic toată gândirea înaintată a premergătorilor și să aducă contribuția ei, întocmind lucrări în care poporul *făuritor al istoriei*, să apară așa precum îl poate prezenta numai *adevărul istoric*.

Pe acest drum merg majoritatea cercetătorilor vîrstnici și un număr tot mai mare de cercetători tineri din patria noastră.

Pornind pe acest drum, cercetătorii din domeniul istoriei au putut îmbogăți în ultimii ani, literatura istorică privind toate orînduirile pe care le-a cunoscut istoria Romîniei.

A fost lărgită tematica cercetărilor. Așa cum a reieșit în timpul lucrărilor Sesiunii, problemele de istorie modernă și contemporană, de pildă, încep să frămînte pe istorici. Devine o tematică curentă, studiul pe bază de material concret al luptei clasei muncitoare, grevele muncitorești, legăturilor cu lupta țărănimii. A început să fie studiat adevăratul conținut anti-popular al politicii burgheziei și moșierimii și caracterul trădător al politicii acestora, în aservirea intereselor țării noastre imperialiștilor americani, englezi etc.

Munca desfășurată pentru îndeplinirea sarcinilor centrale ale istoricilor *de a studia — folosind bogata experiență a științei istorice sovietice — rolul poporului ca făuritor al istoriei ; de a valorifica critic tot ce a fost creat bun din trecut odată cu demascarea teoriilor false ale istoriografiei burgheze ; de a scoate la iveală relațiile frățești între poporul român și poporul rus de-a lungul vremurilor ; legăturile prietenești cu popoarele vecine — incele să dea roade.*

În opoziție cu istoriografia burgheză, care, denaturînd adevărul istoric, s-a străduit să ațîțe învrăjbirea națională între popoare, să sprijine politica războinică a imperialiștilor din R.P.R., se acordă azi o deosebită atenție studiului relațiilor care s-au dezvoltat de-a lungul veacurilor între poporul român, poporul rus și celelalte popoare vecine — aducînd astfel și prin această muncă aportul la dezvoltarea relațiilor frățești dintre popoare, la lupta pentru apărarea păcii.

În ianuarie 1954 se împlinesc 300 de ani de la reunirea Ucrainei cu Rusia. Acest eveniment este deosebit de însemnat pentru istoria U.R.S.S. Dar evenimentul de la 1654 a avut și o însemnătate internațională.

Pentru poporul român, reunirea Ucrainei cu Rusia a avut ca urmări creșterea ajutorului acordat de marele popor rus și de poporul ucrainian luptei duse de Țările Romîne împotriva jugului otoman pentru independență. De-a lungul istoriei patriei noastre, s-au sudat legături de prietenie

cu marele popor rus și poporul ucrainian, legături ridicate la un nivel calitativ superior după 23 august 1944.

Studierea acestor relații de prietenie contribuie la stringerea legăturilor frățești între popoare, la întărirea lagărului păcii și socialismului.

Studiile și referatele prezentate la această sesiune reprezintă — în majoritatea lor — un aport atât al cercetătorilor vîrstnici, cît și al celor tineri avîntați în lupta de luminare a unor probleme noi din istoria patriei noastre. Aceste studii și referate pot servi ca material ajutător în studiul istoriei R.P.R. la instituțiile de învățămînt superior,

Îndeplinirea tematicii lărgite din planul pe anul 1954 (lucrările privind lupta clasei muncitoare, luptele țăranilor, influența revoluției ruse din 1905 în România, luptele comune ale iobagilor romîni și unguri etc.) vor contribui la dezvoltarea științei noastre istorice puse în slujba poporului, a păcii, a întăririi relațiilor frățești între popoare.

Rod al muncii și strădaniei cercetătorilor din domeniul istoriei, aceste lucrări devin, corespunzător valorii lor, bun al culturii noi, națională în formă, socialistă în conținut, ce se făurește în țara noastră, devin bun al poporului — constructor al vieții noi socialiste în R.P.R.

Dacă ne-am oprit însă numai la aceste constatări am comite o gravă greșală. Atît din punct de vedere cantitativ, cît mai ales din punct de vedere *calitativ*, lucrările noastre sunt umbrite de serioase lipsuri. O analiză mai adîncă a studiilor și referatelor prezentate la Sesiune, a conținutului revistelor de istorie („Studii“ etc.), cît și a raportului prezentat de secțiunea științelor istorice, filozofice etc. la prezenta Sesiune, ne arată că unele probleme sunt tratate la un nivel necorespunzător sau sînt neglijate probleme a căror cercetare nu suferă amîinare. Apare de asemenea o pronunțată inegalitate a studiilor și referatelor prezentate la Sesiune, în ce privește nivelul științific. Unele din aceste lucrări conțin greșeli mai ales prin laturile care sînt ignorate. Aceasta duce la situația că nu se pot trage la astfel de lucrări concluzii valabile și relativ definitive. Insuficient sînt încă tratate problemele referitoare la alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, la dezvoltarea continuă a statului democrat-popular etc. Slab se oglindește încă munca și lupta eroică a poporului muncitor după 23 August 1944. O serie de lipsuri ale studiilor și referatelor au fost subliniate în mod just în dezbateri. De aceea nu insistăm. Se degajă însă o concluzie generală careia trebuie să-i acordăm toată atenția și anume: *necesitatea îmbogățirii tematicii odată cu întărirea luptei pentru calitate, pentru ridicarea nivelului științific în cercetările noastre de istorie.*

Rezolvarea cu succes a acestei sarcini, cere lupta hotărîtă împotriva lipsurilor și greșelilor din munca noastră, cere desfășurarea largă a auto-criticii și mai ales a criticii

În critica de jos își găsesc expresie inițiativa și activitatea creatoare a cercetătorilor care pot să aducă fiecare o contribuție tot mai mare la ridicarea nivelului științific al cercetărilor.

Așa cum a arătat G. M. Malenkov la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S. — „ar fi greșit să se creadă că critica de jos se poate dezvolta de la sine, pe calea mersului de la sine. Critica de jos poate să se dezvolte și să se lărgească numai cu condiția ca orice om care face o critică sănătoasă să fie convins că va găsi sprijin în organizațiile noastre și că lipsurile arătate de el vor fi efectiv înlăturate“¹.

Critica de jos în regimul democrat-popular este o expresie a inițiativei creatoare a maselor, a participării maselor la viața obștească. Acest factor, care asigură victoria noului în toate domeniile de activitate, trebuie să se manifeste din plin și în activitatea creatoare pe tărîmuri științelor istorice. Dacă am supune totdeauna unei curajoase discuții lucrările noastre de istorie, dacă am atrage în dezbaterile problemelor de bază ale istoriei patriei noastre, pe cercetătorii din toate regiunile țării, profesorii de istorie din învățământul mediu, membrii Societății de Științe Istorice, membrii catedrelor de istorie din diferite institute de învățământ superior etc., dacă în paginile publicațiilor de istorie s-ar desfășura larg lupta de opinii, am putea mai repede progresa în cercetările istorice, am putea mai profund lămurii problemele complexe, dificile, și mai lesne, am putea îndepărta lipsurile existente.

Cercetătorii simt nevoia lămuririi unor probleme. Datorită faptului că nu s-au organizat dezbateri, unii istorici de pildă la Institutul de Istorie din București sau Institutul de Istorie din Iași, au enunțat teorii, care nefiind supuse unei verificări critice a mai multor specialiști, au dus la alu necări talmudiste etc. Au fost cazuri — e drept izolate — când era să fie lăsat repetent un student, pentru că la examen a susținut că revoluția din 1848 în Țara Românească și Transilvania, era o revoluție burghezo-democratică (Universitatea Parhon, București). Cu alt prilej s'a încercat discutarea caracterului revoluției din 1848 în Țara Românească și Transilvania.

Marxism-leninismul ne arată limpede că există deosebiri între revoluția burgheză și revoluția burghezo-democratică. Dar existența unei deosebiri între revoluția burgheză și revoluția burghezo-democratică nu înseamnă că problemele fundamentale pe care are să le rezolve și obiectivele de clasă pe care trebuie să le atingă sînt fundamentale diferite între

¹ G. M. Malenkov, Raportul de activitate al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al Partidului, Ed. pentru literatură politică, 1952, p. 99.

ele. V. I. Lenin și I. V. Stalin arată că revoluția burghezo-democratică este una din *varietățile* revoluției burgheze în genere¹.

Numai revoluția socialistă are de rezolvat probleme istorice și obiective de clasă calitativ noi față de cele anterioare. Trăsături caracteristice, cu totul diferite, există între revoluția burgheză — sau burghezo-democratică de o parte și revoluția socialistă de altă parte².

Trebuie să mărturisesc că datorită insuficienței încurajări a criticii de jos nu a fost dezbătut în anul 1953 manualul „Istoria R.P.R.” (Redactor responsabil Mihail Roller), manual în care se găsesc lipsurile și greșelile enunțate la consfătuirea istoricilor din ianuarie 1953³ și cele ridicate în textul de față (tratarea problemei unirii mișcării muncitorești și socialismul științific, haiducia etc.).

Desfășurarea cât mai largă a criticii de jos va înlătura și unele idei vătămătoare care se manifestă la unii cercetători cu privire la valorificarea critică a tezaurului din trecut.

Cercetătorii au pornit după noi pe o cale justă — la reconsiderarea critică a operelor istorice din trecut. La sesiunea de față au fost prezentate unele comunicări cu astfel de teme.

Cred însă că această reconsiderare trebuie făcută cu toată grija. De aceea sînt de acord cu prof. Victor Chereșteșiu care a subliniat în discuție că trebuie să ne lepădăm numai de ceea ce este vătămător, și să apărăm cu dîrzenie așa cum ne învață partidul, tot ce a fost gîndire și realizare înaintată a predecesorilor noștri.

Dacă analizăm, de pildă, opera lui M. Kogălniceanu, găsim fără îndoială șovăieli, îngrădiri, lipsuri etc. N-avem voie să pierdem din vedere aceste laturi. Dar cine ne dă voie să scăpăm din vedere activitatea pe tărîmul culturii naționale a lui M. Kogălniceanu din 1844 de pildă? Cred că munca de strîngere și de publicare a hrisoavelor, o serie de idei înaintate din lecția de deschidere a istoriei naționale etc. au devenit bun al culturii naționale. Acest bun e al poporului. Trebuie să-l păstrăm, să-l valorificăm. Se cere analiză adîncă, multilaterală în valorificarea marxistă a operei înaintașilor noștri.

Comitem greșeli și cu privire la justă valorificare a cadrelor. Cîțiva cercetători mai tineri (secția modernă și contemporană a Institutului de Istorie din București) au încercat să acrediteze ideea greșită că știința *incepe* de la cei tineri. O astfel de poziție este profund vătămătoare, și antimarxistă. Aceasta neagă aportul însemnat pe care l-au adus în trecut și îl aduc azi cercetătorii vîrstnici în dezvoltarea științei. Partidul

¹ Revista « Bolșevic », 1939, Nr. 21, Despre Revoluția burgheză și revoluția burghezo-democratică.

² I. Stalin, Opere. Ed. P.M.R., 1950, v. 8, p. 22—23.

³ « Studii », anul VI, Nr. 1, Ianuarie—Martie 1953, p. 88.

ne învață că trebuie să înconjurăm cu dragoste pe cercetătorii vîrstnici care slujesc poporul și de la care tinerii cercetători au de învățat. Cel mai mare pericol ce ne poate lovi, este ignorarea sarcinii centrale și anume că trebuie să învățăm, că trebuie să devenim cadre cu înalta calificare științifică, în stare să slujim în mod competent construcția socialismului.

Este drept că și unii cercetători vîrstnici — puțini la număr, au încercat să acrediteze ideea că știința *se oprește* la ei (Muzeul Național de Antichități-București ; Institutul de Istorie-Cluj). O astfel de poziție nu este justă. Știința trebuie să meargă înainte, să descopere noul. Ea nu cunoaște plafon.

Cred că e bine să ne însușim cuvintele lui Gr. Alexandrescu ca „*o scriere este totdeauna un mijloc de a face alta mai desăvîrșită și eu voi fi cel dinii a aplauda pe acela ce va face mai bine*”. A ne plasa pe poziția că știința se oprește la operele proprii din trecut duce la rămînerea în urmă a acelor care, datorită unor astfel de idei, rămîn izolați de masa cercetătorilor vîrstnici și tineri ce împreună cu poporul muncitor merg mereu înainte.

Partidul ne învață că — cercetarea științifică poate să se dezvolte numai dacă este legată de viață, dacă slujește poporului, dacă îmbina cu pricepere, după exemplul viu al cercetătorilor sovietici, bogata experiența și cunoștințele acumulate de cercetătorii vîrstnici cu elanul, selea de cunoaștere și dorința de creație a cercetătorilor tineri.

Noi am primit recent un ajutor deosebit de însemnat prin apariția Hotărîrii C.C. al P.M.R. cu privire la îmbunătățirea activității cadrelor de la catedrele de științe sociale. În această hotărîre sînt indicate sarcinile centrale ce revin economiștilor, filozofilor, istoricilor etc.

Hotărîrea C.C. ai P.M.R. arată : „Catedrele de științe sociale trebuie să asigure legătura indisolubilă între știință și practica revoluționara, sa acorde o atenție deosebită problemelor actuale ale perioadei de trecere de la capitalism la socialism, problemelor politicii partidului, izvorul unității indestructibile dintre partid, guvern și popor, ale întăririi neconținute a legăturilor partidului și statului democrat-popular cu masele largi ale poporului muncitor. Ele trebuie să ridice la un nivel mai înalt munca de educare a studenților în spiritul dragostei nemărginite și devotamentului pentru Republica Populară Romînă, al internaționalismului proletar, al recunoștinței față de U.R.S.S. care ne-a eliberat de sub jugul hitlerist și ne ajută să construim socialismul, al solidarității cu oamenii muncii din toate țările. Ele trebuie să acorde o atenție deosebită educării studenților în spiritul vigilenței revoluționare, al urii împotriva miliardarilor ațîțători la război și a slugilor lor, fasciștii, social-democrații de dreapta, dușmanii ai libertății popoarelor și ai păcii”.

Numai însușindu-ne și aplicînd întocmai politica Partidului vom putea asigura dezvoltarea în toate domeniile și la un nivel științific tot mai înalt, științele istorice.

Planul de activitate pe anul 1954, completat pe baza observațiilor critice făcute în dezbateri, ne deschide posibilități noi pentru întocmirea unor lucrări care să redea cu toată fidelitatea munca și lupta poporului, în făurirea istoriei României.

Să fim vrednici de înalta misiune ce ne revine. Să slujim cu cinste cauza poporului, cauza scumpei noastre patrii, Republica Populară Română, cauza păcii și socialismului. Să dovedim tot mai mult prin fapte să mergem cu hotărîre pe drumul pe care ne conduce iubitul nostru partid, drum luminat de atotbiruitoarea învățătură a lui Marx, Engels, Lenin, Stalin.

STUDII

REVISTĂ DE ISTORIE ȘI FILOZOFIE

APARE TRIMESTRIAL

TABLA DE MATERII PE ANUL 1953*

(Nr. I—IV)

G h. G h e o r g h i u - D e j, Intărirea continuă a regimului democrat-popular în Republica Populară Română	1/I
G h. G h e o r g h i u - D e j, Cuvântarea rostită la congresul frunțașilor din gospodăriile agricole colective	5/II
G h. G h e o r g h i u - D e j, A 9-a aniversare a eliberării patriei noastre....	5/III
EDITORIAL, Să îndeplinim cu cinste sarcinile ce ne revin în domeniul cercetărilor istorice	27/III
* * Plan de activitate pe anul 1954 (al Secțiunii și al institutelor de Științe istorice, filosofice și economico-juridice ale Academiei R. P. R.)	5/IV
* * Pentru îmbunătățirea activității cadrelor de științe sociale din învățământul superior	21/III

STUDII ȘI ARTICOLE

Istorie

B. A. R Ń b a c o v, Problema formării poporului vechii Rusii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin	163/I
B a r b u T. C â m p i n a, Despre rolul Genovezilor la Gurile Dunării în secolele XIII—XV	191/I
V. L i v e a n u, Grevele din România în anul 1918	41/II

* Cifrele arabe din dreapta indică pagina unde se găsește articolul.

Cifrele romane, care urmează după cele arabe, indică numărul revistei în care se găsește articolul.

T. Bugnariu, Nicolae Bălcescu și problema națională	57/II
S. Vianu, Din lupta poporului român pentru scuturarea jugului otoman și cucerirea independenței	65/II
B. D. Grecov, In România nouă	129/II
A. Pankratova, Problemele arzătoare ale științei istorice sovietice	135/II
I. Ionașcu, Tânase Constantin, un învățător înaintat, la mijlocul veacului al XIX-lea	177/II
Al. Grecu, Răscoala țăranilor în Moldova în anii 1563—1564	201/II
Eliza Campus, Despre politica externă a guvernului reacționar român în etapa trădării dela München (1937—1938)	33/III
Mircea D. Matei, Despre poziția claselor sociale din Moldova și Țara Românească față de războiul ruso-turc din 1768—1774	53/III
Barbu T. Cămpina, Despre rolul Genovezilor la Gurile Dunării (continuare)	79/III
A. Vișniacov, In jurul problemei dialecticii dezvoltării societății socialiste	121/III
* * In ajutorul studierii Istoriei R.P.R.: Unele texte din operele lui V. I. Lenin care se referă la România	139/III
I. Gheorghiu, Relațiile româno-ruse în perioada neutralității României (1914—August 1916)	11/IV
V. Chereșteșiu, Marele învățat, om politic și luptător activ pentru prietenia româno-rusă, Dimitrie Cantemir	75/IV
S. Fuchs, Greva muncitorilor din Valea Mureșului în anul 1925	91/IV
B. Sabin, Despre participarea orașenilor din Transilvania la răscoala populară din 1514	119/IV
S. G. Ardeleanu, Orașul Cluj, important centru meșteșugăresc în secolul al XVI-lea (I)	129/IV
E. I. Spivakovski, Noi lucrări în legătură cu istoria României	159/IV

Filosofie

A. Joja, Karl Marx, fondatorul comunismului științific	97/II
C. I. Gulian, Dezvoltarea filosofiei marxiste de către Lenin și Stalin	113/II
M. Ralea, Aspectul amoral al psihologiei în faza putrefacției capitaliste	165/II

DOCUMENTE

Gh. Matei și M. Damaschin, Despre mișcările țăărănești din 1899 și cluburile socialiste la sate. Anexă: Documente	91/I
* * Acte inedite sau greșit editate privind istoria Moldovei (1432—1434) ..	215/II
C. Șerban, Documente cu privire la răscoala decembriștilor	217/II
Gh. Matei și M. Damaschin, Documente privind unele răscoale țăărănești din anul 1900	147/III
J. Benditer, Unele documente privind participarea muncitorilor „textiliști din Buhuși la răscoala țăraurilor din 1907	183/III

DIN VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ

.	Consfătuirea istoricilor din R.P.R. (16—17 Ianuarie 1953).....	17/I
.	Despre activitatea Institutului de Istorie din Cluj al Academiei R. P. R....	31/II
G h.	Pic și E. Chivu, Din activitatea Institutului de Studii Româno-Sovietic al Academiei R. P. R.....	153/II
I o n	Vlăduțiu, Scrisori din Moscova. Despre munca Asociației Științifice Studentești la Facultatea de Istorie a Universității Lomonosov din Moscova	193/II
.	Boris Dmitrievici Grecov (necrolog)	211/III

NOTE ȘI RECENZII

I.	Gheter și B. Horodniceanu, Note asupra serviciului sanitar român și a legăturilor româno-ruse în timpul războiului pentru independență din 1877—1878	237/I
V.	Costăchel, Termenul дом (dom) în actele slavo-române	244/I
Traian	Udrea, Istoria modernă și contemporană a Chinei. Studiu scurt	248/I
D.	Trandafirescu, <i>Jean Bruhat</i> , Istoria mișcării muncitorești franceze	256/I
I.	Biezunska, Situația și organizarea științelor istorice în Polonia după cel de al doilea război mondial	219/II
G h.	Cronț, M. V. <i>Levcenco</i> , Un izvor prețios privitor la relațiile ruso-bizantine din secolul al X-lea	225/II
.	Prefață la volumele: Documente privind istoria României. Veacul XVI. B. Țara Românească (1581—1590 și 1591—1600); veacul XVII. A. Moldova (1601—1605 și 1606—1610); Războiul pentru independență, v. III	229/II
Z.	Udalțova, F. Potemkin, B. Grălov, Falsificarea evenimentelor istorice. «Marile evenimente ale lumii», New-York, 1950	185/III
Radu	Manolescu, E. A. <i>Cosminski</i> și A. P. <i>Levandovski</i> , Atlas pentru Istoria Evului Mediu	198/III
M.	Cândea, M. V. <i>Jijca</i> , Emelian Pugaciov	201/III
Theodor	Sotirescu, <i>Abusch Alexander</i> , Germania judecată de un german.....	203/III
István	Imreh, <i>Zoltán I. Tóth</i> , Varga Katalin (Ecaterina Varga)	208/III
V. C.,	Congresul istoricilor din Republica Populară Ungară	174/IV
A. I.	Grecu, B. D. <i>Grecov</i> , Țăranii în Rusia, din timpurile cele mai vechi și până în secolul al XVII-lea	180/IV
G h.	Georgescu, N. <i>Bălcescu</i> , Opere, v. I. Studii și articole	183/IV

СТУДИ

ЖУРНАЛ ИСТОРИИ И ФИЛОСОФИИ

ЖУРНАЛ ВЫХОДИТ ЧЕТЫРЕ РАЗА В ГОД

ПРЕДМЕТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ЗА 1953 ГОД *

(№№ I—IV)

Г. Георгиу-Деж, Дальнейшее укрепление народно-демократического режима в Румынской Народной Республике.....	1 I
Г. Георгиу-Деж, Речь, произнесенная на Конгрессе передовиков коллективных сельских хозяйств	5 II
Г. Георгиу-Деж, 9-я годовщина освобождения нашей родины.....	5 III
ПЕРЕДОВАЯ СТАТЬЯ, С честью выполним задания в области исторических исследований	27, III
* * * План деятельности на 1954 г. Отделения исторических, философских и экономико-юридических наук и соответствующих институтов Академии РНР 	5, IV
* * * За улучшение деятельности на кафедрах социальных наук в высших учебных заведениях	21, III

СТАТЬИ И ИССЛЕДОВАНИЯ

История

Б. А. Рыбэков, Проблема образования древнерусской народности в свете трудов И. В. Сталина.....	163 I
Барбу Т. Кымпина, О роли гунуэцев у устьев Дуная в XIII—XV вв.	191/ I
В. Ливяну, Забастовки 1918 г. в Румынии	41 II

* *Арабские цифры* указывают страницу, на которой находится статья.
Римские цифры справа от арабских указывают номер журнала, в котором помещена статья.

Т. Б у г н а р и у, Николай Бэлческу и национальный вопрос	57/II
С. В и а н у, О борьбе румынского народа за свержение оттоманского ига и завоевание независимости	65/II
Б. Д. Г р е к о в, В новой Румынии	129/II
А. П а н к р а т о в а, Насущные вопросы советской исторической науки	135/II
И. И о н а ш к у, Тэнасе Константин — передовой учитель в середине XIX в.	177/II
А. Г р е к у, Крестьянское восстание в Молдавии 1563—1564 гг.	201/II
Э л и з а К а м п у с, О внешней политики румынского реакционного правительства в период Мюнхенской измены (1937—1938)	33/III
М и р ч а Д. М а т е й, О позиции социальных классов в Молдавии и Валахии в отношении русско-турецкой войны 1768—1774 гг.	53/III
Б а р б у Т. К ы м п и н а, О роли генуэзцев у устья в Дуная (продолжение)	79/III
А. В и ш н я к о в, К вопросу о диалектике развития социалистического общества	121/III*
*. К изучению истории РНР: Тексты из трудов В. И. Ленина, касающиеся Румынии	139/III
И. Г е о р г и у, Румыно-русские отношения в период румынского нейтралитета (1914—август 1916)	11/IV
В. К е р е с т е ш и у, Димитрий Кантемир — великий ученый, политический деятель и активный борец за румыно-русскую дружбу ..	75/IV
С. Ф у к с, Стачка рабочих долины Муреша в 1925 г.	91/IV
Б. С а б и н, Об участии горожан Трансильвании в народном восстании 1514 г.	119/IV
С. Г. А р д е л я н у, Город Клуж — значительный ремесленный центр XVI в. (I)	129/IV
Е. И. С п и в а к о в с к и й, Новые издания в связи с историей Румынии	159/IV

Философия

А. Ж о ж а, Карл Маркс — основоположник научного коммунизма	97/II
К. И. Г у л и а н, Развитие марксистской философии Лениным и Сталиным ..	113/II
М. Р а л я, Аморальный аспект психологии в фазе капиталистического разложения	165/II

ДОКУМЕНТЫ

Г. М а т е й и М. Д а м а с к и н, О крестьянских движениях 1899 года и социалистических клубах в деревне. Приложение: Документы	91/I
*. Неопубликованные или ошибочно изданные документы относительно истории Молдавии (1432—1434)	215/II
К. Ш е р б а н, Документы относительно восстания декабристов	217/II
Г. М а т е й и М. Д а м а с к и н, Документы в связи с крестьянскими восстаниями 1900 г.	147/III
Ж. Б е н д и т е р, Документы в связи с участием бухушских рабочих текстильщиков в крестьянском восстании 1907 г.	183/III

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

.. Совещание историков Румынской Народной Республики (16—17 января 1953)	17/I
.. О деятельности Клужского института истории Академии РНР	31/II
Г. П и к и Е. К и в у, О деятельности Румыно-Советского научного института Академии РНР	153/II
И. В л а д у ц и у, Письма из Москвы. О работе Студенческого научного общества на Историческом факультете Московского государственного университета имени Ломоносова	193/II
.. Борис Дмитриевич Греков (некролог)	211/III

ЗАМЕТКИ И РЕЦЕНЗИИ

И. Г е т е р и Б. Г о р о д н и ч а н у, Заметки относительно румынского санитарного отдела и румыно-русских связей во время войны за независимость 1877—1878 гг.	237/I
В. К о с т а к е л, Термин «дом» в славяно-румынских актах	244/I
Т р а я н У д р я, Новейшая и современная история Китая. Краткий курс	248/I
Д. Т р а н д а ф и р е с к у, <i>Жан Брюха</i> , История рабочего движения Франции	256/I
И. Б и е з у н с к а, Положение и организация исторических наук в Польше после второй мировой войны	219/II
Г. К р о н ц, <i>М. В. Левченко</i> , Ценный источник, касающийся русско-византийских взаимоотношений X в.	225/II
.. Предисловия к изданиям: Документы относительно истории Румынии. XVI в. В. Валахия (1581—1590 и 1591—1600). XVII в. А. Молдавия (1601—1605 и 1606—1610). Война за независимость, т. III.....	229/II
З. У д а л ь ц о в а, Ф. П о т е м к и н, Б. К р ы л о в, Фальсификация исторических событий. «Великие мировые события», Нью-Йорк, 1950	185/III
Р а д у М а н о л е с к у, <i>Е. А. Косминский</i> и <i>А. П. Левандовский</i> , Атлас для истории средних веков	198/III
М. К ы н д я, <i>М. В. Жижка</i> , Емельян Пугачев	201/III
Т е о д о р С о т и р е с к у, <i>Абуш Александер</i> , Суждение о Германии, высказанное одним немцем	203/III
И ш т в а н И м р е х, <i>Золтан И. Тот</i> , Варга Катални (Екатерина Варга)	208/III
В. К., Конгресс историков Венгерской Народной Республики	174/IV
А. Г р е к у, <i>Б. Д. Греков</i> , Крестьяне на Руси с древнейших времен до XVII в	180/IV
Г. Д ж о р д ж е с к у, <i>Н. Балческу</i> , Труды, т. I, Очерки и статьи ...	183/IV

DIN PARTEA REDACȚIEI

Redacția revistei Studii aduce la cunoștință că stă la dispoziția colaboratorilor și cititorilor revistei, în toate zilele lucrătoare, între orele 17 și 20.

În prima sâmbătă a fiecărei luni, între orele 17 și 20, au loc discuții critice cu privire la conținutul revistei.

Toți colaboratorii și cititorii revistei sunt invitați călduros să participe la aceste debateri critice.

Sediul redacției se află în București, Bulevardul Generalissimul Stalin Nr. 1, tel. 2.87.43.

INTREPRINDEREA
POLIGRAFICĂ Nr. 4
BUCUREȘTI